

တိုင်းရင်းသားများ၏ လူမှုစီးပွားရေးဘဝ

အမျိုးသားလူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးမှုဌာန၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

National Centre for Human Resource Development,
Ministry of Education, Myanmar

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏
လူမှုစီးပွားရေးဘဝ

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မန္တသမေဓဋ္ဌာန
ပါမောက္ခဒေါ်တင်ရီ B.A.(Hons), M.A.(Ygn)
ဦးစီးပြုစုသည်။

ပထမပုံနှိပ်ခြင်း

၁၉၉၉၊ ဇူလိုင်လ... အုပ်ရေး(၁၁၀၀)။

စာတည်း

မနုဿဗေဒဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။

စာအုပ်ပြုစုသူ

ဒေါ်တင်ရီ၊ ပါမောက္ခ၊ မနုဿဗေဒဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။

ထုတ်ဝေသူ

နိုင်ထွန်းလှိုင်၊ အတွင်းရေးမှူး၊ စာအုပ်များပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေးကော်မတီ၊
အမျိုးသားလူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးမှုဌာန၊
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန။

မျက်နှာဖုံး

ဦးဘုန်းမြင့်(အဝေးသင်တက္ကသိုလ်)။

ဘဏ္ဍာငွေပံ့ပိုးကူညီခြင်း

ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊
စစ်မဟာဗျူဟာလေ့လာရေးရုံး။

ပုံနှိပ်သူ

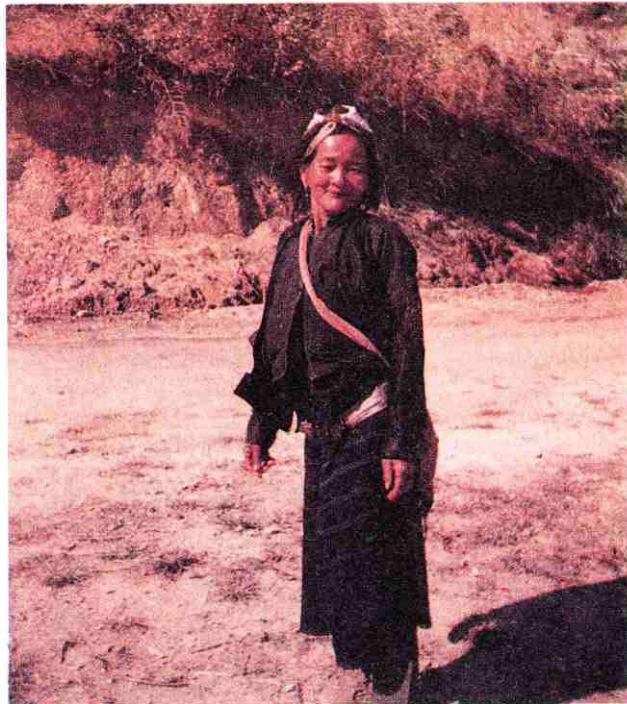
ဦးသာရင်၊ မန်နေဂျာ(၀၂၃၈၄-၀၂၅၃၂)
တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်၊ တက္ကသိုလ်နယ်မြေ။

တန်ဖိုး - ၈၀၀

စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၃၄၇/၉၉) (၅)
မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၁၇၉/၉၉) (၄)
ထုတ်ဝေဖြန့်ချိခွင့်ပြုအမှတ် (၁၇၉/၉၉) (၄)

‘ဝ’အဘိုးအို

‘ဝ’အဘွားအို

မာတိကာ

စာမျက်နှာ

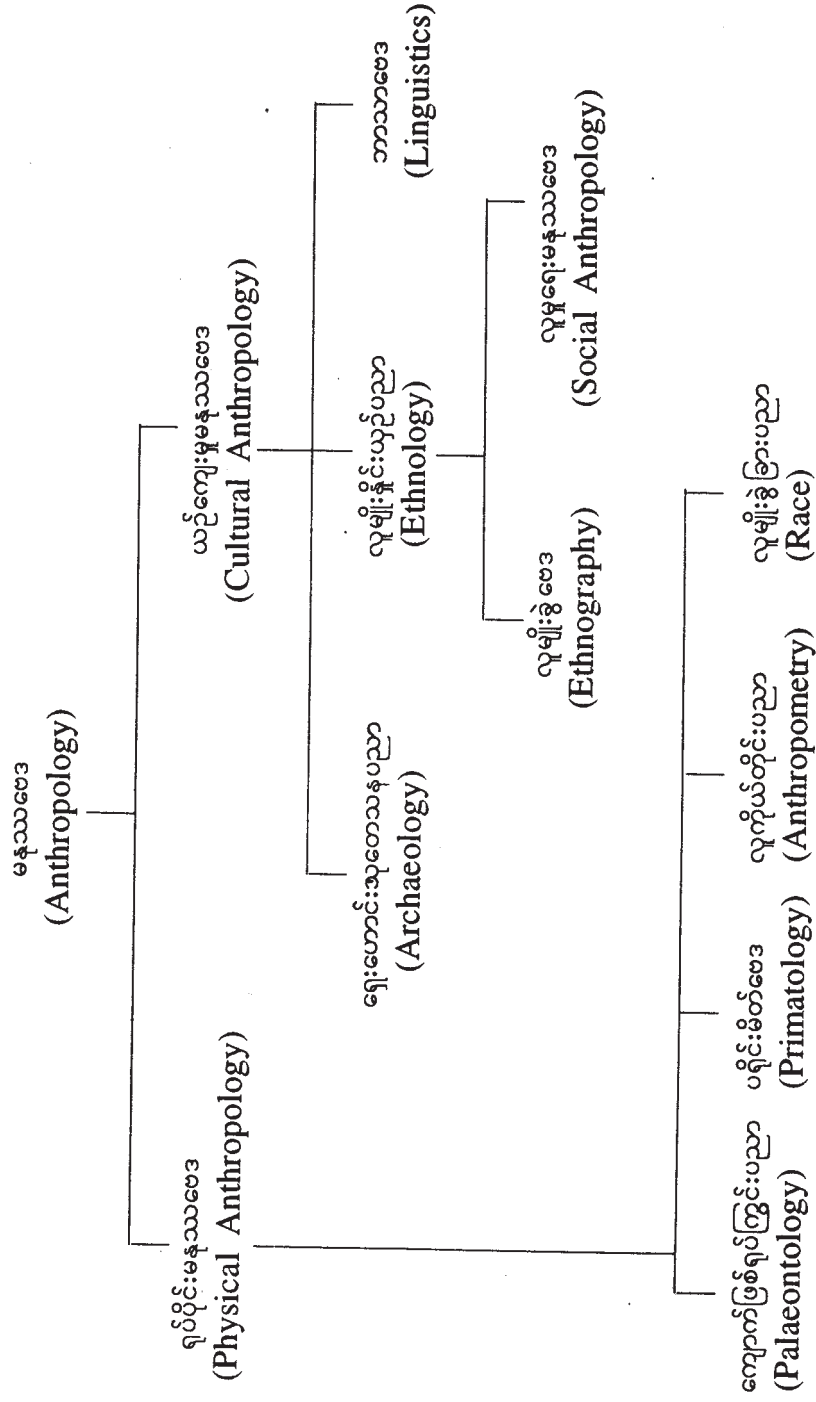
ကျေးဇူးတင်လွှာ		၁
နိဒါန်း		၃
အခန်း ၁	“ဝ” တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာဒေသ	၁၁
အခန်း ၂	သမိုင်းကြောင်း	၄၂
	မွန်၊ ပလောင်နှင့်ဝ	၄၂
	ကျိုင်းတုံတွင် အခြေချနေထိုင်စဉ်ဘဝ	၄၃
အခန်း ၃	လူမှုရေးဖွဲ့စည်းပုံ	၄၅
	မိသားစုဖွဲ့စည်းပုံ	၄၅
	ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံ	၄၇
	ဆွေမျိုးအခေါ်အဝေါ်များ	၄၈
	အရိုက်အရာဆက်ခံခြင်းနှင့်အမွေဆက်ခံခြင်း	၅၁
	အပျိုလူပျိုဘဝ	၅၂
	စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်း	၅၃
	လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း	၅၅
	လင်မယားကွာရှင်းခြင်း	၅၇
	ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်း	၅၈
	မီးဖွားခြင်း	၅၉
	ကင်ပွန်းတပ်ခြင်း	၆၁
	မိခင်နှင့်ကလေးအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း	၆၃
	ကလေးငယ်အတွက် လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း	၆၄
အခန်း ၄	ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုဘာသာတရား	၆၇
	နတ်ကိုးကွယ်ခြင်း	၆၇
	လူခေါင်းဖြတ်ခြင်းခလေ့၏ မူလအစ	၆၇
	နတ်ပူဇော်ပသခြင်း	၆၉
	အခြားပူဇော်ပသမှုများ	၇၃
	ကြက်ရိုးထိုးခြင်း	၇၆
	ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ	၇၈
	ခရစ်ယာန်ဘာသာနှင့် “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ	၈၄
	အယူသည်းခြင်းနှင့်အတိတ်နိမိတ်ကောက်ခြင်း	၈၆

အခန်း ၅	စီးပွားရေး	၉၁
	စိုက်ပျိုးရေး	၉၁
	တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး	၉၁
	ကောက်သစ်စားပွဲ(စပါးလိပ်ပြာခေါ်ပွဲ)	၉၃
	လှေကားထစ်စိုက်ပျိုးခြင်း	၉၃
	ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး	၉၅
	လယ်စိုက်ပျိုးရေး	၉၇
	မွေးမြူရေး	၉၇
	အမဲလိုက်ခြင်း	၉၈
	နတ်ပူဇော်ခြင်း	၉၈
	ငါးများခြင်း	၁၀၀
	လက်မှုလုပ်ငန်းများ	၁၀၀
	ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း	၁၀၁

အခန်း ၆	အခြားလူမှုရေးကိစ္စများ	၁၀၆
	နာမကျန်းဖြစ်ခြင်းနှင့်ဆေးကုသခြင်း	၁၀၆
	ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးနည်းများ	၁၀၆
	လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း	၁၀၆
	နတ်ပူဇော်ပသခြင်း	၁၀၈
	သေဆုံးခြင်း	၁၀၈
	ရိုးရာယုံကြည်ကိုးကွယ်သူများ သေဆုံးခြင်း	၁၀၉
	ဗုဒ္ဓဘာသာယုံကြည်ကိုးကွယ်သူများ သေဆုံးခြင်း	၁၁၄
	ခရစ်ယာန်ကိုးကွယ်သူများ သေဆုံးခြင်း	၁၁၆
	အခြားနည်းဖြင့် သေဆုံးခြင်း	၁၁၆
	“ဝ” အုပ်ချုပ်ရေး၊ ရှေးကျ “ဝ” အုပ်ချုပ်ရေး	၁၁၇
	ပညာရေး	၁၂၃
	ကျန်းမာရေး	၁၂၃

နိဂုံးနှင့်သုံးသပ်ချက်	၁၂၅
တွေ့ဆုံမေးမြန်းသူများစာရင်း	၁၃၄
ကျမ်းကိုးစာရင်း	၁၃၇
ဝေါဟာရစာရင်း	၁၃၈

မနုဿဗေဒဘာသာရပ်၏ နယ်ပယ် (Field of Anthropology)

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မနုဿဗေဒဌာန၊ မနုဿဗေဒဘာသာရပ်၏ဘာသာခွဲတစ်ခုဖြစ်သော “လူမျိုးနှိုင်းယှဉ်ပညာ”အတွက် မနုဿဗေဒဆရာမများအဖွဲ့သည် ၁၉၉၇-ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ(၈)ရက်နေ့မှအစပြု၍ ဖေဖော်ဝါရီလ(၁၇)ရက်နေ့အထိ ကွမ်းလုံခရိုင် လောက်ကိုင်မြို့နယ်တွင် “ကိုးကန့်” တိုင်းရင်းသားများ၏လူမှုစီးပွားရေးဘဝကို သုတေသနပြုလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ထိုခရီးစဉ်နှင့်တစ်ဆက်တည်း ဖေဖော်ဝါရီလ(၁၈)ရက်နေ့မှအစပြု၍ (၂၈)ရက်နေ့အထိ တန့်ယန်းမြို့နယ်၊ ဝိန်းကောင်မြို့၊ ပန်ဆန်းမြို့နယ်များအထိ သွားရောက်ပြီး “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏လူမှုစီးပွားရေးဘဝကို ဆက်လက်သုတေသနပြု လေ့လာခဲ့ပါသည်။

တက္ကသိုလ်ဆရာမဟူသည် တက္ကသိုလ်ဝန်းကျင်တွင် နှစ်ရှည်လများ စာသင်ကြားရေးတာဝန်များဖြင့်သာ အချိန်ကုန်ခဲ့ရပါသည်။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသူကျောင်းသားများကို တန်းခွဲအလိုက်၊ သင်ရိုးအလိုက် သင်ကြားချိန်၊ နည်းပြချိန်တို့ကို သတ်မှတ်၍ စာသင်နှစ်၏သင်ကြားချိန်ကာလအတွင်း သင်ရိုးများကို အပြီးသင်ကြားကြရပါသည်။ သင်ကြားချိန်ကာလပြီးဆုံးလျှင် စာမေးပွဲအတွက် ပြင်ဆင်ရပါသည်။ အနီးကပ်သင်တန်းများ၊ ပြန်လှန်သင်ကြားခြင်းများ၊ တပည့်များ၏အရည်အသွေးကို စစ်ဆေးခြင်းများ ပြုလုပ်ရပါသည်။ ကျောင်းသားကျောင်းသူများ၊ သင်ခန်းစာများ၊ စာမေးပွဲများဖြင့်သာ လုံးချာလိုက်ကာ တစ်နေ့ကုန်၍ ကုန်မှန်းမသိ၊ တစ်လကုန်၍ ကုန်မှန်းမသိ ကျောင်း၏ပရဂျက်အတွင်း၌သာ အချိန်ကုန်ခဲ့သည်က များပါသည်။

ယင်းကဲ့သို့ သင်ခန်းစာဘာသာရပ်၏သဘောတရားများ၊ နည်းသီဝရီများကို စာတွေ့သင်ကြားရသကဲ့သို့ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း တစ်ကယ့်လက်တွေ့နယ်ပယ်တွင် တိုင်းရင်းသားများ၏သမိုင်းကြောင်း၊ ဖြစ်စဉ်၊ ကျင့်စဉ်များကို မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ လေ့လာမှတ်တမ်းတင်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပုံစံပြုလျှင် တိုင်းရင်းသား(၁၃၅)မျိုးတို့၏အကြောင်းကို စာသင်ခန်းထဲတွင် တပည့်များအား သင်ကြားပေးရပါသည်။ စာတွေ့ဖြစ်သည့်ရေးသားခြင်း၊ ဖတ်ရှုခြင်း၊ သင်ကြားခြင်းလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကြရပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း တိုင်းရင်းသား(၁၃၅)မျိုးတို့၏နေထိုင်ရာဒေသများသို့ သွားရောက်ပြီး တိုင်းရင်းသားများနှင့်တွေ့ဆုံကာ တိုင်းရင်းသားတို့၏ဘဝလေ့ကို ကြည့်ရှုလေ့လာခြင်း၊ မေးမြန်းမှတ်တမ်းတင်ခြင်းဖြင့် သဘောတရားနှင့်လက်တွေ့ကို ပေါင်းစပ်စေသည့်သဘော ဖြစ်ပါသည်။

ယခု “ဝ”တိုင်းရင်းသားကွင်းဆင်းလေ့လာရေးတွင် ဌာနမှူးဒေါ်တင်ရီဦးဆောင်၍ နည်းပြဆရာမများဖြစ်ကြသော ဒေါ်နီလာတင်၊ ဒေါ်သန်းပုလဲ၊ ဒေါ်ညွန့်ညွန့်ဝင်း၊ ဒေါ်ခင်မိုးမိုးကြူ၊ ဒေါ်မြတ်စန္ဒီအောင်၊ ဒေါ်သီတာထွေးဝင်း၊ ဒေါ်အေးအေးအောင်၊ ဒေါ်မြသီတာအောင်၊ ဒေါ်မြင့်မြင့်အေးတို့ပါဝင် သုတေသနပြုခဲ့ကြပါသည်။ ထိုမျှအရေးပါသော တိုင်းရင်းသားတို့၏အတွေးအမြင်၊ အယူအဆ၊ ဝါဒ၊ ကျင့်စဉ်တို့ကို မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ လေ့လာခွင့်ရရန်အတွက် အဘက်ဘက်မှ ငွေအင်အား၊ လူအင်အား၊ ပစ္စည်းအင်အားများဖြင့် ဝိုင်းဝန်းပံ့ပိုးကူညီပြီး အကြံဉာဏ်များ ပေးခဲ့ကြသော-

ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ စစ်မဟာဗျူဟာလေ့လာရေးရုံးမှ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲများ၊ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အရာရှိအရာခံ၊ အကြပ်တပ်သားများ။
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနဝန်ကြီး၊ ဒုတိယဝန်ကြီးများ၊ အဆင့်မြင့်ပညာဦးစီးဌာနမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခချုပ်၊ ဒုတိယပါမောက္ခချုပ်။
နယ်စပ်ဒေသတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်စည်ပင်သာယာရေးဝန်ကြီးဌာနမှဝန်ကြီး၊ ဒုတိယဝန်ကြီး ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်နှင့်အရာရှိအရာခံ ဝန်ထမ်းများ။
အရှေ့မြောက်တိုင်းစစ်ဌာနချုပ်၊ တိုင်းမှူးနှင့်ဒုတိယတိုင်းမှူး၊ စစ်ဗျူဟာမှူးများ၊ စစ်ဦးစီးမှူးပထမတန်း၊ စစ်ဦးစီးမှူးဒုတိယတန်း၊ စစ်ဦးစီးမှူးတတိယတန်းနှင့်တပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့များမှ တပ်ရင်းမှူးများ၊ အရာရှိအရာခံ၊ အကြပ်တပ်သားများ။
ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့မြောက်ပိုင်း“ဝ”ဒေသမှ “ဝ”တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင် ဦးပေါက်ယုချမ်းနှင့် “ဝ”ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်ဖွဲ့ တပ်မဟာမှူး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး၊ စည်းရုံးရေးနှင့်ဝါဒဖြန့်ချိရေးတာဝန်ခံ ဦးငိုကပ်၊ မြို့နယ်မှူးဦးအိုက်ပိန်း၊ စစ်ဦးစီးမှူးဦးအိုက်ကျစ်(ပဲ)နှင့်ဒေသခံ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများအားလုံးကို ကျေးဇူးတင်ဂုဏ်ပြုကြောင်း ဤကျမ်းစာအုပ်တွင် မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။

ဒေါ်တင်ရီ(ပါမောက္ခ)
မနုဿဗေဒ၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။

“ဝ”လှေလားရေးအဖွဲ့နှင့်တာကော်အက်တံတား

ဝဲမှယာ - ဒေါ်သီတာထွေး၊ ဒေါ်နီလာတင်၊ ဒေါ်အေးအေးအောင်၊ ဒေါ်မြင့်မြင့်အေး၊
ဒေါ်မြတ်စန္ဒီအောင်၊ ဗိုလ်ကြီးညီမွန်၊ ဒေါ်တင်ရီ၊ ဒေါ်ညွန့်ညွန့်ဝင်း၊
ဒေါ်ခင်မိုးမိုးကြူ၊ ဒေါ်သန်းပုလဲ၊ ဒေါ်မြသီတာအောင်၊

နိဒါန်း

၁၉၉၇-ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ(၈)ရက်နေ့၊ နေ့လယ်(၂)နာရီအချိန်တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မနုဿဗေဒဌာနမှဌာနမှူး ဦးဆောင်သော ဆရာမ(၁၀)ဦးတို့သည် ရန်ကုန်မြို့မှ လားရှိုးမြို့သို့ လေယာဉ်ဖြင့် ထွက်ခွာလာခဲ့ကြပါသည်။ (၈-၂-၉၇)မှ (၁၇-၂-၉၇)အထိ “ကိုးကန့်” တိုင်းရင်းသားလေ့လာရေးကို ဦးစွာကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့ကြပါသည်။ (၁၈-၂-၉၇)နေ့ နံနက်စောစောပိုင်းတွင် လားရှိုးမြို့မှတန့်ယန်းမြို့သို့ “ဝ” လေ့လာရေးခရီးစဉ်အဖြစ် စတင်ထွက်ခွာခဲ့ကြပါသည်။ ထိုနေ့ည တန့်ယန်းမြို့တွင် ညအိပ်ကြရပါသည်။ “ဝ” ဒေသခရီးစဉ်သည် ပေ(၈၀၀၀)ကျော်မြင့်မားသော တောင်ထိပ်များ တောင်တန်းများ၊ ကျဉ်းမြောင်း၍ အကွေ့အကောက် အတက်အဆင်းများသော တောင်ကမ်းပါးရံပေါ်မှ လမ်းများ၊ အသူတရာနက်ရှိုင်းသည့်ချောက်ကမ်းပါးများ ပေါများပါသည်။ ကျွန်မတို့သည် တန့်ယန်းမြို့မှ(၁၉-၂-၉၇)နေ့တွင် “ဝ” ဒေသအတွင်းသို့ ကားကြီးများ စီး၍ချဉ်းနင်းဝင်ရောက်ခဲ့ကြပါသည်။

ထိုနေ့နံနက် (၁၀:၁၀)နာရီအချိန်တွင် သံလွင်သံမဏိကြိုးတံတားခေါ်“တာကော်အက်”တံတားသို့ ရောက်ကြပါသည်။ “တာကော်အက်တံတား”တည်ရှိရာ အမြင့်(၂၇၉၈)ပေရှိ “မန်ကန်ဒေသ”သည် အိမ်ခြေ(၄၀)သာ ရှိသည်။ တစ်ဖက်က ဧရာမတောင်တန်းကြီးများ၊ တစ်ဖက်က သံလွင်မြစ်ရေ တသွင်သွင်စီးနေသည့်ချောက်ကမ်းပါးကြီး၊ ခိုက်ခိုက်တုန်အောင်ချမ်းသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်ပါသည်။ တံတားကြီး၏ထိပ်တွင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အလံသည် တလူလူလွင့်လျက် ရှိပါသည်။ ဖြူဖွေးလှပခံညားစွာ တည်ရှိနေသည့်သံမဏိကြိုးတံတားကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ကြီးမားသည့်သံမဏိပိုက်လုံးကြီးများ သံမဏိကြိုးများဖြင့်သာပြီးသော အရှည်(၆၀၀)ပေ၊ အကျယ်(၁၆ ပေ ၁၅ လက်မ)ရှိသော ကြိုးတံတားကြီး ဖြစ်ပါသည်။ (၁-၄-၉၅)နေ့မှ စတင်၍ ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ (၁၅-၁-၉၇)နေ့တွင် ပြီးစီးသဖြင့် တံတားဆောက်လုပ်ချိန် (၁ နှစ် ၉လခွဲ)ခန့်ကြာမြင့်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ကုန်ကျငွေမှာ မြန်မာငွေ ရှစ်ရာလေးဆယ့်လေးသိန်း၊ ငါးသောင်း၊ ငါးထောင်(၈၄၄,၅၅,၀၀၀)ကျပ်၊ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ခြောက်သိန်း၊ တစ်သောင်း၊ ငါးထောင်(၆,၁၅,၀၀၀)ဒေါ်လာ ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ဒေသခံ“ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ထိုတံတားကြီး ဆောက်လုပ်ပြီးစီးသဖြင့် အထူးဝမ်းမြောက်ကြသည်။ တံတားကြီးကို နတ်တင်သလို ထိုင်ရှိခိုးကြသည်။ ဝမ်းသာလွန်း၍ မျက်ရည်ကျကြသည်။ ရှေးက ခရီးသွားရာတွင် သံလွင်မြစ်ကို ဖြတ်မကူး၍လည်း မရသောကြောင့် လမ်းပန်းခရီးပေါက်ဖို့အရေး သံလွင်မြစ်ကို ခက်ခဲစွာ ဖောင်ကူးတို့ဖြင့် ကူးခဲ့ကြရသည်။ ဖောင်ကြိုးပြတ်ပြီး ရေစီးသန်သော သံလွင်မြစ်အတွင်း အသက်စတေးခဲ့ကြရသည်မှာလည်း မနည်းတော့ပါ။

မန်ကန်မှ ငှက်ကာ

“ဆရာမတို့ ရှေ့ဆက်သွားရင် ‘မိုင်းပတ်’ကို ရောက်မယ်၊ ‘ဝ’ဒေသစစ်ဆင်ရေးဂိတ် ရှိတယ်၊ ကိစ္စမရှိဘူး၊ မကြောက်ပါနဲ့၊ လူကြီးအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းပြီးပြီ၊ ‘မန်မန်ဆိုင်’လည်း ငါးရက်တစ်ဈေးဖြစ်ပြီး စည်ကားနေပြီ၊ ရှေ့မှာ တွေ့လိမ့်မယ်”ဟု ခ-မ-ရ(၅၀၇)တပ်ရင်းမှူးဗိုလ်မှူးကျော်မြင့်က မှာကြားလိုက်သည်။

ကျွန်မတို့သည် စခန်းတစ်ခုပြီးတစ်ခု ဖြတ်သန်းလာခဲ့ကြသည်။ “မန်ကန်”မှ “မန်ပန်”ရောက်သည့်အချိန်တွင် ကားတန်းကြီးသည် တအိအိနှင့်ဆက်လက်မောင်းနှင်နေသည်။ ကျွန်မတို့သည် မန်ကန်၊ မန်ပန်၊ ငှက်ကာ၊ ပန်ဖိန်းကို ဖြတ်ကာ (၁၁:၃၀)နာရီတွင် လွိုင်ပန်လုံသို့ရောက်ကြပါသည်။

လွိုင်ပန်လုံ

လွိုင်ပန်လုံတပ်စခန်းသည် ထိုဒေသတွင် အမြင့်ဆုံးတပ်စခန်း ဖြစ်သည်။ အမြင့်ပေ (၅၆၈၄)ပေ မြင့်သည်။ တောင်ထိပ်တွင် ထုံးဖွေးဖွေးနှင့်စေတီလေးတစ်ဆူကို ဖူးတွေ့ရသည်။

မိုင်းပတ်

လျှိုင်ပန်လုံမှမိုင်းပတ်စခန်းသို့ ရောက်ရှိလာကြသည်။ မိုင်းပတ်စခန်း၏အဝင်ဂိတ်မှာ ပိတ်ထားသည်။ “ဝ”ရဲဘော်များသည် ဟိုမှသည်မှ လူးလာခေါက်ပြန် သွားလာနေကြသည်။ ဂိတ်ပိတ်ထားသဖြင့် ကျွန်မတို့ကားတန်းကြီးကို ရပ်လိုက်ရပါသည်။ “ဝ”စခန်းမှ “ဝ”ရဲဘော်များသည် အချို့က ရှမ်းလိုပြောကြသည်။ အချို့က “ဝ”လိုပြောကြသည်။ “ဝ”ရဲဘော်များသည် ကျွန်မတို့ကားကို ရှေ့မှ၊ နောက်မှ၊ ဝဲယာမှ စစ်ဆေးကြည့်ရှုကြသည်။ ဆရာမလေးများက စပ်စုသည်။ “ဝ”ရဲဘော်လေးများကို “ညွှန်မိအောက်မိုင်လဲ”(နေကောင်းလား)ဟု “ဝ”လိုနှုတ်ဆက်လိုက်သဖြင့် “ဝ”ရဲဘော်လေးများ ပြုံးစေ့စေ့ဖြစ်သွားသည်။ ကျွန်မတို့စားနေသော လိမ္မော်သီးများ လက်ဆောင်ပေးဖြစ်သွားတော့သည်။ မကြာမီ “သွားလို့ရပါပြီ”ဟူသော အသံထွက်လာသည်။ အမျိုးသားအားလုံး ကားပေါ်တက်ပြီး ကျွန်မတို့ ဆက်ထွက်ခဲ့ကြပါသည်။

မန်မန်ဆိုင်

မန်မန်ဆိုင်မြို့ကလေးသည် ခရိုင်မြို့ငယ်ကလေးဖြစ်သည်။ မြို့ငယ်ဆိုသော်လည်း ဈေးကြီးနှင့်လမ်းနှင့်အိမ်တန်းများနှင့်ရွာကြီးသာသာမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ “ဝ”တပ်သားများ၊ ရွာသူရွာသားများ၊ ထမင်းဆိုင်၊ ကုန်စုံဆိုင်များဖြင့် စည်ကားလျက်ရှိပါသည်။ ၎င်းမြို့၌ပင် နေ့လယ်စာ စားကြပါသည်။ ယနေ့အရောက်သွားပြီး ညအိပ်စခန်းချရမည်မှာ “ဝိန်းကောင်”ဖြစ်ပါသည်။ “ဝ”ရွာတိုင်း၏ရွာထိပ်တွင် ဂိတ်ရှိသည်။ ကျွန်မတို့သည် ရွာ(၃)ရွာမှ ဂိတ်(၃)ခုကို ဖြတ်သန်းခဲ့ကြသည်။ ရွာတစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ၊ မြို့တစ်မြို့နှင့်တစ်မြို့သည်လည်း ဝေးကွာလှချေသည်။ “ဒို့တိုင်းပြည်ရဲ့အရှေ့မြောက်ဒေသဟာ ကျယ်ပြန့်လှချေတကား”ဟုအံ့သြခဲ့ရသည်။ တရုတ်ပြည်ဘက်သို့လည်း မှန်း၍လှမ်းမျှော်ကြည့်မိသည်။

ဝိန်းကောင်

တစ်တောင်တက် တစ်တောင်ဆင်း၊ တစ်လျှိုင် တစ်လျှိုင်ထွက်နှင့်ကျွန်မတို့လာခဲ့ကြသည်မှာ တစ်နေ့တာခရီး ကုန်ဆုံးလုနီးဖြစ်ပါသည်။ ညနေ(၅း၀၅)နာရီတွင် ဝိန်းကောင်သို့ရောက်ကြပါသည်။ မုန်ညင်း၊ ဆလတ်၊ ပဲပင်၊ ကြက်သွန်နှင့်နံနံပင်များစိုက်ထားသော စိုက်ခင်းတစ်ခုကို တောင်ကျရေစီးဆင်းရာ တံတားလေးဘေးတွင် စိမ်းလန်းစိုပြည်စွာတွေ့ရသည်။ မက်မွန်ပန်းနှင့်မက်မန်းပန်းတို့ ပင်လုံးကျွတ်မျှ ပွင့်နေချိန်ဖြစ်သည်။ ကျွန်မတို့ဆရာမတစ်စုအား ယင်းတို့ဌာနချုပ်ဖြစ်သည့်နှစ်ထပ်တိုက်တန်းလျားအပေါ်ထပ်တွင် နေရာချထားပေးပါသည်။ ကျွန်မတို့ရောက်ပြီး မရှေးမနှောင်းမှာပင် နှုတ်ခမ်းမွှေး၊ မုတ်ဆိတ်မွှေးနှင့်အသက်(၅၀)ပတ်ဝန်းကျင်ဟုခန့်မှန်းရသော ဝိန်းကောင်ရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်ဦးစံကျိန်းနှင့်တွေ့ဆုံမိတ်ဆက်ခွင့်ရခဲ့ပါသည်။ ကျွန်မတို့အား ပျူငှာစွာ နှုတ်ခွန်းဆက်ပါသည်။ ဗိုလ်ကြီးညီမွန်းနှင့်“ဝ”ဘာသာဖြင့် စကားပြောကြပါသည်။ ညနေတွင် ထပ်မံတွေ့ဆုံမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပါသည်။ ဝိန်းကောင်တွင် ကျွန်မတို့အစီအစဉ်အရ (၂)ည အိပ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဝိန်းကောင်သည် တောင်တန်းတောင်စွယ်များ ပတ်ပတ်လည်ဝန်းရံနေသည့်တောင်ထိပ်တစ်ခုတွင် တည်ရှိနေသော “ဝ”ရွာကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဈေး၊ အိမ်တန်းများ၊ ကျောင်း၊ လမ်း၊ ဆေးရုံ၊ ကုန်စုံဆိုင်တို့ဖြင့် စုံလင်လှပါသည်။ သို့ရာတွင် ယောကျ်ားများကိုသာတွေ့ရပြီး ၎င်းတို့အားလုံးသည် စစ်ယူနီဖောင်းများ ဝတ်ဆင်ထားကြကာ လက်နက်ကိုင်ထားကြသည်။ “ဝ”အမျိုးသမီးမှာမူ အရေအတွက် နည်းပါးလှသည်။

ကျွန်မတို့အား ကြိုဆိုသည့်“ဝ”တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်ဦးစံကျိန်းသည် ရှမ်း-ဝကပြားဖြစ်ပြီး “ရှမ်း”စကားနှင့်“ဝ”စကားကို အလျဉ်းသင့်သလို ကျင်လည်စွာ ပြောနိုင်သူဖြစ်သည်။ ဇနီးဖြစ်သူမှာ “ဝ”အမျိုးသမီးဖြစ်ပြီး အရှက်အကြောက်ကြီးသူဖြစ်သည်။ ဓာတ်ပုံရိုက်ခြင်း၊ မေးခွန်းမေးခြင်းကို လိုလားပုံမရပေ။ နောက်မှ ကျန်းမာရေးမကောင်းကြောင်း သိရသည်။ ဝိန်းကောင်မြို့၏တောင်ဆင်းတောင်တက်လမ်းမပေါ်တွင် လက်နက်ကိုင်“ဝ”တပ်သားများသည် အသက်(၅)နှစ်မှ (၁၅)နှစ်အတွင်း လူငယ်များ၊ လူလတ်ပိုင်းနှင့်လူကြီးပိုင်းများ အားလုံးပါဝင်ကာ လူးလာခေါက်ပြန် သွားလာနေကြသည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။ တစ်အိမ်တစ်ယောက် “ဝ”တပ်သားများ ဖြစ်ကြကြောင်း၊ အချို့မှာ တစ်အိမ်လုံး စစ်သားများဖြစ်ကြကြောင်း၊ စစ်သားတစ်ယောက်လျှင် လခအဖြစ် တရုတ်ပိုက်ဆံ“ယွမ်”(၅၀)နှင့်ဆန် ပေးကြောင်းသိရှိရသည်။ ညနေဘက်တွင် “ဝ”သွေးစည်းညီညွတ်ရေးခေါင်းဆောင်များနှင့်တွေ့ဆုံခွင့်ရရှိခဲ့ပါသည်။ ကျွန်မက “ကျွန်မတို့သည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှဆရာမများဖြစ်ကြောင်း၊ “ဝ”မိသားစု၏သမိုင်းကြောင်း၊ တိုင်းရင်းသားတို့၏ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုစလေ့ထုံးစံများကို လေ့လာရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ “ဝ”မိသားစု၏သမိုင်းကြောင်း၊ မိသားစုအကြောင်း၊ စီးပွားရေး၊ ဘာသာရေး၊ လူမှုရေး၊ အချက်အလက်များ လေ့လာလိုကြောင်း၊ တိုင်းရင်းသားများနှင့်တွေ့ဆုံလိုကြောင်း ပြောပြသောအခါ နေ့စဉ် တောင်ယာသွားရကြောင်း၊ တွေ့ဆုံရန် မလွယ်ကူကြောင်း ပြောပါသည်။

ကျွန်မတို့ကိုယ်တိုင် တောင်ယာများ၊ ခြံဥယျာဉ်များသို့ သွားပါမည်။ လူနေအိမ်များသို့လည်း သွားပါမည်ဟုပြောဆိုမှ

သာ တောင်ယာများ၊ ရွာများ၊ အိမ်များသို့ မသွားပါနှင့် တွေ့ဆုံနိုင်ရန် စီစဉ်ပေးမည်ဟုကတိပြုပါသည်။ ဝိန်းကောင်တွင် နှစ် ညအိပ်နေပြီး အချက်အလက်များကို မေးမြန်းစုဆောင်းရာ အချက်အလက်များကို လိုသလောက် မရခဲ့ပါ။ တွေ့ဆုံခွင့်ပေးမည်၊ အတီးအမှုတ်၊ အကအခုန်များနှင့်ဖြေဖျော်မည်ဆိုသော်လည်း လားဟူတိုင်းရင်းသားများသာ လာရောက်ကပြကြပြီး “ဝ”တိုင်း ရင်းသားများကိုမူ တွေ့ခွင့်မရခဲ့ပေ။

နှစ်ရက်ခန့် လေ့လာရာတွင် ကျွန်မတို့ရောက်ရှိနေသော နေရာသည် “ဝ”တပ်စခန်းဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ဝိန်း ကောင်တွင် နှစ်ညအိပ်ခဲ့သော်လည်း ကျွန်မတို့လေ့လာရေးလုပ်ငန်းသည် သွက်လက်မြန်ဆန်မှု သိပ်မရှိလှပါ။ “ဝ”ဌာနချုပ် တပ်စခန်းတွင် တည်းခိုနေရသဖြင့် ရွာသူရွာသားများနှင့်တွေ့ဆုံခွင့်မရခြင်း၊ မေးခွန်းများ မေးခွင့်မရခြင်း၊ ရွာအတွင်း၊ တောင် ယာမြဲများအတွင်း၊ အိမ်များအတွင်းသို့ လှည့်လည်သွားလာခွင့် မရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဝိန်းကောင်တွင် ကျွန်မတို့တည်းခို ခိုက် ညဘက်တွင် မီးမရှိပါ။ ဖယောင်းတိုင်မီးဖြင့်သာ နေကြရပါသည်။

နယ်စပ်ဒေသတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်စည်ပင်သာယာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ အလယ်တန်းကျောင်း ဖွင့်ထားပြီး ဆရာ၊ ဆရာမ(၁၀)ယောက်၊ ကျောင်းသား(၄၀)ရှိသော်လည်း ကျောင်းသားများ ကျောင်းမလာသဖြင့် ကျောင်းသား များရှိရာသို့ စာလိုက်သင်ပေးရသည်။ လူကြီးသားသမီးများကို ပို၍ဂရုစိုက်ရသည်။ ဦးစံကျိန်း၏သမီးနှစ်ယောက်ရှိရာ သမီး အကြီး(၆)တန်း၊ သမီးအငယ်(၇)တန်းတို့တွင် စာသင်ကြားလျက်ရှိသည်။ ကျောင်းစာမေးပွဲကို ကျောင်းသားများ ဖြေချင်သည့် အချိန်နှင့်ညှိနှိုင်းပြီး အချိန်စာရင်းဆွဲကာ စာမေးပွဲကျင်းပပေးရကြောင်း၊ “ဝ”စာသင်ကျောင်း သီးခြားရှိကြောင်း၊ ကျောင်းသား စာရင်း အတိအကျမသိရကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ပြည်သူ့ဆေးရုံတွင် ဆရာဝန်၊ ဆရာမများနှင့်ဆေးဝါးစုံလင်စွာ ထားပြီး ဆေးကုသပေးသော်လည်း ဆေးရုံတက်၍ ကုသမှုများ နည်းပါးလှကြောင်း၊ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ရိုးရာဆေးကုနည်းကို ပို၍အားထားကြကြောင်း သိရှိရသည်။

ပန်ဆန်း

(၂၁-၂-၉၇)နေ့ နံနက်(၇း၂၀)နာရီတွင် ကျွန်မတို့ဆရာမတစ်စုသည် ဝိန်းကောင်မှ “ပန်ဆန်း”သို့ထွက်ခွာလာခဲ့ကြပါ သည်။ (၈း၁၅)နာရီတွင် “နမ့်ပန်ကြိုးတံတား”သို့ရောက်ရှိကြပါသည်။ တောင်စောင်းလမ်းများ ကျဉ်းမြောင်းသည့်နေရာ၊ ကား နှစ်စီးရှောင်ရသည့်နေရာ ယခုကဲ့သို့ ကြိုးတံတားသေးသေးပေါ်တွင် မော်တော်ကား ဖြတ်သန်းရသည့်နေရာများတွင် ကျွန်မတို့ သည် ကားပေါ်မှဆင်းပေးရသည်။ ယခု “နမ့်ပန်ကြိုးတံတား”သည်လည်း လူဆင်းပေးရမည့်အခြေအနေကို သိသဖြင့် ကျွန်မတို့ အားလုံး ကားပေါ်မှ ဆင်းပေးရသည်။ ကားချည်းသက်သက် ဦးစွာဖြတ်သန်းပြီးမှ တစ်ယောက်လက်တစ်ယောက်တွဲကာကြိုး တံတားကို သတိထား၍ ဖြည်းညှင်းစွာ ဖြတ်လျှောက်ရပါသည်။

ပန်ဆန်းသို့ မရောက်မီ တစ်နာရီခန့်အလိုတွင် တောင်များကြားမှာပင် “ပန်ဆန်းမြို့”ကို အဝေးမှမြင်တွေ့နေရပြီဖြစ် သည်။ ထိုသို့အဝေးမှမြင်တွေ့နေရသော မြင်ကွင်းမြင်ကွက်များအရ မြို့သည် အတော်ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော မြို့ဖြစ်ကြောင်း၊ မြို့ကွက်တစ်ခုလုံးသည် သစ်လွင်သော တိုက်တာအိမ်ရာများ၊ ဟော်တယ်၊ မော်တယ်များ အပြည့်ဆောက်လုပ်ထားကြောင်း ခန့်မှန်းရပါသည်။ ထိုနေ့နံနက်(၁၀း၃၀)နာရီတွင် “ပန်ဆန်းမြို့”ခေါ် “ပန်ခမ်းမြို့”သို့ဆိုက်ရောက်ပါတော့သည်။ မြို့တွင်းသို့ ကားမောင်းဝင်လိုက်လျှင် လက်ယာဘက်၌ “မုန်းအ”ချောင်းကြီးသည် မော်တော်ကားလမ်းမကြီးနှင့်အပြိုင် စီးဆင်းနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ “မုန်းအ”ချောင်းကြီး၏ဤမှာဘက်တစ်ခြမ်းသည် မြန်မာပြည် ဖြစ်ပြီး အခြားဘက်တစ်ခြမ်းသည် “တရုတ်ပြည်” ဖြစ်သည်။ “မုန်းအ”ချောင်းသည် မြောက်ဘက်မှ တောင်ဘက်သို့ သံလွင်မြစ်နှင့်ဆုံသည်အထိ စီးဆင်းသည်။

ပန်ဆန်းတွင် နယ်စပ်ဒေသနှင့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်စည်ပင်သာယာရေးမှ ဗိုလ်မှူးကံမော်ဦး ကလည်း အသင့်စောင့်ကြိုနေလေသည်။ ကျွန်မတို့တည်းခိုရန်နေရာအတွက် တိုင်ပင်နေကြပါသည်။ မကြာမီ ကားတစ်စီးဆိုက် ရောက်လာပါသည်။ အသက်(၅၀)ကျော် (၆၀)နီးပါး အသားညိုညို ပိန်ပိန်ပါးပါး “ဝ”အမျိုးသားတစ်ဦး၊ အသားလတ်လတ်လူ ငယ်တစ်ဦး၊ မျက်နှာပြားပြား အသားလတ်လတ်လူကြီးတစ်ဦး ကားပေါ်မှဆင်းလာကြပါသည်။ ပထမလူသည် ဦးငိုကပ်ဖြစ် ကြောင်း၊ “ဝ”ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်ဖွဲ့မှ တပ်မဟာမှူး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး၊ စည်းရုံးရေးနှင့်ဝါဒဖြန့်ချိရေးတာဝန်ခံဖြစ်ကြောင်း၊ ဒုတိယလူငယ်မှာ စစ်ဦးစီးမှူးဦးအိုက်ကျစ်ပဲ ဖြစ်ကြောင်း၊ တတိယလူကြီးမှာ မြို့နယ်မှူးဦးအိုက်ပိန်းဖြစ်ကြောင်း ဗိုလ်မှူးကံ မော်ဦးက ကျွန်မတို့နှင့်မိတ်ဆက်ပေးပါသည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးတို့က ကျွန်မတို့အား မြို့တွင်းသို့ ခေါ်သွားပါသည်။ တစ်မြို့ လုံးရှိ လမ်းများ၊ စားသောက်ဆိုင်များ၊ ဆိုင်းဘုတ်များ၊ ကစားပိုင်းများ၊ ဗွီဒီယိုရုံများသည် တရုတ်စာများဖြင့်သာ ရေးသားထား ကြသည်။ မြို့နေလူထုအားလုံးနီးပါးသည် အသားဖြူကြသည်။ “တရုတ်”ရုပ်ရည်သွင်ပြင်များ ဖြစ်ကြသည်။ တရုတ်စကားကို ပြောဆိုနိုင်ကြသည်။ တရုတ်ပိုက်ဆံ “ယွမ်”ကိုသာ သုံးစွဲကြသည်။ မိန်းမနှင့်ယောက်ျားများအားလုံး တောင်းဘီ၊ ဂျာကင်အနွေး ထည်များကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အဝတ်အစား အဆင်အပြင်၊ အသုံးအဆောင်များအားလုံးသည် တရုတ်ပြည်ဖြစ်ပစ္စည်းများဖြစ်

ကြသည်။ မြန်မာစာဟူ၍ “ခင်ဗျားနှင့်သူ့အတွက် မူးလျှင် မမောင်းနှင့်” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ လမ်းဆုံများတွင် တရုတ်စာနှင့်မြန်မာစာ ပူးတွဲ၍လည်းကောင်း၊ ကုမ္ပဏီကို ကုန်မဏီဟုစာလုံးပေါင်းမှား၍လည်းကောင်း ရေးသားထားသည်။

ပန်ဆန်းတွင် အများစုမှာ တရုတ်လူမျိုးများဖြစ်ကြပြီး ရှမ်းတိုင်းရင်းသားအနည်းငယ်ကို တွေ့ရသည်။ ရှမ်းဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းကြီးကျောင်းများ၊ ဘုရားစေတီပုထိုးများကို တွေ့ရသည်။ ရှမ်းဘာသာဖြင့် ကမ္ဘာ့ထိုးထားကြသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတစ်မျိုးတည်းသာ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်သည်။ ကိုးကန့်နှင့်ရှမ်းတရုတ်များမှာ ကွမ်ရင်မယ်တော်ကို ကိုးကွယ်ကြသည်။ အချို့မှာ ဘာသာမဲ့များ ဖြစ်ကြသည်။ ဦးငိုကပ်တို့ခေါ်ဆောင်ရာသို့လိုက်ပါရင်း ကျွန်မတို့ကားတန်းကြီးသည် တရုတ်စာဖြင့် ရေးထားသော အထပ်သုံးထပ်ရှိ ဟော်တယ်ကြီးတစ်ခုရှေ့တွင် ရပ်လိုက်သည်။ ယင်းဟော်တယ်တွင် ကျွန်မတို့အား နေရာချထားပေးပါသည်။ ဆရာမလေးများသည် မိမိတို့ပစ္စည်းများကို အသီးသီးသယ်ယူကြပြီး ဟော်တယ်ကြီးအပေါ်ထပ်တွင် အခန်းလေးခန်း၌ နေရာယူလိုက်ကြပါသည်။

နေ့လယ်(၁၂)နာရီတွင် နေ့လယ်စာ စားရန်အတွက် ဟော်တယ်နှင့်အလှမ်းမဝေးသော စားသောက်ဆိုင်တစ်ဆိုင်သို့ “ဝ”ခေါင်းဆောင်များက ကျွန်မတို့အား ခေါ်သွားပါသည်။ ထမင်းခိုင်းတွင် ဟင်းမျိုးစုံပါသည်။ ကြက်သား၊ ဝက်သား၊ အမဲ၊ ငါးဟင်းများ၊ အစိမ်းကြော်နှင့်ဟင်းချိုအပါအဝင် တရုတ်အစားအစာများ ဖြစ်ပါသည်။ ဦးငိုကပ်နှင့် “ဝ”လူကြီးများက ကျွန်မတို့အား ဂရုစိုက်စဉ်ခံကျွေးမွေးကြပါသည်။ နေ့လယ်စာ စားပြီး ဟော်တယ်သို့ပြန်၍ အနားယူကြပါသည်။ ညနေ(၄)နာရီတွင် ဦးငိုကပ်တို့အဖွဲ့ ရောက်လာသည်။ ယင်းတို့၏ကားနှင့်ကျွန်မတို့၏ကားနှစ်စီး ပေါင်းပြီး မြို့တစ်ပတ်လှည့်လည်ကြည့်ရှုကြပါသည်။ ပထမဦးဆုံး ပန်ဆန်းမြို့အဝင် “မန်းအ”ချောင်းအကွေ့ မြန်မာပြည်နှင့်တရုတ်ပြည်နယ်ခြား ကြိုးတံတားသို့သွားရောက်ကြပြီး တရုတ်အလံလွှင့်ထားသော တရုတ်ပြည်ဘက်သို့လည်းကောင်း၊ ပန်ဆန်းခေါ် ပန်ခမ်းမြို့ဟူသော ဆိုင်းဘုတ်ရှေ့တွင်လည်းကောင်း အမှတ်တရဓာတ်ပုံများ ရိုက်ကြပါသည်။ ထိုကြိုးတံတားမှမြို့တွင်းသို့ပြန်လာလျှင် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ သခင်ဗသိန်းတင် နေထိုင်ခဲ့သော တောင်ကုန်းကို တွေ့ရပါသည်။ ဘုန်းကြီးများကန်တော့ရန်၊ ဘုရားဖူးရန်၊ ရှမ်းဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ရောက်ရှိပြီး ဗကပခေတ်က အသံလွှင့်ဌာနအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သော တောင်ကုန်းကိုလည်း ပြသပါသည်။ ဦးငိုကပ်က “ကျွန်တော်က ‘ဝ’တိုင်းရင်းသားအသံကို တာဝန်ယူအသံလွှင့်ခဲ့ရသူပေါ့ ဟဲ့ ဟဲ့”ဟုပြောပါသည်။ ထို့နောက် ပန်ဆန်းဈေးအတွင်းသို့ ရောက်ကြပြီး ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားနေသူများကို တွေ့ရသည်။ တရုတ် “ယွမ်”ငွေကိုသာ သုံးစွဲနေကြသဖြင့် “ယွမ်”ငွေမရှိသော ကျွန်မတို့မှာ ဘာမျှဝယ်ယူနိုင်ခြင်း မရှိကြပါ။

ဟော်တယ်ပြန်ရောက်ကြပြီး ညနေ(၆)နာရီတွင် နေ့ခင်းက စားသောက်ခဲ့သော စားသောက်ဆိုင်၌ပင် ညစာကို စားသောက်ကြပါသည်။ ထမင်းထည့်ပေးခြင်း၊ ဟင်းထည့်ပေးခြင်းဖြင့် ဦးငိုကပ်က အထူးဂရုပြုစဉ်ခံပါသည်။ ညစာ စားသောက်ပြီး ဦးငိုကပ်က ကျွန်မတို့တည်းခိုရာ ဟော်တယ်သို့ လိုက်ပါလာပြီး ဧည့်ခန်းတွင် ထိုင်၍စကားပြောကြပါသည်။ ဦးငိုကပ်က “ဆရာမတို့ လာတဲ့ရည်ရွယ်ချက်က ဘာလဲ”ဟုမေးမြန်းပါသည်။ ကျွန်မက “ကျွန်မတို့ လာရခြင်းရဲ့ရည်ရွယ်ချက်ကတော့ ဒီဒေသမှာရှိတဲ့ ‘ဝ’တိုင်းရင်းသားတွေရဲ့ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံ၊ ယဉ်ကျေးမှုကို လေ့လာမှတ်တမ်းတင်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်မတို့ဟာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မနုဿဗေဒဌာနက ဆရာမတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဖေဖော်ဝါရီလ(၈)ရက်နေ့ကတည်းက ရန်ကုန်က ထွက်လာခဲ့တာပါ။ ပထမဦးဆုံး လားရှိုး၊ ကွမ်းလုံ၊ လောက်ကိုင်၊ ကုန်းကြမ်းဒေသတွေကို သွားခဲ့ပါတယ်။ ကိုးကန့်တိုင်းရင်းသားတွေကို လေ့လာခဲ့ပါတယ်။ အခု လားရှိုးကနေပြီး တန့်ယန်း၊ ဝိန်းကောင်မှတစ်ဆင့် ဒီပန်ဆန်းကို လာရခြင်းဟာ ‘ဝ’တိုင်းရင်းသားများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှတ်တမ်းတင်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်မတို့ကို ကူညီပါ။ ‘ဝ’တိုင်းရင်းသားတွေရှိတဲ့ရွာကို ပို့ပေးပါ။ ကျွန်မတို့ တွေ့ချင်ပါတယ်။ ခင်ခင်မင်မင် တွေ့ဆုံကြပြီး ရင်းနှီးချစ်ခင်စွာနဲ့ တစ်ယောက်ကို တစ်ယောက် ကူညီကြဖို့ပါပဲ။ စကားပြန်(၅) ယောက်လည်း လိုပါလိမ့်မယ်”ဟုပြောပြရာ ဦးငိုကပ်က “ခင်ဗျားတို့ ဒီရက်ပိုင်းလေးနဲ့ မဖြစ်နိုင်ဘူးဗျာ၊ အနည်းဆုံး နှစ်လ၊ သုံးလလောက် အချိန်ရမှ လုံလောက်မယ်” ဆရာမလေးများဘက်လှည့်ပြီး “ဟုတ်တယ် မဟုတ်လား၊ ကျွန်တော်လည်း စစ်သားပဲ၊ ခင်ဗျားတို့လည်း စစ်သားပဲ၊ ဒီလောက်တော့ ခံနိုင်ရည်ရှိရမှာပေါ့”ဟု ပြောပါသည်။ ကျွန်မက “ကျွန်မတို့ဟာ စစ်သားတွေ မဟုတ်ပါဘူး၊ တက္ကသိုလ်ဆရာမတွေပါ”ဟုပြောရာ ဦးငိုကပ်က “ကောင်းပြီလေ၊ မနက်ဖြန် နံနက် (၇)နာရီမှာ နံနက်စာစားမယ်၊ ပြီးရင် ခရီးထွက်ကြမယ်၊ ခင်ဗျားတို့ကို နမ်းခမ်းပို့ပေးမယ်၊ တီဗွီလည်း ရိုက်မယ်ဗျာ”ဟုပြောပါသည်။

နမ်းခမ်းပို့

၂၂-၂-၉၇ ရက်နေ့၊ နံနက်(၇:၀၀)နာရီတွင် ပန်ဆန်းဈေးကြီးထဲ၌ နံနက်စာ စားသောက်ကြပြီး နမ်းခမ်းပို့သို့ခရီးထွက်ခဲ့ကြပါသည်။ နေ့ချင်းပြန်ခရီးဖြစ်ကြောင်း၊ နမ်းခမ်းပို့တွင် နေ့လယ်စာကျွေး၍ ဆွေးနွေးမည်ဖြစ်ကြောင်းသိရှိရပါသည်။ မြင့်မားနက်ရှိုင်းသော တောင်တန်းကြီးများနှင့်တောအထပ်ထပ်၊ တောင်အသွယ်သွယ်တို့ကို ကားတန်းကြီးဖြင့် ကျွန်မတို့ဖြတ်သန်းလာခဲ့ကြပါသည်။

ဖန်လတ်ဈေး

(၁၀:၃၀)နာရီအချိန်တွင် တောင်များအကြား၌ လူများစည်ကားစွာ ရောင်းဝယ်နေသည့်ဈေးအသစ်ကလေးတစ်ခုကို အံ့ဩစွာ တွေ့ကြရသည်။ ဈေးထိပ်ရှိ တိုင်တစ်တိုင်ထိပ်တွင် လောလောလတ်လတ် သတ်ထားသော ကျွဲတစ်ကောင်၏ကျွဲ ခေါင်းနှင့်ကျွဲချိုကို သွေးအစအနများဖြင့် ချိတ်ဆွဲထားပါသည်။ ဈေးအသစ်ဖွင့်သဖြင့် ကျွဲသတ်ပြီး နတ်ပူဇော်ထားကြောင်း၊ ဈေးအသစ်ဖွင့်လှစ်ရာတွင် အောင်မြင်ရာ အောင်မြင်ကြောင်း နတ်တင်၍ ဆုတောင်းကြကြောင်း ဦးငိုကပ်က ရှင်းပြပါသည်။ ဆရာမတစ်စု ဈေးအတွင်းသို့ဝင်၍ ရောင်းဝယ်နေကြသည်များကို လေ့လာကြသည်။ မုန့်ပဲသရေစာရောင်းသူများ၊ ဝယ်စားသူ များ၊ လူသုံးကုန်ပစ္စည်းရောင်းသူများ၊ မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။

နံနက်(၁၁:၀၀)နာရီတွင် “နန်းခမ်းဝို”သို့ရောက်ရှိကြပါသည်။ “နန်းခမ်းဝို”ကို “လှိုင်လင်း”လို့လည်းခေါ်တယ်။ ခင် ဗျားတို့ကို သမိုင်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး “တစ်မိုကုန်း”နဲ့တွေ့ပေးမယ်။ ရှေ့မီနောက်မီပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်တယ်။ အခုချိန်ဟာ ဘိန်းခြစ်တဲ့ရာ သီဖြစ်တဲ့အတွက် ရွာသူရွာသားတွေ တောင်ယာသွားကုန်ကြပြီ။ သူတို့ကို တွေ့ဖို့ မလွယ်ဘူး”ဟုဦးငိုကပ်က ပြောပါသည်။ ကျွန်မတို့သည် အဖွဲ့(၅)ဖွဲ့ခွဲ၍ သမိုင်းကြောင်း၊ မိသားစုဖွဲ့စည်းပုံ၊ ဘာသာရေးယုံကြည်မှု၊ စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကဏ္ဍများအ တွက် မေးခွန်းပေါင်း(၆၀၀)မေးရန် စကားဝိုင်း(၅)ဝိုင်းခွဲ၍ လုပ်ငန်းစကြတော့သည်။ မေးခွန်းမေးသူ၊ ဖြေသူ၊ စကားပြန်တို့၏ မေးမြန်းသံများဖြင့် “ဝ”ယဉ်ကျေးမှုကော်မတီအဆောက်အဦဧည့်ရိပ်သာအတွင်းတွင် ဆူညံလျက်ရှိသည်။ တစ်ဝိုင်းလျှင် မေးသူ နှစ်ယောက်၊ ဖြေသူနှစ်ယောက် စကားပြန်တစ်ယောက် ဖြစ်သဖြင့် အနည်းဆုံး(၅)ယောက်ခန့် ရှိပါသည်။ နေ့လယ်(၁)နာရီ တွင် နေ့လယ်စာကျွေးမွေးပါသည်။ “ဝ”ဆန်ပြုတ်၊ ဝက်သားအတုံးကြီးကြီးဖြင့် ဝက်သားဟင်း၊ အမဲသားဟင်း၊ ကြက်သားဟင်း များဖြင့် ခမ်းနားစွာ ကျွေးမွေးပြုစုပါသည်။ ခေါင်ရည်မှာ အဓိကဖြစ်သည်။

ညနေ(၃)နာရီတွင် နန်းခမ်းဝိုမှပြန်လည်ထွက်ခွာလာကြသည်။ တောင်ကြားတစ်ခုတွင် ကားတစ်စီး ချောက်ထဲသို့ထိုး ကျပြီး ကမ်းပါးရံစောင်းတွင် ချိတ်နေသည်။ ထိုကားကို သစ်များအပြည့်တင်ထားသော သစ်တင်ကားကြီးတစ်စင်းဖြင့် ဆွဲတင် ရာ သစ်ကားကြီးသည် တိုင်းရော့ပြုတ်ထွက်ပြီး ကားနှစ်စီးစလုံး လမ်းလယ်ခေါင်တွင် ကန့်လန့်ဖြစ်နေသည်။ အခြားကားများ ဆက်လက်မသွားနိုင်ဘဲ (၁)နာရီကျော်မျှ ရပ်ပြီးစောင့်ဆိုင်းနေရလေသည်။ ညနေ(၄)နာရီကျော်မှသာ သွားလာ၍ရသည်။ “တာအောရွာ”မှဦးငိုကပ်နှင့်ဧည့်သည်တော်အဖွဲ့ကို “ဝ”တိုင်းရင်းသားအကများဖြင့် ဖျော်ဖြေမည်၊ ညစာကျွေးမည်ဟု ဖိတ်ကြား ထားသဖြင့် ထိုရွာသို့ဝင်ရသည်။ တာအောရွာသည် အပြန်လမ်းပေါ်တွင် ရှိသဖြင့် အတွင်းဘက်သို့ အထူးဝင်စရာမလိုပေ။ (၅) နာရီထိုးပြီးမှ တာအောရွာသို့ ရောက်ကြသဖြင့် မှောင်စပျိုးနေပြီဖြစ်သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသူတို့သည် နီးစပ်ရာရွာများမှ တစ်ရွာ လျှင် ဝတ်စုံတစ်မျိုးစီဖြင့် လှပစွာဝတ်ဆင်ပြီး ထွက်လာကြသည်။ အပျိုလူပျိုများ၊ ကလေးသူငယ်များ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် လူရွယ်လူလတ်လူကြီးများအားလုံး လာရောက်ကြသည်။ “ဝ”လူထုမှာ (၅၀၀)မှ(၁၀၀၀)အထိ ရှိမည်ဟုခန့်မှန်းရသည်။ အတီး အမှုတ်မျိုးစုံဖြင့် တီးမှုတ်ကြသည်။ သီဆိုကခုန်ကြသည်။ ခေါင်ရည်သောက်ကြသည်။ ကျွဲချို၊ ခေါင်ရည်အိုး၊ ငှက်ပျောပင်တို့ ဖြင့် နတ်ပူဇော်ကြသည်။ “ဝ”ဆန်ပြုတ်၊ အမဲသား၊ ဝက်သားများဖြင့် ကျွေးမွေးဧည့်ခံသည်။ တပို့တွဲလပြည့်ည၏လရောင် အောက်တွင် အကအခုန်၊ အတီးအမှုတ်များဖြင့် ရွာလုံးကျွတ် ပျော်ကြသည်။ ထိုည၏ပန်ဆန်းအပြန်ခရီးသည် မိုးချုပ်ပါသည်။ ည(၈:၃၀)နာရီခန့်တွင် ကျွန်မတို့သည် ဟော်တယ်သို့ ပြန်ရောက်ကြပါသည်။ နက်ဖြန်နံနက် ၂၃-၂-၉၇ တွင် “ဝ”တိုင်းရင်း သားများနှင့်တွေ့ရန် နန်းဖတ်ရွာသို့ ပို့မည်ဟုပြောထားသော်လည်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားလူကြီးများက ခွင့်မပြုသဖြင့် နန်းဖတ် ခရီးစဉ်ကို ဖျက်လိုက်ရသည်။ နန်းဖတ်ရွာအစား “ရန်တီ”ရွာသို့ ပို့မည်ဖြစ်ကြောင်း စစ်ဦးစီးမှူးဦးအိုက်ကျစ်က ပြောပါ သည်။

ရန်တီရွာ

၂၃-၂-၉၇ နံနက်စောစော(၇:၀၀)နာရီတွင် ပန်ဆန်းဈေးအတွင်း နံနက်စာ စားသောက်ကြပြီး (၈:၃၀)နာရီတွင် ရန် တီရွာသို့ထွက်ခွာကြပါသည်။ ခရီးစဉ် စတင်ထွက်ခွာချိန်တွင် ဦးငိုကပ်ကို မတွေ့ရပါ။ စစ်ဦးစီးမှူးဦးအိုက်ကျစ်(ပဲ)နှင့်မြို့နယ် မှူးဦးအိုက်ပိန်းတို့သာ ပါကြသည်။ သို့ရာတွင် ရန်တီရွာရောက်ခါနီးတွင် ဦးငိုကပ်က ကြိုတင်ရောက်ရှိနေပြီး မော်တော်ကား တစ်စီးဖြင့် ကြိုဆိုနေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ရန်တီရွာသည် ရှမ်းရွာဖြစ်သည်။ ဆရာမလေးများက လူမှုရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မီးဖွားခြင်းကိစ္စကို မေးမြန်းလိုသော်လည်း “ဝ”အမျိုးသမီးများ တောင်ယာသို့သွားနေကြခြင်း၊ ကျန်ရှိသည့်“ဝ”အမျိုးသမီးများ မှာလည်း ရှက်လွန်း၊ ကြောက်လွန်းခြင်း၊ စကားမပေါက်ခြင်း၊ ရန်တီရွာမှာ ရှမ်းရွာဖြစ်နေခြင်းတို့ကြောင့် အချက်အလက်များ ရယူနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားကို လေ့လာရသည်မှာ လွန်စွာခက်ခဲကြောင်း သိလာရပါသည်။ ဘာသာရေးလေ့လာ နေသော ဆရာမလေးမှာ “ဝ”တို့၏ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအရ ပူဇော်ပသပွဲများ၊ အခမ်းအနားများ၊ ဘာသာရေးအဆောက်အဦး၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာကျမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ ရှောင်ရန်၊ ဆောင်ရန်များ၊ ဓလေ့ထုံးစံအယူသီးမှု၏အထောက်အထားများမှာ ရရှိ

ရန်ခက်ခဲမှုများကြောင့် လိုချင်သောအချက်အလက်များ မရရှိဘဲဖြစ်နေသည်။ ရန်တိရွာသို့ရောက်သောအခါ အောက်ဘက်တွင် ရန်တိအောက်ရွာရှိသေးကြောင်း၊ “ဝ” များသာ နေထိုင်ကြကြောင်း၊ သတင်းရသည်နှင့်မိမိဘက်မှလုံခြုံရေးအရာရှိတို့ကို အကူအညီတောင်း၍ အောက်ရွာသို့ ဆင်းသွားမှသာ “ဝ” ရွာကြီးအတွင်းသို့ ရောက်ရှိသွားပါတော့သည်။ တောင်ယာလုပ်ကိရိယာ တန်ဆာပလာများ၊ အိမ်မွေးကျွဲ၊ နွား၊ ကြက်၊ ဝက် တိရစ္ဆာန်များ၊ စပါးကျီ စသည်တို့ကို တွေ့မြင်ရသည်။ စကားပြန်နှင့်မေးမြန်းရသဖြင့် အချက်အလက် တော်တော်များများ ရလိုက်ပါသည်။

(၃)နှစ်အရွယ်ကလေး၏အသုဘနှင့်ကြုံရသဖြင့် ဆရာမများ ဝမ်းသာသွားကြသည်။ “ရန်တိ”ရွာဈေးနေ့ဖြစ်သဖြင့် ဈေးအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ပြီး ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားနေသည်များကို လေ့လာခွင့်ရခဲ့ပါသည်။ ထိုနေ့ညနေတွင် “ဝ” တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်ဦးပေါက်ယုချန်းက ဖိတ်ကြားထားသဖြင့် သွားရောက်တွေ့ဆုံရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်မတို့သည် “ရန်တိရွာ” မှခပ်စောစော ထွက်လာကြရာ ပန်ဆန်းမြို့ “ရင်ဟော်”ဟော်တယ်သို့ ညနေ(၃:၃၀)နာရီတွင် ပြန်လည်ရောက်ရှိပါသည်။ ဦးပေါက်ယုချန်းအား ညနေ(၄:၃၀)နာရီတွင် တွေ့ဆုံရမည်ဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ကျွန်မတို့သည် ဟော်တယ်ပြန်ရောက်ပြီး (၁)နာရီခန့် အချိန်ရသဖြင့် ကိုယ်လက်သန့်ရှင်းရေးလုပ်ပြီး အဝတ်အစားလဲကာ ညနေ(၄:၁၅)နာရီတွင် ဟော်တယ်မှထွက်ခွာလာခဲ့ကြပါသည်။ ဦးပေါက်ယုချန်း၏ဌာနချုပ်သည် သိပ်မဝေးလှပါ။ ကားမောင်းချိန် ငါးမိနစ်၊ ဆယ်မိနစ်ခန့်ကြာမည်ဟုသတင်းရပါသည်။ လမ်းတွင် လမ်းမှားလိုက်မိသဖြင့် (၄:၂၅)နာရီတွင် တံတိုင်းအကာအရံများဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ဦးပေါက်ယုချန်း၏ဌာနချုပ်အတွင်းသို့ ရောက်ရှိသွားပါတော့သည်။ ကျွန်မတို့အား နေရာချထားပေးသော ခန်းမကြီးအတွင်း ဘဲဥပုံစားပွဲရှိ ကုလားထိုင်အသီးသီးတွင် ဝင်ထိုင်ကြပြီး ကောင်းမွန်သော ရေခဲခန်းကြမ်းတို့ဖြင့် ဧည့်ခံပါသည်။ (၄:၃၀)နာရီတွင် ဦးပေါက်ယုချန်းသည် စကားပြန်တစ်ဦးနှင့်အတူ ဧည့်ခန်းအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာပါသည်။ ကျွန်မတို့အားလုံး ထိုင်ရာမှထ၍ နှုတ်ဆက်ကြပါသည်။ ဦးပေါက်ယုချန်းသည် အသက်(၄၅)ပတ်ဝန်းကျင်သာရှိဦးမည်။ နုပျိုကျန်းမာသူတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ မျက်နှာကြည်သာစွာဖြင့် နှုတ်ဆက်ပါသည်။ ကျွန်မတို့အားလုံး ပြန်ထိုင်ကြပါသည်။

ဦးပေါက်ယုချန်းမှစတင်၍ တရုတ်ဘာသာဖြင့် ပြောပါသည်။ စကားပြန်က မြန်မာလို ပြန်ပေးပါသည်။

- * ဆရာမတို့ တော်တော်လေ့လာပြီးကြပြီလား၊ ဆရာမတို့က လေ့လာရေးဆို...
- * ဟုတ်ပါတယ်၊ တော်တော်လေး လေ့လာပြီးပါပြီ။
- * ကျွန်တော်တို့ ဘာလုပ်ပေးဖို့ လိုပါသေးလဲ။
- * ကျွန်မတို့ရဲ့နေထိုင်ရေး၊ စားသောက်ရေး၊ လုံခြုံရေးတွေကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ တာဝန်ယူပြီး အကူအညီပေးတဲ့အတွက် အများကြီး ဝမ်းသာပြီး ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။ အားလုံး ပြည့်စုံပါတယ်။
- * ဆရာမတို့လာတာ ဒီလောက် အချိန်တိုလိမ့်မယ်လို့မထင်ဘူး။ အနည်းဆုံး(၃)လလောက် အချိန်ယူဖို့လိုလိမ့်မယ်။
- * ဟုတ်ပါတယ်၊ ကျွန်မတို့မှာ အချိန်များများရလေ ကောင်းလေဘဲ။ ဒါပေမယ့် ကျွန်မတို့ အချိန်များများ မရပါဘူး။ ကျောင်းမှာ စာသင်ကြားရေးတာဝန်တွေ ရှိပါသေးတယ်။ ကျွန်မတို့ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကို တရုတ်ပြည်ယူနန်တက္ကသိုလ်က ပညာရှင်တွေလာပါတယ်။ ကျွန်မတို့ဆီက တိုင်းရင်းသားတွေကိုလည်း သူတို့စိတ်ဝင်စားကြပါတယ်။
- * ကျွန်တော်တို့က နိုင်ငံတော်ရဲ့ဦးဆောင်မှုအောက်မှာ တိုင်းရင်းသားအားလုံး စည်းစည်းလုံးလုံး ညီညီညွတ်ညွတ်နဲ့လုပ်သွားမယ်ဆိုရင် (၁၀)နှစ်ပါဘဲ။ တစ်ခြားနိုင်ငံတွေ တိုးတက်နေတာပဲ။ ကျွန်တော်တို့လည်း တိုးတက်ရမှာပေါ့။ အခုဆရာမတို့မျက်မြင်ပဲ။ တိုင်းရင်းသားတွေ သိပ်ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ပါတယ်။ လူကြီးတွေကို တင်ပြပေးပါ။
- * ဟုတ်ကဲ့၊ တင်ပြပေးပါ့မယ်။
- * ကျွန်တော်တို့ကတော့ အသက်ကြီးပါပြီ၊ နောင်လာမယ့်လူငယ်တွေအတွက် လုပ်ပေးရမှာပါ။ ကွန်မြူနစ်အောက်မှာ အားလုံး ပျက်စီးကုန်တယ်။ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းဆိုတာ ဘာမှမကျန်တော့ဘူး။ နောက်တစ်ခါ လာပါဦး။ ဒီထက်အချိန်ပိုယူပြီး လာပါ။ ဒီလောက်အချိန်နဲ့ မလုံလောက်ပါ။
- * ဟုတ်ကဲ့၊ ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။

ကျွန်မတို့အားလုံး ဦးပေါက်ယုချန်းအား နှုတ်ဆက်ပြီး ပြန်လည်ထွက်ခွာလာခဲ့ကြပါသည်။

ဤ“ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏လူမှုစီးပွားရေးဘဝစာတမ်းကို နိဒါန်း၊ နိဂုံး၊ သုံးသပ်ချက်များဖြင့် အခန်း(၆)ခန်းခွဲကာ ရေးသားပြုစုထားပါသည်။

ဦးပေါက်ယုချန်း(“ဝ” တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်)နှင့်တွေ့ဆုံခြင်း

အခန်း(၁)

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏နေထိုင်ရာဒေသ

တည်နေရာအကျယ်အဝန်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်တရုတ်နိုင်ငံ (၂)နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်လျက်ရှိသော တောင်တန်းဒေသများတွင် အခြေစိုက်နေထိုင်ကြသည်။ သံလွင်မြစ်အရှေ့ဘက်ကမ်းမှ ယူနန်နယ်စပ်ကြားဒေသသည် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ ပျံ့နှံ့နေထိုင်ကြသောဒေသ ဖြစ်သည်။

“ဝ”ဒေသသည် ရှမ်းပြည်နယ်၏အရှေ့မြောက်ဘက် လတ္တီတွဒ် ၂၃ ဒီဂရီ ၅၀ မိနစ်နှင့် ၂၂ ဒီဂရီ ၁၀ မိနစ်အတွင်းနှင့် အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၈ ဒီဂရီ ၅၀ မိနစ်မှ ၉၉ ဒီဂရီ ၅၀ မိနစ်အတွင်း ကျရောက်တည်ရှိသည်။ အရှေ့ဘက်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၊ အနောက်ဘက်တွင် သိန္နီနယ်၊ မြောက်ဘက်တွင် ကိုးကန့်နယ်၊ တောင်ဘက်တွင် မိုင်းလွန်းနယ်တို့ဝန်းရံလျက် ရှိသည်။ ကိုးကန့်နယ်၊ မိုင်းလွန်းနယ်တို့နှင့်အတူ “ဝ”ဒေသသည် ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့မြောက်အထူးဒေသတွင် ပါဝင်သည်။ “ဝ”ဒေသကို တောင်ပိုင်း“ဝ”ဒေသနှင့်မြောက်ပိုင်း“ဝ”ဒေသဟူ၍ နှစ်ပိုင်းခွဲထားသည်။ မြောက်ပိုင်း“ဝ”ဒေသသည် (၁,၆၈၆)စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်းပြီး တောင်ပိုင်း“ဝ”ဒေသသည် (၈၁၄)စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်းသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”ဒေသတစ်ခုလုံးဆိုလျှင် (၂၅၀၀) စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်းသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားအများအပြား နေထိုင်ရာဒေသ ဖြစ်သောကြောင့် “ဝ”ဒေသဟုခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုနယ်၌ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသာ နေထိုင်ကြသည်မဟုတ်ဘဲ လားဟူ၊ တရုတ်၊ ရှမ်း၊ ပလောင်၊ ကိုးကန့်စသည့်တိုင်းရင်းသားများ ရောနှော၍ နေထိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

“ဝ”ဒေသမြောက်ပိုင်းတွင် ပါဝင်သောမြို့များမှာ ဟိုပန်၊ နားဝီးမြို့၊ ဗင်းဟင်းမြို့၊ မန်တွန်းမြို့၊ မိုင်းမောမြို့၊ မွတ်လင့်ခေါ်မွတ်လေမြို့၊ ကလောင်ပါခေါ် ဟောင်ပါမြို့၊ ခွေးမားမြို့၊ ဝလင်းမြို့၊ ရင်ဖန်မြို့၊ အိုက်ချိန်းခေါ် လလိုင်းမြို့နှင့်ပန်ဝိုင်မြို့များဖြစ်သည်။ “ဝ”ဒေသတောင်ပိုင်းတွင် မန်မန်ဆိုင်မြို့၊ ပန်ယန်းမြို့၊ ပန်ခမ်းခေါ်ပန်ဆန်းမြို့(အထူးဒေသ)၊ နားကောင်မြို့၊ နောင်ခိတ်မြို့၊ ဝိန်းကောင်မြို့၊ လွယ်ပန်လုံဒေသနှင့်လွယ်လင်း(နန်းခမ်းဝိုး)မြို့နယ်များ ပါဝင်သည်။

မြေမျက်နှာသွင်ပြင်၊ ရာသီဥတုနှင့်သဘာဝပေါက်ပင်

မြေမျက်နှာသွင်ပြင်

“ဝ”ဒေသသည် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ပါဝင်သည်။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ရှေးအကျဆုံးသော ကုန်းမြေစိုင်ကို ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တွေ့ရသည်။ ယင်းဒေသသည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း သန်းပေါင်း(၄၅၀၀)(ကမ်ဘာရီယမ်ခေတ်)မတိုင်မီကပင် ကုန်းဖြစ်နေသည်ဟုသိရှိရသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်၏ယေဘုယျအမြင့်မှာ ပေ(၈၀၀)နှင့်ပေ(၄၀၀၀)အကြားတွင် တည်ရှိသည်။ သို့သော် အချို့တောင်တန်းများမှာမူ ထိုထက် ပိုမြင့်ကြသည်။ “ဝ”ဒေသရှိ တောင်တန်းများတွင် မန်ကန်တောင်မှာ (၂၇၉၈)ပေ၊ လွယ်ပန်လုံတောင်မှာ (၅၆၈၄)ပေ၊ ကြူတန်ဆေးတောင်မှာ (၅၇၀၀)ပေ အသီးသီးရှိကြကြောင်း သိရသည်။ “ဝ”ဒေသတွင် မြေပြန့်လွင်ပြင်မှာ မရှိသလောက် နည်းပါးပြီး တောင်ကုန်းတောင်တန်းများ လျှိုမြောင်များထူထပ်သောဒေသ ဖြစ်သည်။ “ဝ”ဒေသတွင် မြောက်မှတောင်သို့ ဖြတ်၍ စီးဆင်းသော အထင်ရှားဆုံးမြစ်မှာ သံလွင်မြစ်ပင် ဖြစ်သည်။ သံလွင်မြစ်ကို ရှမ်းဘာသာဖြင့် “နမ့်ခန်း”ဟုခေါ်သည်။ ၎င်းမြစ်သည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ အနောက်ပိုင်းရှိ တိဘက်ကုန်းပြင်မြင့်၌ မြစ်ဖျားခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ကိုးကန့်မြောက်ဖျားမှစတင်စီးဝင်ကာ မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့မှတစ်ဆင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်းသို့ စီးဝင်သည်။ ထိုမြစ်သည် မြောက်မှတောင်သို့ ဖြတ်သန်းစီးဆင်းရာ ရှမ်းပြည်နယ်ကို အရှေ့နှင့်အနောက်ပိုင်းခြားထားသကဲ့သို့ ရှိသည်။ သံလွင်မြစ်သည် တောင်ကုန်းထူထပ်သောပိုင်းကို တိုက်စားစီးဆင်းလာ၍ မြစ်ဝှမ်းမှာ ကျဉ်းမြောင်းနက်ရှိုင်းသည်။ ထို့ကြောင့် သံလွင်မြစ် ဖြတ်သန်းစီးဆင်းရာတစ်လျှောက်ရှိ အချို့နေရာများတွင် နက်ရှိုင်းသောချောက်ကမ်းပါးများကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုသို့နက်ရှိုင်းသော ချောက်ကမ်းပါးများရှိခြင်း၊ ရေစီးမြန်ခြင်းတို့ကြောင့် သံလွင်မြစ်သည် ရေကြောင်းသွားလာရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း အသုံးမပြုနိုင်ပေ။

ရာသီဥတု

“ဝ”ဒေသသည် လတ္တီတွဒ်အားဖြင့် အပူပိုင်းဇုန်တွင် အများဆုံးကျရောက်သော်လည်း တောရိပ်၊ တောင်ရိပ်၊ ကုန်းမြေ အမြင့်ကြောင့် အပူချိန်လျော့နည်းပြီး အေးမြသော ရာသီဥတုရှိသည်။ အအေးဆုံးလမှာ ဒီဇင်ဘာ၊ ဇန်နဝါရီလများဖြစ်၍ အချို့နေရာများတွင် အပူချိန်သည် ရေခဲမှတ်သို့ရောက်အောင်ပင် လျော့ကျသွားတတ်သည်။ မေနှင့်ဇွန်လများသည် အပူဆုံးလများဖြစ်သော်လည်း တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သဖြင့် အပူချိန်လျော့နည်းသည်။ အပူချိန်မှာ (၈၀)ဒီဂရီဖာရင်ဟိုက်သာ အမြင့်ဆုံးရှိပြီး (၉၀)ဒီဂရီဖာရင်ဟိုက်ထိအောင် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ညအပူအချိန်အနေဖြင့် (၆၅)ဒီဂရီအထိ ကျဆင်းသည်။ ပျမ်းမျှမိုးရေချိန်မှာ (၅၀)လက်မနှင့်(၆၀)လက်မအတွင်း ရှိသည်။ မိုးဥတုသည် မေလမှ အောက်တိုဘာလအထိဖြစ်ပြီး ဇွန်လ၊ ဇူလိုင်လ၊ ဩဂုတ်လ၊ စက်တင်ဘာလများတွင် မိုးများသည်။ ဇူလိုင်လတွင် တောင်ဘက်မှဝင်လာသော အနောက်တောင်ရာသီလေကြောင့် မိုးရရှိပြီး ဩဂုတ်လနှင့်စက်တင်ဘာလများတွင် အရှေ့ဘက်မှဝင်လာသော မုန်တိုင်းများကြောင့် မိုးရရှိသည်။ မိုးသည်းထန်သည်ဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း မိုးသည် တစ်မိမိစွေ၍ ရွာနေတတ်သည်။ မိုးဥတုမဟုတ်ဘဲ အခြားခြောက်သွေ့သောရာသီဥတုများတွင် ပင် မိုးလုံးဝပြတ်သွားခြင်း မရှိဘဲ ရံဖန်ရံခါ မိုးရွာသွန်းလေ့ရှိသည်။

သဘာဝပေါက်ပင်

“ဝ”ဒေသသည် ကုန်းမြင့်ဒေသဖြစ်၍ သဘာဝပေါက်ပင်များမှာလည်း တောင်ပေါ်သစ်တောများ ဖြစ်သည်။ ပေ(၃၀၀၀) အောက်လျော့သော ဒေသများတွင် ရွက်ပြတ်တောများကို တွေ့ရသည်။ တောင်ပေါ်တောများကို ထပ်မံခွဲခြားနိုင်သည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- အမြဲစိမ်းတောင်ပေါ်သစ်တော၊
- တောင်ပေါ်ခြောက်သွေ့တော၊
- ထင်းရှူးတောတို့ဖြစ်ကြသည်။

အမြဲစိမ်းတောင်ပေါ်သစ်တောကို မိုးပိုရသော တောင်တန်း၊ ကုန်းမြင့်များတွင် တွေ့ရသည်။ သစ်ချ၊ သစ်အယ်ပင်များ ပေါက်သည်။ တောင်ပေါ်ခြောက်သွေ့တောကို မိုးနည်းသော ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်များ၊ ထုံးကျောက်အောက်ခံမြေရှိသည့်အရပ်များတွင် တွေ့ရသည်။ လောက်ယားပင်၊ အင်ကြင်းပင်များ ပေါက်သည်။ ထင်းရှူးတောမှာမူ အမြင့်ပေ(၄၀၀၀)ကျော်ရှိသောအရပ်၌သာ တွေ့နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ယခုအခါ သဘာဝပေါက်ပင်များမှာ တောင်ယာများကြောင့် အတော်ပင် ပြုန်းတီးနေပြီဖြစ်သည်။ တောင်ယာမလုပ်တော့သည့်နေရာတွင် ဝါးပင်များ အစားထိုးပေါက်လာတတ်သည်။ အချို့နေရာများတွင် မည်သည့်အပင်မျှမပေါက်တော့ဘဲ တောင်ကတုံးဖြစ်လျက်ရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပေ(၄၀၀၀)အထက်မြင့်သော နေရာများတွင် မြက်ခင်းများ၊ ဝက်သစ်ချနှင့်ထင်းရှူးပင်များကို တွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် တောင်တမာပင်၊ သစ်ယားပင်၊ စွယ်တော်ပင်၊ ဆီးဖြူပင်၊ လက်ပံပင်၊ ငှက်ပျောပင်၊ သက်ကယ်ပင်များ သဘာဝအလျောက် ပေါက်ရောက်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သစ်ပင်ကြီးများ၏သစ်ကိုင်းကြီးများနှင့်သစ်ကိုင်းခွများတွင် သစ်ခွပင်အမျိုးမျိုး၊ ဖယောင်းပန်းပင်အမျိုးမျိုးကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”ဒေသရှိ တော၊ တောင်သဘာဝရှုခင်းများမှာ စိမ်းလန်းစိုပြည်၍ သာယာလှပပေသည်။

လူဦးရေအိမ်ထောင်စုနှင့်ကျေးရွာပေါင်း

ရမ်းပြည်အရှေ့မြောက်ပိုင်း“ဝ”ဒေသရှိ ဟိုပန်၊ မိုင်းမော၊ ပန်ပိုင်၊ နားဖန်၊ ပန်ဆန်း၊ မန်မန်ဆိုင်မြို့နယ်တို့သည် “ဝ”အများစုနေထိုင်ရာဒေသ ဖြစ်သည်။ ယခင်က ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီသောင်းကျန်းသူများ၏စိုးမိုးခြယ်လှယ်မှုအောက်တွင် ကာလရှည်ကြာစွာ နေထိုင်ခဲ့ကြရသဖြင့် နယ်စပ်နေတိုင်းရင်းသားများ၏စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ပညာရေးများသည် အခြားမြို့နယ်များနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ခေတ်စနစ် နောက်ကျခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာဒေသသည် ပေ(၈၀၀၀)ကျော်အမြင့်ရှိသည့်ဝေးသီခေါင်ဖျား တောင်ကမ်းပါးရံများပေါ်တွင် ဖောက်လုပ်ထားသောကားလမ်း၊ လူသွားလမ်း၊ ခရီးကြမ်းများဖြစ်သဖြင့် မိုးရာသီတွင် သွားလာရန် အလွန်ခက်ခဲ၍ လူဦးရေစာရင်းကို ကောက်ခံရန် မလွယ်ကူပေ။ ရွာပေါင်း အိမ်ခြေပေါင်း မိသားစုပေါင်းနှင့်လူဦးရေစာရင်းကို ခဲယဉ်းစွာ ပြုစုခဲ့ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”ဒေသရှိ လူဦးရေစာရင်းကို ၁၉၉၀-ခုနှစ်မှ ၁၉၉၅-ခုနှစ်အထိ ငါးနှစ်ကြာမျှ ကောက်ယူခဲ့ရပါသည်။ ရရှိသောစာရင်းများအရ “ဝ”ဒေသမြောက်ပိုင်းတွင် အိမ်ထောင်စုပေါင်း(၁၅၅၁၈)စု ရှိပြီး၊ လူဦးရေမှာ (၆၅၈၆၉)ယောက်ရှိကာ “ဝ”ဒေသတောင်ပိုင်းတွင် အိမ်ထောင်စုပေါင်း(၁၃၂၆၅)စုရှိပြီး လူဦးရေမှာ (၅၄၀၂၈)ယောက် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”ဒေသရှိ စာရင်းကောက်ယူရရှိသော အိမ်ထောင်စုပေါင်းမှာ (၂၈၇၈၃)စုဖြစ်ပြီး လူဦးရေမှာ (၁၁၉၈၉၇)ယောက် ဖြစ်သည်။

၁၉၉၀ မှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်အတွင်း 'ဝ'ဒေသတစ်ဝှမ်းလုံးရှိလူဦးရေစာရင်းချုပ်

	အိမ်ထောင်စုပေါင်း	ရွာပေါင်း	ဗုဒ္ဓဘာသာ	ခရစ်ယာန်	မူဆလင်	နတ်ကိုးကွယ်သူ	လူဦးရေပေါင်း
၁၉၉၀-၁၉၉၅ 'ဝ'ဒေသရှိ လူဦးရေစာရင်း	၂၅၆၇၈	၆၄၈	၁၃၂၃	၂၄၈၀၂	-	၉၀၉၉၇	၁၂၆၇၈၈
၁၉၉၅- 'ဝ'ဒေသမြောက်ပိုင်းရှိ လူဦးရေစာရင်း	၁၅၅၁၈	၃၅၆	၂၈၉၇၈	၂၁၇၃	-	၄၄၅၈၀	၆၅၈၆၉
၁၉၉၅- 'ဝ'ဒေသတောင်ပိုင်းရှိ လူဦးရေစာရင်း	၁၃၂၆	-	၅၀၁၆၁	၂၅၆၅	၃၁	၂၁၉၇၃	၅၄၀၂၈

‘ဝ’ ဒေသမြောက်ပိုင်း

စဉ်	မြို့နယ်များ	အိမ်ထောင်စု	ရွာပေါင်း	ဗုဒ္ဓဘာသာ	ခရစ်ယာန်	နတ်ကိုးကွယ်သူ	‘ဝ’ လူဦးရေပေါင်း
၁။	ဗင်ဟင်း	၂၀၄၇	၅၇	၁၀၂၉၈	၃၈၃	၃	၄၅၅၃
၂။	မန်တွန်း	၂၅၅၁	၆၂	၁၁၇၅၇	-	-	၁၁၇၃၁
၃။	ခွေးမား	၅၉၈၈	၈၂	-	-	၂၆၆၆၅	၂၆၆၆၅
၄။	နားဝီး	၂၁၃၇	၉၃	၆၉၂၃	၁၇၉၀	၂၉၄၀	၇၉၄၈
၅။	လောင်း	၂၇၅၉	၆၂	-	-	၁၄၉၇၂	၁၄၉၇၂
	စုစုပေါင်း	၁၅၅၁၈	၃၅၆	၂၈၉၇၈	၂၁၇၃	၄၄၅၈၀	၆၅၈၆၉

‘ဝ’ဒေသတောင်ပိုင်း

စဉ်	မြို့နယ်များ	အိမ်ထောင်စု	ပုဒ္ဓဘာသာ	ခရစ်ယာန်	မူဆလင်	နတ်ကိုးကွယ်သူ	‘ဝ’လူဦးရေပေါင်း
၁။	မန်မန်ဆိုင်	၂၃၀၃	၁၅၃၈၆	-	-	-	၁၅၂၀၂
၂။	လွယ်လင်း	၃၃၂၅	၈၈၇	-	-	၁၆၅၇၂	၁၂၀၇၅
၃။	နောင်ခိတ်	၂၀၀၅	၉၅၉၈	၁၂၂၂	-	၆၉၁	၁၀၄၃၇
၄။	ပန်ဆန်း	၂၅၆၄	၈၂၃၄	၆၁၂	၂၅	၃၈၈၉	၆၉၇၃
၅။	နားကောင်	၁၄၃၇	၇၉၄၈	၅၉	-	၁၁၃	၂၆၆၄
၆။	လွယ်ပန်လုံ	၂၅၇	၁၃၀၄	၁၈	၆	-	၁၃၀၄
၇။	ပန်ယန်း	၁၃၇၄	၆၈၀၄	၆၅၄	-	၇၀၈	၅၃၇၃
	စုစုပေါင်း	၁၃၂၆၅	၅၀၁၆၁	၂၅၆၅	၃၁	၂၀၉၇၃	၅၄၀၂၈

စိတ်နေသဘောထား

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် သစ္စာရှိကြသည်။ ရိုးသားပွင့်လင်း၍ ဖော်ရွေမှုရှိကြသည်။ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရာတွင် ပျင်းရိမှုမရှိကြဘဲ အခြားလူမျိုးများထက် ခံနိုင်ရည်စွမ်းအားနှင့်လုံ့လဝီရိယ ပို၍ရှိကြသည်။ ဉာဏ်ရည်ထက်မြက်မှု အသင့်အတင့်ရှိကြသည်။ စိတ်ဓာတ်ပျော့ပျောင်းမှုမရှိဘဲ ကြံ့ခိုင်သည်။ မိမိတို့အချင်းချင်း ကူညီရိုင်းပင်းကြပြီး စည်းလုံးညီညွတ်ကြသည်။

“ဝ”တို့သည် မိမိတို့အမျိုး၊ မိမိတို့အဆက်အနွယ်၊ မိမိတို့ကျေးရွာကို ချစ်ခင်တတ်ကြသည်။ အခြားလူမျိုးများက နိုင်ထက်စီးနင်းပြုခြင်းကိုလည်း သည်းမခံတတ်ကြပေ။ ရန်သူကို သတိဝီရိယဖြင့် စောင့်ကြည့်ပြီး အမျိုးမျိုးကြံစည်အားထုတ်နေတတ်ပေသည်။ ရန်သူကို ကလဲ့စားချေရန်လည်း ဝန်မလေးပေ။ တောင်အဆင်းအတက်နှင့်တောလမ်းတောင်လမ်းများပေါ်တွင် သွားရာ၌ ကျွမ်းကျင်လျင်မြန်ပြီး စစ်တိုက်ရန်၊ ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ရန် ဝန်မလေးပေ။ ရန်သူကို စွဲစွဲမြဲမြဲ ရန်ငြိုးဖွဲ့တတ်သလောက် မိတ်ဆွေဖွဲ့ထားသူအပေါ်တွင်လည်း ကတိသစ္စာတည်ကြသည်။ တစ်နယ်နှင့်တစ်နယ် သစ္စာပြုသည့်အခါ နယ်ကိုယ်စားလှယ်များသည် နေရာတစ်နေရာတွင် စုဝေးကာ ကျွဲကို သတ်ပြီး ဝေယူကြသည်။ ထို့နောက် ငွေဒင်္ဂါးအဟောင်း သို့မဟုတ် ကျည်ဆန်ယမ်းတောင့်များကို အရက်ထဲတွင် ထည့်ပြီး ထိုကတိသစ္စာအရက်ကို ညီတူညီမျှ သောက်ကြသည်။ ကတိသစ္စာအရက်ကို သောက်ပြီးသောအခါ ငွေဒင်္ဂါး၊ ကျည်ဆန်၊ ယမ်းတောင့်တို့ကို ညီတူညီမျှ ခွဲဝေယူကြသည်။ ကတိသစ္စာပြုပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် တစ်ဦးအရေးကိစ္စပေါ်လျှင် ကျန်တစ်ဦးက လူအင်အား လက်နက်အင်အားဖြင့် ကူညီတတ်ကြသည်။

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး

“ဝ” ဒေသသည် တောတောင်ထူထပ်သောဒေသဖြစ်၍ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ခက်ခဲပါသည်။ ကားလမ်းမပေါက်သော ရွာများတွင် မြင်း၊ လား၊ ကျွဲနှင့်နွားများကိုသာ အားကိုးအားထားပြု၍ သွားလာကြရသည်။ အချို့နေရာများတွင် လားကိုပင် အသုံးပြုရန် မလွယ်ကူဘဲ ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုး၍ ခြေကျင်လျှောက်ကြသည်။ ရှေးယခင်က တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ သွားလိုပါက လားများကို ကိုယ်ပိုင်ဝယ်စီးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ငှားစီးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများကို လားပေါ်တွင်တင်ပြီး သွားလာကြသည်။ ငွေကြေးမတတ်နိုင်သူများမှာ (၅)မိုင် (၆)မိုင်ခရီးလမ်းများကိုပင် ခြေကျင်လျှောက်၍ သွားလာကြသည်။

ယခုအခါ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့အစိုးရလက်ထက်တွင် ကားများသွားလာရန် လမ်းပေါက်နေပြီဖြစ်သောကြောင့် တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ သွားလိုပါက ခရီးသည်တင်ကားများကို စောင့်ရှုစီးပြီး လိုရာခရီးကို သွားလာနိုင်သည်။ တာကော်အက်၊ မန်ကန်၊ ပန်ဖိန်း၊ လွယ်ပန်လုံတို့မှတစ်ဆင့် မန်မန်ဆိုင်၊ ဝိန်းကောင်နှင့်ပန်ဆန်းမြို့များသို့ တိုင်အောင် ကားလမ်းဖောက်လုပ်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုကားလမ်းများ ကြာရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေရန် ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုများ ပြုလုပ်နေသည်ကိုလည်း တွေ့ခဲ့ရသည်။ လမ်းခရီးတစ်လျှောက်လုံးမှာ တောင်ဆင်းတောင်တက်လမ်းများသာ ဖြစ်ကြသည်။ လွယ်ပန်လုံတောင်မှာ (၅၆၈၄)ပေ အမြင့်ရှိပြီး ကြူတန်ဆေးတောင်မှာ (၅၇၀၀)ပေအမြင့် ရှိကြောင်း သိရသည်။ လွယ်ပန်လုံတောင်မှာ အချက်အခြားနေရာဖြစ်ပြီး ယခင် ဗကပ(ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ)အုပ်စိုးကျူးကျော်ထားစဉ်က လူသွားလမ်းသာရှိခဲ့သည်။ ၁၉၈၃-ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်မှ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ(ဗကပ)အား ချေမှုန်းတိုက်ခိုက်ပြီး လွယ်ပန်လုံတောင်ကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့အစိုးရအဖွဲ့မှ ကားလမ်းဖောက်လုပ်ပေးခဲ့သဖြင့် ကားများ သွားလာနိုင်ပြီး ခရီးလမ်း အဆင်ပြေချောမွေ့ခဲ့ရသည်။ ထို့အပြင် အရေးပါသော နေရာတစ်ခုမှာ တာကော်အက်တွင် ဖြတ်သန်းစီးဆင်းနေသော သံလွင်မြစ်ပင် ဖြစ်သည်။ “ဝ” ဒေသသို့ အရောက်သွားရန် သံလွင်မြစ်ကို ဖြတ်ကူးရပေမည်။ ယခင်က ကြိုးတပ်ကူးတို့ဖောင်ဖြင့် ဖြတ်ကူးကြသည်။ သို့သော် မိုးတွင်း ရေစီးကြမ်းသောအချိန်များတွင် ကူးတို့ဖောင်ကြိုးပြတ်၍ မျောပါမှုများနှင့်ကြုံကြိုက်ရလျှင် အရှေ့အနောက် ဆက်သွယ်ရေးလည်း ပြတ်တောက်ကြရသည်။

ယခုအခါတွင် နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့မှ တာကော်အက်သံမဏိကြိုးတံတားကြီးကို တည်ဆောက်ပေးခဲ့သည်။ တံတား၏အရှည်မှာ (၆၀၀)ပေ၊ အကျယ်(၁၆ ပေ ၅ လက်မ)ရှိ၍ ခွင့်ပြုအလေးချိန်မှာ (၁၈)တန် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတံတားကြီးကို ဆောက်လုပ်ရန် စီမံကိန်းစတင်သည့်နေ့မှာ (၁-၄-၉၅)ဖြစ်ပြီး ပြီးစီးသည့်နေ့မှာ (၁၅-၁-၉၇)ဖြစ်သည်။ တံတားဆောက်လုပ်ရန် ကုန်ကျငွေမှာ ကျပ်(၈၄၄,၅၅,၀၀)ဖြစ်ရာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆,၁၅,၀၀၀ ဖြစ်သည်။ တံတားကြီးကို ရွှေရတုပြည်ထောင်စုနေ့တွင် သံလွင်ကြိုးတံတားဟုအမည်ပေးကာ အခမ်းအနားဖြင့် ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။ တံတားကြီးတည်ဆောက်ဖွင့်လှစ်ပေးနိုင်ခဲ့သဖြင့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးခက်ခဲရသော “ဝ” ဒေသတစ်လျှောက် မြို့ရွာများ ခရီးလမ်းပန်းချောမွေ့အဆင်ပြေခဲ့ရသည်။ ယခင်က သံလွင်မြစ်ကို ဖြတ်ကူးရန် ကူးတို့ဆိပ်၌ ထိုင်စောင့်ရသော ဝဋ်ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းကာ မိနစ်အနည်းငယ်အတွင်း တစ်ဖက်ကမ်းသို့ အလွယ်တကူသွားလာနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တောရွာများ၊ မြို့နှင့်အလှမ်းဝေးသော နေရာများတွင် နေထိုင်သူများ မြို့သို့တက်၍ လိုအပ်သောအသုံးအဆောင်များကို ဝယ်ယူနိုင်ကြပြီဖြစ်သည်။ တောင်ပေါ်ကားလမ်းဖြစ်သဖြင့် အများအားဖြင့် ကားကြီးများကိုသာ အသုံးပြုကြသည်။ အသုံးများသော ကားများမှာ ဟိုင်းလတ်ဖိုးဝီး(Hilux

4 W)များဖြစ်သည်။ ခရီးသည်တင်ကားများမှာလည်း ထိုကားများပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတိုင်းလတ်ကိုစီးပါက ယာဉ်စီးခနှုန်းမှာ ဥပမာအားဖြင့် တန်ယန်းမြို့မှ ပန်ဆန်းမြို့သို့သွားမည်ဆိုပါက ဒရိုင်ဘာနှင့်ဘေးချင်းကပ်လျက် ရှေ့ခန်းတစ်ယောက်ထိုင်ခုံ အတွက် ယာဉ်စီးခမှာ (၆၀၀၀)ကျပ်ဖြစ်ပြီး ဒရိုင်ဘာ၏နောက်ကျောကပ်လျက် အခန်းတွင် စီးပါက ယာဉ်စီးခ(၄၀၀၀)ကျပ် ဖြစ်သည်။ ကုန်တင်သောနောက်ခန်းတွင် စီးပါက (၂၀၀၀)ကျပ် ပေးရသည်။ လမ်းတစ်ဝက်မှ စီးပါက စပယ်ယာမှ သင့်သလို ယာဉ်စီးခများ တောင်းခံကြောင်း သိရသည်။ ကုန်တင်ခများမှာလည်း ကုန်ပစ္စည်းအနည်းအများပေါ် မူတည်ပြီးပေးရသည်။

ရုပ်လက္ခဏာနှင့်ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ရုပ်လက္ခဏာအားဖြင့် နဖူးမကျဉ်းမကျယ်၊ နှာတံပေါ်၊ မျက်ခုံးကောင်း၊ မျက်ဆံနက်ပြီး နှုတ်ခမ်းပါးသည်။ ဆံပင်မှာ နက်ပြီး သန်သည်။ မျက်နှာသွယ်သည်။ နားရွက်မှာလည်း အနေတော်မျှလောက်သာ ဖြစ်သည်။ အသားညိုသည်။ တောင်တက်တောင်ဆင်းများသူများဖြစ်သောကြောင့် ခြေသလုံးတုတ်သည်။ အရပ်အမောင်းမှာ အမျိုးသား များသည် အများအားဖြင့် ငါးပေ နှစ်လက်မမှ ငါးပေ လေးလက်မအထိ ရှိတတ်သည်။ အမျိုးသမီးများမှာ ငါးပေဝန်းကျင်ခန့် သာ ရှိသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများ၏ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံမှာ ရှေးခေတ်နှင့်ယခုခေတ် အနည်းငယ် ကွဲပြားမှုရှိလာသည်။ တစ်ရွာနှင့် တစ်ရွာ တစ်နယ်နှင့်တစ်နယ် ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံများ အနည်းငယ်စီ ကွဲပြားသည်။

“ဝ”အမျိုးသား

“ဝ”အမျိုးသားတို့သည် ရှေးက ရင်ဖုံး၊ တိုက်ပုံအနက်နှင့်ရှမ်းဘောင်းဘီကဲ့သို့ ဘောင်းဘီပွဖွကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ဘောင်းဘီခွမှာလည်း မြေနှင့်တစ်ထွာခန့်အကွာလောက်သာ ရှိသည်။ ဘောင်းဘီဝတ်ပြီး အပေါ်မှ ခါးစည်းကြီးချည်နှောင်လေ့ ရှိသည်။ ခါးစည်းကြီးမှာ အနီရောင်ဖြစ်သည်။ အရှည်ငါးတောင် အကျယ်တစ်တောင်ရှိသည်။ ကြိုး၏အဖျားနှစ်ဖက်တွင် ပန်း ပွားအမြတ်ကလေးများ တပ်ဆင်ထားသည်။ ခေါင်းပေါင်း ပေါင်းလေ့ရှိကြပြီး အနက်ရောင်ကိုသာ အသုံးများသည်။ အနက် ရောင်ခေါင်းပေါင်းကို အသုံးပြုကြခြင်းမှာ အညစ်အပေခံစေရန် ဖြစ်သည်။ အဖြူရောင်ခေါင်းပေါင်းကို ပွဲလမ်းသဘင်များတွင် သုံးလေ့ရှိပြီး အနီရောင်ခေါင်းပေါင်းကိုမူ စစ်ထွက်သည့်အခါနှင့်အောင်ပွဲခံသည့်အခါများတွင် သုံးလေ့ရှိသည်။ ခေါင်းပေါင်း၏ အရှည်မှာ (၅)တောင်ရှိပြီး အကျယ်မှာ(၁)တောင်ခန့်ရှိသည်။ ခေါင်းပေါင်းရာတွင် ညာဘက်ကို အစထုတ်ပေါင်းလေ့ရှိသည်။ အချို့မှာ ခေါင်းပေါင်းမပေါင်းဘဲ ပိတ်(သို့မဟုတ်)သိုးမွှေးဖြင့် ရက်လုပ်ထားသော ခေါင်းစွပ်ဦးထုပ်ကို ဆောင်းကြ သည်။ ဦးထုပ်၏ထိပ်ဖျားတွင် ပန်းပွားလုံးကြီးကြီးကို တပ်လေ့ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် ပွဲလမ်းသဘင်များရှိပါက ခေါင်းပေါင်း ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ပေါင်းကြသည်။ “ဝ”အမျိုးသားတို့သည် ရှေးယခင်က ဖိနပ်စီးလေ့မရှိကြပေ။ တောင်ယာသွားသည့်အခါ များတွင် ဓားရှည်နှင့်ခူးလေးကို လွယ်လေ့ရှိသည်။ စစ်ထွက်သွားသည့်အခါနှင့်တောထဲသို့သွားသည့်အခါများတွင် လုံ့ကို အမြဲ ဆောင်လေ့ရှိသည်။

ယခုခေတ်တွင် “ဝ”အမျိုးသားများသည် စတစ်ကော်လာပါသော ရုပ်အင်္ကျီအဖြူကော်လံတိုကို ဝတ်ပြီး အပေါ်မှကော် လန်ထောင်ရင်စေ့တိုက်ပုံအနက်ရောင်ကို ဝတ်ဆင်သည်။ “ဝ”အမျိုးသားတို့၏တိုက်ပုံများမှာ မြန်မာတိုက်ပုံများထက် ခါးပို၍ ရှည်သည်။ တိုက်ပုံအင်္ကျီ၏ရှေ့အနားနှစ်ဖက်ကို အနီရောင်အစဖြင့် အနားကွပ်ထားသည်။ ရှမ်းဘောင်းဘီကဲ့သို့ ဘောင်းဘီအ နက်ရောင်ကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ခေါင်းပေါင်းမှာ အပြာရောင်နှင့်အနက်ရောင် ရောစပ်ထားပြီး အပြန့်လိုက်ပေါင်းရသောခေါင်း ပေါင်းဖြစ်သည်။ ခါးစည်းကြီးမှာ အနီရောင်ဖြစ်ပြီး ညာဘက်သို့ အစချ၍ ချည်လေ့ရှိသည်။ ယခုခေတ် “ဝ”အမျိုးသားတို့သည် မြို့ပေါ်နေသူများ၊ မြို့နှင့်နီးစပ်သောနေရာများတွင် နေထိုင်သူများ ဖြစ်ပါက ခေတ်အလိုက် ခေတ်ပေါ်ဖိနပ်များကို စီးကြသည်။ ရွာများတွင် နေထိုင်သူများက ကိုးကန့်အမျိုးသားများ စီးလေ့ရှိသော ပိတ်ဖိနပ်များကို စီးလေ့ရှိကြသည်။

“ဝ”အမျိုးသမီး

“ဝ”အမျိုးသမီးများ၏ရှေးက ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံမှာ “ဝ”အမျိုးသမီးကြီးများသည် ညာဘက်ဖုံးသည့်ရင်ဖုံးအင်္ကျီကို လည်ပင်းတစ်လျှောက်နှင့်လက်ဖျားများတွင် အခြားအစများဖြင့် အလှကွပ်၍ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ မိန်းမပျိုလေးများက ရင်စေ့ အင်္ကျီကို ခါးတင်ရုံသာ ချုပ်ဝတ်ကြသည်။ အင်္ကျီတွင် မာဂျွန်ခေါ် ငွေအတွဲလေးများကို အနည်းဆုံး(၁၅)ခု အလှတပ်၍ ဝတ် ဆင်ကြသည်။ အင်္ကျီလုံချည်များသည် ဂျပန်တံထည်များဖြစ်ပြီး အနက်ရောင်ဖြစ်သည်။ လုံချည်မှာ ပတ်ထဘီဖြစ်ပြီး ခူးအုပ် ရုံသာ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ လုံချည်မြဲစေရန် ပိတ်ကြိုးအနက်ဖြင့် ချည်ထားကြသည်။ ခါးတွင် စွယ်တော်ပင်မှရသော အစေးကို သုတ်ထားသည့်ကြိမ်ကွင်းများကို (၂)ကွင်းမှ (၁၀)ကွင်းအထိ စွပ်ထားတတ်ကြသည်။ အချို့ရွာများမှာ “ဝ”အမျိုးသမီးများသည်

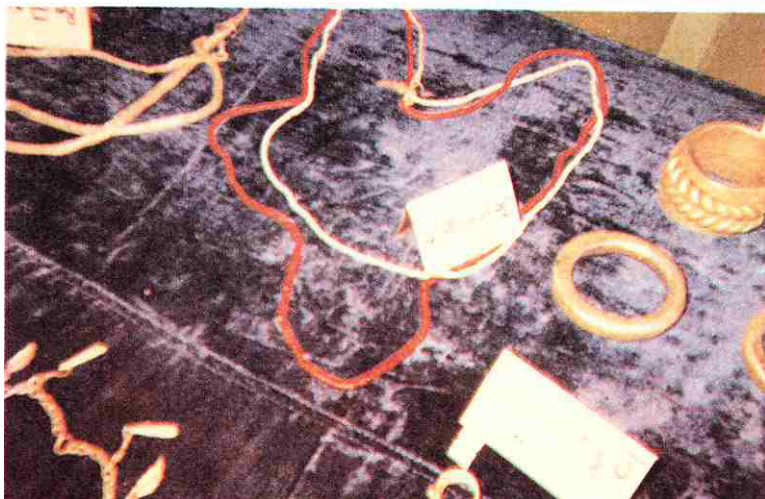
ရောင်စုံပုတီးစေ့များဖြင့် ခါးကွင်းများပြုလုပ်ပြီး (၃)ကွင်းမှ (၄)ကွင်းအထိ စွပ်ထားတတ်ကြသည်။ ခြေသလုံးတွင် ပိတ်စအနက်ဖြင့် ပတ်ထားသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပတ်ခြင်းမှာ ခြင်၊ ဖြုတ်ကိုက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် ရှေးရိုးအစဉ်အလာတစ်ရပ်အနေဖြင့် ပတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုခြေပတ်ပေါ်တွင် စွယ်တော်အစေး သုတ်ထားသော ကြိမ်ကွင်းအနက်ကလေးများကို စွပ်ထားကြသည်။ ရှေးက ဖိနပ်မစီးကြပေ။ ရာသီဥတုမှာ အေးပြီး ရေရှားသောကြောင့် ဆံပင်ကို အရှည်ထားလေ့မရှိကြပဲ နောက်တွင် စုချည်၍ ရရှိသာထားပြီး အပေါ်မှခေါင်းပေါင်း ပေါင်းထားကြသည်။ ခေါင်းပေါင်းမှာ အရှည်(၁၀)တောင်ခန့်ရှိပြီး အနက်ရောင်ဖြစ်သည်။

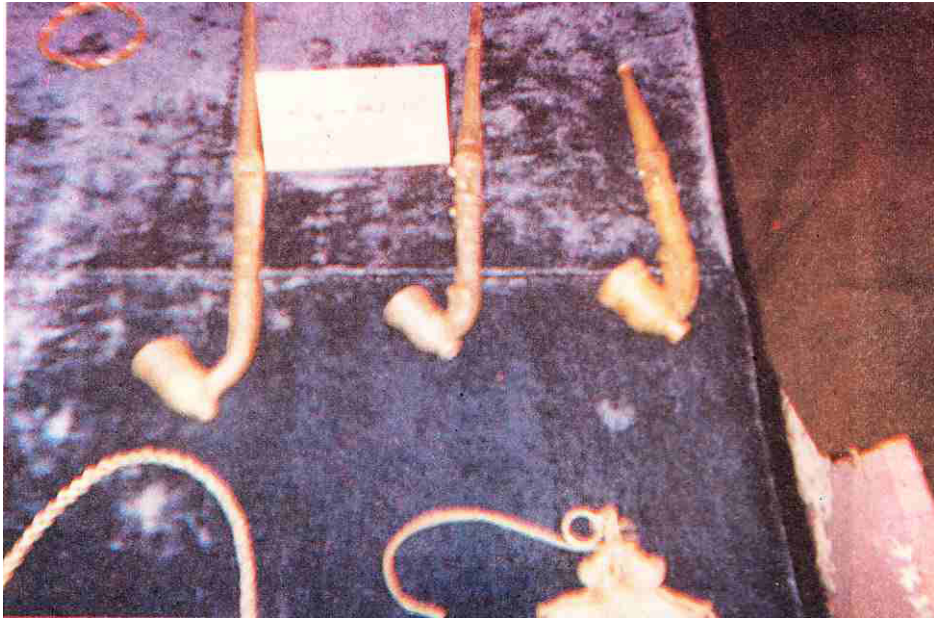
ရှေးခေတ် “ဝ” အမျိုးသမီးဝတ်စုံ (ယာ)
ယခုခေတ် “ဝ” အမျိုးသမီးဝတ်စုံ (ဝဲ)

“ဝ”အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီး

“ဝ” အမျိုးသမီးအဆင်တန်ဆာများ

“ဝ” အမျိုးသမီးများ၏ ဆေးတံ

နတ်ပူဇော်ပွဲများတွင် ဆံပင်ဖားလျားချပြီး သံ(သို့မဟုတ်)ငွေဖြင့်ပြုလုပ်ထားသည့် လက်လေးလုံးခန့်ရှိသော သံကွင်း၊ ငွေကွင်းများကို စွပ်၍ လုံချည်တိုတိုဝတ်ကာ ကကြသည်။ မျက်နှာကို လိမ်းခြယ်သမှု မရှိကြပေ။ အချို့များက နားတွင် ငွေနားကပ်အသေးများကို ပန်ဆင်ကြပြီး၊ အိမ်ထောင်သည်များ၊ အသက်အရွယ်ကြီးသူများက ငွေနားကပ်ကြီးများ၊ ဖက်လိပ်နားကပ်ကြီးများကို ပန်ဆင်ကြသည်။ ငွေကြေးမတတ်နိုင်သူများက ကြေး(သို့မဟုတ်)သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော နားကပ်များကို ပန်ကြသည်။ ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများက ငွေဆွဲကြိုးပုံစံအမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်၍ ဆွဲကြသည်။ ကလေးငယ်များကိုလည်း ငွေကွင်းလည်ဆွဲများ ဆွဲပေးကြသည်။ လက်ကောက်မှာ ငွေလက်ကောက်အလုံးကြီးကြီး(သို့မဟုတ်)ငွေလက်ကောက်အပြားများကို တစ်ကွင်းမှ လေးကွင်းအထိ တတ်နိုင်သလို ဝတ်ဆင်ကြသည်။

ယခုခေတ် “ဝ” အမျိုးသမီးများတွင် သက်ကြီးပိုင်းများက ရှေးဝတ်စုံများကို ဆက်လက်ဝတ်ဆင်ကြပြီး သက်ငယ်ပိုင်း အမျိုးသမီးများက ရင်စေ့ခါးရှည်အင်္ကျီကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အင်္ကျီမှာ အနက်ရောင်ဖြစ်ပြီး လည်ပင်း၊ ရင်စေ့တစ်လျှောက်၊ အောက်နားပတ်လည် ကျောဘက်နှင့်လက်ဖျားများတွင် ဘော်ကြယ်၊ ငွေသီး(သို့မဟုတ်)ငွေတွဲလေးများကို အလှတပ်၍ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အချို့မှာ ဇာအဖြူရောင် ကွပ်၍ ချုပ်ဝတ်ကြသည်။ လုံချည်တွင် လိမ္မော်ရောင်၊ အနက်ရောင်နှင့်သိုးမွှေးချည်ရောင်စုံတို့ဖြင့် ကန့်လန့်စင်း(သို့မဟုတ်)အကွက်ပုံဖော်ထားကြသည်။ အချို့မှာ လိမ္မော်ရောင်နှင့်သိုးမွှေးချည်ရောင်စုံတို့ဖြင့် အကွက်ဖော်ထားသောလိုင်းများနှင့်ကန့်လန့်စင်း ရက်လုပ်၍ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ခရမ်းရောင်နှစ်သက်သူများက လိမ္မော်ရောင်နေရာတွင် ခရမ်းရောင်ကို အစားထိုးရက်လုပ်၍ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ရွာများတွင် နေထိုင်သူအများစုမှာ ဂျပန်ရက်(၂)နံစပ် လုံချည်များကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ မြို့ပေါ်တွင် နေထိုင်သူများက မန္တလေးရက်ကန်းရုံသို့ နမူနာပုံစံပေး၍ စက်ဖြင့်ရက်သော ချည်လုံချည်များကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ခါးစည်းကြီးမှာ အရှည်(၄ တောင်)ရှိပြီး သိုးမွှေးချည်ရောင်စုံဖြင့် အကွက်ဖော်၍ရက်လုပ်ထားကာ အနားတွင် ပန်းပွားလေးများ တပ်ဆင်ထားသည်။ ဦးခေါင်းတွင် အနီနှင့်အနက်ရောင် အစင်းကို ဒေါင်လိုက်ရက်လုပ်ထားပြီး ဘော်ကြယ်များ ထိုးထားသော သိုးမွှေးခေါင်းပေါင်းကို ပေါင်းကြသည်။ ခေါင်းပေါင်းမှာ အရှည်(၂)တောင် အကျယ်(တစ်မိုက်)ရှိသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ထူးခြားချက်တစ်ရပ်မှာ လူကြီးလူငယ်မရွေး၊ ယောက်ျားမိန်းမမရွေး၊ ဆေးတံသောက်လေ့ရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ငွေထည်ကို မြတ်နိုးသူများ ဖြစ်သည့်အလျောက် တတ်နိုင်သူများက ဆေးတံကို ငွေဖြင့် ပြုလုပ်ကြသည်။ အချို့က သစ်သားဆေးတံများကို အသုံးပြုကြသည်။

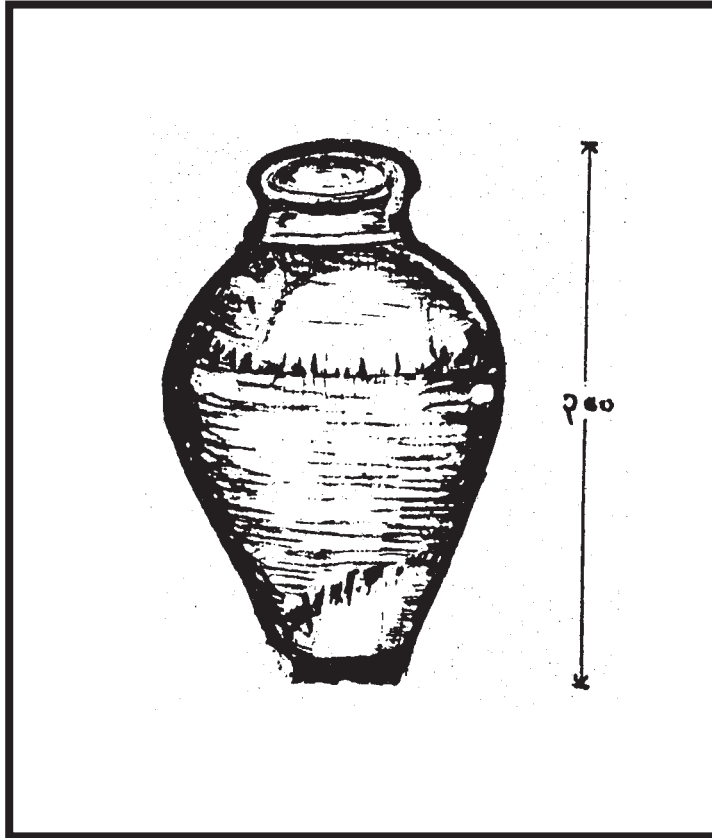
ရိုးရာအစားအစာ

“ဝ”ဆန်ပြုတ်

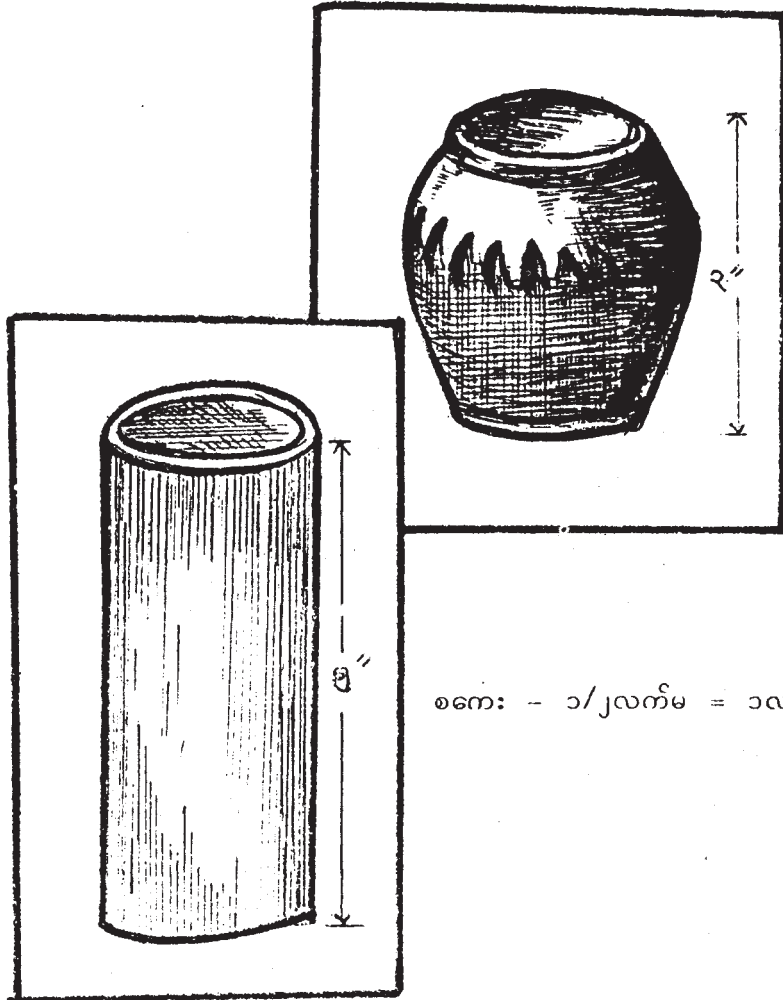
“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ရိုးရာအစားအစာများအနက် အထင်ရှားဆုံးမှာ “ဝ”ဆန်ပြုတ်ပင် ဖြစ်သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့အတွက် အဓိကအကျဆုံးနှင့်အနှစ်သက်ဆုံး ဖြစ်သည်။ “ဝ”ဆန်ပြုတ်နှင့်အတူတွဲလျက် ခေါင်ရည်သောက်ကြသည်။ ခေါင်ရည်မှာ ၎င်းတို့အတွက် မရှိမဖြစ်သော ရိုးရာသောက်သုံးစရာ ဖြစ်သည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားအကြီးအကဲများနှင့်ငွေကြေးမတတ်နိုင်သူများက “ဝ”ဆန်ပြုတ်နှင့်အတူ အသားသုပ်ကိုပါ တွဲဖက်၍ စားသုံးကြသည်။ အသားသုပ်မှာ ကြက်သား၊ ဝက်သား၊ အမဲသားစသည်ဖြင့် မိမိနှစ်သက်ရာအသားကို ပြုတ်၍မျှင်ပြီး ချင်းနှင့်ကြက်သွန်ဖြူထောင်းကာ အမွှေးအကြိုင်အရွက်များဖြင့် ရော၍ သုတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ “ဝ”ဆန်ပြုတ်ချက်ရာတွင် ငရုတ်သီးနှင့်အတူ နံနံပင်၊ ပူစီနံ စသော အမွှေးအကြိုင်အရွက်များမှာ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပေသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် “ဝ”ဆန်ပြုတ်ကို ငရုတ်သီးစပ်စပ်ဖြင့် ချက်စားကြသည်။ “ဝ”ဆန်ပြုတ်ချက်ရာတွင် ဆန်ကို အဓိကထားဘဲ အသားကို အဓိကထား၍ ထည့်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ငွေကြေးမတတ်နိုင်သူများက ဆန်များများ ထည့်ပြီး အသားအစား ပဲပုပ်ကို မီးဖုတ်၍ ချေထည့်ကြသည်။ ထို့နောက် မုံညင်း၊ ရွှေဖရုံရွက်၊ မျှစ်ချည်၊ ငရုတ်သီး၊ ချင်း၊ ကြက်သွန်ဖြူ၊ နံနံပင်၊ ပူစီနံစသော ဟင်းခတ်အမွှေးအကြိုင်အရွက်များ၊ တောငှက်ပျောပင် အူတိုင်အတွင်းမှအရွက်နုတို့ကို ပါးပါးလှီးထည့်ပြီး ဘိန်းစေ့ကိုလှော်၍ ထောင်းထည့်ကြသည်။ “ဝ”ဆန်ပြုတ်၏ထူးခြားချက်မှာ အခြားရိုးရိုးဆန်ပြုတ်များကဲ့သို့ အရည်ကျဲကျဲပြုတ်ထားခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ရေခြောက်ခြောက် ခပ်ပျစ်ပျစ် ပြုတ်ထားခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ခေါင်ရည်အိုး

စကေး - ၁ ဝေ = ၁ လက်မ

စကေး - ၁/၂လက်မ = ၁လက်မ

သစ်သားခွက်ဝါးခွက်

ခေါင်ရည်သောက်သောခွက်များ

“ဝ”ခေါင်ရည်

“ဝ”ခေါင်ရည်မှာ “ကွဲ”ခေါ် လူးဆပ်ကို ပြုတ်၍ အအေးခံပြီး စဉ့်အိုးထဲထည့်ကာ ရေစိမ်ထားသည်။ အနည်းဆုံး(၁၅) ရက် ရေစိမ်ရပြီး အများဆုံး (၁-၂)မှ(၁-နှစ်)အထိ ရေစိမ်ထားတတ်ကြသည်။ နှစ်ချို့ခေါင်ရည်မှာ ပို၍မူးသည်။ စဉ့်အိုးအတွင်းမှ ခေါင်ရည်ကို ပုံးအတွင်းသို့ ပိုက်ဖြင့် သွယ်ယူရာတွင် လူးဆပ်အဖတ်များ ပါမလာစေရန် ရေစိမ်ဖြင့် စစ်ယူခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ ဝါးချောင်းကို ရေစိမ်ကဲ့သို့ ပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဝါးချောင်းမှာ အဆစ်(၃)ဆစ်ရှိပြီး ထိပ်ပိတ်အဆစ်ကို အပေါက်သေးသေး ဖောက်သည်။ ကျန်အဆစ်များကို မီးဖုတ်ထားသော သံချောင်းဖြင့် ဖောက်ရသည်။ အပေါက်သေးသေးဖောက်ထားသော ထိပ်ပိတ်အဆစ်အပေါ်ဘက်၌ တစ်ဖက်တွင် နှစ်ရစ်၊ ကျန်တစ်ဖက်တွင် သုံးရစ် ကန့်လန့်အရစ်ကလေးများ ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းဝါးချောင်းကို ပိုက်ဖြင့် ဆက်၍ စဉ့်အိုးထဲထည့်ပြီး လိုရာပုံးထဲသို့ သွယ်ယူရသည်။ ယင်းပုံးထဲမှ ခေါင်ရည်ကို ဝါးခွက်များဖြင့် ငဲ့ထည့်ကာ သောက်ကြရသည်။

“ဝ”ဒေသသည် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ခက်ခဲသော တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ မြို့ကြီးပြကြီးများကဲ့သို့ မုန့်ပဲသရေစာများ ပေါများမှုမရှိပဲ ထမင်းကိုသာ အားထားစားသုံးရသည်။ ထမင်းကို တစ်နေ့သုံးနပ် စားကြသည်။ မနက်ပိုင်းတွင် တစ်ကြိမ်၊ နေ့လယ်(၁၂)နာရီခန့်တွင် တစ်ကြိမ်၊ ညနေ (၆)နာရီ(၇)နာရီခန့်တွင် တစ်ကြိမ် စားသောက်ကြသည်။ ထမင်းနှင့်တွဲဖက်စားသောက်ရန် ဟင်းလျာများမှာလည်း ပေါများခြင်း မရှိသောကြောင့် ရာသီပေါ်အသီးအနှံများကို (၁)နှစ်ပတ်လုံး အထားခံစေရန် စီမံ၍ သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားကြသည်။ အမဲလိုက်ရာမှရသောအသားများ၊ အမဲသား၊ ကျွဲသား၊ ဝက်သားများကို အခြောက်လှန်း၍ (၁)နှစ်စာ သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားကြသည်။ ထို့အပြင် တနဲ့^၁ ခေါ် မုန့်ညင်းချဉ်၊ မုန့်ညင်းခြောက်၊ စနဲ့^၂ခေါ် မျှစ်ခြောက်များကို (၁)နှစ်ပတ်လုံး စားသုံးနိုင်ရန် အိုးများဖြင့် သိ၍လှည်းကောင်း၊ အခြောက်လှန်း၍လှည်းကောင်း သိုမှီးထားကြသည်။

တနဲ့ နှင့် စနဲ့

တနဲ့ခေါ် မုန့်ညင်းချဉ်ပြုလုပ်ပုံမှာ မုန့်ညင်းရွက်ကို ရေစင်စင်ဆေးပြီး နေလှန်းထားရသည်။ နေလှန်း၍ နွမ်းသွားသော အခါ အိုးထဲတွင် သိပ်၍ ရေစိမ်ထားသည်။ တစ်ချို့ကလည်း ထမင်းရည်နှင့်စိမ်ကြသည်။ ထိုမုန့်ညင်းချဉ်အိုးကို အပူချိန်ရသော နေရောင်အောက်တွင်လှည်းကောင်း၊ မီးဖိုနားတွင်လှည်းကောင်း ထားကြပြီး ချဉ်လာသည်နှင့်စား၍ ရသည်။ မုန့်ညင်းခြောက် ပြုလုပ်ပုံမှာ မုန့်ညင်းကို နေလှန်း၍ နွမ်းသွားသောအခါ အရည်စို့အောင်နယ်ပြီး အရည်ညစ်ထုတ်သည်။ ထိုနောက် ရေနွေးနှင့် ဆေးပြီး နေပြန်လှန်းသည်။ နေလှန်း၍ရသော မုန့်ညင်းခြောက်များကို ငရုတ်သီး၊ ဆား၊ ငရုတ်ကောင်း၊ ရှောက်ကောပျံကောများနှင့်ရောနယ်၍ စဉ့်အိုးထဲတွင် ထည့်ကာ အလုံပိတ်ပြီး ထား၍ စားကြသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ထားသော မုန့်ညင်းခြောက်များသည် (၂)နှစ် (၃)နှစ်အထိ အထားခံလေသည်။ မုန့်လာဥအဖြူကို အခြောက်လုပ်နည်းမှာလည်း မုန့်ညင်းခြောက်လုပ်နည်းနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။

စနဲ့ခေါ် မျှစ်ချဉ်ပြုလုပ်ပုံမှာ မိုးဦးကျ မျှစ်ချိုး၍ရချိန်တွင် ရရှိလာသောမျှစ်များကို သစ်သားဖြင့် ထွင်းထားသောပုံစံ ခွက်ကြီးထဲတွင် ထည့်၍ ဓားဖြင့် သုံးလေးယောက် ဝိုင်းခုတ်ကြသည်။ ခုတ်ပြီးသား မျှစ်များကို ဆုံထဲတွင် ထည့်ထောင်း၍ အရည်အနည်းငယ်ညှစ်ထုတ်ပြီး အိုးထဲထည့်၍ စိမ်ထားကြသည်။ တစ်ချို့မှာ ခုတ်ပြီးသားမျှစ်များကိုပင် စိမ်ထားကြသည်။ ထိုသို့မျှစ်ချဉ်စိမ်ထားသောအိုးကို လေလုံအောင် ပိတ်ထားရသည်။ အချို့က အိုးကို မှောက်၍ထားကြသည်။ မျှစ်ကို မျှင်၍သော်လည်းကောင်း၊ လှီး၍သော်လည်းကောင်း ပြုလုပ်ပြီး နေလှန်း၍ အခြောက်ခံကာ မျှစ်ခြောက်အဖြစ် တစ်နှစ်ပတ်လုံးထား၍ စားကြသည်။ မိုးရာသီ မျှစ်ပေါ်ချိန်များတွင် မျှစ်အစိုပြုတ်၍ သုပ်စားကြသည်။

ပဲပုပ်

“မြစ်ထိုနောက်”(ခေါ်)ပဲပုပ်စေ့^၃ ကို နူးအောင် ပြုတ်ပြီး ဝါးခြင်းတောင်းတစ်လုံးကို အဆင်သင့်ပြင်ဆင်ထားရသည်။ ဝါးခြင်းတောင်းအတွင်း၌ “ဥ”ရွက်(ဖက်ကွတ်ရွက်)အရွက်ကြမ်းကို ရေဆေးပြီး ဝါးခြင်းတောင်းအတွင်း အောက်ခံအဖြစ် အပြည့်ခင်းထားရသည်။ ရေစိမ့်ထွက်ရန် အပေါက်ဖောက်ပေးထားရသည်။ ဦးစွာ ပဲပုပ်စေ့ကို ရေဆေးပြီး တစ်ညရေစိမ်၍ လေးထောင့်သံပုံးထဲတွင် ရေနှင့်ပဲစေ့ အလောတော်ထည့်ကာ ထင်းမီးဖြင့် ပြုတ်ရသည်။ ပထမပိုင်းတွင် မီးအရှိန်ပြင်းသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် မီးအေးအေးဖြင့် ပဲများ နူးအိလာသည်အထိ ပြုတ်ရသည်။ နူးအိလာသော ပဲပုပ်စေ့များကို အဆင်သင့် ပြုလုပ်

၁။ Tau ne'h
၂။ Sau ne'h
၃။ Soy bean

ထားသော ဝါးခြင်းတောင်းအတွင်း ထည့်၍ အလုံပိတ်ထားရသည်။ သုံးရက် သို့မဟုတ် ငါးရက်အကြာတွင် ပဲပုပ်ဖြစ်လာသည်။ ယင်းပဲပုပ်ကို ဆုံဖြင့် ထောင်းကာ အချပ်ပြုလုပ်ရသည်။

အချို့ “ဝ” ရွာများတွင် ပဲပုပ်ထောင်း သို့မဟုတ် နှမ်းပျစ်ထောင်းကို ရေအနည်းငယ်ရောဖျော်၍ ထမင်းစားသည့်အခါ ဟင်းတစ်ခွက်အဖြစ် ထည့်သွင်းစားကြသည်။ ပဲပုပ်ထောင်း သို့မဟုတ် နှမ်းပျစ်ထောင်းမှာ ပဲပုပ် သို့မဟုတ် ဘိန်းစေ့ သို့မဟုတ် နှစ်ပျစ်ဖြင့် စီမံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပဲပုပ် သို့မဟုတ် ဘိန်းစေ့ သို့မဟုတ် နှစ်ပျစ်များနှင့်နံနံပင်၊ ဟင်းချိုမှုန့်၊ ငရုတ်သီးအစိမ်းတို့ကို ရောထောင်းပြီး ရေအနည်းငယ်ဖြင့် စီမံထားခြင်း ဖြစ်သည်။

တို့ဟူး(လန်ဖန်း)

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့တွင် မုန့်ပဲသရေစာအဖြစ် တောထဲမှရသော မျောက်ဥများကို ပြုတ်စားကြသည်။ ထို့အပြင် လန်ဖန်းခေါ် “တို့ဟူး”၊ ခလမ်းခေါ် “အချိုတို့ဟူး” တို့ကို ပြုလုပ်၍ စားကြသည်။ အချို့တို့ဟူးမှာ တို့ဟူးကျိုရာတွင် ကြံသကာ သို့မဟုတ် သကြားကို ရောထည့်၍ ကျိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ တို့ဟူးလုပ်စားရာတွင် ဘိန်းစေ့ကို လှော်၍ထောင်းပြီး ထည့်စားကြသည်။

ခေါပုတ်

ခချိတ်ဆန် သို့မဟုတ် ကောက်ညှင်းရိုးရိုးကို ပေါင်းပြီး ပူပူလောင်လောင် အငွေ့တထောင်းထောင်း ထနေချိန်တွင် မောင်းထောင်းခြေနှင့်ဆုံ သို့မဟုတ် လက်ထောင်းဆုံကြီးအတွင်းသို့ ထည့်ထောင်းရသည်။ “ငါးမွန်း” ခေါ် နှမ်းလုံးအနက်ကို ထောင်း၍ ခေါပုတ်ပေါ်တွင် ဖြူးပေးရသည်။ လက်ထောင်းဆုံမှာ သစ်ပင်အကြီး၏ အရင်းပိုင်းကို ဖြတ်ပြီး အလယ်ခေါင်အသားကို ထွင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ကောက်ညှင်းထုပ်၊ မုန့်ဆီကြော်

ကောက်ညှင်းဆန်ကို ရေဆေး၍ နေလှန်းပြီး အမှုန့်ထောင်းထားသည်။ ၎င်းအမှုန့်နှင့်ကြံသကာ ကျိုထားသည့်အရည်တို့ကို ရောနယ်ပြီး တောငှက်ပျောရွက်နှင့်ထုပ်၍ ပေါင်းစားကြသည်။ တတ်နိုင်သူများက အုန်းသီးနှင့်ရောထည့်၍ နယ်ကြသည်။ အချို့ကမူ ကောက်ညှင်းဆန်မှုန့်နှင့်ကြံသကာရည်တို့ ရောနယ်ထားသည့်အထဲသို့ အုန်းသီး၊ မြေပဲနှင့်နှမ်းနက်တို့ကိုပါ ထည့်နယ်၍ မုန့်ဆီကြော်အဖြစ် ကြော်စားကြသည်။ သရေစာရှားပါးသည့်ဒေသ ဖြစ်သည့်အလျောက် ငွေကြေးတတ်နိုင်သော်လည်း ဝယ်စားချင်တိုင်း ဝယ်စား၍ မရပေ။ ထို့ကြောင့် မိမိတို့ဒေသထွက် သီးနှံများဖြင့် စားလိုသောသရေစာကို ပြုလုပ်၍ စားကြသည်။ ငါးမွန်းခေါ် နှမ်းနက်မှာ နှမ်းအဖြူအရွယ်အစားဖြစ်သော်လည်း လုံးဝိုင်း၍ အနက်ရောင်ရှိသည်။

အိမ်ဆောက်ပုံ

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့သည် အိမ်ဆောက်ရာတွင် အိမ်ပုံစံများ တူညီသော်လည်း အိမ်ဆောက်ပုံ အိမ်ဆောက်နည်းမှာ နေထိုင်ရာအရပ်ဒေသနှင့်ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုပေါ်တွင် မူတည်၍ ကွဲပြားသည်။

အိမ်ဆောက်မည့်သူများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သူများ ဖြစ်ပါက မိမိအိမ်ဆောက်လိုသောနေရာမှ မြေလက်တစ်ဆုပ်ကို ယူ၍ ဘုန်းကြီးကို ပြပြီး မြေနေရာ ကောင်း မကောင်း မေးမြန်းလျှောက်ထားကြသည်။ ဘုန်းကြီးက မြေနေရာကောင်းသည်၊ အိမ်ဆောက်ရန် သင့်လျော်သည်ဟုဆိုပါက အိမ်ဆောက်ကြသည်။ မြေနေရာမကောင်းဟုဆိုပါက ထိုနေရာ၌ အိမ်ဆောက်ကြတော့ဘဲ အခြားတစ်နေရာ ပြောင်းရွှေ့၍ အထက်ပါအတိုင်း မေးမြန်းပြန်သည်။ ရေတွင်းပျက်နေရာ၊ အိမ်သာဟောင်းနေရာ၊ သင်္ချိုင်းမြေနှင့်အစိမ်းသေနေရာများကို ရှောင်လေ့ရှိကြသည်။ အိမ်ဆောက်မည့်မြေမှာ အနက်ရောင်ဖြစ်ပါက ဘုန်းကြီးက ငြင်းပယ်သည်။ မြေအနက်မှာ နက်မှောင်သည့်သဘော မကောင်းသည့်သဘောကို ဆောင်သည်ဟုယူဆသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် မြေအနီရောင်ကို အရွေးများပြီး မြေအဖြူရောင်နှင့်မြေအဝါရောင်ကိုလည်း ရွေး၍ အိမ်ဆောက်လေ့ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိမ်ဆောက်မည့်သူသည် တနင်္ဂနွေသား ဖြစ်ပါက မြေအဖြူရောင်ကို ရွေးချယ်ပေးသည်။ အိမ်ဆောက်မည့်နေ့ရက်များကို ဘုန်းကြီးအား မေးမြန်းလျှောက်ထားပြီး ဘုန်းကြီးရွေးပေးသောရက်များတွင်သာ အိမ်ဆောက်လေ့ရှိသည်။ အိမ်ဆောက်မိ မြေကွက်လပ်တွင် ဘုန်းကြီးပင့်၍ အန္တရာယ်ကင်း ဘေးရှင်းစေရန် ပရိတ်ရွတ်၍ ကမ္မဝါဖတ်လေ့ရှိသည်။ အိမ်ဆောက်မိ အမိုး၊ အကာ၊ အခင်းနှင့်တိုင်တို့အတွက် သစ်ဝါးသက်ကယ်တို့ဖြင့် ကြိုတင်ခုတ်၍ စုဆောင်းထားကြသည်။ သစ်ဝါး ကြိုတင်ခုတ်ပါက လက်စားလိုက်စနစ်ဖြင့် ရွာလုံးကျွတ်မျှ ဝိုင်းဝန်းကူညီခုတ်ပေးလေ့ရှိသည်။ သစ်ခုတ်ရာတွင် ခိုင်ခံ့သည့် သစ်ပင်၊ ဖြောင့်သည့်သစ်ပင်တို့ကို ရွေးခုတ်ကြသည်။

“ဝ”အိမ်ပုံစံ

ဥပမာ - သပြေပင်၊ မိုက်ဆော့လျှန်၊ မိုက်ဆော့မြောင်၊ မိုက်ရွှန်း၊ မိုက်မွမ်း၊ မိုက်ကော့၊ မိုက်လျှန်းပင်များကို အိမ်ဆောက်ရာတွင် ကောင်းသောအပင်များဟု သတ်မှတ်ပြီး မိုက်မော့၊ မိုက်ဖား၊ မိုက်နေ့၊ မိုက်ကျိုး၊ မိုက်သုန်းနှင့်မိုက်ကမ်းအပင်များကို အိမ်ဆောက်ရာတွင် အသုံးပြုရန် မကောင်းသောအပင်များအဖြစ် သတ်မှတ်ကြသည်။ အချို့က သစ်ယားပင်ကို အိမ်ဆောက်ရာတွင် အသုံးမပြုကြပေ။ သစ်ပင်ခုတ်ရာတွင် မိမိခုတ်လိုသောအပင်အား မခုတ်မီ အပင်ရှေ့၌ “အိမ်ဆောက်ရန်အတွက် ဖြစ်ပါတယ်၊ အပြစ်မယူပါနှင့်” ဟုပါးစပ်မှ တောင်းပန်စကား ဆိုပြီးမှ ခုတ်လေ့ရှိသည်။

အိမ်တိုင်ထူပါက အလယ်တိုင်ကို မင်္ဂလာတိုင်အဖြစ် သတ်မှတ်၍ ပထမဦးဆုံး ထူလေ့ရှိသည်။ အိမ်အလယ်တိုင်၏ ထိပ်ဖျားတွင် ရေကို ဝါးဘူးနှင့်တစ်ဘူး၊ ရော်ရိမ်းရွက်နှင့်ဆူးပုပ်ရွက်များကို ချည်ပြီး ထူလေ့ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်ခြင်းမှာ ရေသည် မီးဘေးကာကွယ်သည့်သဘော၊ ရော်ရိမ်းရွက်နှင့်ဆူးပုပ်ရွက်မှာ ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းစေရန် ကာကွယ်သည့်သဘောဖြင့် ပြုလုပ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘုန်းကြီးတွက်ချက်ပေးသော နေ့နံသင့်သူကသာ အိမ်တိုင်ထူရသည်။ အိမ်ဆောက်ရာတွင် တစ်ရက်တည်းနှင့်အပြီး ဆောက်လေ့ရှိသည်။ ဝိုင်းဝန်းကူညီလုပ်ကိုင်ပေးသူအားလုံးကို အိမ်ရှင်က ထမင်းတစ်နပ် ကျွေးရသည်။ အိမ်အမိုးမိုးရန် သက်ကယ်များကိုလည်း ဝိုင်းလုပ်ပေးသူများကပင် ပျစ်ပေးကြသည်။ သက်ကယ်အပါးမှာ (၂)နှစ်ခံပြီး သက်ကယ်ထူပါက အနည်းဆုံး (၃)နှစ်အထိ ခံသည်။ သက်ကယ်အထူမိုးပြီး ကျပ်ခိုးတင်ပါက (၁၀)နှစ်အထိ ခံနိုင်ရည်ရှိသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ အိမ်များမှာ ခြေတံရှည်အိမ်များ ဖြစ်ကြသည်။ အိမ်မျက်နှာစာ လှည့်ရမည့်ဘက်၊ လှေကားထစ်အရေအတွက်မှာမူ အိမ်အမြင့်ပေါ်တွင် မူတည်သည်။ လှေကားထစ် ပြုလုပ်ရာတွင် သစ် သို့မဟုတ် ဝါးကို မည်သည့်အသား၊ မည်သည့်ဝါး ဟူ၍ ကန့်သတ်ထားခြင်း၊ အရေအတွက်မှာလည်း စုံဂဏန်း၊ မဂဏန်း ခွဲခြားထားခြင်းစသည့်အယူအဆမျိုး မရှိပေ။ အိမ်အမိုးကို ပြန်ပြန်မမိုးဘဲ ခေါင်စောက်စောက်နှင့်အဝိုင်းပုံစံ မိုးကြသည်။ အိမ်အမိုးကို ကြည့်၍ “ဝ”တိုင်းရင်းသားအိမ်ကို သိရှိနိုင်သည်။ အိမ်အမိုးအဖီဘက်တွင် တံခါးပေါက်တစ်ခု ဖောက်ထားသည်။ ကဲလားပုံစံ ပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အလင်းရောင်လိုအပ်သည့်အခါများတွင်သာ ဖွင့်လေ့ရှိသည်။ အိမ်ဝင်ပေါက်မှာ တစ်ခုတည်းသာ ရှိသည်။

အိမ်ခန်းဖွဲ့ပုံမှာ အများအားဖြင့် ဧည့်ခန်းနှင့်အိပ်ခန်းသာ ရှိသည်။ အိမ်ရှေ့တွင် ဝရန်တာသဘောမျိုး ကွပ်ပျစ်ကျယ်ကြီးကို ပြုလုပ်ထားသည်။ အိမ်ထဲသို့ ဝင်ဝင်ချင်း အိမ်ရှေ့ခန်းမှာ ဧည့်ခန်းဖြစ်သည်။ ဧည့်ခန်း၏အလယ်တွင် မီးဖိုထားကြသည်။ မီးဖိုမှာ ကြမ်းပြင်အောက် တစ်ပေခန့်အနက်ရှိပြီး သစ်သားဖြင့် လေးထောင့်ကွက်ရိုက်ထားသည်။ အောက်ခင်းမှာ သစ် သို့မဟုတ် ဝါးဖြင့်ပြုလုပ်ထားပြီး အပေါ်မှ သစ်ရွက်စိမ်းကို ထပ်ခင်းသည်။ ၎င်းအပေါ်တွင် ခြေတောင်ဘို့မြေ သို့မဟုတ် မြေမာမြေစေးကို သိပ်၍ခင်းထားသည်။ မီးဖိုမှာ နှစ်ပေပတ်လည် ကျယ်သည်။ ၎င်းမီးဖိုတွင် မီးကို မပြတ်ဖိုထားလေ့ရှိသည်။ မီးဖိုပေါ်တွင် ကျပ်ခိုးစင် ပြုလုပ်ထားသည်။ အိမ်အတွင်းဘက်ရှိ အိမ်ခန်းအလယ်တွင်လည်း မီးဖိုပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းမီးဖို၌ ထမင်းဟင်း ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြပြီး မီးဖိုပေါ်ဘက်တွင် ကျပ်ခိုးစင်ပြုလုပ်ထားသည်။ မီးဖိုပတ်လည်တွင် အဖေအမေအိပ်ရန်နေရာ၊ သားများ အိပ်ရန်နေရာ၊ သမီးများ အိပ်ရန်နေရာဟူ၍ သတ်မှတ်ထားသည်။ ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများက အဖေအမေအတွက် အိပ်ခန်းတစ်ခန်း၊ သားများအတွက် အိပ်ခန်းတစ်ခန်း၊ သမီးများအတွက် အိပ်ခန်းတစ်ခန်း စသည်ဖြင့် သီးသန့်အခန်းများ ဖွဲ့ထားလေ့ရှိသည်။ သားများ အိမ်ထောင်ပြုသည့်အခါ အခန်းပိုမရှိပါက အိမ်ကို ထပ်ချဲ့ကြသည်။

အကယ်၍ အိမ်ဆောက်မည့်သူများသည် နတ်ကိုးကွယ်သူများဖြစ်ပါက မိမိအိမ်ဆောက်လိုသော မြေနေရာတွင် ညနေဘက်၌ တစ်ထွာခန့်အနက်ရှိသော တွင်းလေးတွင်းတူးပြီး ထိုတွင်းထဲသို့ ထိပ်ချွန်ထားသောတုတ်ကို စိုက်သည်။ ထိုတုတ်ပတ်ဝန်းကျင်တွင် အိမ်သားရှိသလောက် အရေအတွက်အတိုင်း ဆန်စေ့များ စီထားပြီး အပေါ်မှ ခွက်တစ်ခုဖြင့် အုပ်၍ ၎င်းခွက်ပေါ်တွင် မောင်းထောင်းဆုံဖြင့် ထပ်၍အုပ်ထားသည်။ နောက်တစ်နေ့ မနက်တွင် ဖွင့်ကြည့်ကြသည်။ ဆန်စေ့များ မပျောက်ဘဲရှိပါက ကောင်းသည်ဟု ယူဆသည်။ ဆန်စေ့တိုးလာပါကလည်း ကောင်းသည်ဟုယူဆကြသည်။ ဆန်စေ့လျော့သွားလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ဆန်စေ့က တုတ်ထိပ်တွင် ရောက်နေလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ထိုနေရာ၌ ခြများ၊ ပုရွက်ဆိတ်များ တွေ့လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ အိမ်ဆောက်ရန် မြေမကောင်းဟုယူဆကြသည်။ နတ်ကိုးကွယ်သော “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် မြေစောင့်နတ်ကို ယုံကြည်သည်။ ထို့ကြောင့် “အိမ်ဆောက်ရန်မြေနေရာ ကောင်း မကောင်း နိမိတ်ပြပါ” ဆိုသည့်သဘောဖြင့် မြေစောင့်နတ်ကို တိုင်တည်ပြီး တုတ်ကို အမှတ်အသားအဖြစ် စိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

အိမ်ဆောက်ရန်အတွက် သစ်ပင်ခုတ်မည်ဆိုပါက သစ်ခုတ်မည့်တောထဲသို့ ကြက်ဖအဖြူတစ်ကောင်ကို အိမ်ထောင်ဦးစီးနှင့်နတ်ဆရာက ယူသွားရသည်။ မုဆိုးမအိမ်ဖြစ်ပါက ခင်မင်သောအိမ်ထောင်ဦးစီးတစ်ယောက်က ကိုယ်စားသွားပေးရသည်။ တောထဲသို့ရောက်ပါက အိမ်တစ်လုံးဆောက်ရန် သစ်ခုတ်မည်ဟုဆိုကာ ကြက်ကို သတ်၍ နှစ်တောင်ခန့်အရှည်ရှိသော တုတ်တွင် ကြက်သွေးများ သုတ်ပြီး ကြက်မွှေးများကို ကပ်ပေးရသည်။ ထို့နောက် တုတ်ကို အဖျားနှစ်ဖက်ကွေး၍ ချည်ပြီးခုတ်မည့်သစ်ပင် အရင်း၌ ထောင်ထားကာ ကြက်ကို ချက်စားရသည်။ စားသောက်ပြီးနောက် တုတ်အကွေး၏တစ်ဖက်ကို ဓားဖြင့်

‘ဝ’မီးဖိုခန်း

မီးဖိုပေါ်တွင် ကျပ်ခိုးစင်ပြုလုပ်ထားပုံ

ပွဲတော်တွင်ဝါးကျည်တောက်ဖြင့်ခေါင်ရည်သောက်နေပုံ

ခုတ်ဖြတ်တောက်လိုက်သောအခါ တုတ်အကွေးသည် ကန်၍ အဝေးသို့လွင့်ထွက်သွားသည်။ ထိုကဲ့သို့ တုတ်အဝေးသို့ကန်ထွက် သွားခြင်းသည် မကောင်းသောနတ်ကို မောင်းထုတ်လိုက်သည့်သဘောဟု ယူဆကြသည်။

စားပြီးသောကြက်ရိုးကိုလည်း ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင် ကြည့်ကြသည်။ ထိုတောထဲမှ သစ်ပင်များကို အလွန်အမင်းလိုချင် ပြီး အိမ်ဆောက်ရန် သင့်လျော်ပါက ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင် ကြည့်ကြသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင် ကောင်းပါက စိတ်အေးအေးဖြင့် ခုတ် နိုင်သည်။ ဗေဒင်မှ မကောင်းဟုဟောပါက သတိထား၍ ခုတ်ကြရသည်။ ထိုကဲ့သို့ သစ်ဝါးများ ခုတ်သည့်အခါတွင် တစ်အိမ် တစ်ယောက် လာရောက်ဝိုင်းကူလုပ်လေ့ရှိသည်။

အိမ်ဆောက်ရမည့်နေ့ကိုလည်း ဗေဒင်တွက်ကြည့်ကြသည်။ မိဘသေဆုံးသောနေ့၊ သင်္ဂြိုဟ်သောနေ့ကိုလည်း ရှောင် ကြသည်။ ဗေဒင်တွက်ခအဖြစ် ဗေဒင်ဆရာအား ဆန်နှင့်ငွေ ပေးရသည်။ ရှေးအခါက ဆန်နှင့်ငွေအစား ကြေးနီပြား(၅)စေ့မှ (၁၀)အထိ ပေးရသည်။ အိမ်ဆောက်ရန် သစ်များ ကြိုတင်စု၍ ပုံထားချိန်တွင် လငပုပ်ဖမ်းပါက ထိုသစ်များအားလုံးကို မသုံး ကြတော့ပေ။ သစ်ကိုသာ ကြိုတင်ခုတ်ထားစုထားကြသည်။ ဝါးကိုမူ အိမ်ဆောက်မည့်နေ့ နံနက်မှသာ ခုတ်ကြသည်။ သက် ကယ်ကို ကြိုတင်ပျစ်ထားကြသည်။ အိမ်ဆောက်ပါက အိမ်အလယ်တိုင်ကို စထူကြသည်။ အိမ်အလယ်တိုင် ထူမည့်တွင်းထဲသို့ ဆန်အနည်းငယ်နှင့်ကြက်ဖအနီကို လည်လှီး၍ ရသောသွေးများ လောင်းချပြီး နတ်ပူဇော်ကြသည်။

အိမ်သစ်တက်ပွဲ

အိမ်ဆောက်ပြီး၍ လှေကားတပ်ပြီးသည်နှင့်အိမ်သစ်တက်ပွဲကို ကျင်းပကြသည်။ အိမ်သစ်တက်ချိန်တွင် အိမ်ရှင်က အိမ်ဆောက်ရာတွင် ဝိုင်းဝန်းကူညီသူများနှင့်အိမ်သစ်တက်ပွဲသို့ လာသူများအား “ဝ” ဆန်ပြုတ် သို့မဟုတ် ထမင်းကျွေး၍ ခေါင် ရည်၊ အခါးရည်များကို တိုက်လေ့ရှိသည်။ အိမ်သစ်တက်ပွဲလာသူများသည် စားသောက်ပြီးသောအခါ သီချင်းဆို၍ ကကြ သည်။ တစ်ခါတရံ နောက်တစ်နေ့မိုးလင်းသည်အထိ အိုးစည်၊ ဗုံမောင်းများတီးပြီး သီချင်းဆိုကာ ကတတ်ကြသည်။ ထိုသို့ ကပါက အိမ်ရှင်က နောက်တစ်နေ့တွင် နံနက်စာကို ကျွေးရသည်။ အိမ်ဆောက်မီ တစ်ရက်အလိုတွင် ရွာသားများက အိမ်ရှင် အား ပြောင်းအရက်၊ ခေါင်ရည်၊ ဆန်စပါး၊ ပိုက်ဆံ၊ ကြက်အရှင်တစ်ကောင် စသည်တို့ကို တတ်နိုင်သလောက် လက်ဆောင် လာပေးကြသည်။ အိမ်ရှင်က တတ်နိုင်သူဖြစ်၍ ဟင်းစီစဉ်ပြီးပါက လာပေးသောကြက်အရှင်ကို ဆက်မွေးထားကြသည်။ သို့ မဟုတ် ဟင်းမလောက်ပါက ချက်ပြီး ကျွေးလေ့ရှိသည်။ ဆွေမျိုးအရင်းများက ကြက်သာမက ဝက်ကိုပါ လာပေးကြသည်။

ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများက အိမ်သစ်တက်ပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် ဘုန်းကြီးပင့်၍ ပရိတ်ရွတ်ပြီး ဆွမ်းကပ်ကြသည်။ တစ်ချို့က အိမ်သစ်တက်ပြီး တစ်ပတ်ခန့်အကြာတွင် အိမ်ကို ရေဖြင့် သေချာစွာ ဆေးကြောပြီးမှ ဘုန်းကြီးပင့်၍ ဆွမ်းကပ်ကြ သည်။ ဆွမ်းကပ်ပြီး ပရိတ်ရွတ်ခြင်း၊ ကမ္မဝါဖတ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ကြသည်။ ထိုနေ့ညတွင် အိမ်ရှင်က ဘုန်းကြီးကို မိမိအိမ် တွင် တစ်ညကျိန်းရန် လျှောက်ထားပါက ဘုန်းကြီးသည် မပြန်ဘဲ အိမ်ရှင်အိမ်တွင် ကျိန်းသည်။ ညဘက်ရောက်ပါက အိမ်ရှင် မိသားစုအား တရားဟောသည်။ နံနက်အရုဏ်တက်ချိန်တွင် ဘုန်းကြီးအား အရုဏ်ဆွမ်းကပ်ပြီး ဘုန်းကြီးသည် အရုဏ်ဆွမ်း ဘုဉ်းပေးပြီး သီလပေးပြီးမှ ကျောင်းသို့ပြန်ကြွသွားသည်။

နတ်ကိုးကွယ်သူများအနေဖြင့် အိမ်ဆောက်ပြီးပြီဆိုပါက ကြက်ဖအနီတစ်ကောင်ကို သတ်၍ ပူဇော်ရပြန်သည်။ ထို သို့ ပူဇော်မည့်ကြက်ကို လည်မလှီးမီ အိမ်ရှင်အတွက် ဆုအမျိုးမျိုး တောင်းပေးရသည်။ လည်လှီးပြီးကြက်ကို အမွေးများ မီး မြိုက်၍ ခုတ်ထစ်ချက်စားကြသည်။ နတ်ဆရာက ကြိုက်သည့်ကြက်သားတုံးကို ရွေး၍ စားနိုင်ပြီး ကျန်သည့်ကြက်သားတုံးများ ကို အိမ်ရှင်နှင့်အိမ်နီးနားချင်းများက စားကြသည်။ ထိုနောက် ကြက်ရိုးဗေဒင် ကြည့်ကြသည်။ ဗေဒင်ကြည့်၍ မကောင်းပါက ကြည့်သည့်ကြက်ရိုးပေါ် မူတည်ပြီး ဝက်အကောင်လိုက်ဖြင့် ပြန်ပူဇော်ရသည်။ ဝက်အကောင်လိုက်ဖြင့် ပူဇော်ပါကလည်း မီး မြိုက်၍ ခုတ်ထစ်ပြီးမှ ပြန်ပြုတ်ရသည်။

အိမ်ဆောက်ပြီးချိန်တွင် ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများက လေးငါးယောက်စာ ကောက်ညှင်းချက်ပြီးသားတစ်အိုး ဝက် ပေါက်တစ်ကောင်ကို အတုံးကြီးကြီး ခုတ်၍ ပြုတ်ပြီးသားတစ်အိုးနှင့်ခေါင်ရည်တို့ကို လက်ဆောင်အဖြစ် လာပေးကြသည်။ ခေါင်ရည်လက်ဆောင်လာပေးသူများက အိမ်သစ်တက်ပွဲလာသူများအား ခေါင်ရည်ယူလာသူအချင်းချင်းလည်း အပြန်အလှန် တိုက်ကြသည်။ ထို့နောက် အိမ်ရှင်က အိမ်သစ်တက်ပွဲလာသူများနှင့်ဝိုင်းဝန်းကူညီလုပ်ကိုင်ပေးသူများအားလုံးကို ထမင်းဟင်း များဖြင့် ဧည့်ခံကျွေးမွေးသည်။ “ဝ”ဆန်ပြုတ်ကိုလည်း ချက်၍ကျွေးသည်။ အိမ်ရှေ့ခန်းမီးဖိုတွင် မီးဖိုထားပြီး စားသောက်ပြီး ပါက လူငယ်အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးတို့သည် တစ်ယောက်ခြားစီ လက်တွဲ၍ အိုးစည်၊ ဗုံမောင်းများတီးကာ ဝိုင်းပတ် ကကြ သည်။ ၎င်းအိမ်သစ်တက်ပွဲကို “ဝ”အခေါ်ဖြင့် “ဂျူ”ဟုခေါ်သည်။

နတ်ဆရာမှ ကျွဲကိုလှုံဖြင့်ထိုးသတ်နေဟန်

အိမ်သစ်တက်ပွဲ တွက်ပြင်ဆင်ထားပုံ

အိမ်သစ်တက်မင်္ဂလာအထိမ်းအမှတ်တိုင်

ဝါးပိုးဝါးတိုင်

လွန်ပင်

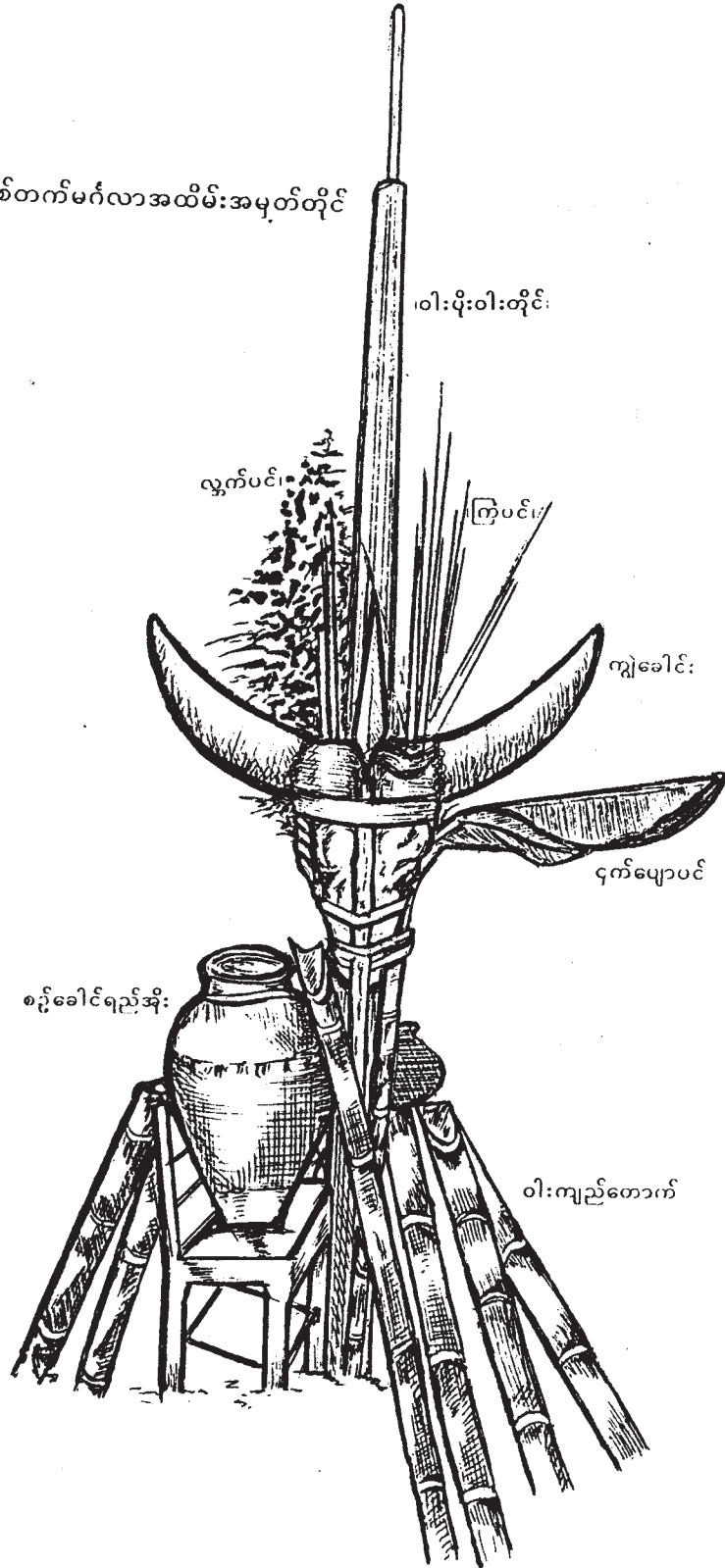
ကြပင်

ကျခေါင်း

ငှက်ပျောပင်

စဉ့်ခေါင်ရည်အိုး

ဝါးကျည်တောက်

ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများ အိမ်ဆောက်ပြီးပါက အိမ်သစ်တက်ချိန်တွင် ကြက်အပြင် ကျွဲကိုပါ အသုံးပြုကြသည်။ ကျွဲကို အိမ်ပေါ်သို့ဆွဲတင်ပြီး ကြီးဖြင့် သေချာချည်ထားသည်။ ကျွဲ၏လက်ပြင်ကို နတ်ဆရာက လှံဖြင့် တစ်ချက်ထိုးပြီးသည်နှင့် အိမ်ရှင်နှင့်ဝိုင်းကူလုပ်ပေးသူများက ဓားဖြင့် ကျွဲသားကို လှီးယူကြသည်။ မိမိဓားဖြင့် လှီး၍ ရသမျှကျွဲသားများကို အိမ်သို့ယူသွားခွင့်ရှိသည်။ ရရှိသောအသားများကို အိမ်သို့ပြန်ပို့ပြီးမှ အိမ်သစ်သို့ပြန်လာကာ ခေါင်ရည်သောက်ကြသည်။ အိမ်ရှင်က မိမိရထားသော ကျွဲသားများကို ချက်ပြီးကျွေးသည်။ ကြက်ကိုလည်း ချက်ပြုတ်ကျွေးပြီး ကြက်ရိုးဗေဒင် တွက်လေ့ရှိသည်။

အချို့ရွာများတွင် အိမ်သစ်၏အရှေ့ဘက်အမြင့်နေရာတွင် ဝါးပိုးဝါး ခပ်တုတ်တုတ်တစ်ချောင်းကို စိုက်ထူရသည်။ ထိုဝါးတိုင်တွင် ကြိပင်၊ ငှက်ပျောရွက်၊ လက်ဖက်ရွက်တို့ကို ကြီးဖြင့် ချည်နှောင်ထားရသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင်မေးထားသော ကြက်မွေးကို ဝါးတိုင်တွင် ကပ်ထား၍ ခေါင်ရည်အိုး၊ ခေါင်ရည်ကျည်တောက်တို့ကိုလည်း ထားရသည်။ အိမ်သစ်တက်ပွဲ၌ သတ်မည့်ကျွဲကို ထိုဝါးတိုင်တွင် ချည်ပြီး ခေါင်းမှအမြီးသို့ လက်ဖြင့် သပ်ချရသည်။ နှုတ်မှလည်း “မကောင်းတာတွေ သွား” ဟုဆိုကာ သုံးကြိမ်သပ်ချရသည်။ နောက်အမြီးမှ ခေါင်းသို့သပ်ပြီး “ကောင်းတာတွေ လာ”ဟုပြောဆိုကာ ကျွဲ၏လက်ပြင်မှနေ၍ လှံဖြင့် ထိုးသတ်ရသည်။ ကျွဲကို သတ်ပြီးနောက် ငှက်ပျောရွက်(၅)ရွက်ထဲတွင် ကျွဲ၏သွေးစက်၊ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းအနည်းငယ်စီကို ထည့်ပြီး ထုပ်ရသည်။ ထုပ်ပြီးသားငှက်ပျောထုပ် (၄)ထုပ်ကို ရွာအပြင်တွင် ထားပြီး တစ်ထုပ်ကို ခြင်းတစ်ခုတွင်ထည့်၍ အိမ်ခလယ်တိုင်တွင် ချည်နှောင်ထားလေ့ရှိသည်။ ထိုခြင်းကို ချည်ပြီး (၇)ရက်ကြာမှသာ ထိကိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သတ်ပြီးသော ကျွဲ၏ချိုကို ဝါးတိုင်တွင် တပ်ပြီး အမြီးကိုလည်း ဝါးကို အနည်းငယ်ခွဲ၍ ညှပ်ထားကြသည်။ အိမ်သစ်တက်ပွဲကို လေး ငါးရက်ခန့် ဆက်လက်ကျင်းပပြီး တစ်နေ့လျှင် ကျွဲတစ်ကောင် သတ်လေ့ရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ နေ့တိုင်း အရက်၊ ခေါင်ရည်တို့ကို မပြတ်စေရပေ။ ကျွဲတစ်ကောင်၏တန်ဖိုးမှာ တရုတ်ငွေ(၂၀၀၀)ယွမ်မှ (၃၀၀၀)ယွမ်ခန့်အထိ ရှိသည်။

စာပေဘာသာစကားနှင့်ပုံပြင်များ

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ရှေးယခင်က ကိုယ်ပိုင်စာပေ ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းစာပေများကို နွားသားရေများ၊ ခေါပုတ်များပေါ်တွင် မှတ်တမ်းတင်ရေးထိုးထားခဲ့သည်။ သို့သော် ဂုံရှမ်း၊ ယွန်းလူမျိုးများနှင့်စစ်ဖြစ်ရာ စစ်ရှုံးပြီး စားနပ်ရိက္ခာပြတ်လပ်မှုကြောင့် နွားသားရေများ၊ ခေါပုတ်များကို မသိမ်းဆည်းနိုင်တော့ပဲ ယူ၍ စားသုံးမိခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ စားသုံးမိခြင်းကြောင့် မှတ်တမ်းတင်ရေးထိုးထားသောစာပေမှာလည်း ကွယ်ပျောက်သွားခဲ့သည်။

စာပေမရှိဘဲ နေလာခဲ့ကြရာမှ (၁၉၈၁)ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာကြီး မားကွတ်ရှ်ရန်းသည် ကျိုင်းတုံမြို့သို့ရောက်ရှိ၍ သာသနာပြုခဲ့သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် နောင်ဖာရွာတွင် သာသနာပြုကျောင်းနှင့်စာသင်ကျောင်းကို တည်ထောင်ကာ ဝ၊ ရှမ်း၊ လားဟူနှင့်အခါတိုင်းရင်းသားများကို ခေါ်၍ စာပေသင်ကြားပေးခဲ့သည်။ (၁၉၀၈)ခုနှစ်တွင် ဦးအိုင်းရွန်းဖက ခရစ်ယာန်ဘာသာသို့ စတင်ဝင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့က ဦးအိုင်းရွန်းဖအား ၎င်းတို့၏ဘာသာရေးဖခင်ကြီးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။

(၁၉၂၆)ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာကြီး မားကွတ်ရှ်ရန်း၏သားဖြစ်သူ ဗင်စင်ရန်းသည် မြောက်ပိုင်း “ဝ”နယ်သို့ရောက်ရှိလာပြီး သာသနာပြုခဲ့သည်။ (၁၉၃၀)ခုနှစ်တွင် ဆရာကြီးဗင်စင်ရန်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားဆရာကြီးဦးယောရှုချင်းနှင့်အခြား “ဝ”တိုင်းရင်းသားဆရာများ စုပေါင်း၍ လက်တင်ဘာသာအက္ခရာမှ “ဝ”ဘာသာအက္ခရာကို ပြုစုခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ “ဝ”စာပေ ဟူ၍ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။

“ဝ”စာပေသည် မြန်မာစာအသံထွက်အတွက် အင်္ဂလိပ်အက္ခရာကို သုံးနှုန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယခင်က “ဝ”စာပေတွင် ဗျည်း(၂၆)လုံး၊ သရ(၁၃)လုံး၊ စုစုပေါင်း(၃၉)လုံး ရှိခဲ့ရာ နောက်ပိုင်းတွင် X(အ)၊ Q(ဂါ)ဟူသော ဗျည်းစာလုံး(၂)လုံးကို ထပ်မံဖြည့်ဆည်းတိုးချဲ့ခဲ့သဖြင့် ယခုအခါ ဗျည်း(၂၈)လုံး၊ သရ(၁၃)လုံး၊ စုစုပေါင်း(၄၁)လုံး ဖြစ်သည်။ ၎င်းဗျည်းအက္ခရာ(၂၈)လုံးမှာ-

K	KH	NG	S	SH	NY	T
က	ခ	c	စ	သျ	ည	သ
TH	N	P	PH	M	Y	R
ထ	န	ပ	ဖ	မ	ယ	ရ
L	V	W	H	X	C	CH
လ	ဗ	ဝ	ဟ	အ	ကျ	ချ
D	G	Q	B	F	J	Z
ဒ	ဂ	ဂျ	ဘ	ဖျ	ဂျ	ဇ

ဟူ၍ဖြစ်ပြီး သရ(ခ)လုံးမှာ-

A	E	IE	AW	OI	AO		
အာ	အေ	အယ်	အော်	အွယ်	အောမ်း		
AU	AI	I	O	U	EE	EU	
အောင်	အိုင်	အီ	အို	အူ	အီး	အေး	

တို့ဖြစ်ကြသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းတိုင်းတွင် လူသားအချင်းချင်း တစ်ဦး၏အကြောင်းကို တစ်ဦးက သိရှိရန် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နားလည်မှုရှိစေရန်၊ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပစ္စည်းချင်း ဖလှယ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရာတွင် လည်းကောင်း၊ လွယ်ကူအဆင်ပြေစေရန်အတွက် ဘာသာစကားမှာ မရှိမဖြစ် လိုအပ်လှပေသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် မွန်ခမာအနွယ်ကြီးမှ ဆင်းသက်လာသူများ ဖြစ်သည့်အလျောက် ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားမှာလည်း မွန်ခမာစကားအနွယ်ဝင်ပင် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ရှေးဦးစွာ ဝင်ရောက်လာသူများထဲတွင် မွန်လူမျိုး၊ “ဝ”လူမျိုး၊ ပလောင်လူမျိုးတို့သည် တစ်ချိန်တည်းဝင်ရောက်လာကြသည့်ရှေ့ပြေးလူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ဘာသာစကားမှာ မွန်ပြည်နယ်ရှိ မွန်လူမျိုးတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ပလောင်လူမျိုးတို့နှင့်လည်းကောင်း ခပ်ဆင်ဆင် တူကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ “ဝ”လူမျိုးတို့နှင့်ပလောင်လူမျိုးတို့၏စကားမှာ ကွဲပြားမှု သိပ်မရှိလှပါ။ ၇၀% နီးစပ်မှုရှိသည်။ မွန်လူမျိုးနှင့်“ဝ”လူမျိုးတို့မှာမူ လေယူလေသိမ်းချင်း တူညီသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာအားဖြင့်-

ထမင်းကို ပလောင်တို့က “အစ်”ဟုခေါ်သလို “ဝ”တို့ကလည်း “အစ်”ဟုပင် ခေါ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့အတူ ငါးကို မွန်တို့က “က”ဟုခေါ်သကဲ့သို့ “ဝ”တို့ကလည်း “က”ဟုခေါ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့မြောက်ပိုင်း လားရှိုး၊ ဟိုပန်း၊ မိုင်းမော၊ ကျိုင်းတုံ၊ တန့်ယန်း၊ ပန်ဆန်း၊ ဝိန်းကောင် စသည့်မြို့နယ်များတွင် နေထိုင်ကြသဖြင့် တစ်မြို့နှင့်တစ်မြို့ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ ဝေးကွာသကဲ့သို့ စကားအပြောအဆို လေယူလေသိမ်းများလည်း အနည်းနှင့်အများ ကွာခြားမှုရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်-

ရေကို ခေါ်ဝေါ်သော အခေါ်အဝေါ်များမှာ လားရှိုး၊ ဟိုပန်းနှင့်ကျိုင်းတုံမြို့များတွင် ရွမ်း(Rawn)၊ တန့်ယန်းမြို့တွင် ဟွမ်း(Rhawn)၊ ပန်ဆန်းမြို့ ရောင်းတင်းရွာဘက်တွင် အုမ်း(Om)၊ ပန်ဝိုင်နှင့်ပန်ဆန်းမြို့(နမ်းခမ်းဝိုရွာ)ဘက်တွင် ရုမ်း(Rum)၊ ဟူ၍ အသီးသီးခေါ်ဝေါ်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

မြင်းကို ခေါ်ဝေါ်သောအခေါ်အဝေါ်မှာ လားရှိုး၊ ဟိုပန်း၊ ကျိုင်းတုံမြို့များဘက်တွင် ဘရမ်း(Byum)၊ မိုင်းမောမြို့ဘက်တွင် ဘရမ်း(Brung)၊ ဝိန်းကောင်မြို့ဘက်တွင် ဘရောင်း(Brown)၊ တန့်ယန်းမြို့ဘက်တွင် မြောင်းလဲ(Mrawm)ဟုခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

ဝက်ကိုမူ လားရှိုး၊ ကျိုင်းတုံမြို့များဘက်တွင် လိမ်(Lik)၊ တန့်ယန်း၊ ပန်ဝိုင်မြို့များဘက်တွင် လျက်(Lehak)၊ ဝိန်းကောင်မြို့ဘက်တွင် လဒ်(Ledk)ဟုခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ဖိနပ်ကို လားရှိုး၊ ကျိုင်းတုံ၊ မိုင်းမောမြို့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကက်ပ်(Kehp)၊ တန့်ယန်းမြို့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကပ်(Khep)ဟုခေါ်ဝေါ်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

စကားပုံ၊ ပုံပြင်များ

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် မိမိတို့၏ရင်သွေးငယ်များ၊ ကလေးငယ်များကို လိမ္မာရေးခြားရှိစေရန်၊ မိဘကို ရိုသေမှုရှိစေရန်၊ မိမိလူမျိုးကို ချစ်ခင်မြတ်နိုးစေရန်၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှုရှိစေရန် စကားပုံများ၊ ပုံပြင်များဖြင့် ပြောဆိုဆုံးမကြသည်။ ၎င်းတို့ပြောဆိုလေ့ရှိသော စကားပုံများထဲမှ အချို့ကို တင်ပြရလျှင်-

(၁) လိုမဲ့ အေ့ အင်န် ဂရဲလို့ ကိန်း အွန်း က ပေါင်း

အထက်ပါစကားပုံ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ အမေစကားကို ကျပ်ခိုးစင်ပေါ်မှာ ထားပါ။ အဖေစကားကို မျက်နှာကြက်ပေါ်မှာ ထားပါဟုဆိုလိုသည်။ မြေကြီးမိခင်၊ မိုးဖခင်ဆိုသည့်သဘောပင် ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မိခင်သည် သားသမီးများနှင့်ရင်အုပ်မကွာ အမြဲရှိနေသောကြောင့် အမေစကားကို ပထမနားထောင်ပြီးမှ အဖေစကားကို ဆက်၍နားထောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကလေးငယ်များ မိမိ၏မိခင်စကား ဖခင်စကားကို မိမိတို့၏နှလုံးသားထဲတွင် ရွှေလို ငွေလို တန်ဖိုးထားတတ်စေရန် ပြောဆိုဆုံးမသော စကားပုံဖြစ်သည်။

(၂) ညက် ရွန် ကွေ့ အေ့ ဗွေ တော ဗောင်း စ က အေ့ ကရီ စု

၎င်းစကားပုံ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ ရေနေ့ကို အလျင်စလို သောက်ပါက အာလောင်တတ်သည်။ မိုက်မဲသောစကားကို ပြောပါက ဒဏ်ရိုက်ခြင်းခံရမည်ဟုဆိုလိုသည်။ ကလေးငယ်များ လိမ္မာရေးခြား ရှိစေရန် ဆုံးမသော စကားပုံဖြစ်သည်။

(၃) ထန် လို မဲ့ စ ဖူ ကာ နဲ့၊ ထန် လို ကိန်း၊ စီ ဗူး က ဝိုပံ

၎င်းစကားပုံ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ အမေစကားကို လွန်ဆန်ပါက ကလေးပိုးသောစောင်နှင့်ခလုတ်တိုက်လိမ့်မယ်၊ အဖေစကားကို လွန်ဆန်ပါက မိမိထိုင်သောခုံနှင့်ခလုတ်တိုက်လိမ့်မယ်ဟုဆိုလိုပါသည်။ မိဘစကားကို လွန်ဆန်ပါက၊ မနာခံပါက အန္တရာယ်တွေ့တတ်သည်ကို အလိမ္မာသုံး၍ ဆုံးမထားသော စကားပုံဖြစ်သည်။

(၄) သေ ဝှီ တဲ့ လဲ့ ကြာ မာ

ပျိုးစပါးကို မိုးထိမှန်ပါက အပင်ပေါက်မှာ သေချာသည်။ မြေကြီးကို ထိမှန်သော မြား(မြေကြီးလက်ခတ်မလွဲ)အောင် မြင်မည်ဟုဆိုလိုသည်။ မည်သည့်အလုပ်ကိုမဆို သေသေချာချာ လုပ်ပါက အောင်မြင်မှုကို ခံစားရမည်။ အလုပ်လုပ်ရာတွင် စည်းစနစ်ကျနမှုရှိစေရန် ဆုံးမသောစကားပုံ ဖြစ်သည်။

(၅) စီ တူ ဝိုက် အေ့ အို တ ပန်း စ ကန် လိ အေ့ မို တ မွန်း

ဓားရိုးတွေဟာ တစ်ရုံတည်းသော ဝါးပင်များမှ ရပါတယ်။ မွေးရာဇာတိမှာလည်း တစ်ခုတည်းပဲ ဖြစ်ပါတယ်ဟုအဓိပ္ပါယ်ရပါသည်။ ၎င်းစကားပုံမှာ “ဝ” လူမျိုးများအချင်းချင်း ချစ်ချစ်ခင်ခင် ညီညီညွတ်ညွတ်ဖြင့် စည်းလုံးညီညွတ်မှုရှိစေရန် အချင်းချင်း ရိုင်းပင်းကူညီမှုရှိစေရန် ဆိုဆုံးမသော စကားပုံဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါစကားပုံများအပြင် ကလေးသူငယ်များ သူတစ်ပါး၏လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု မခံရစေရန် သူတစ်ပါးကို အကောက်ကြံသော စိတ်မမွေးမြူမိစေရန်၊ မိမိကိုယ်ကို မိမိယုံကြည်စိတ်ချမှု အပြည့်ရှိစေရန်၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်တတ်စေရန် ရည်ရွယ်၍ လူကြီးမိဘ သက်ကြီးရွယ်အို အဘိုးအဘွားများက ပုံပြင်များ ပြောပြလေ့ရှိသည်။ ယင်းပုံပြင်များမှာ-

သူများ မကောင်းကြံ ကိုယ်သာခံ

တစ်ခါတုန်းက တောအုပ်ကြီးတစ်ခုထဲမှာ တောကြောင်နှင့်မွန်းငှက်တို့နှစ်ကောင်မှာ သူငယ်ချင်းများ ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် တောကြောင်သည် စိတ်ကောင်း မရှိပေ။ မွန်းငှက်ကို စားနိုင်ရန် အမြဲချောင်းနေလေ့ရှိသည်။ တစ်နေ့တွင် တောကြောင်က “မွန်းငှက်ကို မင်း ဘယ်မှာအိပ်လဲ”ဟု မေးရာ မွန်းငှက်က “ရေထဲမှာ အိပ်တယ်”ဟုပြန်ဖြေသည်။ တောကြောင်သည် အစာသာ စားချင်ပြီး စဉ်းစားဉာဏ် မရှိသောကြောင့် မွန်းငှက်ပြောသည်ကို အဟုတ်ထင်၍ ရေထဲ ခုန်ဆင်းလိုက်သည်။ ထိုအခါ မွန်းငှက်က “မင်းဘာလုပ်တာလဲ”ဟုမေးသည့်အခါ တောကြောင်က “ငါ မျက်နှာသစ်တာ”ဟု ညာပြောလိုက်သည်။ အမှန်မှာ မွန်းငှက်သည် ရေပေါ်ကိုင်းကျနေသော သစ်ကိုင်းပေါ်တွင် အိပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် တောကြောင်က “မင်း ဘယ်မှာ အိပ်လဲ”ဟု မွန်းငှက်ကို ထပ်မေးသည်။ မွန်းငှက်က “ငါ ဆူးခြံထဲမှာ အိပ်တယ်”ဟုပြန်ဖြေလိုက်သည်။ ထိုညမှာပင် မွန်းငှက်သည် ဆူးခြံထဲတွင် မအိပ်ဘဲ ဆူးခြံအပြင်ဘက်တွင် အိပ်နေသည်။ စဉ်းစားဉာဏ်မရှိသော တောကြောင်သည် ဆူးခြံထဲသို့ ခုန်ဝင်လိုက်သဖြင့် သူ့မျက်နှာနှင့်လက်များတွင် ဆူးနှင့်ခြစ်မိကုန်သည်။ ဆူးနှင့်ခြစ်မိသော အနာများကို လျှာနှင့် ခဏခဏ လျက်သဖြင့် မွန်းငှက်က “မင်း ဘာဖြစ်နေတာလဲ”ဟုမေးလိုက်သည်။ ထိုအခါ တောကြောင်က “ငါ ကောက်ညှင်း စားထားတယ်”ဟုပြန်ဖြေလိုက်သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် တောကြောင်က မွန်းငှက်ကို “မင်း ဘယ်မှာ အိပ်လဲ”ဟုထပ်မေးပြန်သည်။ မွန်းငှက်က “ငါ သစ်ပင်အမြင့်ကြီးပေါ်မှာ အိပ်တယ်”ဟု ပြန်ဖြေလိုက်သည်။ “ငါ အော်သံကြားရင် ငါ အိပ်ပြီလို့ မှတ်”ဟုထပ်ပြောလိုက်သေးသည်။ ညနေမိုးချုပ်၍ ငှက်အော်သံကြားသောအခါ တောကြောင်သည် သစ်ပင်ပေါ်သို့တက်သွားတော့သည်။ သစ်ပင်ပေါ်ရောက်သောအခါ မွန်းငှက်က သူ့အား မျက်လုံးပြူးကြီးနှင့်ကြည့်နေသည်ကို မြင်ရသောအခါကြောက်လန့်ပြီး အောက်သို့ ပြုတ်ကျကာ သေသွားသည်။ ထို့ကြောင့် သူများကို မကောင်းကြံပါက နောက်ဆုံးတွင် မိမိသာပြန်ခံရတတ်သည်ကို ကလေးများ သိအောင် လူကြီးများက ပုံပြင်နှင့်တကွ ဥပမာပြုပြီး ဆိုဆုံးမကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ယုန်(ကျယ်)ပုံပြင်

ရှေးအခါက ယုန်နှင့်ရှဉ့်တို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မိတ်ဆွေဖွဲ့ပြီး အဆွေခင်ပွန်းများ ဖြစ်သွားကြသည်။ သူတို့သည် သဖန်းပင်ကြီးနားသို့ ရောက်သောအခါ သဖန်းသီးများကို ကောက်ကြသည်။ ကောက်၍ရသော သဖန်းသီးများကို ယုန်က စား

ပစ်လိုက်သည်။ ရှဉ့်ကမူ စုထားသည်။ အပြန်တွင် လမ်း၌ ယုန်သည် ဗိုက်ဆာလာသဖြင့် ရှဉ့်ထံမှ သဖန်းသီးတောင်းစားလေသည်။ ရှဉ့်က တစ်လုံးနှစ်လုံးသာကျွေးပြီး “နောက်နေ...စားဖို့ သိမ်းထားရဦးမယ်”ဟုပြောပြီး ထပ်မကျွေးတော့ပေ။ ထိုအခါ ယုန်သည် မိမိထပ်စားရအောင် ဉာဏ်နီဉာဏ်နက်သုံးပြီး “ငါ ဗိုက်နာနေပြီ၊ လမ်းမလျှောက်နိုင်တော့ဘူး”ဟုညာပြောလိုက်သည်။ ရှဉ့်က “မင်းကို ငါ ကျောပိုးသွားမယ်”ဟုပြန်ပြောလိုက်သည်။ ယုန်သည် ရှဉ့်၏ကျောပေါ်တွင် လိုက်လျှင် သဖန်းသီး ထည့်ထားသောအိတ်သည် ရှဉ့်၏ရှေ့ဘက်တွင် ဖြစ်နေ၍ နှိုက်စားရန် မလွယ်ကူဘဲ ဖြစ်နေသည်။ ထိုအခါတွင် ယုန်က “ငါ့ကို မင်းရဲ့အိတ်ထဲ ထည့်လွယ်ပါ”ဟုပြောပြန်သည်။ ရှဉ့်ကလည်း မရိပ်မိသဖြင့် အိတ်ထဲ ထည့်လွယ်လိုက်သည်။ ယုန်သည် လမ်းတစ်လျှောက် သဖန်းသီးစား၍ လိုက်လာသည်။ ယုန်ထံမှ အသံကြား၍ ရှဉ့်က “မင်း ဘာတွေစားနေတာလဲ”ဟုမေးရာ ယုန်က “ငါသွားနာနေလို့ သွားကြိတ်တာပါ”ဟုညာပြောလိုက်သည်။ အိတ်ထဲမှ သဖန်းသီးများစား၍ ကုန်သွားသောအခါ ယုန်က “သူငယ်ချင်း၊ ငါ နေကောင်းသွားပြီ၊ ငါလမ်းဆင်းလျှောက်တော့မယ်”ဟုပြောပြီး ဆင်းသွားလေသည်။ ယုန်ဆင်းသွားသောအခါ ရှဉ့်၏အိတ်သည် ပေါ့သွားသဖြင့် ရှဉ့်သည် မိမိ၏အိတ်ထဲသို့ ကြည့်လိုက်သောအခါ သဖန်းသီးများကို မတွေ့ရတော့ပေ။

နောက်တစ်ဖန် တောထဲသို့ လျှောက်လည်မည်ဟုဆိုပြီး ချိန်းကြသောအခါ ရှဉ့်က ယန်ဉာဏ်များသည်ကို သိသဖြင့် “နေ့လယ်စာ စားစရာကို ငါ အိတ်နဲ့ထုပ်ယူလာခဲ့မယ်၊ ငါတို့ တစ်နေရာမှာ ဆုံကြမယ်”ဟုပြောလေသည်။ ချိန်းသည့်နေရာသို့ ရောက်သောအခါ ယုန်သည် စားစရာထည့်ထားသော အိတ်ကို တွေ့ပြီး ထိုအိတ်ထဲမှ စားစရာ ကောင်း မကောင်း သိရအောင် ခူးလေးဖြင့် ပစ်ကြည့်မည်ဟုဆိုကာ ပစ်ရန် ရွယ်သောအခါ ရှဉ့်က “အိတ်ထဲမှာ ဝင်နေတာ ငါဘဲ၊ ငါ့ကို မပစ်ပါနဲ့”ဟုအော်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများက ယုန်ကို “ကျပယ်”ဟုခေါ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျပယ်ဆိုသည်မှာ လိမ်ညာတတ်သော အကောင်၊ ဉာဏ်များသောအကောင်ဟုအဓိပ္ပါယ်ရသည်။

နွားချို ဘာလို့ တိုသလဲ

ရှေးအခါက ကျားတစ်ကောင်သည် နွား၏အသားကို စားချင်သဖြင့် မိတ်ဆွေဖွဲ့ခဲ့လေသည်။ တိရစ္ဆာန်များထဲတွင် နွားသည် အင်အားအကြီးဆုံး ဦးချိုသည်လည်း ရှည်ပြီးချွန်နေသည်။ နွား၏ဦးချိုသည် ကျွဲ၏ဦးချိုထက် ပိုရှည်သည်ဟုဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကျန်တိရစ္ဆာန်များအားလုံးက နွားကို ကြောက်ကြသည်။ ကျားနှင့်နွားသည် ခင်မင်လာပြီး တစ်နေ့တွင် ကျားက နွားကို “ခင်ဗျားရဲ့ချိုဟာ သိပ်ရှည်လွန်းတယ်၊ သွားချင်တဲ့နေရာကို သွားလို့မရဘူး၊ ချိုပုတ်နဲ့ငြိတာနဲ့ လမ်းမလွတ်တာနဲ့ ဆိုတော့ ရှုပ်ပါတယ်၊ နည်းနည်းဖြတ်လိုက်ပါလား”ဟုပြောလေသည်။ ကျား၏စကားကို နွားက ယုံပြီး သူ၏ဦးချိုကို ဖြတ်လိုက်သည်။ ထိုအခါ ကျားသည် နွားကို ကိုက်သတ်စားလိုက်သဖြင့် နွားမှာ သေပွဲဝင်ရရှာလေသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ကျားသည် ကျွဲကို မိတ်ဆွေဖွဲ့ပြီး နွားအား ပြောသကဲ့သို့ပင် ကျွဲကိုလည်း အယုံသွင်းပြီး ချိုဖြတ်ပစ်ရန် ပြောပြန်လေသည်။ သို့သော် ကျွဲက မယုံကြည်သဖြင့် “ချိုကို မဖြတ်နိုင်ဘူး၊ ဒီချိုက ငါ့ရဲ့အသက်ကို အကာအကွယ်ပေးတယ်၊ ငါ့ရဲ့အသက်ကို အန္တရာယ်ပေးမယ့်အကောင်တွေကို ငါ့ရဲ့ချိုနဲ့ခတ်ပစ်လိုက်ရင် အဲဒီအကောင်တွေ သေသွားမယ်၊ ဒါကြောင့် ငါ့ရဲ့ဦးချိုကို မဖြတ်နိုင်ဘူး”ဟုပြန်ပြောလိုက်သည်။ ထိုအချိန်မှစပြီး ကျားသည် ကျွဲကို ကြောက်သွားသည်။

တူရိယာ၊ တေးသီချင်း၊ အကအခုန်

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ရှေးရိုးတူရိယာ(၉)မျိုး ရှိသည်။ ၎င်းတူရိယာများအနက် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့ အလေးအနက်အထားဆုံးနှင့်ရှေးအကျဆုံးတူရိယာမှာ ကရောက်^၁ ဟုခေါ်သော “စည်”ဖြစ်သည်။ ၎င်းစည်မှာ အရှည်(၅)ပေရှိပြီး လုံးပတ်(၃)ပေရှိသည်။ ၎င်းစည် ပြုလုပ်ရသောသစ်ပင်မှာ သစ်ယားပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းသစ်ပင်ကို တောထဲမှ ခုတ်ပြီး ရွာထဲသို့ရောက်ရန် လူ(၂၀၀)ခန့် ဝိုင်းမ၍ သယ်ယူရသည်။ ၎င်းသစ်ယားပင်ကို ထွင်းပြီး ကရောက်ခေါ်စည်ကို ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းကရောက်ကို နတ်ပူဇော်မည့်အခါနှင့်ခေါင်းဖြတ်ရန်အချိန်ကျသည့်အခါများတွင် တီးလေ့ရှိသည်။ ထို့အပြင် စစ်အောင်မြင်သည့်အခါများနှင့်နတ်ပူဇော်ပသရန် အခါတော်ပေးသည့်အခါများတွင် တီးလေ့ရှိသည်။ စစ်ရှုံးသည့်အခါများတွင် ဝမ်းနည်းခြင်းအထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ဖြည်းညင်းစွာ တီးကြသည်။ အခြားတူရိယာ(၈)မျိုးမှာ-

- (၁) ဗြန်^၂ ခေါ် မူးဝါးပုလွေ
- (၂) ပီ^၃ ခေါ် ရိုးရိုးဝါးပုလွေ
- (၃) လော့ကလဲ^၄ ခေါ် ဘေးဘက်မှ မှုတ်ရသောပုလွေ

၁။ Krawk
 ၂။ Bwang
 ၃။ Pi
 ၄။ Law le5

“ဝ”ရိုးရာ စည်တစ်မျိုး

“ဝ” အမျိုးသားများ တူရိယာ တီးခတ်နေပုံ

“ဝ” သမီးပျိုများ၏ အက

- (၄) ကွန်း^၁ ခေါ် အိုးစည်
- (၅) ကလောင်မောင်^၂ ခေါ် မောင်း
- (၆) ချမ်း^၃ ခေါ် လင်းကွင်း
- (၇) တက်^၄ ခေါ် ကျွဲချိုနှင့်
- (၈) ရမ်း^၅ တို့ဖြစ်သည်။

အထက်ပါတူရိယာများထဲမှ တက်ခေါ် ကျွဲချိုမှုတ်သံကို ကျားက ကြောက်သဖြင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ နွားကျောင်း သွားသည့်အခါများတွင် မှုတ်လေ့ရှိသည်။ သို့သော် ၎င်းကျွဲချိုကို နွေဘက်မှသာ မှုတ်လေ့ရှိပြီး မိုးတွင်းကာလတွင် အသုံးပြု လေ့မရှိပေ။

ရမ်းမှာ လက်ဖြင့် ခတ်၍ ပါးစပ်မှမှုတ်ရသော တူရိယာတစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ၎င်းတူရိယာကို အပျိုလူပျိုများ တွေ့ဆုံ သည့်အခါ မှုတ်လေ့ရှိပြီး ၎င်းအသံကို အပျိုများက သဘောကျနှစ်သက်ကြသည်။ အချို့ရမ်းမှုတ်ကျွမ်းကျင်သူများ၏မှုတ်သံ ကို ကြားရသောအပျိုများမှာ မျက်ရည်ကျသည်အထိ စွဲလမ်းခံစားကြရသည်။ ကျန်တူရိယာ(၆)မျိုးကိုမူ ရိုးရာအက ကသည့် အချိန်နှင့်ပွဲတော်ကျင်းပသည့်အချိန်များတွင် ဝိုင်းဖွဲ့တီးခတ်လေ့ရှိသည်။

ရိုးရာအကအနေဖြင့် မြေတွင် ဝိုင်းပတ်ကရသော ကရောမကျူးငူး^၆ ခေါ် မြေဝိုင်းအကကိုသာ အများအားဖြင့် ကကြ သည်။ ထိုအကကို အိမ်သစ်တက်ပွဲ၊ ခရစ်စမတ်ပွဲနှင့်အခြားပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများတွင် ကလေ့ရှိသည်။ အနည်းဆုံး လူ(၁၀)ယောက်မှ လူများလျှင် များသလို အများစုပေါင်း၍ ကကြသော အကဖြစ်သည်။

“ဆောင်ဟင်”ရိုးရာအကမှာ အမျိုးသမီးလေးများ စုပေါင်းဝိုင်းဖွဲ့ကရသော အက ဖြစ်သည်။ ၎င်းအကမှာ ခေါင်းခါ၊ ခြေလှုပ်၊ လက်လှုပ်ကရသော အကမျိုးမဟုတ်ဘဲ စပါးနယ်ပုံ၊ ဆန်ပြာပုံ၊ စကောဝိုင်းနေပုံ၊ ရက်ကန်းခတ်နေပုံ၊ ဆံပင်ဖြန့်ထား ပြီး နတ်အက ကနေပုံ၊ တလင်းထဲမှ အမှိုက်သရိုက်များကို စုပုံပြီး မီးရှို့ပုံ၊ ဂျပန်ခတ်ထည်မရက်မီ ချည်ရစ်သောပုံ၊ ပလိုင်းလွယ် ပြီး ထင်းခွေရေခပ်ထွက်ပုံများကို သရုပ်ဖော်၍ကသော အကဖြစ်သည်။ ၎င်းအက ကရာတွင် သီဆိုသောသီးချင်းမှာ လွယ်မူး တောင်ခြေတွင် ပျော်ခဲ့ရသော ငယ်စဉ်ဘဝ၏လှုပ်ရှားခဲ့ပုံများကို လွမ်းဆွတ်မိကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိရပါ သည်။

ပြည်ထောင်စုရိုးရာအကဟု အမည်ပေးထားသော “လက်ကမ်းကြိုနေ ‘ဝ’တို့ငှာနေ”ဟုအဓိပ္ပါယ်ရသည့်အကကို အခါ ကြီး ရက်မြတ်ပွဲများ၊ အလှူမင်္ဂလာဆောင်နှင့်ဂုဏ်သရေရှိလူကြီးမင်းများ ဆုံတွေ့ကြသည့်ပွဲများတွင် ကပြလေ့ရှိသည်။ ယခု အခါ ယင်းအကကို မြန်မာ့ရုပ်မြင်သံကြားကပင် ရိုက်ကူးထုတ်လွှင့်ပြသသည်ကို တွေ့ရသည်။ ခေါင်းခါ၊ ခြေလှုပ်၊ လက်လှုပ် ၍ကသော အကဖြစ်ပြီး စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်းသဘော၊ အမြဲထီးထီးမားမား ရပ်တည်နေမည့်သဘော၊ ဘယ်သူ့ခွဲခွဲ တို့မကွဲပါ၊ လူတိုင်း ချစ်ချစ်ခင်ခင် ရှိပါမည်၊ လက်ပွန်းတတီး ရှိနေပါမည်ဟုအဓိပ္ပါယ်ဆောင်သောအက ဖြစ်သည်။ သီဆိုသော တေးသီ ချင်း၏အဓိပ္ပါယ်မှာလည်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ နေထိုင်ရာဒေသ၏ရှုခင်းများ သာယာလှပပုံကို တင်စားဖွဲ့ဆိုထားပြီး “ဝ” တိုင်းရင်းသူတို့၏ရုပ်အလှ စိတ်သဘောထားဖြူစင်ပုံများကိုပါ ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ လသာသောညများတွင် ၎င်းသီ ချင်းကို သီဆိုပြီး လက်တွဲညီညီ စုပေါင်းကတတ်သည်။

အထိမ်းအမှတ်

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏အထိမ်းအမှတ်မှာ ကျွဲချိုဖြစ်သည်။ အောင်မြင်မှုပွဲလမ်းသဘင်အခမ်းအနားများတွင် ကျွဲကို သတ်ပြီး ပူဇော်ကြသောကြောင့် ကျွဲချိုကို အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ထားခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ ကတိသစ္စာပြပွဲများတွင် ကျွဲကိုသတ်ပြီး သစ္စာပြုလေ့ရှိသည်။ ကျွဲကို သတ်သည့်အခါလည်း လည်မလှီးရပေ။ လက်ပြင်မှ လှုံဖြင့် နှလုံးသို့ပေါက်အောင် ထိုးသတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကျွဲအိုကြီးများကို မသုံးဘဲ အသက်(၅)နှစ်ထက် မကျော်သော ကျွဲပေါက်ကိုသာ အသုံးပြုကြသည်။ နားရွက်အနောက်ဘက်၊ နဖူးအလယ်၊ ကျောကုန်းအလယ်၊ ကုပ်ပိုးနှင့်လည်ပင်းတို့တွင် ဗွေပါရှိသော ကျွဲကို ကျွဲကောင်းဟုသတ် မှတ်ကြသည်။ ဦးခေါင်းထိပ်၊ တင်ပါး၊ ဘိုနှင့်ရင်အုပ်တို့တွင် ဗွေပါရှိပါက မကောင်းသောကျွဲဟုသတ်မှတ်ကြသည်။ ဦးချို မ ကောင်းသောကျွဲကိုလည်း မမွေးအပ်သောကျွဲအဖြစ် သတ်မှတ်ကြသည်။ အထိမ်းအမှတ်ပွဲများ၊ အလှူအတန်းမင်္ဂလာဆောင်နှင့် နတ်တင်ရာတွင် အပြစ်အနာအဆာ ကင်းသော ကျွဲကောင်း၊ ကျွဲပေါက်ဖြစ်ရမည့်အပြင် ဦးချိုမှာလည်း လှပရမည်။ ကောက် ကွေ့ခြင်း၊ လှုပ်နေခြင်းမျိုး မဖြစ်ရပေ။

၁။ Kawng
 ၂။ Klawng mawng
 ၃။ Chang
 ၄။ Tuit
 ၅။ Raung
 ၆။ Grao Cu Ngu

အခန်း ၂
သမိုင်းကြောင်း

ကမ္ဘာပေါ်တွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်သန်းပေါင်း ၁၅၀၀ မှ ၉၀၀ ကြားကာလတွင် သက်ရှိသတ္တဝါဟူ၍ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ နှစ်သန်းပေါင်း ၇၀ မှ ၄၀ ကြားကာလတွင် လူ၏အစပျိုးရာ ပရိုင်းမိတ်^၁ သတ္တဝါများသည် ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်လမ်းကြောင်းအရ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ နှစ်(၂)သန်းမှ နှစ်(၈၀၀၀)ကြားကာလတွင် တန်းနိမ့်ပရိုင်းမိတ်^၂ ကို အခြေပြု၍ တန်းမြင့်ပရိုင်းမိတ်^၃ လူသတ္တဝါများ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူစတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်မှာ နှစ်တစ်သန်းခန့်ရှိပြီဟုခန့်မှန်းနိုင်သည်။ လူနှင့်အတူ ဒွန်တွဲဖြစ်ပေါ်လာသည်မှာ လူ့ယဉ်ကျေးမှု^၄ ဖြစ်သည်။ လူ့ယဉ်ကျေးမှုဆိုသည်မှာ လူတို့၏အသိစိတ်ကို အခြေခံသော “လူ့လုပ်ဆောင်ချက်များ” ဖြစ်သည်။ လူတို့၏အသုံးအဆောင်၊ လက်နက်ကိရိယာ၊ အိုးခွက်၊ ပန်းကန်၊ စားကြွင်းစားကျန်၊ အဆောက်အဦးတို့သည် လူ့ယဉ်ကျေးမှုများအဖြစ် လူ့စွမ်းပကား အထောက်အထားများ ဖြစ်ကာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် အထောက်အထားခိုင်မာစွာဖြင့် ရှေးအကျဆုံးယဉ်ကျေးမှုသည် ကျောက်ခေတ်ယဉ်ကျေးမှု^၅ ဖြစ်သည်။ ကျောက်ခေတ်လူသားများ သေဆုံးပျောက်ပျက်သွားကြပြီဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့၏အရိုးကြွင်းများ၊ အသုံးအဆောင်များ၊ ကရိယာများသည် ကျောက်ဖြစ်ရုပ်ကြွင်းဖြစ်ကာ ကမ္ဘာမြေပေါ်တွင်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာမြေအောက်တွင်လည်းကောင်း ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

အရှေ့တောင်အာရှဒေသ ကျောက်ခေတ်လူသားများအကြောင်းကို မလေးရှားနိုင်ငံ မလေးကျွန်းဆွယ် ပါရက်မြစ်^၆၏ အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် တွေ့ရသော တန်ပနီယန်ယဉ်ကျေးမှု^၇၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဂျာဗားကျွန်းအလယ်ပိုင်း ပက်ဇီတန်ဒေသတွင် တွေ့ရသော ပက်ဇီတန်ယဉ်ကျေးမှု^၈၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ ဟိုဝါဘင်နယ်တွင် တွေ့ရသော ဟိုဝါဘင်ယဉ်ကျေးမှု^၉၊ ဘက်ဆိုနီယန်ယဉ်ကျေးမှု^{၁၀}၊ တရုတ်ပြည် ပီကင်းမြို့အနီး ခြံကူတင်ဂူတွင် တွေ့ရသော ခြံကူတီယန်ယဉ်ကျေးမှု^{၁၁}တို့သည် မြန်မာပြည်တွင် တွေ့ရသော အညာသားယဉ်ကျေးမှု^{၁၂} ကဲ့သို့ လူသားတို့၏သမိုင်း၊ လူသားတို့၏ယဉ်ကျေးမှုကို ပြန်ပြောင်းပြောပြနေပေသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူ့ယဉ်ကျေးမှုသည် အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲတိုးတက်လျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သမိုင်းမတင်မီခေတ်ကပင် ရှေးအကျဆုံးသော တိုင်းရင်းသားများ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ကျောက်ခေတ်လူသားများ^{၁၃}၊ နီဂရစ်တို့များ^{၁၄}၊ မောင်ဂိုကုန်းမြင့်^{၁၅} မှ ဝင်ရောက်လာသူများဟူ၍ ရှိခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ဝင်ရောက်လာသူများသည် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံဖြစ်လာကြသည်။

မွန်၊ ပလောင်နှင့်ဝ

၁၉၉၈-ခုနှစ်တွင် ခန့်မှန်းသန်းခေါင်စာရင်းအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏လူဦးရေမှာ (၄၈.၃)သန်းခန့်ရှိသည်။ ယင်းလူဦးရေ (၄၈.၃)သန်းတွင် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ (၁၃၅)မျိုးပါဝင်သည်။ ထိုတိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံတို့ကို ယင်းတို့ပြောဆိုကြသော ဘာသာစကားအုပ်စုအလိုက် အစုကြီး(၂)စု တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့မှာ ရှေးကျသော တောင်ပိုင်းအစုကြီး “ဩစတြစ်အစုကြီး”^{၁၆}နှင့် မြောက်ပိုင်းအစုကြီး “တိဘက်တရပ်အစုကြီး”^{၁၇} တို့ဖြစ်သည်။ တောင်ပိုင်းဩစတြစ်အစုကြီးတွင် အစု(၂)စု ကွဲနေပြန်သည်။ ယင်းတို့မှာ ပင်လယ်ပိုင်း “ဩစတြိုနီးရှန်းအစုခွဲ”^{၁၈}နှင့် ကုန်းပိုင်း “ဩစတြိုအေရှအစုခွဲ”^{၁၉} တို့ဖြစ်သည်။ ဩစတြိုအေရှအစုခွဲတွင် မွန်၊ ပလောင်နှင့်ဝများပါဝင်ကြသည်။ ၁၉၃၁-ခု သန်းခေါင်စာရင်းအရ မွန်လူဦးရေ(၃၃၆,၇၂၈)ဖြစ်ပြီး ပလောင်နှင့်ဝလူဦးရေမှာ (၁၇၆,၃၈၂)ဖြစ်သည်။ မွန်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာမက ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း၌ပင် ခရစ်နှစ်(၇၀၀)ရာစုနှစ်လောက်မှစ၍ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခဲ့သော လူမျိုးတစ်မျိုး ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုသူတို့နှင့်အနွယ်တူသော “ခမာ” လူမျိုးတို့သည် ထိုင်းနိုင်ငံအရှေ့ဘက်ဒေသများတွင် ထိုခေတ်လောက်မှစ၍ ကြီးစိုးခဲ့သည်။

မြန်မာပြည်တွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသား(၁၃၅)မျိုးအနက် တစ်မျိုးအဖြစ်ပါဝင်သော “ဝ” တိုင်းရင်းသားများသည် မွန်-ခမာအနွယ်ကြီးမှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာသူများဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာပြည်နှင့်အရှေ့တောင်အာရှအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့သော မွန်-ခမာ၊ တိဘက်-မြန်မာ^{၂၀}နှင့်ထိုင်းတရုတ်အုပ်စုကြီး(၃)စုအနက် မွန်-ခမာမျိုးနွယ်စုကြီးမှာ ပထမဦးဆုံး ဝင်ရောက်လာခဲ့သူများ ဖြစ်သည်။ မွန်-ခမာသည် ဩစတြစ်အနွယ်ကြီး၏အနွယ်ခွဲတစ်ခုဖြစ်သော ဩစတြိုအေရှအစု

၁။ Primate ၂။ Lower Primate ၃။ Higher Primate ၄။ Culture ၅။ Stone Age Culture
၆။ Parek River ၇။ Tampanian Culture ၈။ Patjitanian ၉။ Hoa-binh ၁၀။ Bac Sonian Culture
၁၁။ Choukou-Tian Culture ၁၂။ Anyathian Culture ၁၃။ Stone Age People
၁၄။ Nigrito ၁၅။ Mongol highland ၁၆။ Austric ၁၇။ Tibeto-Chinese
၁၈။ Austronesia ၁၉။ Austroasia ၂၀။ Tibeto-Burman

ဝင် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်ရှိသော ဩစတြိုအေရှယန်ဝင်များမှာ မွန်၊ ပလောင်၊ ဝါ၊ ယင်းနက်(ရီနက်)နှင့်ဒနော တိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်ကြသည်။

မွန်ခမာတို့၏မူရင်းဒေသမှာ တရုတ်ပြည် ယန်စီကျန်မြစ်ဝှမ်း ဖြစ်သည်။ တရုတ်စကားပြောဆိုသူများသည် မြောက်ပိုင်းတရုတ်ပြည်၌ နေထိုင်ခဲ့ရာမှ တောင်ပိုင်းသို့ ဖိဆင်းလာကြသဖြင့် မွန်-ခမာစကားပြောဆိုသူများသည် အနောက်ဘက်သို့လည်းကောင်း၊ တောင်ဘက်သို့လည်းကောင်း၊ ထွက်ခွာခဲ့ကြသည်။ မွန်-ခမာ စကားပြောဆိုသူများကို ဩစတြိုအေရှယန်ဟူ၍လည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ မွန်-ခမာစကားပြောသူများသည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် အနံ့အပြားရောက်ရှိလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် မွန်-ခမာတို့၏ဒေသမှာ ပထဝီအနေအထားအရ အရှေ့ဘက်တွင် အင်ဒိုချိုင်းနားနှင့်မြောက်ဘက်တွင် ယူနန်နယ်တို့ဖြစ်သည်။ အနောက်ဘက်တွင်လည်း မွန်-ခမာဘာသာစကားအနွယ်ဝင်တို့ ရှိကြသည်။ ယင်းတို့မှာ ယခုမြန်မာပြည်အောက်ပိုင်းရှိ မွန်များနှင့်မြန်မာပြည်အထက်ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ပလောင်၊ ဝနှင့်ယင်းနက်လူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မွန်၊ ဝ၊ ပလောင်တို့မှာ မွန်-ခမာအနွယ်ဝင် ဖြစ်သည့်အပြင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ အတူတကွ ဝင်ရောက်လာသူများ ဖြစ်သည်။

အချို့ “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့သည် မွန်၊ ပလောင်တိုင်းရင်းသားတို့နှင့်အတူ တိဘက်ကုန်းပြင်မြင့်မှ မြန်မာနိုင်ငံတောင်ဘက်ပိုင်းသို့ ဆင်းလာပြီး ဧရာဝတီမြစ်ဝ၊ စစ်တောင်းမြစ်ဝ၊ သံလွင်မြစ်ဝတို့တွင် မြို့ရွာများ တည်ထောင်၍ နေထိုင်ကြသည်။ ရှေးအကျဆုံးမြို့တော်မှာ သထုံမြို့ဖြစ်သည်။ သထုံမြို့တွင် အခြေချနေထိုင်ရာမှ ပလောင်တို့မှာ မြန်မာပြည်အထက်ပိုင်းသို့ ပြန်ထွက်သွားကြသည်။ မွန်နှင့်ဝတိုင်းရင်းသားတို့မှာ ဆက်လက်နေထိုင်ရင်း အချင်းချင်း မသင့်မတင့်ဖြစ်ကာ လမ်းခွဲခဲ့ကြသည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့က ရှေးက “လ” တိုင်းရင်းသားဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မွန်နှင့်လ တို့လမ်းခွဲခဲ့သည့်နေရာကို မွန်လမြိုင်ဟုခေါ်ရာမှ မော်လမြိုင် ဖြစ်လာခဲ့ရသည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသားအချို့တို့သည် မွန်တို့နှင့်လမ်းခွဲပြီး သံလွင်မြစ်ကို ဆန်တက်၍ ကျိုင်းတုံနယ်တွင် အခြေချနေထိုင်ကြသည်။ တစ်ချို့ “ဝ” များမှာ ကျိုင်းတုံနယ်တွင် မနေကြဘဲ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့်တရုတ်ပြည်များဘက်သို့ ဆက်လက်ထွက်ခွာသွားကြသည်။ ကျိုင်းတုံနယ်တွင် အခြေချနေထိုင်သော “ဝ” တိုင်းရင်းသားများမှာလည်း ဂုံရှမ်း၊ ယွန်းတိုင်းရင်းသားတို့နှင့်စစ်ဖြစ်ရာမှ စစ်ရှုံးပြီး ယခု “ဝ” တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာ နားဝီးမြို့၊ ဗင်းဟင်းမြို့၊ မန်တွန်းမြို့၊ မိုင်းမောမြို့၊ မွတ်လင့်ခေါ် မွတ်လေမြို့၊ ကလောင်ပါခေါ် ဟောင်ပါမြို့၊ ခွေးမားမြို့၊ ဝလင်းမြို့၊ ရင်ဖန်မြို့၊ အိုက်ချိန်းခေါ် လလိုင်းမြို့နှင့်ပန်ပိုင်းမြို့များပါဝင်သော “ဝ” နယ်မြောက်ပိုင်းနှင့်မန်မန်ဆိုင်မြို့၊ ပန်ယန်းမြို့၊ ပန်ခမ်းခေါ် ပန်ဆန်းမြို့(အထူးဒေသ)၊ နားကောင်မြို့၊ နောင်ခိတ်မြို့၊ ဝိန်းကောင်မြို့၊ လွယ်ပန်လုံဒေသနှင့်လွယ်လင်း(နမ်းခမ်းပို့)မြို့များပါဝင်သော “ဝ” နယ်တောင်ပိုင်းများသို့ ရောက်ရှိပြီး အတည်တကျ နေထိုင်လာကြသည်။

ကျိုင်းတုံတွင် အခြေချနေထိုင်စဉ်ဘဝ

“ဝ” တို့သည် ကျိုင်းတုံတွင် နေထိုင်စဉ် အခြားလူမျိုးများနှင့်စစ်ဖြစ်သဖြင့် “ဝ” တို့ဘက်မှ အကျအဆုံးများပြီး ယခု “ဝ” နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ “စကန်းလီ” ခေါ် ကျောက်ဂူကြီးထဲတွင် ပုန်းအောင်းနေခဲ့ကြသည်။ ဂူထဲတွင် ပုန်းအောင်းနေစဉ် အစာရေစာပြတ်လပ်မှုကြောင့် စာပေရေးသားမှတ်တမ်းတင်ထားသော နွားသားရေများ၊ ခေါပုတ်များကို ယူစားမိရာမှ စာပေကွယ်ပျောက်ခဲ့ရသည်။ ရန်သူတို့က မိမိတို့ကို “ဝ” တိုင်းရင်းသားများဟုသိသွားပါက သတ်ဖြတ်မည်စိုး၍ မိမိတို့၏ဇာတိကို ဖျောက်ပြီး စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုကို စွန့်ကာ လူရိုင်းများအဖြစ် ပြောင်းလဲနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဂူထဲမှ ထွက်လာပြီး တောထဲတွင် ရွာသစ်တည်ကာ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ အခြားလူမျိုးများ၊ လူစိမ်းများ မေးလျှင် “ဝ” လူမျိုးဟုမဖြေဘဲ ပရောက်လူမျိုးဟုဖြေကြသည်။ ပရောက်၏အဓိပ္ပာယ်မှာ တောင်ပေါ်သား ဖြစ်သည်။

စစ်မက်မဖြစ်ပွားမီ “ဝ” တို့သည် ကျိုင်းတုံကို တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ ကျိုင်းတုံမြို့ကို တည်သူမှာ “ဝ” တိုင်းရင်းသားတောင်း ဆိုသူဖြစ်သည်။ တောင်းလက်ထက်မှ သားစဉ်မြေးဆက် တတန်း၊ တသွန်းလက်ထက်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ တသွန်းလက်ထက်တွင် မြို့မှာ အခြေအနေကောင်းမွန်ပြီး ပိုမိုတိုးတက်ခဲ့သည်။ ကျိုင်းတုံကို မြို့တော်အဖြစ် သက်သေပြနိုင်ရန် ရွာများ၏ပတ်လည်တွင် ကျုံးများ၊ မြေကတုတ်များ တူး၍ ခံတပ်သဖွယ် ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ယိုးဒယားနိုင်ငံမှ ယိုးဒယားလူမျိုးများနှင့်စီးလူမျိုးတို့ပေါင်း၍ ကျိုင်းတုံမြို့ကို လာတိုက်ကြသည်။ (၁၀)နှစ်ကျော်ကြာအောင် လာတိုက်သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ ယိုးဒယားတို့က အကောက်ကြိုကာ ယိုးဒယားအမျိုးသမီးတစ်ဦးကို လက်ဆောင်အဖြစ် ဆက်၍ နှစ်ပြည်တစ်ပြည် ကမ်းလှမ်းခဲ့ကြသည်။

ကျိုင်းတုံမြို့ကို အုပ်ချုပ်သူ တသွန်းမှာ တန်ခိုးအာဏာအလွန်ကြီးမား၍ လက်ရုံးရည် ပြည့်ဝသူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ တသွန်းသည် ကျိုင်းတုံမှ လှုပ်ပါက တာချီလိတ်မြို့အထိ ရောက်သည်ဟုဆိုသည်။ တသွန်းသည် သူ့အမေ၏ထမီအနားစကို ခေါင်းပေါင်းထဲတွင် ထည့်၍ ဆောင်ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းကို ယိုးဒယားအမျိုးသမီးက သိအောင်စုံစမ်းပြီး

ခေါင်းပေါင်းထဲတွင် သူ့အမေ၏ထမီအစား သူ၏အညစ်အကြေးစွန်းပေနေသော ထမီစကို လဲထည့်ပေးလိုက်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပြီးနောက် ယိုးဒယားတို့ကို စစ်ချီတက်လာရန် အကြောင်းကြားလိုက်သည်။ ထိုအချိန်တွင် တသွန်းမှာ လှံတံပစ်ပါက တစ်မိုင်လောက်အကွာသာ ရောက်တော့သည်။ ထို့အပြင် မိန်းမက ချော့၍ စစ်တိုက်သည့်အခါ “မကောင်းတာကို မစားပါနဲ့၊ ဗိုက်ထဲမှာ ကလေးရှိနေသော တိရစ္ဆာန်၏အသားကို မစားပါနဲ့၊ သေနေသော တိရစ္ဆာန်၏အသားကိုလည်း မစားပါနဲ့၊ စစ်တိုက်ထွက်သည့်အခါ အရောင်တောက်ပြောင်သော အဝတ်အစားအသစ်ကိုသာ ဝတ်ပါ။ အဝတ်ဟောင်းများကို မဝတ်ပါနဲ့၊ ဦးထုပ်ကို ဆောင်းထားပါ။” စသည်ဖြင့် စစ်တိုက်ထွက်သည့်အခါ အစာရေစာရှားပါးပြီး ရန်သူမှ မြင်လွယ်အောင် အကောက်ကြိလေသည်။ ယိုးဒယားမှ ယိုးဒယားလူမျိုးနှင့်စီးလူမျိုးတို့ပေါင်း၍ ကျိုင်းတုံကို စစ်ချီတက်သည့်အခါတွင်လည်း ပရိယာယ်သုံး၍ တိုက်ရိုက်ဝင်မတိုက်ဘဲ ငွေဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကျည်ဆန်များဖြင့် သစ်ပင်ကိုသာ ပစ်ခတ်စေသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများမှာ ရိုးသားသောကြောင့် ငွေကျည်ဆန်များကို ယူရန် သစ်ပင်များကို ခုတ်လှဲပစ်ကြသည်။ သစ်ပင်များ မရှိတော့သဖြင့် အကာအကွယ်မဲ့ကာ စစ်ရှုံးခဲ့ရသည်။ စစ်ရှုံးပြီး ထွက်ပြေးကြသောအခါ အချို့မှာ ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းသို့ရောက်ရှိကြပြီး အချို့မှာ တရုတ်ပြည်ဘက်သို့ရောက်ရှိသွားကြသည်။ ကျိုင်းတုံတွင် “ဝ”လူမျိုးများ နေထိုင်ခဲ့သော စာပေအထောက်အထားများရှိသည်။ ထို့အပြင် စော်ဘွားကြီး နေထိုင်သောနေရာနှင့်ခြေရာများလည်း ရှိသည်။ ကျိုင်းတုံမှ ထွက်ပြေးလာသော “ဝ”လူမျိုးများသည် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း လွယ်လင်း(နမ်းခမ်းဝို)အနီးရှိ စကန်းလီဂူထဲတွင် ပုန်းအောင်းနေခဲ့ရသည်။ ထို့နောက်မှ ဂူထဲတွင် မနေထိုင်ကြတော့ဘဲ အနီးအနားတွင် ရွာတည်၍ အတည်တကျ နေထိုင်လာခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုံပြင်ဒဏ္ဍာရီများအရ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ယုံကြည်ချက်တစ်ခုမှာ လူသားများသည် နဂါးဥမှပေါက်ဖွားလာသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ နဂါးဥမှ ညီအစ်ကို(၇)ဦး ပေါက်ဖွားလာခဲ့သည်။ ယင်းညီအစ်ကိုများမှာ ဝ၊ ပလောင်၊ ရှမ်း၊ ကိုးကန့်၊ ဗမာ၊ ကချင်၊ လားဟူဟူ၍ ဖြစ်သည်။ “ဝ”သည် သားအကြီးဆုံးဖြစ်ပြီး အိုင်ဗ ဟုခေါ်ရာမှ မိမိတို့ကိုယ်ကို “ဝ”လူမျိုးဟုသတ်မှတ်ခဲ့သည်။ အခြားလူမျိုးများက “ဗ”လူမျိုးဟုခေါ်ရာမှ ကာလရွေ့လျော့၍ “ဝ”လူမျိုးဖြစ်လာခဲ့သည်။ အချို့ကလည်း “လဝ”ဟုခေါ်ကြသည်။ ကချင်တိုင်းရင်းသားများက “လ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့က “ဝ”ဟုလည်းကောင်း၊ ပလောင်တိုင်းရင်းသားတို့က “ဗ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဝ”ဟုလည်းကောင်း အမျိုးမျိုး ခေါ်ဝေါ်ကြသကဲ့သို့ တရုတ်လူမျိုးများက ဝါချိုဟုလည်းကောင်း၊ လကြားဟုလည်းကောင်း၊ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများက လွယ်လဟူ၍လည်းကောင်း အမျိုးမျိုးခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ မည်သို့ပင် ခေါ်ဝေါ်ကြစေကာမူ မိမိတို့ကိုယ်ကို “ဝ”တိုင်းရင်းသားဟုပင် အမည်သတ်မှတ်ထားကြသည်။

အခန်း ၃
လူမှုရေး ဖွဲ့စည်းပုံ

မိသားစု ဖွဲ့စည်းပုံ

ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း လားရှိုး၊ တန့်ယန်း၊ ဝိန်းကောင်၊ ပန်ဆန်းတစ်ဝိုက်ရှိ “ ဝ ” တိုင်းရင်းသားများ၏မိသားစုဖွဲ့စည်းနေထိုင်ပုံမှာ ရိုးရိုးမိသားစု^၂ အဖေ၊ အမေ၊ သားသမီးများဖြစ်သည့်ကြိမ်ပုံမိသားစုကို အခြေခံသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းအခြေခံမိသားစုတွင် သက်ကြီးရွယ်အို အဘိုးအဘွားများလည်း ပါဝင်နေထိုင်ကြသည်။ သားသမီးများ အရွယ်ရောက်လာသောအခါ လက်ထပ်ကြသဖြင့် လက်ထပ်ပြီးသောသားများ၏မိသားစု၊ လက်ထပ်ပြီးသောမြေးယောက်ျားလေးများ၏မိသားစုများအပြင် လက်မထပ်ရသေးသောသားသမီးများ မြေးများ ကျေးကျွန်များ အတူပါဝင်ပြီး မိသားစုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းနေထိုင်ကြသည်။

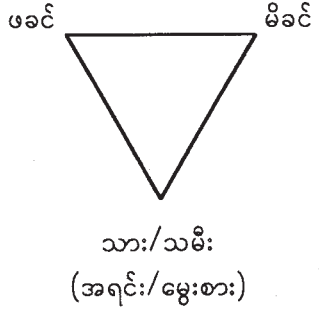
ရှေးယခင်က ဖခင်သည် မိသားစုတစ်စုလုံးတွင် ဩဇာအာဏာ အရှိဆုံးဖြစ်သည်။ အိမ်ထောင်စုကို တရားမျှတစွာဖြင့် အုပ်ချုပ်သွားသည်။ ဖခင်ကို မိသားစုဝင်အားလုံးက ချစ်ကြောက်ရိုသေကြသည်။ သားသမီးများကို ဖခင်က ဆုံးမသွန်သင်ရာတွင် မိခင်မှ ဝင်ရောက် ပါဝင်စွက်ဖက်ခြင်း မရှိပေ။ ဖခင်သည် မိသားစုတစ်စုလုံး၏စီးပွားရေး လူမှုရေးကို ဦးဆောင်သွားသည်။ မိခင်ဖြစ်သူမှာ အိမ်ထောင်ကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ လင်ယောက်ျားအား ပြုစုခြင်းဟူသော တာဝန်ဝတ္တရားများ ရှိသည်။ “ ဝ ” တိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးများမှာ မိမိ၏လင်ယောက်ျားအား အိပ်ရာခင်း၍ စောင်ခြုံပေးပြီးနောက်မှ အိပ်ရာဝင်ရသည်။ မျက်နှာသစ်ရေ၊ ခြေဆေးရေများ ခပ်ပေးရသည်။ “ ဝ ” အိမ်ရှင်မများမှာ မယားဝတ္တရား ကျေပွန်စွာ လုပ်ကိုင်ကြရသည်။

အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်သည့်ဖခင် သေဆုံးသွားလျှင် သားအကြီးဆုံးက ဖခင်၏နေရာတွင် ဝင်ရောက်တာဝန်ယူရသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးတို့ကို ဆက်လက်ဦးစီးလုပ်ကိုင်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးအခါမှစ၍ ယနေ့တိုင် “ ဝ ” တိုင်းရင်းသားများသည် သားသမီးများ အရွယ်ရောက်လာ၍ အိမ်ထောင်ပြုကြလျှင် အိမ်ထောင်တွဲမိသားစု^၃ များကို တွေ့ရသည်။ “ ဝ ” တို့၏အိမ်ထောင်တွဲမိသားစုပုံစံသည် တစ်ဖက်လိုက် ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစံ^၄ ဖြစ်သည်။ ဖခင်ဦးစီးသောအိမ်ထောင်တွဲမိသားစု^၅ ဖြစ်သည်။ သားယောက်ျားလေးများ လက်ထပ်ပြီးသောအခါ ၎င်းတို့၏ဇနီးများကို မိဘအိမ်သို့ ခေါ်ဆောင်လာသည်။ ယောက်ျားဘက်လိုက်နေစနစ်^၆ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သမီးဖြစ်သူများမှာ လက်ထပ်ပြီးနောက် လင်ယောက်ျားနောက်သို့ လိုက်သွားရသည်။ ယောက္ခမများ၏မိသားစုအတွင်းသို့ သွားရောက်နေထိုင်ကြရသည်။ သို့ဖြစ်၍ သမီးမိန်းကလေးများမှာ မိဘနှစ်ပါးအား ကျွေးမွေးပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း မရှိသဖြင့် စပါးပေါ်ချိန်ရောက်တိုင်း ကြက်အထီးတစ်ကောင်ကို သတ်ပြီး ထိုကြက်ထီးတစ်ကောင်နှင့်မိမိတတ်အားသရွေ့ စေတနာရှိသလောက် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းအနည်းငယ်နှင့်အတူ မိဘအား ကန်တော့လေ့ရှိသည်။ ကြက်အကောင်လိုက် ဆိုသည်မှာ လုံးဝမခွဲမစိတ် မခုတ်မထစ်ပဲ ကန်တော့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ကန်တော့ခြင်းဖြင့် ရိုသေလေးစားမှုကို ပြသခြင်းဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ခွဲစိတ်ခုတ်ထစ်လိုက်လျှင် မြည်းကြည့်ခြင်း၊ လက်ဦးစားခြင်းဖြစ်မည်စိုးသောကြောင့် အကောင်လိုက် ကန်တော့ခြင်း ဖြစ်သည်။

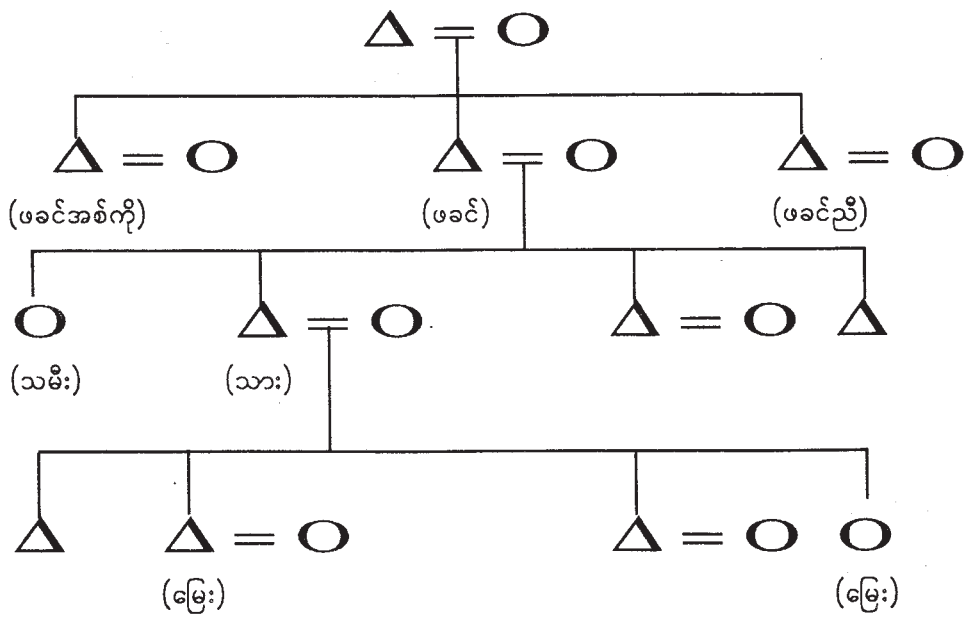
ယခုအခါတွင် ဖခင်သည် ကိစ္စအဝဝကို လုံးဝအာဏာပိုင်သည်ဆိုသော်လည်း မိခင်သည် အိမ်ထောင်စု၏အရေးကိစ္စတွင် မိမိ၏သဘောထားကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ရှိလာပြီဖြစ်သည်။ ဖခင်ကလည်း မိမိ၏ဇနီးအား တိုင်ပင်ရသည်။ သားသမီးများကိုလည်း ဖခင်က တိုင်ပင်ရသည်။ ထို့ကြောင့် အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်သော်လည်း လက်တွေ့အားဖြင့် ၎င်းပိုင်သောအာဏာကို တစ်ဦးတည်း မကျင့်သုံးဘဲ သားမယားများနှင့်ခွဲဝေကျင့်သုံးသည့်သဘော ဖြစ်သည်။ သို့သော် သားမယားတို့က အကြံပေးခြင်းသာ ပြုနိုင်ကြပြီး ဖခင်သည်သာ နောက်ဆုံးတွင် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သူဖြစ်သည်။ ဖခင်မရှိလျှင် သားအကြီးဆုံးသည် အိမ်ထောင်ဦးစီးတာဝန် ယူကာ ဆောင်ရွက်ရသည်။ သားအကြီးဆုံးသည် အိမ်ထောင်ခွဲလိုက်ပါက ဒုတိယသား အိမ်ထောင်ကျပြီး စပါးပေါ်ပြီးချိန်ရောက်မှသာ အိမ်ခွဲဆင်းနိုင်သည်။ သားကြီးအိမ်ခွဲဆင်းပြီးလျှင် ဒုတိယသားသည် အိမ်ထောင်ဦးစီး ဖြစ်လာသည်။ အိမ်ခွဲပေးရာတွင် ခြံအကျယ်တစ်ခြံထဲတွင်ပင် အိမ်ခွဲဆောက်ပေးကာ ကိုယ့်စီးပွားနှင့်ကိုယ် လုပ်ကိုင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြေအနေအကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အိမ်ခွဲဆင်းကြခြင်း ဖြစ်သည်။

၁။ Social Organization
၂။ Basic Family (or) Simple Family
၃။ Joint Family
၄။ Unilineal Kinship System
၅။ Patriarchal Family
၆။ Patrilocal Residence

ရိုးရိုးအခြေခံမိသားစု

“ပခင်ဦးစီးသော အိမ်ထောင်တွဲ မိသားစု”

ထို့ကြောင့် “ဝ”မိသားစုတို့သည် စီးပွားရေးကို တစ်စီးပွားတည်း လုပ်ကိုင်ကြသကဲ့သို့ အိမ်ခွဲဆင်း၍ ကိုယ့်စီးပွားနှင့် ကိုယ် လုပ်ကိုင်ကြရသောမိသားစုများလည်း ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏အိမ်ထောင်တွဲမိသားစုပုံစံသည် ရှေး ယခင်ကလောက် ပီပြင်မှုမရှိသော်လည်း စည်းလုံးညီညွတ်စွာဖြင့် အတူတကွ နေထိုင်ကြသည့်မိသားစုဖွဲ့စည်းပုံမျိုးဖြစ်သည်။

ပန်ဆန်းမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများတွင် ထပ်တိုးမိသားစု^၁ ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုထပ်တိုးမိသားစုများမှာ မယားပြိုင်ခလေ့ပေါ်တွင် မူတည်၍ ဖွဲ့စည်းထားသော ထပ်တိုးမိသားစု^၂ ပုံစံမျိုး ဖြစ်သည်။ နမ့်ခမ်းပို့ရွာတွင်လည်း တွေ့ရ သည်။

၎င်းဒေသရှိ ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် ဇနီး(၅)ယောက်မှ (၁၀)ယောက်အထိ ယူနိုင်ပြီး ထိုဇနီးများကို တစ်အိမ် တည်းမှာပင်ထားကာ ဇနီးများမှမွေးသောကလေးများကို စုပေါင်း၍ ထပ်တိုးမိသားစုဖွဲ့စည်းနေထိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝသောယောက်ျားများသည် မိမိဇနီးများအနက် ဇနီးတစ်ယောက်နှင့်၎င်းမှမွေးသော ကလေးများကို အိမ်တစ်အိမ်စီ၌ထား ကာ ၎င်းအိမ်များသို့ အလှည့်ကျသွားရောက်နေထိုင်လေ့ရှိသည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်^၃

ရှမ်းပြည်အရှေ့မြောက်ပိုင်း လားရှိုး၊ တန့်ယန်း၊ ဝိန်းကောင်၊ ပန်ဆန်းမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ကျေးရွာများတွင် နေထိုင်ကြ သော “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ၏ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်တွင် သွေးသားအားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း^၄၊ လက်ထပ်မှုဖြင့် ဆွေမျိုး တော်စပ်ခြင်း^၅နှင့်မွေးစားခြင်းဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း^၆ ဟူ၍ တွေ့ရသည်။

သွေးသားအားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းမှာ အဖ၏မျိုးနွယ်ဘက်သို့သာ ဆင်းသက်တော်စပ်ခြင်း^၇ ဖြစ်သည်။ အမိမျိုး နွယ်ဘက်သို့ဆင်းသက်တော်စပ်ခြင်း^၈ ကို မတွေ့ရပေ။ မိန်းမသည် လင်ယောက်ျားရပြီးသော် လင်ယောက်ျားဘက်သို့လိုက်ပါ ရပြီး မွေးလာသော ကလေးများသည်လည်း ခင်ပွန်းသည်၏အမျိုးအနွယ်အစုဝင်^၉ များသာဖြစ်လာသည်။

လားရှိုးမြို့တွင် လေ့လာသိရှိချက်အရ မျိုးနွယ်အုပ်စု(၆)ခုကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့မှာ ညယ်လောင်၊ ညယ်စဲ၊ တာပ ရောင်း၊ စနက်၊ စကူး၊ တာရက်တို့ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းမျိုးနွယ်စု(၆)ခု ဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ ကောင်းကင်မှ ကြယ်တစ်လုံး ပြုတ်ကျ လာပြီး တိရစ္ဆာန်အသား ဖြစ်လာသည်။

ထိုအသား၏အပေါ်ပိုင်းမှာ ညယ်လောင်းအနွယ် ဖြစ်လာသည်။ အဆင့်အတန်း အမြင့်ဆုံးအနွယ်ဖြစ်သည်။ အသား ၏အောက်ပိုင်းမှာ ညယ်စဲအနွယ်ဖြစ်လာသည်။ ညယ်စဲနှင့်တာပရောင်းမှာ အစပထမတွင် မျိုးနွယ်တစ်ခုတည်းဖြစ်ပြီး တဖြည်း ဖြည်း ကာလရွေ့လျောကာ မျိုးနွယ်နှစ်ခု ဖြစ်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။

အသား၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမှာ သစ်ပင်ပေါ်တွင် ချိတ်နေပြီး စနက်မျိုးနွယ် ဖြစ်လာသည်။ ဒုတိယအမြင့်ဆုံးမျိုးနွယ် ဖြစ်သည်။ အသားအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမှာ အိမ်တန်း၊ ထုတ်တန်း အဝတ်လှန်းသည်နေရာတွင် ချိတ်နေပြီး စကုမျိုးနွယ်ဖြစ်လာ သည်။ နောက်ဆုံးတစ်ခုမှာ မြက်ပင်ပေါ်တွင်ကျပြီး တာရက်မျိုးနွယ်ဖြစ်လာသည်။ ထိုမျိုးနွယ်စုမှာ အဆင့်အနိမ့်ဆုံးဖြစ်သည် ဟုဒဏ္ဍာရီပုံပြင်များ၊ ပါးစပ်ရာဇဝင်များအရ သိရပါသည်။ အထက်ပါအချက်များအရ “ဝ”မျိုးနွယ်စုများသည် တိရစ္ဆာန်အသား တစ်မျိုးဖြစ်သည့်ဘိုးဘွားတစ်မျိုးတည်းမှ ဆင်းသက်လာကြောင်း ယုံကြည်ကြသည်။

ဖဘက်လိုက် အိမ်ထောင်တွဲမိသားစုမျိုးကို တွေ့ရသည့်အလျောက် ဖခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများက အခွင့်အရေးပိုရကြောင်း တွေ့ရသည်။ မိခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများကိုမူကား အမျိုးမတော်ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။ သို့သော် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အဆင့်အ တန်း ခွဲခြားခြင်း မရှိပေ။ မိခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများကိုလည်း ရင်းရင်းနှီးနှီး ချစ်ချစ်ခင်ခင် ဆက်ဆံကြကြောင်း တွေ့ရသည်။

ညပမာ - လူမှုရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ကျင်းပပြုလုပ်လေ့ရှိသော ရိုးရာပွဲတော်များ၊ အသုဘအခမ်းအနားများတွင် ဖခင်၏ ညီအစ်ကိုမောင်များမှာ များစွာအရေးပါကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဖခင်၏ညီအစ်ကိုများမရှိမှသာ မိခင်၏အစ်ကိုမောင်များ အစား ဝင်နိုင်သည်။ သို့သော် အခမ်းအနားပြီးမြောက်ရေးအတွက် ဆွေမျိုးများအချင်းချင်း ချစ်ခင်စည်းလုံးစွာဖြင့် ငွေအင်အား၊ လူ အင်အားရှိသမျှ ပိုင်းဝန်းကူညီ ဆောင်ရွက်တတ်ကြသည်။ စီးပွားရေးအရ လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းများတွင်လည်း တစ်ဦးကို

၁။ Compound Family
၂။ Polygynous Family
၃။ Kinship System
၄။ Kinship by Blood
၅။ Kinship by Marriage
၆။ Kinship by Adoption
၇။ Patrilineal descent
၈။ Matrilineal descent
၉။ Clan

တစ်ဦး တတ်နိုင်သရွေ့ ဝိုင်းဝန်းကူညီဆောင်ရွက်တတ်ကြသည်။ သွေးစပ်ဆွေမျိုးများ သည် ကြီးသူကို ငယ်သူက လေးစား၍ အဆင့်ဆင့် အရိုအသေပေးကာ ဆက်ဆံကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ လက်ထပ်ခြင်းဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများမှာ လက်ထပ်ဆွေမျိုးများတွင် အမျိုးသမီးဘက်မှ ဆွေမျိုးများနှင့်အမျိုးသားဘက်မှ ဆွေမျိုးများဟူ၍ရှိသည်။ ယင်းဆွေမျိုးများအချင်းချင်း ရင်းနှီးချစ်ခင်ကြသည်။ လူမှုရေးဆိုင်ရာအခမ်းအနား အတော်များများတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အဆင့်အတန်းခွဲခြားခြင်း မရှိကြပေ။ ဝမ်းကွဲမောင်နှမများကို ဦးစားပေးအနေဖြင့် လက်ထပ်ပေးသည့်အခါများတွင်လည်းကောင်း၊ မင်္ဂလာအခမ်းအနားများတွင်လည်းကောင်း မိခင်၏အစ်ကိုနှင့်မောင်များသည် များစွာအရေးပါကြောင်း သိရသည်။

သို့သော် နှစ်ဖက်တော်စပ်သောလက်ထပ်ဆွေမျိုးများသည် နားလည်မှုအပြည့်အဝထားကာ ချစ်ခင်စည်းလုံးကြသည်။ ခမည်းခမက်များအချင်းချင်း ဆက်ဆံရေးမှာ ချောမွေ့ပြေပြစ်ကြသည်။ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး အပြန်အလှန် ဂါရဝတရားထားကာ လေးစားကြသည်။ အဆင့်အတန်း မခွဲကြပေ။ သမီးယောင်းမအချင်းချင်း၊ ယောက်ဖအချင်းချင်း ဆက်ဆံရေးမှာလည်း ပြေလည်ကြသည်။ တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး နားလည်မှု အပြည့်ဖြင့် ညီအစ်မအရင်းများ၊ ညီအစ်ကိုအရင်းများသဖွယ် ဆက်ဆံကြကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

မွေးစားခြင်းဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းတွင် မွေးစားသားသမီးများနှင့်ပတ်သက်၍ မိန်းကလေးရော ယောက်ျားလေးပါ မွေးစားကြသည်။ သို့သော် သားယောက်ျားလေးများကို ဦးစားပေးကာ မွေးစားသည့်အလေ့ ရှိကြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ဖခင်ဘက်သို့သာ မျိုးနွယ်ဆက်ခံယူခြင်း ဖြစ်သဖြင့် သားယောက်ျားလေး မထွန်းကားသူများသည် မိမိမျိုးနွယ်စု ပပျောက်မသွားစေရန်အတွက် ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုသို့မွေးစားရာတွင် မိန်းမဘက်မှဖြစ်စေ၊ ယောက်ျားဘက်မှဖြစ်စေ နှစ်ဖက်ဆွေမျိုးတွင်းမှ ယောက်ျားလေးများကို မွေးစားသည်က များပါသည်။

ထို့အပြင် ဖဘက်လိုက်ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်^၂ ကျင့်သုံးသည့်နည်းတူ သားအရင်းများ၏ ရရှိသော အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို မွေးစားသားကလည်း အပြည့်အဝရရှိသည်။ ကျန်ရစ်သော သားသမီးအရင်းများ၊ ဝမ်းကွဲမောင်နှမများနှင့်ဆွေမျိုးများကလည်း မွေးစားသားသမီးများကို အဆင့်အတန်း မခွဲခြားဘဲ တန်းတူအခွင့်အရေးပေးကာ ဆက်ဆံလေ့ရှိသည်။ အမွေခွဲရာတွင်လည်း သားသမီးအရင်းများကဲ့သို့ ညီတူညီမျှ ခွဲဝေပေးလေ့ရှိသည်။

ဆွေမျိုးအခေါ်အဝေါ်များ

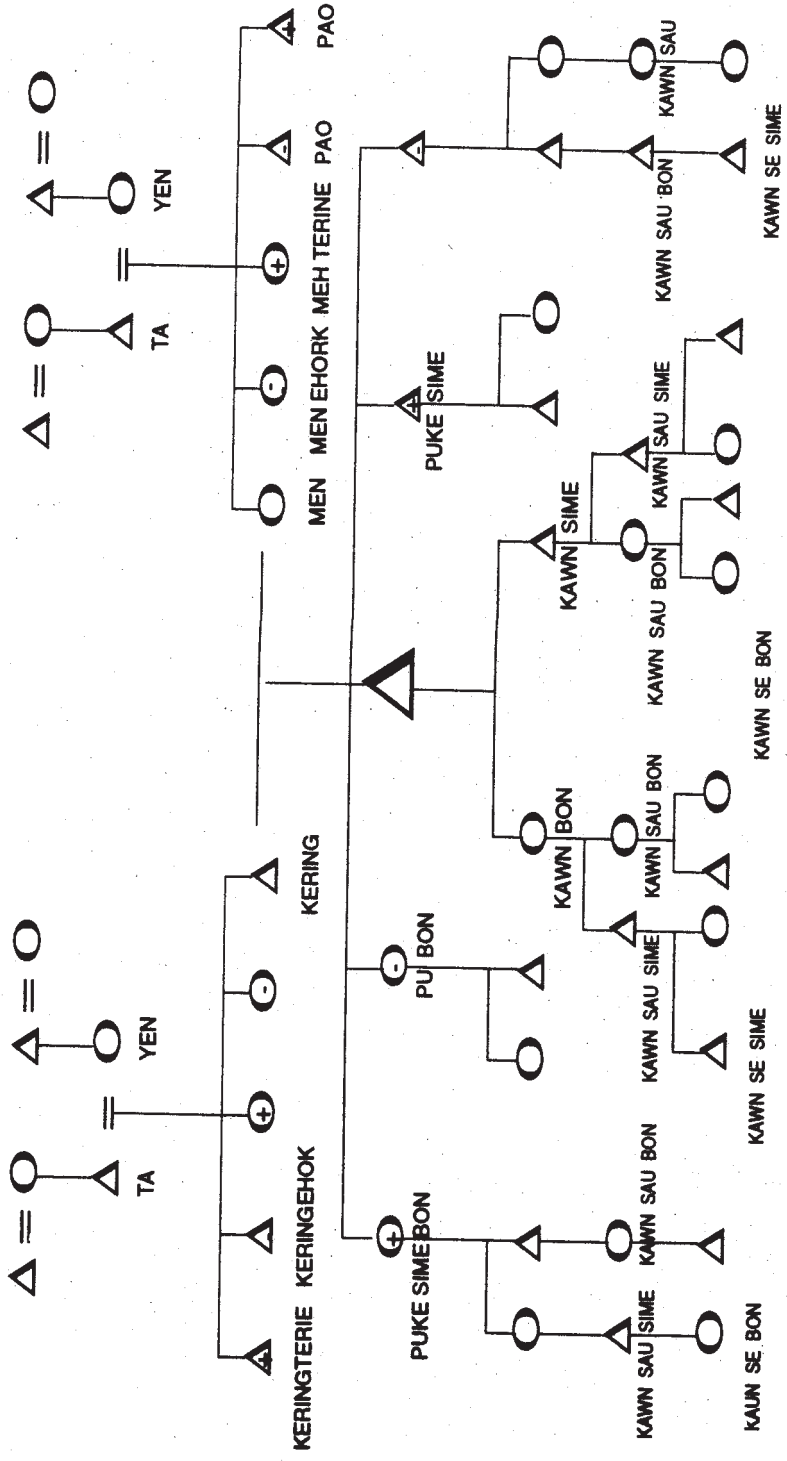
မြန်မာ	“ဝ” ရေးထုံး	အသံထွက်
အဖ	KERING	ကိန်း
အမိ	MEIN	မဲ့
ဖခင်၏အစ်ကို	KERING TERIE	ကိန်းတင်း
ဖခင်၏ညီ	KERING EHOK	ကိန်းအီယက်
ဖခင်၏အစ်မ		
ဖခင်၏ညီမ		
မိခင်၏အစ်ကို	PAO	ပေါင်
မိခင်၏မောင်	PAO	ပေါင်
မိခင်၏အစ်မ	MEIN TERIE	မဲ့တင်း
မိခင်၏ညီမ	MEIN EHOK	မဲ့အီယက်
သား	KAWN SIME	ကွန်မ်ဆီမေ
သမီး	KAWN BON	ကွန်မ်ဘွန်း
တူ(အစ်ကို/ညီ၏သား)		
တူမ(အစ်ကို/ညီ၏သမီး)		
တူ(အစ်မ/ညီမ၏သား)		
တူမ(အစ်မ/ညီမ၏သမီး)		

၁။ Consanguinity
 ၂။ Patrilineal Kinship System

မြန်မာ	“ဝ” ရေးထုံး	အသံထွက်
ယောက္ခမ	TING	တင်း
ယောက္ခမ(ကျား)	PAO	ပေါင်
အစ်ကို	PUKE SIME	ပူကေးဆီမေ့
အစ်မ	PUKE SIME BON	ပူကေးဆီဘွန်
ညီ	PU SIME	ပူဆီမေ့
မောင်	PU SIME	ပူဆီမေ့
ညီမ	PU BON	ပူဘွန်း
မြေး(ကျား)	KAWN SAU SIME	ကွန်မ်ဆဆီမေ့
မြေး(မ)	KAWN SAU BON	ကွန်မ်ဆဆီဘွန်း
အဘိုး	TA	တာ
အဘွား	YEN	ယဲ
အစ်ကိုမိန်းမ(ကျား)	O	အို
ညီမိန်းမ(ကျား)	PU BON	ပူဘွန်း
အစ်မယောက်ျား(ကျား)	AIK	အိုက်
ညီမယောက်ျား(ကျား)	PU MOENG	ပူမွင်း
အစ်မယောက်ျား(မ)	AIK O AU	အိုက်အိုအတ်
ညီမယောက်ျား(မ)	PU ME AU	ပူမေ့အတ်
အစ်ကိုမိန်းမ(မ)	O AU	အိုအတ်
မောင်မိန်းမ(မ)	PUI BON AU	ပူဘွန်းအတ်
ဝမ်းကွဲအစ်ကို	PUAI TAU	ပူအိုက်တား
ဝမ်းကွဲအစ်မ	SI NEH LI	ဆနင်းလိ
ဝမ်းကွဲမောင်	PU LI SIME	ပူလိဆီမေ့
ဝမ်းကွဲညီမ	PU LI BON	ပူလိဘွန်း
ဝမ်းကွဲညီ		
မြစ်(ကျား)	KAUNSE SIME	ကွန်မ်ဆဆီမေ့
မြစ်(မ)	KAUN SE BON	ကွန်မ်ဆဆီဘွန်း
ဘေး		

“ဝ” တိုင်းရင်းသားဆွေမျိုးအခေါ်အဝေါ်များကို လေ့လာကြည့်သောအခါ တစ်ကျောင်းတစ်ဂါထာ၊ တစ်ရွာတစ်ပုဒ်ဆန်းဆိုသည့်အတိုင်း ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု အခေါ်အဝေါ်များ ကွဲပြားကြောင်း လေ့လာသိရှိရသည်။

လားရှိုးမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများမှ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများသည် မိမိတို့၏ဖခင်ကို “ကိန်း”၊ မိခင်ကို “မဲ့” ဟုခေါ်ကြောင်း၊ ဖခင်၏အစ်ကိုအား “ကိန်းတင်း” အဖေကြီး၊ ဖခင်၏ညီအား “ကိန်းအီရက်” အဖေငယ်ဟု ခေါ်ဆိုကြကြောင်း၊ မိခင်၏အစ်မကို “မဲ့တင်း” အမေကြီးဟုခေါ်ကြောင်း၊ မိခင်၏ညီမကို “မဲ့အီယက်” အမေငယ်ဟုခေါ်ဆိုကြကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။ ဖခင်၏အစ်မ ဖခင်၏ညီမများနှင့်မိခင်၏အစ်ကို၊ မိခင်၏မောင်များကို ဖော်ပြပါသကဲ့သို့ ခေါ်ဆိုခြင်းမပြုဘဲ မိမိတို့တော်စပ်သည့်အတိုင်း ဦးလေး အဒေါ်ဟူ၍ ခေါ်ကြကြောင်း၊ မိဘများအနေဖြင့် မိမိ၏သားသမီးအရင်းများကိုသာ သား၊ သမီးစသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုပြီး တူ၊ တူမများကို သားသမီးဟူ၍ မခေါ်ကြပေ။ တူ၊ တူမဟူ၍သာ ခွဲခြား ခေါ်ဝေါ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ “ဝ”

‘ဝ’ တိုင်းရင်းသားများ၏ မေပုဂ္ဂိုလ်အစဉ်အလာ

တိုင်းရင်းသားများ၏ ဆွေမျိုးအခေါ်အဝေါ်များမှာ တင်စားအခေါ်အဝေါ်^၂ တွင်ပါဝင်သော ဆီနီကာ^၃ အမျိုးအစားဖြစ်ကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

ထို့အပြင် မိခင်၏အစ်ကိုမောင်များကို “ပေါင်”ဟုခေါ်ကြောင်း၊ ယောက္ခမ(ကျား)ကိုလည်း “ပေါင်”ဟုခေါ်ကြောင်း လေ့လာရပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ လိင်ကွဲမောင်နှမများ^၄ မွေးသော ဝမ်းကွဲမောင်နှမများ လက်ထပ်ခြင်းခလေးရှိသောကြောင့် မိခင်၏အစ်ကို၊ မောင်များမှာ ယောက္ခမများပင် ဖြစ်သဖြင့် အခေါ်အဝေါ်များ တူနေခြင်း ဖြစ်သည်။

အရိုက်အရာ ဆက်ခံခြင်းနှင့်အမွေဆက်ခံခြင်း

ရှမ်းပြည်အရှေ့မြောက်ပိုင်းရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ၏အရိုက်အရာဆက်ခံခြင်း၊ အမွေဆက်ခံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မျိုးနွယ်ဆက်အမွေဆက်ခံခြင်း^၅၊ ရာထူးအမွေဆက်ခံခြင်း^၆၊ ပစ္စည်းအမွေဆက်ခံခြင်း^၇တို့ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းအချက်အလက် များနှင့်ပတ်သက်၍ ရိုးရာခလေးစည်းများ တွေ့ရှိရသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် လူကြီးများနေရာသို့ လူငယ်များကို အစားထိုးရာတွင် ယဉ်ကျေးမှုခလေးထုံးစံအရ ချမှတ် ထားသော အရွယ်ရောက်ပွဲတွင် လူငယ်များအား လူကြီးများအဖြစ် မျိုးဆက်မပြတ်အောင် ဆက်ခံစေသည့်ရိုးရာအထိမ်းအမှတ် ပွဲများဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ “ဝ”တိုင်းရင်းသားကလေးများသည် ပထမဦးဆုံးမျိုးနွယ်ဆက်ကို ဆက်ခံရသည့်အခါ မျိုးနွယ် ဆက်ခံခြင်း၊ အထိမ်းအမှတ်ပွဲများရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ယောကျ်ားလေးမွေးပါက မျိုးနွယ်ဆက် ကို ဆက်ခံမည့်လူများ ဖြစ်သည်။ မိန်းကလေးမွေးပါက မွေးဖက်(အဖော်)သက်သက်မျှသာ ဖြစ်သည်ဟုယူဆကြသည်။

ရာထူးအမွေဆက်ခံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အဖဘက်မျိုးရိုးဘက်လိုက်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့်အလျောက် သားယောကျ်ား လေးများကသာ အရိုက်အရာဆက်ခံနိုင်သည်။ လားရှိုးမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများမှာ တစ်လင်တစ်မယားစနစ်^၈ကို ကျင့်သုံးသောကြောင့် ဇနီးသေဆုံးသောအခါမှသာ နောက်ထပ်ဇနီး ထပ်ယူနိုင်သည်။ ပန်ဆန်းမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာ များထဲမှ နမ့်ခမ်းပို့တွင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် မိန်းမ(၅)ယောက်မှ (၁၀)ယောက်အထိ ယူနိုင်ကြသည်။ ၎င်းမိန်းမများကို တစ်အိမ်ထဲမှာပင် ထားကြသည်။ ထိုရွာများမှာ မယားပြိုင်ခလေး^၉ ကို ကျင့်သုံးကြသည်။

ရာထူးအမွေဆက်ခံမှုနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သည့်ဇနီးတွင်မဆို သားယောကျ်ားမွေးပါက ဖခင်၏အမွေကို ဆက်ခံနိုင် သည်။ သမီးမိန်းကလေးများနှင့်မိခင်ဘက်မှမျိုးဆက်များသည် အရိုက်အရာကို လုံးဝမခံယူနိုင်ချေ။ ထိုသို့ အမွေဆက်ခံရာတွင် သားကြီး၊ သားလတ်၊ သားထွေးစသည်ဖြင့် ကြီးစဉ်ငယ်လိုက် ဆက်ခံရသည်။ ဖခင်သည် သူကြီးဖြစ်လျှင် သားများက အစဉ် အလိုက် အမွေဆက်ခံနိုင်သည်။ သားမရှိလျှင် သားကိုယ်စား မွေးစားခြင်းဖြင့် မွေးစားသားကို သူကြီးရာထူး အမွေပေးနိုင် သည်။ သားများမရှိလျှင် ဖခင်၏အစ်ကို သို့မဟုတ် ညီက ရာထူးအမွေဆက်ခံနိုင်သည်။

ပစ္စည်းအမွေဆက်ခံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဖဘက်မျိုးရိုးဆက်လိုက်စနစ်ကို ကျင့်သုံးကြသည်။ ရှေးယခင်က ပစ္စည်းအ မွေကို သားယောကျ်ားလေးများကသာ ဆက်ခံကြသည်။ သားယောကျ်ားမထွန်းကားသော် အစ်ကို သို့မဟုတ် ညီနှင့်အစ်ကို၏ သားကြီး၊ သားငယ် သို့မဟုတ် ညီ၏သားကြီး သားငယ်တို့ကသာ ဆက်ခံနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သားကြီးသည် ရိုးရာထိန်းသည့်အ တွက် အိမ်ကို အမွေအဖြစ် ရသည်။ တောင်ယာများကို သားရှိလျှင် ရှိသလောက် အညီအမျှ ခွဲဝေယူကြသည်။ မိဘများ သေ ဆုံးသော် သားကြီးက အမွေခွဲပေးရသည်။ သားကြီး၏မိန်းမမှာ အလွန်ဆိုးသွမ်း၍ မိဘများနှင့်တစ်အိမ်တည်း မနေလျှင် အ ငယ်ဆုံးသားနှင့်အတူနေကာ အိမ်အမွေကို အငယ်ဆုံးသားအား ပေးရသည်။ သားကြီးသည် မိဘစကားကို မနာယူဘဲ မိမိစိတ် ကြိုက်မိန်းမကို ယူ၍ အိမ်ခွဲဆင်းလျှင် ပစ္စည်းအမွေ ဆက်ခံခွင့်မရှိပေ။ သမီးမိန်းကလေးများကို တောင်ယာအမွေ ပေးလေ့မရှိ ပေ။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးများသည် မင်္ဂလာဆောင်စဉ်က ရရှိသည့်အဆင်တန်ဆာ^{၁၀}ပစ္စည်းလောက်နှင့်သာ ကျေနပ်ကြ ရသည်။ အမွေဆက်ခံသူသားများမှာ မိဘနှစ်ပါးအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရမည့်တာဝန်၊ အမွေကို ထိန်းသိမ်းရမည့်တာဝန်၊ ကြွေး မြီရှိပါက ကြွေးမြီတောင်းခံခြင်း၊ ပေးဆပ်ခြင်းစသည့်ကောင်းမွန်ဆိုးမွေအားလုံးကို ဆက်ခံရခြင်း ဖြစ်သည်။

ယခုအခါ ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် သမီးများကို သားများနည်းတူ ပစ္စည်းများ အမွေပေးလေ့

၁။ Kinship Terminology
၂။ Classification Term
၃။ Sineca Type
၄။ Cross Cousins
၅။ The Rule of Descent
၆။ The Rule of Succession
၇။ The Rule of Inheritance
၈။ Monogamy
၉။ Polygyny ၁၀။ Ornament

ရှိလာကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ မိဘများသည် သမီးတစ်ဦးတည်းသာ ရှိလျှင် မိန်းကလေးအနေဖြင့် ပစ္စည်းအမွေအား လုံး ခံစားနိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ ခရစ်ယာန်များစလေ့အရ “ဝ” တိုင်းရင်းသားခရစ်ယာန်များသည် သေတမ်းစာ^၁ ရေးပြီး ပေးလိုသူ ကို ပေးနိုင်သောစလေ့ ရှိလာပြီဖြစ်သည်။

အပျိုလူပျိုဘဝ

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ အပျိုလူပျိုဘဝသည် အလွတ်လပ်ဆုံးနှင့်အပျော်ရွှင်ဆုံးဘဝ ဖြစ်သည်။ မိဘများက သားပျို သမီးပျိုများကို လွတ်လပ်ခွင့်ပေးထားသဖြင့် အပျိုလူပျိုအချင်းချင်း ရင်းရင်းနှီးနှီး ဆက်ဆံခွင့် ရရှိကြသည်။ အပျိုအိမ်များသို့ ဝင်ရောက်၍ ပိုးပန်းခွင့်ရသောကြောင့် ချစ်သူရှာရန်မှာ မခဲယဉ်းလှပေ။ လုပ်ငန်းခွင်ပြီးဆုံးသော နွေရာသီတွင် လူပျိုများအတွက် တစ်ရွာမှတစ်ရွာသို့ လှည့်လည်၍ အပျိုရှာလေ့ရှိသည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများသည် အသက်(၁၄)နှစ်၊ (၁၅)နှစ်အရွယ်တွင် လူပျိုဘော်ဝင်စအရွယ်^၂ ဟုသတ်မှတ်ပြီး လူပျို အသိုင်းအဝန်းထဲတွင် ဝင်ခွင့်ရကာ ကာလသားများနှင့်အတူ လူပျိုလှည့်လိုက်ကြသည်။ မိန်းကလေး ယောက်ျားလေး အပြန် အလှန် လူပျိုအပျိုဘဝ တေးချိတ်ကြသည်။ ကာလသားလူပျိုများအား ထိုစာချိုးများကို အသက်ကြီးသူ ဦးကြီးဦးလေးနှင့်လူ ကြီးပိုင်းက သင်ကြားပေးသည်။ အမျိုးသမီးပျိုနှင့်ယောက်ျားပျိုတို့သည် တောင်ယာသွားရာ လမ်းတစ်လျှောက် သို့မဟုတ် အိမ်ရှေ့ သို့မဟုတ် တောင်ယာထဲတွင် အခြေအနေကိုကြည့်ပြီး ယောက်ျားပျိုက မိန်းမပျိုအား သီချင်းဆိုကာ လူပျိုလှည့်လေ့ရှိ သည်။ မိန်းမပျိုမှာလည်း မကြိုက်ပါက မကြိုက်သည့်အကြောင်း၊ ကြိုက်ပါက ကြိုက်သည့်အကြောင်း၊ သီချင်းနှင့်ပင် တေး ချိတ်လေ့ရှိပါသည်။ မိန်းကလေးကလည်း ချစ်ကြိုက်ပြီး အဖေအမေကလည်း သဘောတူမှသာ လက်ဆောင်ပစ္စည်းများကို လက်ခံလေ့ ရှိသည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများသည် အပျိုလူပျိုနှစ်ဦး၏ ချစ်ကြိုက်မှုထက် မိဘနှစ်ပါး၏ သဘောကို ဦးစားပေး ကာ အိမ်ထောင်ဖက် ရွေးချယ်လေ့ရှိသည်။

လူပျိုလှည့်ရာတွင် ပထမဦးစွာ အောင်သွယ်^၃ သူငယ်ချင်းယောက်ျားလေးအား မိန်းမပျို၏မိဘများ အိပ်ချိန်တွင် တံ ခါးခေါက်နှိုးပြီး ထိုအောင်သွယ်မှတစ်ဆင့် လက်ဆောင်ပစ္စည်း ပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုပစ္စည်းကို လက်ခံပါက ယောက်ျားပျိုသည် မိန်းမပျို၏အိမ်သို့ လူပျိုလှည့်သွားနိုင်ပြီဖြစ်သည်။

ညနေ(၇)နာရီ (၈)နာရီအချိန်တွင် မိန်းကလေးအိမ်သို့ ယောက်ျားလေးက လူပျိုလှည့်သွားလေ့ရှိသည်။ လူပျိုလှည့် လာသူ ကာလသားအုပ်စုနှစ်ဖွဲ့၊ သုံးဖွဲ့ဆိုနေပါက ပထမဆုံးအုပ်စုမှ အလှည့်ကျ ရှောင်ပေးရသည်။ အမျိုးသားပျိုများနှင့်အမျိုး သမီးပျိုတို့မှာ အိမ်အလယ် မီးဖိုဘေးတွင် ထိုင်ကာ စကားလက်ဆံ ပြောကြသည်။ လူပျိုလှည့်လာသူ ကာလသားများအား ဆေးတံတွင် ဆေးထည့်ပေးခြင်း၊ မီးညှိပေးခြင်း၊ ရေနွေးကြမ်းဖြင့် ဧည့်ခံခြင်းများ ပြုလုပ်ရသည်။ အဖေအမေနှင့်အိမ်တွင် ရှိ သူများအားလုံးသည် မီးဖိုဘေးတွင် ဝိုင်းထိုင်လေ့ရှိသည်။ ပထမဝိုင်းတွင် အိမ်သားအားလုံး ရှိသော်လည်း ည(၁၀)နာရီ (၁၁) နာရီခန့်တွင် အခြားလူများ အိပ်ရာဝင်သွားသောအခါ အပျိုလူပျိုသည် မီးဖိုဘေးတွင် လွတ်လွတ်လပ်လပ် လူပျိုလှည့်လေ့ရှိ သည်။ လပြည့်လကွယ် အလုပ်နားရက်များတွင် တစ်ညလုံး လူပျိုလှည့်လေ့ရှိသည်။ သို့သော် လင်းကြက်မတွန်မီအချိန်တွင် လူပျိုကာလသားမှာ မိမိအိမ်သို့ ပြန်ရသည်။

မိန်းကလေးက သဘောတူလက်ခံလျှင် ယောက်ျားလေးပေးသောလက်ဆောင်ပစ္စည်းကို လက်ခံသည်။ လက်ဆောင် ပစ္စည်းကို ငြင်းပယ်လျှင် မိန်းကလေးက မကြိုက်သည့်သဘော ဖြစ်သည်။ မိန်းကလေးကြိုက်ပါက ပစ္စည်းကို လက်ခံသည့်အ ပြင် လက်ခံ၍လည်း စကားပြောသည်။

သဘောထားကောင်းမွန်ပြီး နှစ်ဦးစလုံးနှင့်ခင်မင်သည့်အိမ် သို့မဟုတ် မုဆိုးမအိမ်များတွင် အပျိုလူပျို ချိန်းတွေ့ပြီး ပစ္စည်းလဲလှယ်နိုင်သည်။ အမှတ်တရပေးသည့်ပစ္စည်းများမှာ လက်စွပ်၊ လက်ကောက်၊ ဆွဲကြိုးနှင့်ရှေးရိုးရာ ဂျပန်စောင်များ ဖြစ်သည်။

မိန်းကလေးအလုပ်လုပ်ချိန်တွင် လူပျိုလှည့်နိုင်သည်။ ဥပမာ - ဝက်စာကျွေးချိန်တွင် ဝက်စာကို ဝိုင်း၍ ကျွေးကြသည်။ ထင်းခုတ်သည့်အချိန်၊ တောင်ယာမီးရှို့ချိန် စသည့်မည်သည့်လုပ်ငန်းတွင်မဆို ဝိုင်းကူလုပ်ကြရင်း လူပျိုလှည့်ကြသည်။ ရွာရှိ ပွဲလမ်းများ၊ ကောက်သစ်စားပွဲများ၊ အိမ်သစ်တက်ပွဲများ၊ မင်္ဂလာဆောင်အခမ်းအနားများ၊ တောင်ယာသိမ်းချိန်များတွင် ဝိုင်း ဝန်းကူညီလုပ်ကိုင်ကြပြီး၊ စကားထာဝှက်ကြသည်။ စောင်းကာ ချိတ်ကာ ကလူကျီစယ်ကြရင်း လူပျိုလှည့်လေ့ရှိကြသည်။

အခြားရွာသူအား လူပျိုလှည့်မည်ဆိုလျှင် ပထမဦးစွာ ကာလသားခေါင်းဆောင်အား စတင်ပြောကြားရသည်။ ကာလ

၁။ Will
၂။ Puberty
၃။ Go-between

သားခေါင်းဆောင်ပါ လိုက်ပါပြီး ခွင့်ပြုချက်ရမှ လူပျိုလှည့်ခွင့် ရှိသည်။ ကာလသားခေါင်းဆောင်မှာ အသက်အားဖြင့် ကြီးသူ၊ ကြည်ညိုလေးစားထိုက်သူ၊ သိက္ခာရှိသူ၊ ဉာဏ်အမြော်အမြင်ရှိသူ၊ အပြောအဆိုကောင်းသူ၊ လူပျိုကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။

ထိုသို့ ညအချိန် အပျိုလူပျိုလွတ်လွတ်လပ်လပ် ဆုံရသည်ဟုဆိုသော်လည်း ကျူးလွန်မှုများ မဖြစ်ကြပေ။ ကျူးလွန်မှုဖြစ်လျှင်လည်း ချက်ချင်းမင်္ဂလာဆောင်လေ့ရှိကြသည်။

ပန်ဆန်းမြို့အနီး နမ်းခမ်းဝိုင်းတွင် ထိုသို့မှားယွင်းမှုဖြစ်ပြီး ယောက်ျားလေးဘက်မှ ပျက်ကွက်လျှင် ရွာအဘိုးအဘွားများ အား လက်ဖက်ရည်၊ အရက်များတိုက်ပြီး မိမိငွေအင်အားအလျောက် ငွေလျော်ပေးခြင်း ပြုကြရသည်။ မိန်းကလေးဘက်က ပျက်ကွက်ပါက လွယ်အိတ်တစ်လုံး၊ စောင်တစ်ထည်၊ အရက်တို့ကို ယောက်ျားလေးအား လျော်ပေးရသည်။

သူများမယားအား ကျူးလွန်မိလျှင်လည်း ရွာဆေးရသည်။ ထိုသို့ရွာဆေးရာတွင် ကျွဲအထီးအမည်းတစ်ကောင်ကို သတ်၍ ထမင်းတစ်နပ် ကျွေးရသည်။ ဆေးလိပ်၊ လက်ဖက်၊ အရက်၊ ငွေဒင်္ဂါး(၁၀)ပြားကိုလည်း မိန်းကလေးအား ပေးရသည်။ ကျွဲအထီးကို မသုံးဘဲ ကျွဲအမသုံးခုလျှင် ထိုကဲ့သို့ ပြစ်မှားကျူးလွန်မှုပြဿနာများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနိုင်သည်ဟုယူဆကြသည်။ ရွာဆေးရာတွင် ကုန်ကျသောစရိတ်ကို ယောက်ျားလေးသာ ကျခံကြရသည်။

လားရှိုးမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများတွင် လက်မထပ်မီ ကျူးလွန်မှုဖြစ်ပြီး ပျက်ကွက်ခဲ့သော် မိုးခေါင်တတ်ခြင်း၊ ဆန်စပါးရှားပါးခြင်း၊ တစ်ရွာလုံး နှာစေးကာ ဖျားနာတတ်ခြင်း ဖြစ်တတ်သည်ဟုယူဆကြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပွားလျှင် ကြက်၊ ဝက်များသတ်ပြီး ရွာဆေးရသည်။ မျိုးနွယ်တူအချင်းချင်း ကျူးလွန်မိပါကလည်း နွားသတ်၍ ရွာဆေးပေးရသည်။ ဖခင်ဖြစ်သူကိုလည်း အမျိုးသမီးနှစ်နာကြေးအဖြစ် ငွေတစ်ရာမှ တစ်ထောင်အထိ ပေးလျော်ရသည်။ လွန်ခဲ့သည်နှစ်(၅၀)ကျော်အချိန်အထိ ထိုခေလေ့ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။

စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသား အပျိုလူပျိုများသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မေတ္တာသက်ဝင်ပြီးသည့်အခါ ယောက်ျားလေးသည် မိန်းကလေးအိမ်သို့ အချိန်မရွေး ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သည်။ သို့သော် မောင်ရင်းနှမသဖွယ် သဘောထားကြရသည်။ သစ္စာစောင့်သိကြရသည်။ ကတိစကား အကြိမ်ကြိမ်ပြုပြီးနောက် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လုံး၏မိဘများကို ဖွင့်ဟပြောပြကြလေသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားခေလေ့ထုံးစံအရ သားရေးသမီးရေးကိစ္စများတွင် “ကွမ်ပါ”ခေါ် ဝမ်းကွဲမောင်နှမများ လက်ထပ်ယူနိုင်သည်။ အစ်ကို သို့မဟုတ် မောင်များ၏သားသမီးများနှင့်ညီမ သို့မဟုတ် အစ်မများ၏သားသမီးများ လက်ထပ်ယူနိုင်သည်။ လိင်ကွဲမောင်နှမမွေး ဝမ်းကွဲမောင်နှမများ လက်ထပ်ခြင်း^၁ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အစ်ကိုများ၏သားသမီးများနှင့်ညီမများ၏သားသမီးများ လက်ထပ်ခွင့် မရှိသကဲ့သို့ အစ်မများ၏သားသမီးများနှင့်ညီမများ၏သားသမီးများ လက်ထပ်ခွင့် မရှိချေ။ သို့ဖြစ်၍ လိင်တူမွေးဝမ်းကွဲမောင်နှမများ^၂ လက်ထပ်ခွင့်မရှိဟူသော တားမြစ်ချက်စည်းမျဉ်း^၃ ရှိသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် မောင်လှယ်၊ နှမလှယ် ပေးစားမှုမျိုးကို ရှေးအခါက ဦးစားပေးစည်းမျဉ်းများ^၄ အဖြစ် ကျင့်သုံးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

ဝမ်းကွဲမောင်နှမများကို အပျိုဘော်၊ လူပျိုဘော်စင်သည့်အသက်(၁၁)နှစ် (၁၂)နှစ်အရွယ်တွင် စေ့စပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဝမ်းကွဲမောင်နှမချင်း လက်ထပ်မှုကို ကလေးများက ငြင်းဆိုပါက ရင်းနှီးမှုကို ရယူစေပြီးနောက် နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေး၍ လက်ထပ်ပေးကြသည်။

အကယ်၍ ဝမ်းကွဲမောင်နှမ မရှိပါက မွေးစားခြင်းအားဖြင့် တော်စပ်သော ဝမ်းကွဲမောင်နှမများကို လက်ထပ်ပေးနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများတွင် မွေးစားခြင်းဖြင့် အိမ်ထောင်ဖက်ခြင်း^၅ များလည်းရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ စေ့စပ်ထားခြင်းမှာ ငွေလက်ကောက် ငွေလက်စွပ်များပေး၍ သတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် မိဘများမှာ အဓိကမကျဘဲ ဦးကြီး၊ ဦးလေးများမှာ များစွာအရေးပါကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဦးကြီး၊ ဦးလေးများက စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းထားသည့် ဝမ်းကွဲမောင်နှမအား လက်ထပ်မယူဘဲ တစ်ရွာသူကို ယူမည်ဆိုလျှင် လူကြီးစကား နားမထောင်သဖြင့် ငွေဒင်္ဂါးတစ်ထောင်ပေးလျော်ရသည်။ တစ်ရွာသူကို နှစ်သက်၍ စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းတော့မည်ဆိုလျှင် ဝမ်းကွဲတော်သူမိန်းကလေးကို လျော်ကြေး^၆ပေးကာ ကွာရှင်းပြီးမှ တစ်ရွာသူ(ဆွေမျိုးမတော်သူ မိန်းကလေးက)လက်ခံလေ့ရှိသည်။ သားဖြစ်သူက အမေကို စဖွင့်ပြောလေ့ရှိသည်။ မိန်းကလေးကလည်း မိမိ၏မိခင်ကို စတင်ဖွင့်ပြောရသည်။ ထို့နောက် မိန်းကလေးဘက်သို့ ပြောတတ်ဆိုတတ်သူ လူ

၁။ Cross Cousin Marriage
၂။ Parallel Cousins
၃။ Prohibition
၄။ Preferences
၅။ Adoptive Marriage
၆။ Payment of a fine

ကြီးနှစ်ယောက်ကို ခေါ်သွားရသည်။ ဧည့်ခံကျွေးမွေးရန် အရက်၊ မုန့်၊ ဆေးလိပ်များကို ယောက်ျားလေးဘက်မှ တစ်ပါတည်း သယ်သွားရသည်။ မိန်းကလေးဘက်မှ အကုန်အကျ မခံချေ။ သတို့သမီးအိမ်တွင် ဆွေမျိုးများစုကာ ပထမဦးစွာ နားဖောက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်းကို ညနေအချိန်တွင်သာ ပြုလုပ်ကြသည်။ ခေါင်ရည်များများနှင့်ကျင်းပနိုင်သောမင်္ဂလာပွဲအတွက် နှစ်ဖက်မိဘများက ဂုဏ်ယူကြသဖြင့် စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်းကို လက်ခံပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ခေါင်ရည်ကို ကြိုတင်ချက်ထားကြသည်။

ယခင်က ထိုသို့စေ့စပ်သတ်မှတ်ပြီးလျှင် ယောက်ျားလေးက မိန်းကလေးအိမ်တွင် အနည်းဆုံး တစ်နှစ်၊ အများဆုံး လေးငါးခြောက်နှစ် နေထိုင်ကာ အလုပ်လုပ်ပေးရသည်။ ၎င်းနှစ်များအတွင်း အမဲလိုက်ခြင်း တောင်ယာလုပ်ကိုင်ခြင်းများအပြင် အခြားဝေယျာဝစ္စ ကိစ္စအသေးအဖွဲ့များပါ ယောက္ခမအိမ်တွင် လုပ်ကိုင်ပေးရသည်။ သို့ဖြစ်၍ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများတွင် သတို့သားက ယောက္ခမအိမ်တွင် လုပ်အားပေး၍ အိမ်ထောင်ဖက်ရွေးခြင်း^၁ အလေ့အထရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။

ယခုအခါ ကျွဲ၊ နွား တစ်ကောင် သို့မဟုတ် နှစ်ကောင်၊ ငွေများနှင့်မိန်းကလေးအား တင်တောင်းရသည်။ ကိုယ်စားလှယ်လွှတ်ပြီး သဘောကျ မကျ၊ သဘောတူ မတူ မေးမြန်းရသည်။ နို့ဆီနှစ်ဘူး၊ မုန့်သကြားစသည့်မင်္ဂလာအခမ်းအနားများအတွက် ကုန်ကျစရိတ်ကိုလည်း သတို့သားက အကုန်အကျခံကြရသည်။ ယခုအချိန်အထိ ဖိတ်စာနှင့်ဖိတ်သည်ထက် လက်ဖက်ခြောက်နှင့်ဖိတ်သည်ကို ပို၍နှစ်သက်ကြသည်။ ထိုသို့ဖိတ်ရာတွင် ယောက်ျားလေးဘက်မှ ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေများကို ယောက်ျားလေးဘက်မှ ဖိတ်ပြီး၊ မိန်းကလေးဘက်မှ ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေများကို မိန်းကလေးဘက်မှ တာဝန်ယူဖိတ်ကြားလေ့ရှိသည်။

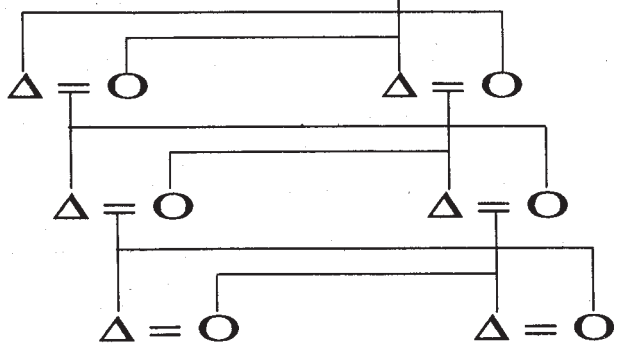
တန့်ယန်းမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာတွင် နေထိုင်ကြသော “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ မင်္ဂလာအခမ်းအနားများမှာ မင်္ဂလာကြေးအဖြစ် တင်တောင်းသည့်ပစ္စည်းများနှင့်ကျင်းပသည့်အစီအစဉ် အနည်းငယ်သာ ကွဲပြားသည်။

ထိုဒေသတွင် သတို့သမီးအား မင်္ဂလာကြေးအဖြစ် ကွမ်းရွက်(၃)ပိဿာ၊ ဆေးရွက်ကြီး(၃)ပိဿာ၊ လက်ဖက်ခြောက်(၃)ပိဿာ၊ သကြား(၃)ပိဿာ၊ ဆား(၃)ပိဿာ၊ နို့ဆီ(၃)ဘူး၊ ဧည့်သည်ဧည့်ခံရန် ဆေးလိပ်(၂၀၀)၊ ကြိသကာ(၃)ပိဿာ၊ ထုံး(၃)ပိဿာ၊ ငွေဒင်္ဂါး(၅၀၀)မှ (၆၀၀)နှင့်သားကြောမဖြတ်ရသေးသော ဝက်မတစ်ကောင်တို့နှင့်တင်တောင်းရသည်။ ဆွေမျိုးမောင်နှမ နည်းလျှင် စုံဂဏန်း တင်တောင်းပြီး ဆွေမျိုးမောင်နှမ များလျှင် မဂဏန်း တင်တောင်းရသည်။ ဆွေမျိုးအနည်းအများ ရွေးရာတွင် မိန်းကလေးဘက်မှ ဆွေမျိုးအနည်းအများကို ဦးစားပေး ရွေးလေ့ရှိသည်။ သားကြောဖြတ်ပြီးသား ဝက်မကို ရွေးချယ်မိပါက ဗိုက်နာတတ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

ထိုဒေသရှိ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများမှာ မင်္ဂလာဆောင်ရန် စီစဉ်ထားပြီးမှ ပျက်ကွက်ပါက ပျက်ကွက်သူသည် (၁၀)ဆ လျော်ရသည်။ မိဘများက မလျော်နိုင်လျှင် ဆွေမျိုးများက ဝိုင်း၍ လျော်ပေးရသည်။ ထို့အပြင် သူကြီးက ဖမ်း၍ ကြိုးတုပ်ခြင်းကိုလည်း ခံကြရသည်။

အစ်ကိုကြီး အစ်မကြီးများထက် ငယ်ရွယ်သူ ညီ ညီမများက စောစွာ လက်ထပ်ပါက အကြီးများကို တောင်းပန်ကန်တော့ပြီးမှ လက်ထပ်ခွင့်ရှိသည်။ ကန်တော့ရာတွင် အဝတ်တစ်စုံ၊ အိပ်ရာ စသည့်မိမိတို့ငွေအင်အား ရှိသလောက် ကန်တော့ရခြင်း ဖြစ်သည်။

လိင်ကွဲမောင်နှမမွေး ဝမ်းကွဲမောင်နှမများလက်ထပ်ခြင်း

△ = ကျား
○ = မ

△ = မောင်နှမ
△ = ○ = လင်မယား

၁။ Marriage by Service

လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း

လားရှိုးမြို့နယ်၊ တန့်ယန်းမြို့နယ်နှင့်ပန်ဆန်းမြို့နယ်အတွင်းရှိ “ ဝ ” တိုင်းရင်းသားများ၏ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းသည် အခြေခံအားဖြင့် တူညီကြသော်လည်း ဒေသအလိုက် အနည်းငယ်စီ ကွဲပြားမှုရှိသည်။

“ ဝ ” တိုင်းရင်းသားများသည် အရွယ်ရောက်လာသူမိန်းကလေး၊ ယောက်ျားလေး အသက်(၁၂)နှစ် (၁၃)နှစ်အရွယ်တွင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားပေးကြသည်။ သမီးပျိုမိန်းကလေးများသည် မိဘတို့၏သဘောမဟုတ်ဘဲ မိခင်၏အစ်ကိုမောင်တို့၏သဘောအတိုင်းသာ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းအမှုကို ဆောင်ရွက်ကြရသည်။ သမီးမိန်းကလေးတစ်ဦး မွေးလာသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ထိုမိန်းကလေးအား သူမ၏ဦးကြီး ဦးလေးများအနက်မှ တစ်ဦးဦး၏စီမံမှုအောက်သို့ အပ်နှံလိုက်ပြီးဖြစ်လေသည်။ အကယ်၍ မိခင်၏အစ်ကိုမောင် မရှိခဲ့လျှင် မိန်းကလေးဖခင်၏အစ်ကို၊ ညီတစ်ဦးဦး၏စီမံမှုအောက်သို့ အပ်နှံလိုက်ကြရသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဦးကြီး ဦးလေးများ၏သဘောတူခြင်း၊ မတူခြင်း စသည့်အဆုံးအဖြတ်များကို ရယူကာ လက်ထပ်မင်္ဂလာ ပြုလုပ်ကြရသည်။ “ ဝ ” တိုင်းရင်းသားများသည် ယောက်ျားလေး၏ဆန္ဒကို ပို၍ဦးစားပေးကာ စဉ်းစားတတ်ကြသည်။ မိန်းကလေးကြိုက်သည်ဖြစ်စေ၊ မကြိုက်သည်ဖြစ်စေ (၁၁)နှစ် (၁၂)နှစ်အရွယ်တွင် ဝမ်းကွဲမောင်နှမများကို လက်ထပ်ပေးလေ့ရှိကြသည်။

လားရှိုးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ “ ဝ ” တိုင်းရင်းသားများသည် ပထမဦးစွာ ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ယောက်လွှတ်ပြီး ငှက်ပျောတစ်ဖီး၊ လက်ဖက်ခြောက်တစ်ထုပ်၊ ငွေသုံးဆယ်ကျပ်နှင့်မိန်းကလေး၏မိဘကို ကန်တော့ရင်း မိန်းကလေးမိဘ၏သဘောထားကို မေးမြန်းပြီး စကားကမ်းလှမ်းရသည်။ သဘောတူလျှင် (၇)ရက်အတွင်း ကြာဆံဟင်းခါးချက်ရသည်။ သတို့သားနှင့်သတို့သမီးတို့သည် ဘူးသီးခြောက်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသောခွက်ဖြင့် ကြာဆံဟင်းခါးကို ရွာတွင်းရှိသော အိမ်များအားလုံးသို့ တစ်အိမ်ဆင်းတစ်အိမ်တက်နှင့်တစ်ခွက်ကျစီ လိုက်ဝေပေးရသည်။ ကြာဆံကျွေးရခြင်းမှာ ကြာဆံမှာ အကောင်းဆုံးဟုယူဆသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ယောက်မှ လေးယောက်အထိ ဖိတ်ပြီး (၁)နှစ်အတွင်း မင်္ဂလာရက်ရွေးရသည်။ ထိုသို့ မင်္ဂလာရက်ရွေးရာတွင် သတို့သား၊ သတို့သမီး မွေးသောနှစ်နှင့်မိဘနှစ်ပါး သေဆုံးသောနှစ်များတွင် မင်္ဂလာမဆောင်ကောင်းဟု အယူအဆရှိသည်။ အကြောင်းမှာ မွေးသောနေ့တွင် ငိုရသည်။ မိဘနှစ်ပါး သေဆုံးသည့်နေ့တွင် ငိုကြွေးကြရသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုနေ့များတွင် မင်္ဂလာဆောင်ပါက အိမ်ထောင်မသာယာဟုယူဆကြသည်။ ကျားနှစ်ရွေးလျှင်လည်း အိမ်ထောင်တင်းမာမှု ဖြစ်တတ်သည်။ ကြက်နှစ်၊ ဝက်နှစ်တို့ကို ရွေးမိပါကလည်း နေ့မအား ညမအား ရှာစားနေရတတ်သည်။ ကျားနှစ်နှင့်နွားနှစ် ရွေးမိပါကလည်း ဖျားနာတတ်သည်။ ကျားနှစ်မှာ အမျိုးသမီးနှစ်ဖြစ်ပြီး နွားနှစ်မှာ အမျိုးသားနှစ်ဖြစ်သဖြင့် ထိုနှစ် နှစ်ခုကိုလည်း ရှောင်လေ့ရှိကြသည်။

ခွေးနှစ်နှင့်ယုန်နှစ်ကို အရွေးများကြသည်။ ခွေးများမှာ အိမ်တွင် ကောင်းမွန်စွာ စားသောက်ကြရသည်။ သစ္စာလည်းရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုနှစ်သည် လာဘ်ကောင်းခြင်း ဖြစ်သည်ဟုယူဆပြီး ရွေးကြသည်။ ယုန်နှစ်ကို ရွေးပါကလည်း ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သည်။ နှစ်ဦးစလုံး အတွေးအခေါ်ကောင်းစေသည်။ ပင်ပင်ပန်းပန်း မလုပ်ရဘဲ စားရပြီး ချမ်းသာစေသည်ဟုယူဆကြသည်။ မင်္ဂလာရက်ကို အတွေ့အကြုံရှိသော လူကြီးသူမများကသာ ရွေးပေးလေ့ရှိသည်။ ကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း သီးသန့်လက်ဆောင် ပေးစရာမလိုပေ။

မင်္ဂလာဧည့်ခံပွဲကျွေးမွေးရန် ဝက်နှင့်နွားကို အများဆုံး အသုံးပြုပြီး အသား၏လေးပုံသုံးပုံကို မိန်းကလေးဘက်သို့ပေးရသည်။ ထိုသို့ အသားပေးသည့်အခါတွင် အမျိုးသမီးကို ပေါင်နှစ်ဖက်နှင့်ဘယ်လက်ကို ပေးရသည်။ ညာဘက်ကို သတို့သား၏ညီအစ်ကိုရင်းများအား ပေးရသည်။ သေအတူ ရှင်မကွာ ဖြစ်သည်ကို ဖော်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သတို့သမီးအမေကို နို့ဖိုးအဖြစ် ဒဂါး(၃)ပြား ပေးရသည်။ နို့ဖိုးမှာ အခြေအနေအရ ကြိုတင်ရှာထားခြင်းများနှင့်စီးပွားရေးအခြေအနေပေါ် မူတည်ပြီးကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ မိန်းကလေး၏ဦးလေးအား ကြက်ဖတစ်ကောင်ကို အကောင်လိုက်ပြုတ်ပြီး ဝက်သားတစ်ပိဿာနှင့်ကောက်ညှင်းဆန် နို့ဆီဗူးလေးငါးလုံး မိသားစုစားလောက်ရုံကို ကန်တော့ရသည်။ အထီးမှ မြတ်သည်ဟုယူဆသဖြင့် ကြက်ဖကို ရွေးရခြင်းဖြစ်သည်။

နံနက်ပိုင်းတွင် ယောက်ျားလေးအိမ်တွင် ဧည့်ခံကျွေးမွေးပြီးလျှင် ဖိတ်ထားသောဧည့်သည်ပေါ်တွင် မူတည်ပြီး ဆန်၊ ဆား၊ ငရုတ်မှအစ မိန်းကလေးအား ပေးမည့်အသားများကို ဝါးလုံးလျှိုထမ်းပြီး သတို့သား၊ သတို့သမီးနှင့်အတူ အိုးစည်ပုံမောင်းများ တီးမှုတ်ကခုန်၍ သတို့သမီးအိမ်သို့ သွားကြရသည်။ သတို့သမီးအိမ်တွင် ညနေစာဖြင့် ဧည့်ခံသည်။ ဧည့်ခံပွဲပြီးဆုံးသောအခါ သတို့သားနှင့်မိဘများလည်း ပြန်ကြသည်။ ဧည့်သည်များလည်း ပြန်ကြသည်။ သတို့သမီးမှာ မိမိအိမ်တွင်ပင် ကျန်နေခဲ့သည်။ ထိုအခါ ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ယောက်နှင့်အတူ ငှက်ပျောတစ်ဖီး၊ လက်ဖက်ခြောက်တစ်ထုပ်တို့နှင့်သတို့သမီးအား အခေါ်လွှတ်ရသည်။ ထိုအခါ သတို့သမီးအား ၎င်း၏ဆွေမျိုးများအားလုံးက သတို့သားအိမ်သို့ လိုက်ပို့ကြရသည်။ သတို့သမီး၏အဖေအမေများ မပါချေ။ အဖေအမေများ လိုက်ပို့ပါက ငိုမည်စိုးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သတို့သမီးပို့ရာတွင် ကြက်မအရှင်တစ်ကောင်နှင့်သတို့သမီး၏အဝတ်အထည်ပစ္စည်းများကို ဆွေမျိုးများ သူငယ်ချင်းများက သယ်ရသည်။

သတို့သားအိမ်သို့ရောက်သောအခါ သတို့သမီးဘက်မှသယ်လာသော ကြက်မအရှင်တစ်ကောင်နှင့်သတို့သားဘက်မှကြက်ဖ အရှင်တစ်ကောင်ကို အတူသတ်ပြီး ဆန်ပြုတ်၍ လာသောဧည့်သည်များအား ကျွေးမွေးဧည့်ခံသည်။ “ဝ”ဆန်ပြုတ်မှာ ရိုးရာ အစားအစာတစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် ည(၈)နာရီဝန်းကျင်တွင် သတို့သမီးအား ပို့လေ့ရှိသည်။ မိန်းကလေး ဘက်မှလည်း မိမိ၏သမီးမျက်နှာမငယ်စေရန် ကျွန်ုပ်တို့ကောင် နွားတစ်ကောင် မြင်းတစ်ကောင် ရွှေ၊ ငွေ အစရှိသည်များကို မိမိ တို့၏ပစ္စည်းအင်အားပေါ်မူတည်ပြီး သမီးမျက်နှာမငယ်စေရန် ထည့်ပေးလိုက်ကြသည်။

မင်္ဂလာဆောင်ပြီး တစ်ရက် နှစ်ရက် ကြာသောအခါ ဆွေမျိုးများအားလုံးကို ဖိတ်ရသည်။ ကျွဲထီးတစ်ကောင်ကို ယောက်ျားလေးဘက်မှသတ်၍ ဟင်းချက်ရသည်။ ဇနီးနှင့်ခင်ပွန်း အေးအတူ ပူအမျှ ဖြစ်စေရန် လက်ရည်တစ်ပြင်တည်း စား လေ့ရှိသည်။ ထိုအခမ်းအနားတွင် ခေါင်ရည်များ သောက်ကြသည်။ သတို့သားအိမ်တွင် ညနေမှစ၍ နောက်တစ်နေ့မိုးလင်း သည်အထိ ပြုလုပ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ မီးဖိုဘေးတွင်လည်း အုပ်စုလိုက် ကကြသည်။ ထိုသို့ကရာတွင် မိန်းကလေးများက အ တွင်းမီးဖိုဘေးတွင် ကကြပြီး ယောက်ျားလေးများက အိမ်အပြင် မီးဖိုဘေးတွင် ကကြသည်။ မိန်းကလေးများဖြစ်ခြင်း၊ ဣန္ဒြေ ရှိသူများဖြစ်ခြင်းကြောင့် အိမ်အတွင်းဘက် မီးဖိုနေရာကို ဦးစားပေးကာ ကစေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအချက်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများတွင် လိင်အလိုက် အုပ်စုဖွဲ့ခြင်း^၁ ကိုတွေ့ရသည်။ နံနက်မိုးလင်းသောအခါ ယောက်ျားမိန်းမ ရောနှောကာ ကကြသည်။ ထိုသို့ဖြင့် မင်္ဂလာပွဲပြီးဆုံးလေသည်။

ပန်ဆန်းမြို့အနီးရှိ နမ့်ခမ်းပို့ကျေးရွာတွင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့မင်္ဂလာအခမ်းအနား၌ ခေါင်ရည်မှာ မပါမဖြစ် လို အပ်သည့်အတွက် ကြိုတင်ပြီး ခေါင်ရည်ချက်ထားကြသည်။ ခေါင်ရည်ကို ကြိုတင်စီစဉ်ရာတွင် ခေါင်ရည်အိုး၏အောက်ဆုံး တွင် စပါးကို ပြုတ်၍ထည့်ထားသည်။ စပါးပေါ်တွင် ကောက်ညှင်းနှင့်တစေးမှုန့်ကို ရောနယ်ပြီး ထည့်လိုက်သည်။ ခေါင်ရည် အိုးတွင် ကုက္ကိုရွက် သို့မဟုတ် အခြားသစ်ရွက်တို့ကို အိုးနှုတ်ခမ်းတွင် ထားပြီး ရက်အနည်းငယ်ကြာသောအခါ ခေါင်ရည်ရ သည်။

မင်္ဂလာရက် မရောက်မီကပင် သူငယ်ချင်းများ အဖွဲ့လိုက်ဖွဲ့ပြီး နှုတ်ဖြင့် လိုက်လံ၍ ဖိတ်ရသည်။ သူငယ်ချင်းများမှာ ယောက်ျားလေး၏သူငယ်ချင်းများပင် ဖြစ်သည်။ “ဝ”စစ်သားများ မင်္ဂလာဆောင်ပါက ဖိတ်စာဖြင့် ဖိတ်လေ့ရှိပြီး အခြားသူများ မှာ လူကိုယ်တိုင် လိုက်၍ တစ်အိမ်တက်တစ်အိမ်ဆင်း ဖိတ်လေ့ရှိသည်။ နှစ်ဖက်သောဆွေမျိုးများက ခေါင်ရည်ဖြင့် ကူညီကြ သည်။

မင်္ဂလာရက်ရောက်သောအခါ ဧည့်ခံမည့်ဟင်းများထဲမှ တစ်ဝက်ကို သတို့သမီးအိမ်သို့ပို့ပေးရသည်။ မင်္ဂလာရက်နံ နက်ပိုင်းတွင် သတို့သမီးအိမ်၌ ဧည့်သည်များကို ဧည့်ခံကျွေးမွေးရန် ဖြစ်သည်။ မင်္ဂလာဧည့်ခံပွဲတွင် ကျွေးမွေးရန်အတွက် အ မည်းရောင်ဝက်အထီး အနည်းဆုံးတစ်ကောင် မပါလျှင်မပြီးပေ။ ၎င်းဝက်ပါမှသာ ကြီးမြတ်သည့်မင်္ဂလာဖြစ်စေသည်ဟုအယူ အဆရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် သမီးတောင်းသီချင်းကို အပြန်အလှန်ဆိုကြသည်။ သတို့သမီးကြိုရာတွင်လည်း ဆွေမျိုးများအားလုံး တစ်ရွာလုံးနီးပါး ကြိုကြသည်။ သတို့သမီးမိဘများ မပါချေ။ ထို့နောက် ညနေပိုင်းတွင် သတို့သားအိမ်၌ ဧည့်ခံကျွေးမွေးပြီးနောက် မင်္ဂလာဧည့်ခံပွဲ ပြီးဆုံးလေသည်။ ထိုဒေသရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများမှာ လက်ထပ်ပြီးနောက် ဆွေမျိုး စပ်ပွဲရှိသည်။ ဆွေမျိုးစပ်ပွဲမှာ သတို့သမီးမိဘနှင့်သတို့သားမိဘတို့ကို ကန်တော့ပြီး ဆွေမျိုးစပ်ကြသည်။ ကြီးသူကို ငယ်သူ အားလုံးက ကန်တော့ကြပြီး နာမည်များခေါ်ကာ ဆွေမျိုးစပ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ သတို့သမီးက သတို့သား၏မိခင်အား လက် ဆောင်ပစ္စည်းတစ်ခုခု ပေးရသည်။ သတို့သားက သတို့သမီး၏ဖခင်အား လက်ဆောင်ပစ္စည်း တစ်ခုခု ပေးရသည်။

မန်ကန်တွင်ရှိသော “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် သမီးမိန်းကလေးအား အရွယ်ရောက်လာသည်နှင့်မင်္ဂလာကြေး^၂ကို သတ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။ ယခုအခါ မိန်းကလေးတစ်ယောက်သည် အမျိုးအနွယ် မြင့်မြတ်သည်၊ ချမ်းသာသည်၊ ရုပ်ရည်လှ ပြီး မိန်းကလေးပီသသည်ဆိုလျှင် တန်ဖိုးရှိသည့်မိန်းကလေးတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး ဆန်ငါးအိတ်၊ ငွေငါးသိန်း၊ ကျွဲငါးကောင်နှင့် တင်တောင်းနိုင်မှ ထိုမိန်းကလေးအား လက်ထပ်ခွင့်ရှိကြောင်း မိဘများက သတ်မှတ်ထားကြသည်။ ထို့အပြင် မိန်းကလေး၏ အဖေ၊ အမေသို့ပေးရန် နို့ဖိုးကို ခြင်းအတွင်းတွင် ထားရှိပြီး အဘိုး အဘွား ဦးကြီး ဦးလေးများသို့ပေးရန် ပိုက်ဆံနှင့်အခြား ပစ္စည်းများကို ခြင်းအပြင်တွင် ထားကြသည်။ အဘိုး အဘွား ဦးကြီး ဦးလေးများအား ကွမ်းတစ်ပိဿာ၊ ဆေးရွက်ကြီးတစ်ပိ သာ၊ ထုံးတစ်ပိဿာ၊ ရှားစေးတစ်ပိဿာ၊ ငှက်ပျောတစ်ဖိ၊ နို့ဖိုးအဖြစ် နို့ဆီဘူးတို့ကို ယောက်ျားလေးဘက်မှ မိန်းကလေးဘက် သို့ မင်္ဂလာကြေးပေးရသည်။ အပျိုဖြစ်လျှင် ပေးရသောပစ္စည်းများမှာ အနည်းဆုံး တစ်ပိဿာပေးကြရသည်။ တစ်ခုလပ်နှင့်မှ ဆိုးမများအား ယူမည်ဆိုလျှင် ပစ္စည်းများကို တစ်ပိဿာအောက်သာ ပေးကြရသည်။ သို့ဖြစ်၍ မန်ကန်တွင် နေထိုင်ကြသော “ဝ”တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် မင်္ဂလာကြေးနှင့်ခန်းဝင်ပစ္စည်းပေး၍ လက်ထပ်ကြခြင်း^၃ ကို တွေ့ရသည်။

၁။ Social Grouping Based on Sex
၂။ Bride Price

၃။ Marriage by Purchase/Bride Price

နားဖောက်ပြီးသည်နှင့်ဝတ်စုံကို ကြိုမှာထားလေ့ရှိသည်။ မင်္ဂလာဆောင်အခမ်းအနားဖြင့် မိန်းကလေးအိမ်တွင် နံနက်ပိုင်း၌ ဧည့်ခံကျွေးမွေးသည်။ တပျော်တပါး ကကြပြီး မင်္ဂလာပွဲကို ကျင်းပကြသည်။ မိန်းကလေးဘက်မှ အဖေ၊ ဆွေမျိုးများကို ကန်တော့ကြပြီး ညနေပိုင်းတွင် ယောက်ျားလေးအိမ်သို့ သတို့သမီးကို ပို့ဆောင်ကြသည်။ ထိုသို့ပို့ရာတွင် သတို့သမီး၏ မိခင်နှင့်ဆွေမျိုးများ သူငယ်ချင်းများက လိုက်ပါပို့ဆောင်ကြသည်။ လမ်းတစ်ဝက်တွင် မိန်းကလေးသူငယ်ချင်းများက ကြီးတားသောအခါတွင် ယောက်ျားလေးဘက်မှ ငွေပေးကြရသည်။ ယောက်ျားလေးအိမ်တွင် ညအချိန်၌ ထပ်မံဧည့်ခံကျွေးမွေးကြခြင်းဖြင့် မင်္ဂလာပွဲကျင်းပသည်။ ထို့နောက် သတို့သားဘက်မှအဖေအမေ အဘိုးအဘွား ဆွေမျိုးများအား ကန်တော့ကြသည်။ ထိုအခါ ကျွဲနွားများ ပြန်ပေးလေ့ရှိသည်။ ပစ္စည်းတင်တောင်းပြီးမှ ယောက်ျားလေးဘက်မှ ပျက်ကွက်လျှင် ပစ္စည်းအားလုံး အဆုံးခံရသည်။ မိန်းကလေးဘက်မှ ပျက်ကွက်လျှင် (၁၀)ဆလျော်ရသည်။ မိန်းကလေးမိဘမှ မတတ်နိုင်လျှင် ဆွေမျိုးများမှပိုင်းဝန်းကူညီကာ လျော်ကြရသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတိုင်းလိုပင် လက်ထပ်ပြီး မိန်းမများမှာ လင်ယောက်ျားဘက်သို့လိုက်နေရပြီး လင်ယောက်ျား၏ မျိုးနွယ်စုဝင်များ ဖြစ်သွားကြသည်။ မွေးလာသောကလေးများမှာလည်း ဖခင်၏မျိုးနွယ်စုဝင်များ ဖြစ်သွားကြသည်။ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာကြည့်သောအခါ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် မျိုးနွယ်အုပ်စုတူပါက လက်ထပ်ခွင့် မရှိကြောင်း၊ မျိုးနွယ်အုပ်စု မတူမှသာ လက်ထပ်ယူနိုင်ကြောင်း လေ့လာသိရှိရသည်။ သို့ဖြစ်၍ မျိုးတွင်းအိမ်ထောင်စနစ်^၁ မကျင့်သုံးဘဲ မျိုးပအိမ်ထောင်စနစ်^၂ ကိုသာ ကျင့်သုံးကြောင်း တွေ့ရသည်။

လင်မယားကွာရှင်းခြင်း^၃

ရမ်းပြည်နယ်အရှေ့မြောက်ပိုင်းတွင် လားရှိုး၊ တန့်ယန်း၊ ပန်ဆန်းဒေသဟူ၍ ရှိသည့်အနက် တောင်ပေါ်ရွာဖြစ်သော နမ့်ခမ်းပို့ရွာရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် တစ်လင်တစ်မယားစနစ်ကို ကျင့်သုံးကြသည်။ သို့ရာတွင် ပန်ဆန်းပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများတွင် အချို့သည် မယားပြိုင်ခလေ့ ကျင့်သုံးကြောင်း တွေ့ရသည်။ လင်မယားကွာရှင်းမှုကိုလည်း အနည်းအကျဉ်း တွေ့ရသည်။ စိတ်သဘောထားခြင်း မတိုက်ဆိုင်သဖြင့် ကွာရှင်းခြင်း၊ ယောက်ျားမှဖြစ်စေ မိန်းမမှဖြစ်စေ ဖောက်ပြန်သဖြင့် ကွာရှင်းခြင်း၊ သားသမီး မထွန်းကားသဖြင့် ယောက်ျားမှတစ်ဖက်သတ် ကွာရှင်းခြင်း၊ နောက်အိမ်ထောင်ပြုလို၍ ကွာရှင်းခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။

ရှေးအခါက လင်မယားကွာရှင်းလိုလျှင် ရွာလူကြီးများရှေ့မှောက်တွင် ကွာရှင်းနိုင်သည်။ လားရှိုးပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် မိမိ၏ဇနီးကို အပြစ်အနာအဆာ တစ်စုံတစ်ရာ မပြနိုင်ဘဲ တစ်ဖက်သတ် ကွာရှင်းလိုသော် မင်္ဂလာဆောင်စဉ်က ပေးထားခဲ့သော မင်္ဂလာကြေးကို အဆုံးခံပြီး ပစ္စည်းတစ်စုံတစ်ရာမှ မရရှိဘဲ အိမ်ပေါ်မှ ဆင်းပေးရသည်။

လင်ယောက်ျားသည် ဖောက်ပြန်ပြီး အခြားမိန်းမနှင့်ကျူးလွန်မိပါက ရွာလူကြီးကို စိတ်ကျေနပ်အောင် နွားသတ်ပြီး တောင်းပန်ရသည်။ ရွာကိုလည်း ကျေနပ်အောင် တောင်းပန်ကာ ရွာဆေးပေးရသည်။ ထို့အပြင် မိမိ၏ယခင်မိန်းမကိုသာ ပြန်ယူရသည်။ မယားငယ်အား လုံးဝမပေါင်းသင်းရပေ။ ကလေးကိုလည်း မိန်းမဘက်မှ ထိန်းကျောင်းရသည်။ ကလေးစရိတ်လျော်ကြေးလည်း ပေးရသည်။

မိန်းမတစ်ဦးသည် မိမိ၏ယောက်ျား သေဆုံးပါက နောက်အိမ်ထောင်ပြုရန် ယောက္ခမများထံသို့ အိမ်ထောင်ပြုခွင့် တောင်းရသည်။ လင်ယောက်ျား၏ညီအစ်ကိုများထံမှ အိမ်ထောင်မပြုရသေးသူ တစ်ဦးဦးကို လက်ထပ်ယူနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ခဲအို မတ် ဦးစားပေးလက်ထပ်စနစ်^၄ ကို ကျင့်သုံးကြောင်းတွေ့ရသည်။ ၎င်းမိန်းမသည် အခြား ယောက်ျားအား လက်ထပ်ယူလိုပါက ယောက္ခမများ၏ခွင့်ပြုချက် ရမှသာ လက်ထပ်ယူနိုင်ပါသည်။

တန့်ယန်းအနီးရွာများရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများမှာ ယောက်ျားမှမယားငယ်ယူလျှင် မယားကြီးအား ငွေဒင်္ဂါးတစ်ထောင် ပေးရသည်။ ပစ္စည်းမှာ ယောက်ျားသာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိသည့်အခါရှိ၍ ငွေဒင်္ဂါးတစ်ထောင်ထက်ပို၍ ရှိသည့်အခါလည်း ရှိသည်။ ထိုသို့ခွဲဝေရာတွင် ရွာလူကြီးပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ယခုအခါ ယောက်ျားက အပြစ်ရှိပြီး တစ်ဖက်သတ် ကွာရှင်းလိုလျှင် မိန်းမအား သုံးသိန်းပေးလျော်ရသည်။ မိန်းမမှဖောက်ပြန်ပြီး တစ်ဖက်သတ် ကွာရှင်းလိုပါက လျော်ကြေးငွေ မရရှိသည့်အပြင် ပစ္စည်းများလည်း မရပေ။ ကလေးကိုလည်း ယောက်ျားကသာ ပိုင်ဆိုင်သည်။ ကွာရှင်းတော့မည်ဆိုလျှင် ဆွေမျိုးအားလုံး၏ ရှေ့မှောက်တွင် ကွာရှင်းခြင်း ပြုကြရသည်။

၁။ Endogamy
၂။ Exogamy
၃။ Divorce
၄။ Levirate

ထို့အပြင် ယောကျ်ားက မှားယွင်းပြီး လင်မယားကွာရှင်းပါက တံခါးဖွင့် ငွေလေးကျပ်၊ ဆန်တစ်ဆုပ်နှင့်လက်ဖက်
ခြောက်တစ်ထုပ်မှာ မပါမဖြစ် ပါကြရသည်။ အကြောင်းမှာ လက်ဖက်ခြောက် အသုံးပြုခြင်းဖြင့် စာထက်ပင် ပို၍ သေချာသည်။
တိကျသည်ဟုအယူရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုပစ္စည်းများကို အသက်ကြီးသူ လူကြီးတစ်ယောက်က လက်ခံယူရသည်။ မိန်း
မမှာအပြစ်ရှိပြီး ကွာရှင်းလိုပါက တံခါးဖွင့် ငွေသုံးဆယ်(ငွေဟောင်း)ပေးရသည်။ မိန်းမမှာ မိမိကလေးများအား တွေ့လိုပါက
လာတွေ့နိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။

လင်မယားကွာရှင်းမှုမှာ လွယ်ကူသော်လည်း ဖြစ်ပွားမှု နည်းပါသည်။ ယခုအခါတွင် ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံအရ ကွာရှင်း
မှုများ မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်သည်။ လားရှိုးနှင့်တန့်ယန်းဒေသကျေးရွာများရှိ ရပ်ကွက်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့မှ
ချမှတ်ထားသောစည်းမျဉ်းများအရ ကွာရှင်းမှုများ ပြုလုပ်ကြရသည်။ သို့သော် လင်မယား ကွာရှင်းမှုများမှာ မရှိသလောက်ပင်
ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသူအမျိုးသမီးများသည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည့်အချိန်မှစ၍ ၎င်းတို့၏ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများအရ သတ်
မှတ်ထားသော အယူအဆများနှင့်အညီ နေထိုင်ကြရသည်။ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် ကိုယ်ဝန်စတင်ရှိသည့်အချိန်မှစတင်၍ အ
ခြားသူတစ်ယောက်အား ကျိန်ဆဲခြင်း၊ နာကြည်းအောင် ပြောဆိုခြင်းများကို အထူးရှောင်ကြဉ်ရသည်။ အကယ်၍ ပြောမိပါက
ကိုယ်ဝန်ပျက်ကျတတ်သည်ဟုယုံကြည်ယူဆခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကောင်းကျိုးချမ်းသာနှင့်ပြည့်စုံသော ကလေးမျိုးရရှိစေ
ရန် ကြမ်းတမ်းရိုင်းပျစွာ ပြောဆိုခြင်း၊ ဆဲဆိုခြင်းများကို ရှောင်ကြဉ်ကြသည်။ ကလေးအမြွှာမွေးဖွားခြင်းကို ခိုက်တတ်သည်။
အန္တရာယ်ရှိသည်ဟုယူဆလေ့မရှိသော်လည်း ကလေးနှစ်ယောက်ကို တစ်ပြိုင်နက် မွေးရသဖြင့် မိခင်အလုပ်ရှုပ်သည်။ ကသီ
လင်တဖြစ်သည်ဟုယူဆသောကြောင့် အမြွှာမမွေးလိုကြပေ။ ထို့ကြောင့် အမြွှာမမွေးစေရန် ကိုယ်ဝန်ရှိချိန်တွင် ငှက်ပျောသီးအ
မြွှာ စားလေ့မရှိကြပေ။ ငှက်ပျောသီးအမြွှာ စားမိပါက ကလေးအမြွှာ မွေးတတ်သည်ဟုယုံကြည်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ “ဝ”
တိုင်းရင်းသူကိုယ်ဝန်ဆောင်များသည် အစားအသောက်ကို အထူးတလည် ရှောင်ကြဉ်လေ့မရှိပေ။ များများစားလျှင် အားရှိ
မည်။ အားရှိမှ မွေးနိုင်မည်ဟုယူဆကြသဖြင့် မိမိတို့အသိသရှိရာ အစားအစာကို နှစ်သက်သလို စားသောက်ကြသည်။
သို့သော် အနေအထိုင် အမှားအယွင်းမရှိစေရန် ဂရုပြုလေ့ရှိသည်။ ကိုယ်ဝန်ရှိစဉ် အသုဘအိမ်သို့ မသွားကြပေ။ အကယ်၍
သွားမိလျှင်လည်း အသုဘအိမ်မှအစားအစာကို မစားရပေ။ သေသူ၏အလောင်းကို မထိရ မကိုင်ရပေ။ ထိမိ ကိုင်မိပါက
မွေးလာသော ကလေးသည် လူသေကောင်ကဲ့သို့ စကားမပြောတတ်ဘဲ ဖြစ်နေတတ်သည်ဟုယူဆလေ့ရှိသည်။ အချို့ကမူ
အလောင်းကိုင်မိပါက သေသူတစ်ဖန် ပြန်ဝင်စားတတ်သည်။ မွေးလာမည့်ကလေး ရုပ်ဆိုးတတ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။
ကိုယ်ဝန်ရှိစဉ် မြေကြီးကို မထုရ၊ မရိုက်ရပေ။ ပြုလုပ်မိပါက နားပင်းနေသောကလေးကို ရတတ်သည်ဟုယူဆခြင်းကြောင့်ဖြစ်
သည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးသည် ကြက်၏လည်ပင်းကို လှီးမိပါက လည်စောင်းသောကလေးကို ရတတ်သည်။ မြွေကို
သတ်မိပါက ကလေးမွေးဖွားသောအခါ လျှာတစ်လစ်ဖြစ်နေတတ်သည်ဟုလည်း ယူဆကြသည်။ ထို့အပြင် ခင်ပွန်းဖြစ်သူသည်
ဇနီးသည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ် ပိုက်ဆံအပ်လေ့မရှိပေ။ အပ်မိပါက လာဘ်တိတ်တတ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ သတိမထား
မိဘဲ အပ်မိပါက လာဘ်မတိတ်မိစေရန် လင်မယားနှစ်ယောက်သည် မိဘများကို ကန်တော့ကြရသည်။ မိဘမရှိသောသူများ
ဖြစ်ပါက ထမင်း၊ အရက်တို့နှင့်အတူ ကြက်ဖတစ်ကောင် သို့မဟုတ် ဝက်အသေးတစ်ကောင်နှင့်နတ်တင်ကာ လာဘ်ပွင့်စေရန်
ဆုတောင်းရသည်။ ထိုသို့နတ်တင်ရာတွင် ကြက်အဖြူရောင်ကို သုံးလေ့မရှိကြပေ။ ဝက်ကိုမူ အမည်းရောင်ကို ရွေး၍ သုံးလေ့
ရှိကြောင်းကို ပန်ဖိန်းကျေးရွာမှ ဒေါ်နိုက်ကျန်၏ပြောကြားချက်အရ သိရှိရပါသည်။ လားရှိုးမြို့အနီးတစ်ဝိုက်မှ “ဝ”တိုင်းရင်း
သားများမှာမူ ထိုကဲ့သို့ ယူဆလေ့ မရှိပေ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများသည် ယောကျ်ားဖြစ်သူ အမဲလိုက်ခါနီးအချိန်တွင်
၎င်း၏အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို မထိရ၊ မကိုင်ရပေ။ ထိမိကိုင်မိပါက သားကောင်မရဟုယုံကြည်ကြသည်။ အခြားအမျိုး
သားများကလည်း အမဲလိုက်သွားစဉ် လမ်း၌ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးကို တွေ့ရပါက အမဲမရတတ်ဟုယူဆကြသည်။ ထိုသို့
တွေ့ပါက တံတွေးထွေးလိုက်မှသာ မကောင်းကျိုး ပျက်ပြယ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထိုအချက်များမှာ “ဝ”တိုင်းရင်းသား
များ ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ် ရှောင်ရန်၊ ဆောင်ရန် အချက်များပင် ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နေစဉ် မြင်မက်သော အိပ်မက်များပေါ်မူတည်၍ မိမိတို့မွေးလာမည့်ကလေးအား
ကျား၊ မ ခွဲခြားသောဓလေ့ကိုလည်း “ဝ”တိုင်းရင်းသူတို့တွင် တွေ့ရသည်။ ပလိုင်းပိုးထားသည်ဟုအိပ်မက်သည့်အခါနှင့်ပန်း
ပွင့်များ၊ ဂဏန်းကောင်များကို မြင်မက်သည့်အခါတွင် မိမိ၏ကလေးမှာ မိန်းကလေးဖြစ်သည်ဟုကြိုတင်တွက်ချက်ကြသည်။
သေနတ်ထမ်းလာသည်ကို မြင်မက်ခြင်း၊ ဓား၊ လှံ၊ လက်နက်မြင်မက်ခြင်း၊ ခရမ်းသီးကို မြင်မက်ခြင်းများဖြစ်သည့်အခါတွင်မူ
ယောကျ်ားကလေး မွေးတတ်သည်ဟုယူဆလေ့ရှိကြသည်။

မိန်းမတွင် ကိုယ်ဝန်ရှိသည်နှင့်ယောက်ျားဖြစ်သူသည် မီးနေသည်အတွက် လိုအပ်မည့်ငွေကြေးနှင့်ဆန်များကို ကြိုတင်စုဆောင်းထားရသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသူများ မီးဖွားပြီးလျှင် မီးလှုံသည့်အလေ့အထရှိသဖြင့် ခင်ပွန်းသည်က မီးနေထင်းကို ကြိုတင်ရှာဖွေရသည်။ မည်သို့သောအပင်ကို ခုတ်ရမည်၊ မည်သည့်သစ် ခုတ်ရမည်ဟူသော ကန့်သတ်ချက်များမရှိသော်လည်း များသောအားဖြင့် အသားမာသော သစ်ပင်၊ သစ်ယားပင်များကို ရွေးချယ်၍ သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။ သစ်ယားကို “ဝ”ဘာသာစကားအရ “မိုက်ကျိုး”ဟုခေါ်သည်။ မီးနေထင်းကို စုဆောင်းပြီးပါက သီးသန့်ခွဲကာ သိမ်းဆည်းထားလေ့ရှိသည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ် စားသောက်ရန် ကြက်များ မွေးလေ့ရှိသည်။ ထို့အပြင် မီးဖွားပြီးသည့်အခါ သွေးများများဆင်းပြီး သားအိမ်သန့်ရှင်းစေရန် ငရုတ်ကောင်းများများ စားလေ့ရှိသဖြင့် ငရုတ်ကောင်းကိုလည်း ကြိုတင်စုဆောင်းကြသည်။ ကလေးငယ်နှင့်မိခင် ရေချိုးသည့်အခါ ဆားကို ထည့်ချိုးလေ့ရှိသဖြင့် ဆားသန့်သန့်ကို ကြိုတင်ရှာဖွေထားရသည်။ ဆားမသန့်ပါက ကလေးယားယံတတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကလေးငယ်အတွက် လိုအပ်မည့်အနီးနှင့်အကျိုးများကိုမူ ကြိုတင်စုဆောင်းထားလေ့မရှိကြပေ။ ကြိုတင်စုဆောင်းမိပါက ကလေး အဖတ်မတင် ဖြစ်တတ်သည်ဟုယူဆခြင်းကြောင့် မွေးခါနီးအချိန်မှသာ ဝယ်ယူလေ့ရှိကြသည်။ မွေးဖွားရက်နီးပါက အဆင်ပြေပြေ မွေးဖွားနိုင်စေရန် လည်သည်ခေါ်၍ ဗိုက်ပြင်လေ့ရှိသော်လည်း ဆေးစားလေ့မရှိကြပေ။

မီးဖွားခြင်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် သားသမီးမွေးဖွားခြင်းကို မင်္ဂလာရှိသည်ဟုယူဆကြသည်။ ကလေးငယ်တစ်ဦး မွေးဖွားလာပါက မည်သည့်နေ့တွင် မွေးဖွားသောကလေးသည် ကောင်းသည်။ မည်သည့်နေ့တွင် မွေးပါမူ မကောင်းဟူသော သတ်မှတ်ချက်မျိုး မတွေ့ရပေ။ မည်သည့်နေ့ မည်သည့်အချိန်တွင် မွေးဖွားလာသောကလေးဖြစ်စေကာမူ မိမိတို့၏ ရင်သွေးဟူသမျှ မြတ်နိုးကြစမြင်ပင် ဖြစ်သည်။ သား၊ သမီးများကို ယောက်ျားလေး၊ မိန်းကလေးမရွေး ချစ်ခင်ကြသော်လည်း မိမိတို့၏ မျိုးနွယ်ဆက်ကို ဆက်ခံနိုင်မည့်သားယောက်ျားလေးကိုမူ မိသားစုတိုင်း တောင့်တကြစမြင်ပင် ဖြစ်သည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသူများ မီးဖွားသည့်အခါတွင် လက်သည်၏အကူအညီဖြင့် အိမ်တွင် မွေးဖွားကြသည်က များသည်။ ယခုနောက်ပိုင်းတွင် ဆေးရုံဆေးခန်းများ ပေါ်ပေါက်လာပြီဖြစ်သဖြင့် အချို့က ဆေးရုံဆေးခန်းသို့သွား၍ မွေးနေကြပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုသို့မွေးသူမှာ လူနည်းစုသာဖြစ်ပြီး အများစုမှာ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများအတိုင်း လိုက်နာကာ အိမ်တွင်သာ မွေးဖွားကြသည်။ အမျိုးသမီးတစ်ဦး မီးဖွားပါက မိခင်ဖြစ်သူက လာရောက်စောင့်ရှောက်ပေးလေ့ရှိသည်။ မီးဖွားရန် ဗိုက်နာသည့်အချိန်မှစ၍ အိမ်အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ဗဟုသုတနှင့်ပြည့်စုံသော အတွေ့အကြုံရှိသည့်အမျိုးသမီးကြီးများကလည်း လာရောက်ကူညီလေ့ရှိသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသူတို့မီးဖွားရာတွင် အဓိကအကျဆုံးသူမှာ လက်သည်ဖြစ်သည်။ မီးဖွားရာတွင် အခက်အခဲ မရှိစေရန် မိမိတို့ရပ်ရွာတွင် လက်သည်ကောင်းကောင်း ရှာ၍ မမွေးခင်အချိန်ကတည်းက ကြိုတင်အပ်နှံကာ ဗိုက်ပြင်လေ့ရှိသည်။

ဇနီးဖြစ်သူ မီးဖွားစဉ်တွင် ခင်ပွန်းဖြစ်သူ အိမ်၌ ရှိနေရန် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ ဇနီးသည်အတွက် လိုအပ်သောကိစ္စများကို ကူညီဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ဇနီးသည် မီးဖွားစဉ် လင်ယောက်ျားအနားမှာရှိပါက မွေးရလွယ်သောအယူအဆ ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ အကြောင်းတစ်စုံတရာကြောင့် ခင်ပွန်းဖြစ်သူ အိမ်မှာမရှိပါက ၎င်း၏ကိုယ်စား သူပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်းတစ်ခုခုကို ဇနီးသည်အနီးတွင် ထားပေးလေ့ရှိသည်။ သို့မှသာ မီးနေသည်သည် အခက်အခဲမရှိ မီးဖွားရ လွယ်ကူမည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

အမျိုးသမီးတစ်ဦး မီးဖွားရန် ဗိုက်နာသည့်အချိန်မှစ၍ နတ်တင်လေ့ရှိသည်။ မြန်မြန်မွေးစေရန်၊ မွေးဖွားရလွယ်ကူစေရန်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ နတ်တင်သည့်အခါတွင် ရှဉ့် သို့မဟုတ် ငှက် သို့မဟုတ် ကြက်ကို အရက်နှင့်ရော၍ တင်လေ့ရှိသည်။ နတ်တင်ရာတွင် အချို့က အိမ်တွင် တင်၍ အချို့က တောထဲတွင် တင်လေ့ရှိသည်။ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သော လူကြီးတစ်ဦး ဦးက ကျားမ မရွေး တင်ပေးခွင့်ရှိလေသည်။ သို့သော် နတ်တင်နေသည့်အချိန်တွင်မူ လူငယ်အမျိုးသမီးအမျိုးသားများ လာရောက်ကြည့်ရှုခြင်း မပြုရန်ကိုမူ တားမြစ်ထားကြသည်။

မီးဖွားရာတွင် မီးနေခန်းဟူ၍ သီးသန့်ထားပေးလေ့မရှိကြပေ။ အချို့က မိမိအိပ်ခန်းကိုသာ မီးနေခန်းအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ အချို့မှာ အတွင်းခန်းရှိ မီးဖိုခန်းကို မီးနေခန်းအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ အချို့“ဝ”အိမ်တွင် အတွင်းမီးဖို၊ အပြင်မီးဖိုဟူ၍ မီးဖိုနှစ်ခုရှိသည်။ မီးဖွားစဉ် အခက်အခဲကြုံပါက မွေးရလွယ်ကူစေရန် အိမ်ရှိတံခါးပေါက်ဟူသမျှ ဖွင့်ပေးခြင်း၊ သေတ္တာများဖွင့်ပေးခြင်းနှင့်အဖုံးဟူသမျှ ဖွင့်ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့မွေးဖွားရခက်ခဲခြင်းသည် မိဘကို ပစ်မှားမိ၍ မိဘက စိတ်နာနေသောကြောင့် ခက်ခဲခြင်းဖြစ်သည်ဟုယူဆလေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကြက်တစ်ကောင် သတ်ကာ ထမင်းဖြူနှင့်မိဘကို ကန်တော့ကာ တောင်းပန်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့ ကြက်ကို သတ်ရာတွင် ကြက်အနီကို ရွေးချယ်အသုံးပြုကြသည်။ ကြက်အဖြူကို သုံးလေ့မရှိပေ။ ကြက်ကို အထီးအမရွေး၍ မသတ်သော်လည်း ကြက်ဖကို အသုံးပြုကြသည်က များသည်။ “ရောင်ထိဘ”ကျေးရွာတွင်မူ မီးဖွားရခက်ပါက အဖေအမေနှင့်ယောက်ျားဖြစ်သူတို့၏ခြေလက်တို့ကို ရေဆေးကာ ထို

ရေကို မီးနေသည့်အား သောက်စေသည်။ သို့မှသာ မွေးဖွားရ လွယ်သည်ဟုလက်သည်ဖြစ်သူဒေါ်နန်းပလောက ပြောပြပါသည်။

မွေးဖွားလာသော ကလေးငယ်သည် မျက်နှာဖုံးစွပ်ပါလာပါက ပညာရှိဖြစ်မည်၊ ကောင်းကျိုးချမ်းသာရှိမည်ဟုယူဆကြသည်။ လက်ပွားခြေပွား ပါပါက စီးပွားဖြစ်သည်။ အချင်းစလွယ်နှင့်မွေးပါက ကောင်းစားမည် စသည်ဖြင့် ယူဆလေ့ရှိသည်။ ကလေးငယ်သည် ကိုယ်အင်္ဂါမစုံဘဲ မွေးဖွားလာပါက ထိုကလေးသည် မကောင်းသောဘဝမှလာသည်ဟုယူဆကြသည်။ ထို့အပြင် ကလေးပြောင်းပြန်မွေးပါက မိခင်ဖြစ်သူ ဒုက္ခရောက်သည်။ မွေးရခက်သည်ဟုယုံကြည်ကြသဖြင့် ထိုကလေးမျိုးမွေးသည့်မျိုးရိုးမှသူများနှင့်အိမ်ထောင်ပြုမိပါက မျိုးရိုးလိုက်တတ်သည်။ မိမိလက်ထက်တွင်လည်း ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်နိုင်သည်ဟုယူဆကာ ထိုမျိုးရိုးရှိသူများကို အိမ်ထောင်မပြုလိုကြပေ။ ကလေးအမြွှာမွေးခြင်းကို ခိုက်တတ်သည်ဟုယူဆလေ့မရှိသော်လည်း နှစ်ယောက်ပြိုင်တူမွေးရလျှင် မိခင်ပင်ပန်းသဖြင့် အမြွှာမမွေးလိုကြပေ။ အချင်းလည်ပင်းတွင် ပတ်၍ မွေးဖွားလာသောကလေးငယ်သည် ကြီးပြင်းလာသည့်အခါတွင်လည်း လည်ပင်းညစ်ခံရ၍ သေဆုံးတတ်သည်ဟုလားရှိုးမြို့အနီးတစ်ဝိုက်ရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများက ယုံကြည်ကြသည်။ ကလေးမွေးပြီးပြီးချင်း မိခင်ဖြစ်သူ မတော်တဆ သေဆုံးသွားပါက မိခင်နှင့်အတူ ကလေးငယ်ကို ရောနှောမြှုပ်သည့်ခလေးကို လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာက “ပန်ရရွာ”တွင် ကျင့်သုံးခဲ့ကြကြောင်း သိရှိရပါသည်။

မီးဖွားပြီးပါက မွေးစကလေးငယ်ကို ချက်ကြိုးဖြတ်ပေးရသည်။ ချက်ကြိုးမဖြတ်မီ ချက်ကြိုးကို တစ်ချက်ချည်ရသည်။ ချည်ပြီးမှသာ နီးကို အသုံးပြု၍ ချက်ကြိုးကို ဖြတ်ရသည်။ ထိုသို့ဖြတ်ပြီးပါက အနာမဖြစ်စေရန် ဝါးကို ပိုးထိုးစဉ်က ကျလာသည့်အမှုန့်ကလေးများကိုဖြစ်စေ၊ ချတောင်ပို့မှရသော မြေကြီးမှုန့်ကိုဖြစ်စေ သိပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ချက်ကြိုးဖြတ်ပြီးပါက မိခင်နှင့်ကလေးကို ရေနွေးနွေးဖြင့် ချိုးပေးလေ့ရှိသည်။ အချို့က ရေကို ပါးစပ်နှင့်ငုံပြီး ချိုးပေးလေ့ရှိသည်။ ကလေးနုသေးသဖြင့် ရေများများ မချိုးရဲသေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကလေးငယ်ကို မွေးပြီးပြီးချင်း ခေါင်းလျှော်ပေးလေ့ရှိသော်လည်း မိခင်ကိုမူ မွေးပြီး(၃)ရက်အကြာမှသာ ခေါင်းလျှော်စေသည်။

“ပန်ဖိန်း”ကျေးရွာတွင် ကလေးမွေးပြီးပြီးချင်း ဆားကို အရည်ဖျော်၍ ရေနင့်ရောပြီး ဂါထာရွတ်ဆိုကာ ကလေးရော မိခင်ပါ ရေချိုးပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ ချိုးပေးမှသာ ရောဂါဘယကင်းမည်ဟုယူဆလေ့ရှိကြောင်း လက်သည်ဒေါ်နီကကျင်က ပြောပါသည်။ ကလေးငယ်ကို ရေချိုးပြီးပါက အနီးဖြင့် ပတ်ကာ ကြိမ်ဖြင့် ရက်ထားသော သေတ္တာလေးထဲတွင် ထည့်သိပ်ထားလေ့ရှိသည်။ “နမ်းခမ်းဝို”ရွာတွင်မူ ထိုကဲ့သို့ ကြိမ်သေတ္တာမျိုး သုံးလေ့မရှိဘဲ ငှက်ပျောရွက်(၂)ရွက်ကို ခင်းကာ ထိုအပေါ်တွင် ကလေးကို သိပ်လေ့ရှိသည်။

ကလေးငယ် မွေးဖွားပြီးပါက အချင်းကို အဝတ်စုတ်ဖြင့် ထုပ်ကာ အိမ်၏အနောက်ဘက် (သို့မဟုတ်)အိမ်၏အောက်ဘက်အလယ်တည့်တည့်တွင် မြေမြှုပ်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့မြေမြှုပ်မှသာ ခွေးများ ဝက်များ ယူ၍မစားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အချင်းမြှုပ်ရာတွင် “တန့်ယန်း”ကျေးရွာ၌ ဖခင်ကိုယ်တိုင် မြှုပ်လေ့ရှိသည်။ ဖခင်သည် အချင်းကို ညာလက်ဖြင့် ကိုင်၍မြှုပ်ရသည်။ ဘယ်လက်ဖြင့် ကိုင်၍မြှုပ်မိပါက ကလေးငယ် ကြီးပြင်းလာသည့်အခါ ဘယ်သန်ဖြစ်သွားတတ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ “လွယ်လွန်”ကျေးရွာတွင်လည်း ဖခင်ကိုယ်တိုင်ပင် မြှုပ်ရသည်။ ဖခင်မဟုတ်ဘဲ အခြားသူမြှုပ်ပါက ကလေးငယ် မကျန်းမမာ ဖြစ်တတ်သည်ဟုယူဆခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အချင်းမြှုပ်ရာ၌ မြေကြီးကို နက်နက်တူးကာ ညာလက်မှအချင်းကို ကိုင်၍ ဘယ်လက်မှအရက်ပုလင်းကို ကိုင်ကာ မြှုပ်လေ့ရှိကြသည်။ အချင်းကို မြေကြီးထဲထည့်ပြီးသောအခါ အပေါ်မှအရက်လောင်းချရသည်။ ထို့အပြင် အချင်းဘေးပတ်လည်တွင်လည်း ဝါးကပ်ကာပေးရသည်။ ထိုသို့ကာထားသောဝါးကပ်ကို ညီညီညာညာ ရက်ထားရသည်။ ဝါးကပ်မညီပါက ကလေးငယ်ကြီးပြင်းလာသောအခါ သွားများ မညီညာဘဲဖြစ်တတ်သည်ဟုယုံကြည်မှုရှိကြောင်းကို ဦးစင်ကူးက ပြောပါသည်။ “ရောင်ထီဘ”ရွာတွင်လည်း ဖခင်ကိုယ်တိုင် အချင်းမြှုပ်သောခလေးကို တွေ့ရသည်။ ဖခင်မရှိပါက ဆွေမျိုးထံမှ တစ်ဦးဦးက မြှုပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ လားရှိုးအနီးတစ်ဝိုက်တွင်မူ မည်သူမြှုပ်ရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်မျိုးကို မတွေ့ရပေ။ ကလေးငယ် မွေးပြီးပြီးချင်း အခြားရွာမှဧည့်သည်များ ကလေးရှိသဖြင့် မဝင်ပါရန် တားမြစ်ရသည်။ မွေးပြီးစကလေးသူငယ် သူစိမ်းများမြင်တွေ့ပါက ပြုစားခံရတတ်သည်ဟုယုံကြည်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကလေးငယ်(၃)ရက်သားရှိမှသာ အပြင်လူများနှင့်တွေ့မြင်ခွင့်ပြုလေသည်။

မီးဖွားပြီး (၁၀)ရက် (၁၁)ရက်ခန့် ကြာသောအခါတွင် မီးနေသည်က မိမိကို တာဝန်ယူမွေးဖွားပေးသော လက်သည်အား ကန်တော့ရသည်။ ကန်တော့ရာတွင် အချို့က ဆန်၊ ငွေတို့ဖြင့် ကန်တော့လေ့ရှိသည်။ “ပန်ဖိန်း”ရွာတွင်မူ ထမင်းကျွေးခြင်း(သို့မဟုတ်)ထမင်းထုပ်ပေးခြင်း ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့ကန်တော့သည့်အပြင် ကင်ပွန်းရည်ဖြင့် လက်ဆေးပေးရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကန်တော့ခြင်း၊ လက်ဆေးခြင်းများ ပြုလုပ်ရခြင်းမှာ လက်သည်သည် မိမိမီးဖွားစဉ်က အညစ်အကြေးများကို ကိုင်တွယ်ပေးရသဖြင့် မိမိထက်ကြီးသူအပေါ် မိမိအပြစ်ရှိပါသည်။ ထိုအပြစ်ကို ခွင့်လွှတ်စေရန် ကန်တော့တောင်းပန်ခြင်း၊ အညစ်အကြေးကင်းစင်စေရန် လက်ဆေးပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အကြီးနှင့်အငယ် ရှိသည့်သဘောကို ပြလိုခြင်းဖြစ်သည်။

လက်သည်ဖြစ်သူကလည်း မိခင်နှင့်ကလေး ကျန်းမာချမ်းသာစေရန် ဆုတောင်းပေးလေ့ရှိပါသည်။ “လွယ်လွန်” ရွာတွင်မူ လက်ဆေးသည့်အခါ ရေနွေး၊ ဆပ်ပြာတို့ကို အသုံးပြုကြသည်။ လက်ဆေးပြီး လက်သုတ်ရန် အဝတ်ဖြူကိုလည်း သီးသန့်ထား ပေးရသည်။ ထမင်းကျွေးသည့်အခါတွင်လည်း အနီရောင်ကြက်တစ်ကောင်ကို သတ်ပြီး ကျွေးလေ့ရှိသည်။ သို့မှသာ ကုသိုလ် လည်းရမည်။ နောက်တစ်ကြိမ် မီးဖွားပါက လွယ်ကူမည်ဟုယူဆကြလေသည်။

ကင်ပွန်းတပ်ခြင်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသားကလေးငယ်များ၏ကင်ပွန်းတပ်ခြင်းသည် နေထိုင်ရာဒေသပေါ်မူတည်၍ အနည်းငယ်ကွဲလွဲမှုရှိ သည်။ ကလေးငယ်ကို မွေးပြီးပြီးချင်း အမည်ပေးသူများ ရှိသကဲ့သို့ ကလေးငယ်မွေးဖွားပြီး(၁၀)ရက် သို့မဟုတ် ရက်(၂၀) သို့ မဟုတ် တစ်လအကြာမှအမည်ပေးသူများလည်း ရှိသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဖောက်လိုက်ဆွေမျိုးစပ်ပုံစနစ်ကိုကျင့် သုံးသူများဖြစ်သဖြင့် မိမိတို့၏မျိုးနွယ်ဘက်သို့လိုက်သော၊ မိမိတို့၏အမွေကို ဆက်ခံနိုင်မည့်သားယောက်ျားလေး မွေးဖွားခြင်း ကို လိုလားကြသည်။ ကလေးငယ်သည် သားဦးဖြစ်သည်ဆိုပါက ငွေကြေးချမ်းသာလျှင် ချမ်းသာသည့်အလျောက် ကင်ပွန်း တပ်ပွဲကို အကြီးအကျယ်ကျင်းပလေ့ရှိသည်။

တန့်ယန်းဒေသတစ်ဝိုက်ရှိ အချို့သော “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ကလေးငယ်မွေးဖွားပြီး တစ်လအကြာမှသာ အမည် ပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ အမည်ပေးရာတွင် “မွတ်စမိုးဆရာတော်”ဟု “ဝ”တို့ခေါ်ဝေါ်ကြသောဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဘုန်း ကြီးက တာဝန်ယူ အမည်ပေးရလေသည်။ ထိုသို့အမည်ပေးရာတွင် ကင်ပွန်းတပ်ပွဲ မကျင်းပမီ(၁၀)ရက်ခန့် ကြိုတင်၍ အနီး အနားရွာများမှ မိတ်ဆွေသင်္ဂဟဆွေမျိုးများကို ကြိုတင်ဖိတ်ကြားလေ့ရှိသည်။ ကလေးငယ်နေထိုင်သောရွာမှ ရွာသူရွာသားများ ကိုမူ ရွာလုံးကျွတ်ဖိတ်ကာ ကျွေးမွေးလေ့ရှိသည်။ ကင်ပွန်းတပ်ပွဲ မပြုလုပ်မီ ကလေးကို တရော်ကင်ပွန်းဖြင့် ရေချိုးသန့်စင်စေ ကာ အနီးအသစ်ဖြင့် ထုပ်ထားရလေသည်။ ကလေးငယ်အား အမည်ပေးသောဆရာတော်အား ကလေး၏မိဘများက ဖယောင်း တိုင်၊ မုန့်၊ ဆန်အစရှိသော လှူဖွယ်ပစ္စည်းများကို လှူဒါန်းလေ့ရှိကြသည်။ ကလေးငယ်အတွက်ကိုမူ ရွာသူရွာသား ဆွေမျိုး မိတ်ဆွေများက ကြက်ဥ၊ ဆန်နှင့်အခြားအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို လက်ဆောင်ပေးလေ့ရှိကြသည်။ ကလေးငယ်၏ဖခင် ဘက်မှ ဦးလေး၊ ဘကြီး တော်စပ်သူများက ကလေးငယ်အတွက် သီးသန့်လက်ဆောင်ပေးလေ့ရှိသည်။ အချို့ငွေကြေးတတ်နိုင် သူများက ရွှေထည်ပစ္စည်းကို လက်ဆောင်ပေးလေ့ရှိသည်။

တန့်ယန်းဒေသမှ အခြား “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ကလေးငယ် မွေးပြီးပြီးချင်း အမည်ပေးကြသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ် ခြင်းမှာ နတ်နှင့်ပတ်သက်သော အယူအဆတစ်ခုကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ယုံကြည်မှုအရ ကလေးငယ် မွေးဖွားမည့်အိမ် တစ်အိမ်တွင် အိမ်၏ထောင့်မှနေ၍ နတ်က ကလေးငယ်၏အသံကို နားထောင်နေလေ့ရှိသည်။ ကလေးငယ်သံကြားသည်နှင့်ထို ကလေးတွင် ပေးပြီးသားအမည် ရှိမရှိ နားထောင်ပြီး ကလေးသည် အမည်မရှိသေးသူဖြစ်ပါက ထိုနတ်က ကလေးငယ်ကို အ မည်ပေးလေ့ရှိသည်။ နတ်က အမည်ပေးလိုက်ပါက ထိုကလေးသည် “နတ်၏လူ”ဖြစ်သွားနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့သောကလေးမျိုး ကို နတ်က အလိုရှိသည့်အချိန်တွင် ခေါ်သွားနိုင်သည့်အတွက် ထိုကလေးငယ်သည် အသက်မရှည်တတ်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကလေးငယ်သည် နတ်၏လူဖြစ်မသွားစေရန် အသက်ရှည်စေရန်အတွက် ဝမ်းမှကျွတ်သည်နှင့် ချက်ချင်း အမည် ပေးလေ့ရှိကြသည်။ မွေးပြီးနောက်နှင့်တစ်ရက်တွင် အနီးပတ်ဝန်းကျင်မှ လူများကို ဖိတ်ကာ အရက်၊ အသားဟင်းတို့ဖြင့် ဧည့် ခံကျွေးမွေးလေ့ရှိကြသည်။ ကလေးငယ်၏မိခင်နှင့်ဖခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများအားလုံးကိုလည်း ဖိတ်ကြားကြပြီး လာရောက်သူ များထဲမှ ကလေးမီးဖွားစဉ်က ကူညီခဲ့ဖူးသူများကို ကလေးမိဘက ကျေးဇူးတင်စကားပြောကြားလေ့ရှိသည်။ ကျွေးမွေးဧည့်ခံ သည့်အခါတွင် ဖိတ်ကြားထားသည့်ဧည့်သည်အရေအတွက်ပေါ်မူတည်၍ ကြက်(၁၀)ကောင်၊ အကောင်(၂၀)စသည်ဖြင့် ကျွေး မွေးကြသည်။ ကျွေးမွေးသောကြက်များထဲတွင် အနည်းဆုံးကြက်ထီးတစ်ကောင်နှစ်ကောင်ခန့် ပါရမည်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ကလေးငယ်၏ကံကြမ္မာကို ကြိုတင်ဟောကိန်းထုတ်ရန်အတွက် “ဝ”ရိုးရာကြက်ရိုးထိုးဗေဒင် ကြည့်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ကြက်မ ၏အရိုးကို ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ရာ၌ အသုံးပြု၍ မရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကလေးငယ်၏အမည်ရင်းကိုလည်း “ဝ”တို့သတ် မှတ်ထားသော နေ့(၁၀)နေ့ပေါ်တွင် မူတည်ကာ နေ့သင့်နံသင့် မှည့်ခေါ်လေ့ရှိကြသည်။ အမည်ကို အဘိုး၊ အဘွားနှင့်သက် ကြီးရွယ်အိုများက မှည့်ပေးလေ့ရှိကြသည်။ ကင်ပွန်းတပ်ပွဲသို့လာရောက်သည့်ဧည့်သည်များက ကလေးငယ်အတွက် နှစ်သက် ရာလက်ဆောင်များကို ပေးလေ့ရှိသည်။

ပန်ဖိန်းကျေးရွာမှ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများတွင်မူ ကလေးမွေးဖွားပြီး (၁၀)ရက် သို့မဟုတ် ရက်(၂၀) သို့မဟုတ် တစ်လ အကြာတွင် အမည်ပေးပွဲ ပြုလုပ်ကြသည်။ မည်မျှကြာလျှင် လုပ်ရမည်ဟုအတိအကျ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပေ။ ကလေးငယ် ကို မွေးပြီးပြီးချင်း အိမ်အပြင်သို့ခေါ်ထုတ်ကာ “နတ်ယူလျှင် ယူပါ၊ မယူလျှင် ကလေးငယ်ကို အိမ်ကို ပြန်ခေါ်ပြီ”ဟုအော်ပြော ရသည်။ နတ်က ယူမည်ဆိုပါက ကလေးငယ် အသက်မရှည်၊ သေသွားတတ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ သေဆုံး

ခြင်းမျိုးရှားပါးသော်လည်း ရှိခဲ့ဖူးသည်ဟုပန်ဖိန်းကျေးရွာမှလက်သည် ဒေါ်နိုက်ကျန်၏ ပြောပြချက်အရ သိရပါသည်။ ကလေး၏အမည်ကိုမူ နတ်ဆရာ သို့မဟုတ် ဘုန်းကြီး သို့မဟုတ် အဘိုးအဘွား သင့်တော်ရာလူက မှည့်ခေါ်ပေးလေ့ရှိပါသည်။ ကလေးအမည်ပေးပွဲတွင် ထမင်းကိုသာ ကျွေးလေ့ရှိပြီး ကင်ပွန်းတပ်ပွဲဖိတ်ကြားရာတွင် တစ်အိမ်တက်တစ်အိမ်ဆင်း လိုက်လံဖိတ်ကြားလေ့ရှိသည်။ ရွာသူရွာသားများက ထိုပွဲတွင် ကလေးငယ်ကောင်းကျိုးချမ်းသာရစေရန် ဘဝတစ်လျှောက် အဆင်ပြေစေရန် ဆုတောင်းပေးသောစလေ့သာရှိပြီး ကလေးအတွက် လက်ဆောင်ပေးသောစလေ့ကိုမူ ပန်ဖိန်းကျေးရွာတွင် မတွေ့ရပေ။ ကလေး၏အမည်ကို ရွေးချယ်ပြီးပါက လာရောက်သော ဧည့်ပရိသတ်များကြားတွင် ကြော်ငြာပေးလေ့ရှိသည်။

လွယ်လွန်ကျေးရွာရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ၏အမည်ပေးပုံကို လေ့လာကြည့်ပါက ကလေးငယ်မွေးပြီး (၁၀)ရက်အကြာတွင် အဘိုးအဘွားများက ကလေးငယ်ကို ရွာအပြင်သို့ ယူသွားကာ ရွာ၏နံဘေးတွင် ထမင်းတစ်ထုပ် ရေတစ်ခွက်နှင့်ငှက်အော်သံကြားသည့်ဘက်တွင် ချကာ ငှက်ကို အစာကျွေးပြီး ကလေးငယ်၏နာမည်ကို မှည့်ခေါ်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့နာမည်ပေးရာတွင်လည်း ကလေး၏မွေးနေ့ပေါ်မူတည်၍ နာမည်မှည့်လေ့ရှိသည်။ ကလေး၏အိမ်တွင် ကင်ပွန်းတပ်ပွဲကျင်းပသည့်အခါ မိခင်ဖခင်တို့၏ နှစ်ဖက်ဆွေမျိုးများနှင့်ရွာသူရွာသားများကို ဖိတ်ကြားကာ ဧည့်ခံကျွေးမွေးကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ နာမည်ပေးပြီးနောက် ကလေးငယ်၏ကျန်းမာရေး ကောင်းမွန်ပါက ထိုနာမည်နှင့်ကလေးငယ်၏ကျန်းမာရေး မကောင်းဘဲ ချူချာပါက ထိုနာမည်နှင့်ကလေးငယ် မတည့်ဟုယူဆသဖြင့် အနီရောင်ကြက်ထီးတစ်ကောင်ကို သတ်ကာ ထိုကြက်၏ခြေရိုးကို ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ပြီး အမည်ပြောင်းလေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့ပြောင်းလဲမည့်အမည်သစ်ကို ရွေးချယ်ပြီးသည့်အခါ အနီရောင်ကြက်ထီးတစ်ကောင်ကို အိမ်တံခါးတွင် သတ်ကာ ကလေးငယ်၏ယခင်က နာမည်သည် အိမ်တွင်းမှနာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနာမည်ကို မလိုချင်ပါ။ အိမ်ပြင်မှ နာမည်အသစ်ကို ယူပါမည်ဟုပြောဆိုရပါသည်။ ထိုသို့ အမည်သစ်ရွေးခြင်းကို နတ်ဆရာက ဦးဆောင်၍ ရွေးချယ်ပေးလေ့ရှိသည်။ သတ်ထားသော ကြက်၏သွေးကို အိမ်တံခါးဝ၏ဘယ်၊ ညာသို့ပတ်ကာ နတ်ကို ပူဇော်သည့်သဘောပြုလုပ်ရသည်။ ကြက်၏အသားကိုမူ ပြုတ်ကာ ခေါင်ရည်နှင့်သောက်ကြစားကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ စားသောက်သည့်အခါဆွေမျိုးများက အိမ်၏အတွင်းဘက်တွင် စား၍ နတ်ဆရာက အိမ်၏အပြင်ဘက်တွင် စားလေ့ရှိသည်။ ကြက်၏ခေါင်းနှင့်ခြေတစ်ဖက်ကို နတ်ဆရာအား ကျွေးမွေးလေ့ရှိသည်။ လေးစားသည့်သဘောဖြင့် ကျွေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ကလေးငယ်၏ဆွေမျိုးများက ကလေးငယ်၏အမည်သစ်ကို တစ်လှည့်စီ ခေါ်ပေးလေ့ရှိသည်။ လွယ်လွန်ကျေးရွာတွင် ကျင်းပသော ကင်ပွန်းတပ်ပွဲများ၌ များသောအားဖြင့် ကြက်ဝက်တို့ဖြင့် ချက်ထားသော “ဝ”ရိုးရာဆန်ပြုတ်ဖြင့် ဧည့်ခံကျွေးမွေးလေ့ရှိသည်။

လားရှိုးမြို့ရှိခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများကမူ ၎င်းတို့၏ကလေးများကို ဘုရားကျောင်းသို့အပ်ပြီးမှသာ အမည်ပေးကင်ပွန်းတပ်လေ့ရှိကြသည်။ ကလေးမီးဖွားပြီး (၈)ရက်ကျော်သည့်အခါ ကလေးငယ်၏မိဘတစ်ဦးဦးက တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ကလေးပိုက်ပြီး ဘုရားကျောင်းသို့ သွားရသည်။ ငှက်ပျောတစ်ဖီး၊ ဆန်တစ်ပြည်နှင့်ဆရာတော်သို့ ကလေးငယ်ကို အပ်ရသည်။ တစ်ချို့က ငွေလှူဒါန်းလေ့ရှိကြသည်။ ဆရာတော်က ကျမ်းစာဖတ်၍ ကလေးငယ်ဘဝ တိုးတက်စေရန် ဘုရားသခင်က ကောင်းချီးပေးစေရန် မစစေရန် ဆုတောင်းပေးလေ့ရှိသည်။ ဘုရားကျောင်းအပ်ပြီး အမည်ပေးသည့်အခါတွင်မူ မိဘဆွေမျိုးများက ကြိုက်နှစ်သက်ရာနာမည်ကို ရွေးချယ်ပေးလေ့ရှိသည်။ အချို့ကမူ တစ်နှစ်ပြည့်တိုင်း ဘုရားကျောင်းတွင် မွေးနေ့သဘောမျိုး ကျင်းပလေ့ရှိသည်။

ကလေးငယ်မွေးဖွားစဉ် ထူးခြားသော ဖြစ်စဉ်များနှင့်ကြုံပါက သို့မဟုတ် ကလေးငယ်တွင် မွေးလာကတည်းက ထူးခြားမှုတစ်စုံတရာပါလာပါက ထိုထူးခြားမှုပေါ်မူတည်၍ ကလေး၏အမည်ကို မှည့်ခေါ်ခြင်းမျိုးကိုလည်း “ဝ”တို့တွင် တွေ့ရပါသည်။

ဥပမာ။ ။အသားအလွန်ဖြူသောကလေးဖြစ်ပါက မောင်ဖြူ သို့မဟုတ် မဖြူ စသည်ဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ရသော “ဝ”အမည်ကို မှည့်ခေါ်လေ့ရှိကြကြောင်းလည်း သိရှိရပါသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများ၏နေထိုင်ရာဒေသအလိုက် ကင်ပွန်းတပ်ပွဲကျင်းပရန် ရက်ရွေးချယ်ခြင်းနှင့်ပွဲကျင်းပပုံကျင်းပနည်းမှာ အနည်းငယ်ကွဲလွဲမှုရှိကြသော်လည်း ကလေးငယ်များကို အမည်ပေးသောအခြေခံသဘောတရားမှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ သားယောကျ်ားလေးများနှင့်သမီးမိန်းကလေးများကို အမည်ပေးရာတွင် သီးသန့်သတ်မှတ်ထားသော အမည်ပေးစည်းမျဉ်းများ ရှိလေသည်။ သားယောကျ်ားလေးများကို အမည်ပေးရာတွင် ပထမဆုံးမွေးသော သားကို အမည်ရှေ့တွင် “အိုက်” တပ် ၍ခေါ်ရသည်။ ဒုတိယသားကို “ညီ”၊ တတိယသားကို “ဆမ်”၊ စတုတ္ထသားကို “စိုင်း”၊ ပဉ္စမသားကို “ငို”၊ ဆဋ္ဌမသားကို “လုတ်”၊ သတ္တမသားကို “ကျက်”၊ အဋ္ဌမသားကို “ဂျစ်”ဟု မှည့်ခေါ်လေ့ရှိသည်။ နဝမသားရှိပါက “အိုက်”မှပြန်စ၍ အစီအစဉ်အတိုင်း ခေါ်လေ့ရှိကြသည်။

ဥပမာ။ ။“အိုက်ကျစ်”ဟူသောအမည်ကို ကြားပါက “ဝ”ထုံးစံအရ ပထမသားဖြစ်သည်ဟု ချက်ချင်းသိနိုင်ပေသည်။ သမီးမိန်းကလေးများတွင်လည်း ပထမဆုံးမွေးသောသမီးကို “ယေ”၊ ဒုတိယသမီးကို “အီး”၊ တတိယသမီးကို “အမ်း”၊

စတုတ္ထသမီးကို “အုပ်”၊ ပဉ္စမသမီးကို “အက်”၊ ဆဋ္ဌမသမီးကို “အစ်(ပ်)”၊ သတ္တမသမီးကို “အူး”၊ အဋ္ဌမသမီးကို “အ(စ်)”ဟု ခေါ်လေ့ရှိကြောင်း သိရပါသည်။ နဝမသမီးရှိပါကလည်း ယေမှပြန်စ၍ အစီအစဉ်အလိုက်ခေါ်ကြသည်။

ဥပမာ။ ။မအက်ရှမ်းဟူသော အမည်ကိုကြားပါက ပဉ္စမသမီးဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်လေသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့ အမည်ပေးပွဲ ကျင်းပရာတွင် မည်မျှကွဲပြားသည်ဖြစ်စေ အမည်မှည့်ရာတွင် အထက်ပါသတ်မှတ်ချက်များနှင့် “ဝ”တို့၏ပြက္ခဒိန်တွင် သတ်မှတ်ထားသော နေ့(၁၀)နေ့အပေါ်တွင် အခြေခံကာ အမည်အမျိုးမျိုးကို သင့်တော်သလို မှည့်ခေါ်ကြကြောင်း သိရပါသည်။

မိခင်နှင့်ကလေးအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း

“ဝ”အမျိုးသမီးများ မီးဖွားပြီး (၃)ရက်ကြာသည့်အခါ လစီဖြာ၊ လတံ၊ လတလွန်းစသောအရွက်များကို ပြုတ်ကာ မိခင်နှင့်ကလေးကို ရေချိုးပေးလေ့ရှိသည်။ (၃)ရက် ပြည့်ပြီးမှသာ မီးနေသည်များ ခေါင်းလျှော်လေ့ရှိသည်။ “ပန်ဖိန်း”ဒေသတွင်မူ ဟိုခို၊ ခိုလျန်စသည့်ဆေးမြစ်များကို ပြုတ်ကာ ရက်(၂၀)ကြာသည်အထိ ရေချိုးကြသည်။ ထို့အပြင် ထိုဆေးမြစ်ကို ပြုတ်၍လည်း သောက်ကြသည်။ မီးနေသည်များအတွက် ဖော်စပ်ထားသော “ဝ”ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးများကိုလည်း သောက်လေ့ရှိသည်။ “တန့်ယန်း”ဒေသတစ်ဝိုက်တွင်မူ သွေးဆေးနှင့်အရက်ကို ရော၍ သောက်လေ့ရှိကြသည်။ များသောအားဖြင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် မီးဖွားပြီးပါက ငရုတ်ကောင်းကို ရေနွေးနှင့်သောက်လေ့ရှိကြသည်။ အနည်းဆုံး တစ်နေ့တစ်ခါ သောက်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့သောက်ပါက အညစ်အကြေးများဆင်းကာ သားအိမ်သန့်ရှင်းသည်ဟုယူဆခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အချို့က ငရုတ်ကောင်းကို မှန်မှန်သောက်ပါက အခြားဆေးများစားရန် လိမ်းရန်ပင် မလိုအပ်ဟု ပြောလေ့ရှိကြသည်။

“ပန်ဖိန်း”ဒေသတွင် မီးဖွားပြီးသည့်အချိန်မှစ၍ မီးနေသည်များအား သားအိမ်မကျစေရန်အတွက် သားအိမ်ကို ပင့်တင်နိုင်သည့်ခါးစည်းကြီးမျိုးကို စည်းထားလေ့ရှိသည်။ ခါးစည်းကြီးသည် အနံ ၁ ပေခွဲ အလျား ၁၅ ပေ ရှည်သည်။ ထို့အပြင် အားရှိစေရန် ကြက်ဥနှင့်ကြိသကာကိုလည်း ပြုတ်သောက်စေသည်။ “ဝ”အခေါ် “ရေယွန်မြက်”ပဉ္စငါးပါးကို ရေစင်စင်ဆေးကာ ပြုတ်၍သောက်လေ့ရှိသည်။ သွေးတက်သည့်အခါတွင်လည်း ထိုအရွက်ကိုပင် ပြုတ်သောက်လေ့ရှိသည်။ ခေါင်းပေါ်တွင် ထိုအရွက်ကို တင်ထားပါကလည်း သွေးတက်ရောဂါ သက်သာသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ပြင် ချွေးပုပ်များ ထွက်စေရန် ချွေးအောင်းသောလေ့ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ လားရှိုးအနီးတစ်ဝိုက်ရှိ “ဝ”အမျိုးသမီးများကမူ မွေးပြီး တစ်လကြာသည်အထိ ပိတ်စအရှည်ကြီးဖြင့် မိုက်ကို ပတ်ထားလေ့ရှိပြီး ထိုပိတ်စပေါ်မှ ပေါက်တူးကို မီးကင်ကာ ကပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ ပေါက်တူး၏ အပူဓာတ်ကြောင့် ဝမ်းဗိုက်အတွင်းမှ အညစ်အကြေးများ ဆင်းစေရန် ဖြစ်သည်။ ထိုဒေသတွင် ချွေးအောင်းလေ့ မရှိကြပေ။

မီးဖွားပြီးပြီးချင်း ကလေးငယ်ကို နို့တိုက်လေ့ရှိသည်။ မီးနေသည်သည် နို့ထွက်စေရန်နှင့်အားရှိစေရန် အစားများများ စားပေးရသည်။ များသောအားဖြင့် ကြက်သားနှင့်ကြက်ဥကို စားပေးရသည်။ အမဲသားပြုတ်ကိုလည်း စားပေးရသည်။ “တာကူးကန့်”ရွက် တရုတ်နံနံကို ခတ်၍ ဟင်းခါး မကြာခဏချက်သောက်ရသည်။ ထိုဟင်းခါးသည် နို့ထွက်များစေရုံသာမက ကလေးမိုက်မနာစေရန်အတွက်လည်း အထောက်အကူဖြစ်စေသည်။ ပိန္နဲရွက်ကိုလည်း မကြာခဏ ဟင်းချက်ကျွေးလေ့ရှိသည်။ မွေးပြီးပြီးချင်း နို့မထွက်ပါက အခြားသားသည်အမေများကို အကူအညီခေါ်ကာ နို့တိုက်စေသည်။ ထိုသို့နို့တိုက်ရာတွင် လေးငါးလသား ကလေးငယ်များ၏မိခင်များကိုသာ ခေါ်လေ့ရှိသည်။ တစ်နှစ်သားအရွယ်ရှိ မိခင်များ၏နို့ကို တိုက်လေ့မရှိပေ။ လနုပါက အစားရှောင်လေ့ရှိပြီး ထိုမိခင်များ၏နို့သည် ကလေးငယ်ကို ဥပါဒ်မဖြစ်စေနိုင်၊ ကလေးလရင့်သောမိခင်များသည် အစားစုံတတ်သဖြင့် ကလေးငယ် ဥပါဒ်ဖြစ်မည်ကို စိုးရိမ်ခြင်းကြောင့် ထိုကဲ့သို့ သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

မီးနေသည်များ နို့မထွက်ဘဲ နို့ချောင်းပိတ်နေပါက နို့ထွက်စေရန်နှင့်အားရှိစေရန်အတွက် ဝက်ခြေထောက်ကို ငရုတ်ကောင်းများနှင့်ပြုတ်ကာ သောက်လေ့ရှိသည်။ အချို့ဒေသတွင်မူ မန်းမှုတ်တတ်သောလူကြီးများရှိပါက ဂါထာများရွတ်ဆိုကာ မန်းမှုတ်ခြင်းဖြင့် နို့ချောင်းပွင့်စေနိုင်သည်ဟုယူဆလေ့ရှိကြသည်။ တန့်ယန်းဒေသတွင် ပိန္နဲရွက်များ ပြုတ်သောက်ခြင်း၊ သဖန်းသီးကို ပါးပါးလှီး၍ ဆန်ပြုတ်ပြုတ်သောက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပါက နို့ချောင်းပွင့်စေနိုင်သည်။ နို့ထွက်ကောင်းစေနိုင်သည်ဟုယူဆသည်။ အချို့ကမူ ရေနွေးကျပ်ထုပ်ထိုးလေ့ရှိကြသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ မီးဖွားပြီးပါက အနည်းဆုံး(၃)ရက်မှ အများဆုံး(၁၀)ရက်အကြာတွင် မီးထွက်လေ့ရှိကြသည်။ တစ်လမပြည့်မချင်း အလုပ်ကြမ်းလုပ်ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ကြသည်။ အချို့မှာမူ (၁၀)ရက်ပြည့်ပြီးသည်နှင့်တောင်ယာဆင်းလေ့ရှိကြသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် မွေးစကလေးငယ်ကို မိခင်နို့တိုက်ရုံသာမက အချို့က ထမင်းကိုလည်း ဝါး၍ခွံလေ့ရှိကြသည်။ အချို့ကမူ မိခင်နို့ကိုသာ တိုက်ကျွေးပြီး သုံးလကြာမှသာ ထမင်းကျွေးလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ထမင်းကျွေးရာတွင် ကြက်ဥ၊ ကြက်သား၊ ဝက်သားတို့ကို ထမင်းနှင့်ရော၍ ဝါးကာ ခွံကြသည်။ ကလေးအလွန်ငိုပါက ရာမိန်းကျော့(ခွေးသေးပန်းရွက်)ကို ပြုတ်ကာ ထိုပြုတ်ရည်နှင့်ရေချိုးပေးပါက အငိုတိတ်မည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ လားရှိုးအနီးပတ်ဝန်းကျင်ဒေသများတွင်မူ ထို

ကဲ့သို့ ကလေးများငိုခြင်းသည် စုန်းပြုစားခြင်း သို့မဟုတ် နတ်ပြုစားခြင်းဟုယုံကြည်သဖြင့် ကလေး၏မိခင်နှင့်ဖခင်တို့က ထမင်းအနည်းငယ်ကို ယူ၍ အိမ်၏အပြင်ဘက်သို့ ပစ်ပေးရသည်။ ထိုသို့ပစ်သည့်အခါ ပါးစပ်မှလည်း “မကောင်းသောအရာ များသည် ပြုလုပ်သူ၏ နောက်သို့သာ ပြန်လိုက်သွားပါ” ဟုရွတ်ဆိုရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် မကောင်းဆိုးဝါးများကို အစာကျွေးသည့်သဘောပင် ဖြစ်သည်။

ကလေးငယ်အတွက် လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း^၁

ကလေးငယ် ဖျားပါက လိပ်ပြာလွှင့်တတ်သဖြင့် လိပ်ပြာခေါ်ပေးရသည်။ လားရှိုးပတ်ဝန်းကျင်တွင် ထိုသို့လိပ်ပြာခေါ် သည့်အခါ ကြက်ဥတစ်လုံး၊ ကြက်တစ်ကောင်၊ ဆန်တစ်ခွက်တို့ကို အိမ်ထဲတွင် တင်မြောက်ပသကာ သက်ကြီးရွယ်အိုများကို ဖိတ်ခေါ်၍ ကလေးငယ်အတွက် ဆုတောင်းခိုင်းရသည်။ ထိုသက်ကြီးရွယ်အိုများထဲမှ ကလေးငယ်နှင့်ဆွေမျိုးတော်စပ်သော အကြီးအကဲသုံးဦးက တစ်ဦးလျှင် ကြိုးတစ်ချောင်းကျ ကလေးငယ်၏လက်ကိုချည်ပေးရသည်။ ထိုသို့ချည်ပေးခြင်းမှာ ကလေး ငယ် နေကောင်းလာစေရန်နှင့်အသက်ရှင်စေရန်အတွက် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ တင်မြောက်ပသထားသောအစားအစာများကို လာရောက်သောအဘိုးအဘွားများကို ချက်ကျွေးလေ့ရှိသည်။ ပန်ဖိန်းကျေးရွာတွင်မူ အဘိုးအဘွား(၇)ယောက် သို့မဟုတ် (၉) ယောက်ကိုသာ ထမင်းဖိတ်ကျွေးလေ့ရှိပြီး ထိုအဘိုးအဘွားများက ကလေးကို ချည်တစ်ယောက်တစ်ကွင်း ချည်ပေးကာ ကလေးကျန်းမာပါစေ ချမ်းသာပါစေဟုဆုတောင်းပေးရသည်။ ထိုသို့ ဆုတောင်းရာတွင် ဆန်၊ ကြက်ဥ၊ ကြက်တို့ကို လမ်းမပေါ် တွင် တင်မြောက်ဆုတောင်းပေးရသည်။ ထိုသို့တင်မြောက်ပြီးသောဆန်နှင့်ကြက်ဥကို ကလေးငယ်အား ချက်ကျွေးရသည်။ ထို သို့ချက်ကျွေးခြင်းမှာ ကလေးငယ်အား ရောဂါကင်းရှင်းစေရန် ဖြစ်သည်။ ဆုတောင်းသည့်အခါတွင်လည်း ကလေး၏အမည် ကို ခေါ်၍ “ရှိရင် လာခဲ့” ဟုခေါ်ရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းကို လိပ်ပြာခေါ်ခြင်းဟုခေါ်သည်။

ကလေးငယ်သည် မကြာခဏ နာမကျန်းဖြစ်၍ ချူချာပါက မိဘနှင့်မတည့်ဟုယူဆကာ ကလေးငယ်နေကောင်းစေရန် ကျန်းမာအသက်ရှည်စေရန်အတွက် အမျိုးအနွယ်ကောင်းသူထဲမှ တစ်ဦးဦးကို စတိသဘောဖြင့် ရောင်းရသည်။ အမျိုးအနွယ် ကောင်းကောင်းကို ရောင်းမှ ကလေးကောင်းစားမည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ အချို့ကမူ ဘုန်းကြီးထံ ရောင်းလေ့ရှိသည်။ သား သမီး မကြာခဏ သေဆုံးတတ်သောမိဘမျိုးမှမွေးဖွားလာပါက ကလေးအဖတ်တင်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ကလေးလာကြည့်သူများ အား ထမင်းချက်ကျွေးလေ့ရှိသည်။ လာရောက်ကြည့်ရှုသူများကလည်း အပြန်အလှန်ကူညီသည့်သဘောဖြင့် ကလေးနှင့်မိခင် အတွက် ကြက်များကို လက်ဆောင်ပေးလေ့ရှိသည်။

ငယ်ရွယ်သူများဘဝ

“ဝ” မိန်းကလေး

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့သည် တောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းလုပ်ငန်းကို အဓိကထားလုပ်ကိုင်သူများ ဖြစ်သည့်အလျောက် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားအားလုံးနီးပါး တောင်ယာလုပ်ကိုင်ကြသည်။ “ဝ” တို့၏အယူအဆအရ တောင်ယာမသွားသောမိန်းမကို “မိန်းမပျင်း” ဟုယူဆလေ့ရှိရာ အမျိုးသမီးတိုင်းလိုလိုပင် တောင်ယာသွားလေ့ရှိသည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသူတို့သည် ကလေးမီးဖွား ပြီး တစ်လခန့် အိမ်တွင် နားနေပြီးမှသာ တောင်ယာသွားလေ့ရှိကြသည်။ ကလေးငယ်ကို ကျောတွင် ပိုးကာ လုပ်ငန်းခွင်သို့ဝင် ကြရသည်။ ထင်းခုတ်သွားသည့်အခါတွင်ပင် ထင်းစည်းကို ကျောတွင် ပလိုင်းဖြင့် ပိုး၍ ကလေးငယ်ကို ရှေ့မှတဘက်ဖြင့် လွယ်ကာ ခေါ်ဆောင်သွားလေ့ရှိသည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသူအမျိုးသမီးများသည် ကလေးငယ်ကို ကူညီထိန်းကျောင်းပေးမည့်ဆွေ မျိုးများရှိမှသာ ကလေးငယ်ကို အိမ်တွင် ထားခဲ့နိုင်ကြသည်။

သမီးမိန်းကလေးများကိုမူ မိခင်က အနီးကပ်သင်ကြားပေးသည်။ အမျိုးသမီးငယ်ကလေးများအား နံနက်အရုဏ်တက် ချိန်မှစ၍ မောင်းထောင်းနိုင်ရန် မိခင်က ငယ်စဉ်ကပင် လေ့ကျင့်ပေးသည်။ နံနက်စောစော မောင်းထောင်းသံကြားရသောအိမ်မှ မိန်းကလေးသည် လုံ့လဝီရိယရှိသူဖြစ်သည်။ “မိန်းမကောင်း” “မိန်းမအလိမ္မာ” ဖြစ်သည်ဟု “ဝ” တို့က ယူဆတတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်ကပင် မိခင်က တောင်ယာသို့ခေါ်ဆောင်သွားပြီး တောင်ယာလုပ်ငန်းများ ကျွမ်းကျင်စေရန် အနီးကပ်သင် ကြားပေးသည့်အပြင် အသက်(၁၀)နှစ်ကျော်မှစတင်ကာ မိန်းမတို့တတ်အပ်သော အချုပ်အလုပ်၊ အချက်အပြုတ်များကို သင် ကြားပေးလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင် ကာလသားများနှင့်ရောရောနှောနှောနေရန် ဧည့်သည်များလာပါက အိမ်ရှင်ဝတ္တရားကျေပြန်စွာ ပြုတတ်စေရန် သာရေးနာရေးကိစ္စများတွင် ကူညီဆောင်ရွက်တတ်စေရန် လေ့ကျင့်ပေးထားသည်။ အဓိကအားဖြင့် မိဘသ ဘောမတူသောအိမ်ထောင်ဘက်မျိုး မရွေးချယ်မိစေရန် မိခင်က သွန်သင်ဆုံးမပေးလေ့ရှိသည်။ အိမ်ထောင်မှုနိုင်နင်းပြီး လိမ္မာ ရေးခြားရှိမှသာ မိန်းမပီသသည်ဟုယူဆလေ့ရှိသဖြင့် ထိုသို့သောမိန်းကလေးဖြစ်လာစေရန် မိခင်က တာဝန်ယူလေသည်။

၁။ Soul catching for child

သားကြီးမှ ကလေးကူထိန်းနေပုံ

“ဝ” ယောကျ်ားလေး ကလေးအကြီးရှိသောမိသားစုတွင် ကလေးအကြီးများက မိခင်ဖခင်တို့ကို ကူညီသည့်သဘောဖြင့် အငယ်များကို ထိန်းကျောင်းပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ထိန်းကျောင်းရင်း ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် နေတတ်သွားစေရန် ကလေးအချင်းချင်း ပညာပေးသွားလေ့ရှိသည်။ လူကြီးများရှေ့မှဖြတ်ပါက ခေါင်းငုံ့သွားရမည်။ ကြီးသူ၏စကားကို လေးစား နာခံရမည်။ အချင်းချင်း တိုင်ပင်ကူညီရမည် အစရှိသည့်ရှိသင့်သော ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများ ပြည့်ဝလာစေရန် မိဘဆွေမျိုး များက ဝိုင်းဝန်းပျိုးထောင်ပေးလေ့ရှိသည်။

ကလေးများ လေးငါးနှစ်အရွယ်တွင် မိဘများနှင့်လုပ်ငန်းခွင်သို့လိုက်ပါသွားရင်း မိမိတို့တတ်နိုင်သမျှ ရေခပ်ခြင်း၊ ထင်းရှာခြင်း၊ ဝက်စာကျွေးခြင်းစသည့်လုပ်ငန်းများတွင် ဝိုင်းဝန်းကူညီကြသည်။ အားလပ်သည့်အခါ အပေါင်းအဖော်များနှင့် ကစားလေ့ရှိကြသည်။ ရှေးယခင်က ၁၀ နှစ် ၁၁ နှစ်ခန့်အရွယ်ရောက်မှသာ ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် ပညာသင်ကြားစေပြီး ယခု အခါတွင် ၅ နှစ် ၆ နှစ်အရွယ်မှစ၍ ကျောင်းစတင်ကြသည်။ အစိုးရအသိအမှတ်ပြု စာသင်ကျောင်း၊ ဘုန်းကြီးကျောင်း၊ ရှမ်းစာ သင်ကျောင်းစသည့်ကျောင်းအမျိုးမျိုးအနက် မိမိတို့နှင့်လက်လှမ်းမီရာ သင့်တော်ရာကျောင်းများတွင် ပညာသင်ကြားကြလေ သည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့တွင် သားယောကျ်ားလေးများအား ဖခင်ဖြစ်သူက ဦးဆောင်ကာ ယောကျ်ားတို့တတ်အပ်သော ပညာများကို တစ်စတစ်စ သင်ကြားပေးလေ့ရှိသည်။ ဖခင်မရှိပါက ဖခင်၏အစ်ကိုများ၊ ညီများ(ဘကြီး၊ ဦးလေးတော်စပ်သူ) က သင်ကြားပေးကြသည်။ ပေါက်ပြားကို ကိုင်နိုင်သည့်အရွယ် ၅ နှစ်ခန့်မှစ၍ တောင်ယာလုပ်ခြင်း၊ သစ်ခုတ်ခြင်းလုပ်ငန်း များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေသည်။ အမဲလိုက်တတ်အောင်လည်း ထိုအရွယ်မှစတင် လေ့ကျင့်ပေးသည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့ တွင် အလုပ်ကို မိဘခိုင်းသောအခါတွင်မှသာ ထ၍လုပ်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ မိမိ၏အသိစိတ်ဓာတ်ဖြင့် အလိုက်တသိ လုပ်ဆောင် တတ်သူ၊ မကောင်းမှုမလုပ်သူ၊ မိဘစကား နားထောင်သူကိုသာ သားလိမ္မာဟုသတ်မှတ်လေ့ရှိကြသည်။ အရက်မသောက်၊ မူး ယစ်ဆေးဝါးမသုံးစွဲ၊ လောင်းကစားမလုပ်စေရန် ငယ်စဉ်ကပင် ထိန်းကျောင်းပေးကြသည်။ မိဘလုပ်ငန်းဦးဆောင်နိုင်သူ၊ အ ပေါင်းအသင်းဆန့်သူ၊ ရပ်ရေးရွာရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူ၊ အများအကျိုးဆောင်ရွက်သူ စသည့်အရည်အချင်းနှင့်ပြည့်စုံသူ များကိုသာ ယောကျ်ားကောင်းဟုသတ်မှတ်လေ့ရှိရာ မိမိတို့၏သားယောကျ်ားလေးများကို အရည်အချင်းပြည့်ဝသူများဖြစ်လာ စေရန် ဖခင်က ငယ်စဉ်ကပင် လေ့ကျင့်ပေးခဲ့သည်။ မိခင်ဖြစ်သူကလည်း ဝိုင်းဝန်းပံ့ပိုးပေးကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

အခန်း ၄
ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု ဘာသာတရား^၁

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုတွင် နတ်ကိုးကွယ်ခြင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်ခြင်း၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာကိုးကွယ်ခြင်းနှင့်ဘာသာမဲ့များကိုပါ တွေ့ရသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူမျိုးအသီးသီးတို့၏ရှေးကျသောဘာသာတရားကို ကိုးကွယ်မှု^၂ အစမှာ အများအားဖြင့် နတ်ကိုးကွယ်မှုမှစခဲ့သည်ဟုမနုဿဗေဒပညာရှင် E.B. Tylor^၃က ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ၎င်း၏အဆိုအတိုင်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ဘာသာရေးအစမှာ နတ်ကိုးကွယ်ခြင်းမှစတင်ခဲ့ပါသည်။

နတ်ကိုးကွယ်ခြင်း^၄

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် သစ်ပင်၊ တောတောင်၊ ကျောက်တုံး၊ ကျောက်ဆောင်ကြီးများတွင် နတ်ရှိသည်ဟုယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။ ထိုနတ်တို့ကို စားသောက်ဖွယ်ရာများဖြင့် အချိန်အခါကျရောက်တိုင်း ပူဇော်ပသရသည်။ မပူဇော် မပသလျှင် နတ်ကဒုက္ခပေးနိုင်သည်။ ကျန်းမာရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး ဒုက္ခဖြစ်နိုင်သည်ဟုယုံကြည်စွဲလမ်းကာ ရိုးရာနတ်ဓလေ့ထုံးစံအဖြစ်ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ ယင်းရိုးရာသည် နတ်ကို ကြောက်ရွံ့ခြင်းစိတ်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုနတ်များမှ မိမိတို့အား ဒုက္ခပေးနိုင်ရန် နှစ်စဉ်အချိန်အခါ ကျရောက်တိုင်း ပူဇော်ပသခဲ့ကြသည်။ ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်ရာ၌ စားဖွယ်သောက်ဖွယ်ရာများနှင့်ပူဇော်ခြင်းတွင် ကြက်၊ ဝက်၊ ကျွဲ၊ နွား သတ်၍ပူဇော်ရာမှ လူခေါင်းဖြတ်၍ ယင်းလူခေါင်းဖြတ်နှင့်နတ်ပူဇော်ခြင်းများအထိ ရှိလာကြသည်။ ထိုသို့လူခေါင်းဖြတ်၍ ပူဇော်ပသမှုမှာ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့အား အခြားလူမျိုးတို့မှ လိမ်လည်လှည့်ဖြားသွေးဆောင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်ဟုပုံပြင်၊ ဒဏ္ဍာရီများအရ သိရှိရပါသည်။

လူခေါင်းဖြတ်ခြင်းဓလေ့၏မူလအစ

ရှေးအခါက “ဝ”နယ်တွင် တကရီး၊ တကရုန်းဟူသော ညီအစ်ကိုတို့သည် “ဝ”တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များအဖြစ် အုပ်ချုပ်နေသည့်အချိန် ဖြစ်သည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်းသည် မြေဩဇာ မဖြစ်ထွန်းခြင်း၊ ကျောက်တောင် တောင်ကုန်းများပေါများခြင်း၊ ရေရှားပါးခြင်း၊ မိုးခေါင်ခြင်းတို့ကြောင့် တကရီးနှင့်တကရုန်းတို့လက်ထက်တွင် ဆန်ရေစပါး ရှားပါးပြီး စီးပွားရေးကပ်ဆိုက်ကာ မျိုးစပါးကိုပင် ပြန်၍ ထောင်းဖွပ်ပြီး စားရသည်အထိ အဖြစ်ဆိုးများနှင့်ကြုံခဲ့ရသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မျိုးစပါးများကုန်ခမ်းသည့်အနေအထားသို့ ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ အနီးအနားရှိ အခြားလူမျိုးတို့ထံမှ မျိုးစေ့ကို သွားဝယ်ယူရသည်။ ထိုလူမျိုးများကလည်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားများကို စေတနာမထားဘဲ ပြုတ်ပြီးနေလှန်းထားသောစပါးများကို ရောင်းပေးလိုက်သည်။ “ဝ”တို့က စိုက်ပျိုး၍မရသဖြင့် ထပ်မံဝယ်ယူပြန်သည်။ ပြုတ်ပြီးလှန်းထားသော စပါးနှင့်စပါးအကောင်းတို့ကို ရော၍ ရောင်းလိုက်ပြန်သည်။ “ဝ”တို့က စိုက်ပျိုးကြည့်သောအခါ ပေါက်သောအပင်ပေါက်၍ မပေါက်သောအပင် မပေါက်နှင့်စပါးခင်းမှာ ကျိုးတိုးကျွတ်ဖြစ်နေသည်။ “ဝ”တို့က နောက်ထပ် ကောင်းသောစပါးမျိုးများကို ရောင်းရန် ထပ်မံတောင်းဆိုပြန်သည်။

ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ နတ်ပူဇော်ခြင်း မပြုလုပ်သဖြင့် မအောင်မြင်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း လူ၏ဦးခေါင်းကို ဖြတ်၍ နတ်တင်ပါမှ စပါးအောင်မြင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ယင်းလူမျိုးတို့က ပြောဆိုပြီး အလွန်ကောင်းသောမျိုးစေ့များကို ပေးလိုက်လေသည်။ ယင်းတို့၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ အချင်းချင်း ခေါင်းဖြတ်သတ်ခြင်းကြောင့် “ဝ”လူမျိုးတို့အတွင်း သွေးကွဲစေရန် လူဦးရေအင်အား လျော့စေရန် ဖြစ်သည်။ “ဝ”တို့က လူခေါင်းကိုဖြတ်၍ နတ်ပူဇော်ကာ အလွန်ကောင်းသောမျိုးစေ့ကို စိုက်လေတော့သည်။ အလွန်ကောင်းသောမျိုးစေ့ဖြစ်သဖြင့် စပါးများမှာ အလွန်ကောင်းပြီး စပါးအောင်မြင်လေသည်။ လူခေါင်းပြတ်ဖြင့် နတ်တင်သောကြောင့် စပါးအောင်သည်ဟုယုံကြည်သွားကြတော့သည်။ အလွန်ရိုးသားသော “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ဦးနှောက်နှင့်အသည်းနှ

၁။ Personality
၂။ Primitive religion
၃။ Edward Bernette Tylor
၄။ animism

လုံးတွင် ယင်းယုံကြည်ချက်သည် စွဲမြဲစွာ မှတ်သားလာခဲ့ကြောင်း၊ ထိုအချိန်မှစ၍ လူခေါင်းဖြတ်သောလေ့ရှိကြောင်းကို သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြားဆိုသကဲ့သို့ နှုတ်တိုက်လက်ဆင့်ကမ်း စကားအမွေ ပုံပြင်၊ ဒဏ္ဍာရီအရ သိရှိခဲ့ရပါသည်။

ရွာထိပ်တွင် ဦးခေါင်းပြတ်များကို ချိတ်ဆွဲရန် တိုင်များ စိုက်ထူကြသည်။ အိမ်တိုင်း၌လည်း ဦးခေါင်းခွံရှိရမည်။ မရှိသောအိမ်များတွင် ကျွဲနွားများ သေဆုံးတတ်သည်။ အမိနတ်၊ အဖနတ်များ အရှက်ရတတ်သည်ဟုယူဆခဲ့ကြသည်။ တရားဝင်ခေါင်းဖြတ်ခြင်းကို စပါးမစိုက်ပျိုးမီ မတ်လနှင့်ဧပြီလတွင် ပြုလုပ်ကြသည်။ ထိုအချိန်များတွင် လူတိုင်းလူတိုင်းသည် မိမိတို့ရွာ၊ မိမိတို့နေအိမ်မှ ငါးမိုင်ကျော်သောခရီးကို မသွားရကြပေ။ ခေါင်းဖြတ်ရန် လွယ် မလွယ်၊ အောင် မအောင်ကို ကြက်ရိုးထိုး၍ ကြက်ရိုးဗေဒင် ကြည့်ရသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင်မှ အောင်မည် လွယ်မည်ဟုအဖြေထွက်မှသာ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ မလွယ် မအောင်မြင်ဟုအဖြေထွက်ရှိလျှင် အဖိုးအခပေး၍ ဝယ်ယူလေ့ရှိသည်။ အကယ်၍ ဝယ်ယူနိုင်ခြင်းမရှိလျှင် မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်ထားသောအသုဘအလောင်းမှ ခေါင်းကိုဖြတ်ယူပြီး နတ်ပူဇော်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အသုဘအလောင်းကို သုသာန်များ၌ မမြှုပ်ကြဘဲ ရွာအပြင် မိမိတို့အိမ်ခြံစည်းရိုးနှင့်ကပ်၍သော်လည်းကောင်း၊ မိမိခြံဝင်းအတွင်း အိမ်အောက်၌သော်လည်းကောင်း၊ လူမသိအောင် တိတ်တဆိတ်မြှုပ်နှံလေ့ရှိကြသည်။ “နမ်းခမ်းဝို”တွင် အသုဘအလောင်းကို အိမ်ခြံဝင်းအတွင်း မြှုပ်နှံသည့်လေ့ အနည်းငယ်ကျန်ရှိသေးကြောင်း သိရသည်။

ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ပုံမှာခေါင်းဖြတ်မည့်အိမ်၏ တံစက်မြိတ်မှ သက်ကယ်တစ်ချောင်းကို တိတ်တဆိတ်ယူငင်ရသည်။ ထို့နောက် ကြက်ဖ(သို့မဟုတ်)ကြက်မအနက်ကို နတ်ဆရာက သတ်၍ ယင်းကြက်သွေးဖြင့် သက်ကယ်ကို သုတ်လိမ်းပြီး စဉ့်တုံးပေါ်တင်ကာ ဓားဖြင့်နုတ်နုတ်စင်းရသည်။ ထို့နောက် ကြက်ကို ပြုတ်ပြီး နတ်တင်ရသည်။ နတ်တင်ပြီးလျှင် ယင်းကြက်သားကို ထိုလူများ စားသောက်ကြစဉ် ထွက်လာသော ကြက်ပေါင်ရိုးရှိ အပေါက်များကို ကြည့်၍ တုတ်ချောင်းများထိုးထားရသည်။ ၎င်းတို့ထိုးထားသော တုတ်ချောင်းအနေအထား ကြည့်၍ ကိစ္စ အောင် မအောင်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ခေါင်းပြတ်များ ရရှိလာပါက ရွာအလယ်ရှိ ပြင်ဆင်ထားသော စင်တွင် ထားလေ့ရှိသည်။ စင်ပေါ်တွင် ဝါးလုံးကို သုံးခြမ်းခွဲပြီး ခြင်းတောင်းတစ်ခုထားရှိကာ ၎င်းခြင်းထဲတွင် ဦးခေါင်းပြတ်ကို ထည့်ထားလေ့ရှိသည်။ ရလာသောခေါင်းမှာ အမျိုးသားခေါင်းဖြစ်လျှင် သက်ကယ်မျှင်များဖြင့် နှုတ်ခမ်းမွှေးပုံပြုလုပ်ရသည်။ အမျိုးသမီးဆိုလျှင် အင်္ကျီဝတ်ပေးရသည်။ ထိုသို့ပြင်ဆင်ပြီးပါက ရွာထဲရှိ အိမ်များမှ တစ်အိမ်လျှင် ကြက်ဥတစ်လုံးလာကျွေးရသည်။ ခေါင်းသုံးလုံးရလျှင် ကြက်ဥသုံးလုံးစီယူလာ၍ ကျွေးရသည်။ နတ်ဟောဆရာကလည်း “မင်းက ဒီနေ့ ဒီရက်ကစပြီး ငါတို့ရွာကို စောင့်ရှောက်ရမယ်၊ သီးနှံအထွက်တိုးအောင် မစရမယ်၊ အနာရောဂါ ကာကွယ်ပေးရမယ်။ နတ်ကောင်း နတ်မြတ်ဖြစ်ရမယ်” စသည်ဖြင့် ရလာသောဦးခေါင်းပြတ်များကို ဆုတောင်းပေးခြင်း၊ တာဝန်ခွဲဝေပေးခြင်း ပြုလုပ်သည်။ ရွာသည် ရွာကြီးဖြစ်ပြီး နှစ်ကြာသောရွာဖြစ်လျှင် ပူဇော်ထားသော လူခေါင်းများ (၂၀၀)မှ (၃၀၀)အထိ ရှိတတ်သည်။

တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ ခေါင်းအရေအတွက် အနည်းအများလည်း ပြိုင်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ခေါင်းများ အများအပြားရှိခြင်းသည် ရွာရှိလူများ သတ္တိရှိသည် သတ်မှတ်ပြီး ဂုဏ်ယူလေ့ရှိသည်။

ရွာတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်ထားသူဖြစ်ပါက ဦးခေါင်းဖြတ်ပေးခြင်းဖြင့် ယင်းပြစ်မှုကို ကျေအေးစေသည်။ အပြစ်မှလွတ်ကင်းကြောင်း လူအများက သတ်မှတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ခိုးမှုကျူးလွန်သော သူခိုးသည် ရွာအတွက် ဦးခေါင်းဖြတ်ပေးရလေ့ရှိသည်။ သို့မဟုတ် ဦးခေါင်းဖြတ်ရန် လာသော ရန်သူကို တန်ပြန်တိုက်ခိုက်ပေးရသည်။ သူတစ်ပါးသမီးအား ကျူးလွန်ပြီး မယူလျှင်လည်းကောင်း၊ မိန်းမဖောက်ပြန်လျှင်လည်းကောင်း ရန်သူဟုသတ်မှတ်ပြီး ညအချိန်တွင် ထိုသူတို့၏ဦးခေါင်းကိုဖြတ်လေ့ရှိသည်။

ခေါင်းဖြတ်ရာတွင် “ဝ” အချင်းချင်းသော်လည်းကောင်း၊ ရှမ်း၊ တရုတ်နှင့်အခြားလူမျိုးများ၏ဦးခေါင်းကို ဖြတ်၍သော်လည်းကောင်း၊ ယဇ်ပူဇော်ခဲ့ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့၏ဦးခေါင်းကို ပို၍ တန်ဖိုးထားခဲ့ကြသည်။ ဦးခေါင်းဖြတ်ခြင်းခလေ့သည် (၁၉၆၆)ခုနှစ်မှစ၍ လုံးဝပျောက်သွားပြီဖြစ်သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ဦးခေါင်းဖြတ်ခြင်းခလေ့သည် “ဝ”တို့၏ ပင်ကိုယ်စရိုက်၊ သဘာဝအရ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း မဟုတ်ဘဲ အခြားလူမျိုးတို့၏သွေးကွဲစေလိုမှု - ဆိုသည့်ပြင်ပမှအကျိုး သက်ရောက်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ကို တွေ့ရသည်။

အခြားတိရစ္ဆာန်များ၏ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ခြင်း

ရှေးအခါက အချို့ “ဝ”ရိုးရာရွာအဝင်များတွင် မျောက်ရုပ်များ ပြုလုပ်ထားကြသည်။ မျောက်ကို ပစ်နိုင်လျှင် ဆုလာဘ်များ ပေး၍ သစ်၊ ဝါးများဖြင့် အတုပြုလုပ်ထားသော မျောက်ကိုယ်ထည်ပုံစံပေါ်တွင် မျောက်ခေါင်းပြတ်ကို တပ်ပြီး ရွာအဝင်ဝတွင် ထားလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ထားလျှင် မကောင်းဆိုးဝါးများ မဝင်နိုင်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

အချို့ရွာများတွင် သစ်၊ ဝါးတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကျားကိုယ်ထည်ပုံစံပေါ်တွင် ကျားခေါင်းကို တပ်ပြီး ရွာထိပ်

နတ်စင်တွင် ထားလေ့ရှိကြသည်။ ကုန်းသတ္တဝါထဲတွင် ကျားသည် အင်အားအရှိဆုံး အဖျတ်လတ်ဆုံးဖြစ်ပြီး မိမိတို့လုပ်ငန်းများကို ကျားဝိညာဉ်က ကူညီပေးနိုင်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ရွာနတ်စင်တွင် ထားမည့်ကျားကို ဖမ်းရာ၌ လှောင်အိမ်ဖြင့် အရှင်ဖမ်းရသည်။

လှောင်အိမ်ကို သစ် ဝါးတို့ဖြင့် ခိုင်ခံ့အောင် ပြုလုပ်ပြီး အခန်းနှစ်ခန်း ခွဲခြားထားသည်။ တစ်ဖက်တွင် ခွေးကိုထားပြီး ခွေးဖြင့် ကျားကို ထောင်ချောက်ဆင်၍ ဖမ်းယူသည်။ ကျားသည် ခွေးကို စားရန် ထောင်ချောက်အိမ်ထဲဝင်လာသည့်အခါတွင် တံခါးပိတ်သွားပြီး ကျားကို ဖမ်းမိလေသည်။ ထို့နောက် ရွာအပြင်၌ပင် နတ်ဆရာသည် နှုတ်မှဂါထာမန္တရားများရွတ်ဖတ်ရင်း ကျားကို လှုံဖြင့် ထိုးသတ်ရသည်။ ကျားကို ခေါင်းဖြတ်ပြီး ဝါးဖြင့် ရက်လုပ်ထားသော ကျားခန္ဓာကိုယ်အတုပေါ်တွင် တပ်၍ ရွာကို လှည့်လည်ပြသကြသည်။ ဗုံ၊ မောင်းများတီး၍ တစ်အိမ်တက်တစ်အိမ်ဆင်း ဆန်၊ ငွေ၊ ဆီ အလှူခံကြသည်။ ထိုသို့ လှည့်လည်ပြီးနောက် ရွာထိပ်ရှိ နတ်စင်တွင် ထားကြရသည်။ နတ်ဆရာက ရွာ၏ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ စစ်ရေးတို့အတွက် ဆုတောင်းပေးရသည်။ တစ်နှစ်တစ်ခါ ထိုကဲ့သို့ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ စပါး မကြေခင်အချိန်တွင် ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် အိမ်တိုင်း၌လည်း မိမိတို့အိမ်ရှိ နတ်စင်တွင် အရက်၊ ဆန်၊ ပေါက်ပေါက်၊ ထမင်း၊ မုန့်တို့ဖြင့် ပူဇော်ပသဆုတောင်းကြပြီး ရွာအပြင်ရှိ နတ်စင်သို့သွား၍ ပူဇော်ပသကြသည်။ ကျားခေါင်းဖြင့် နတ်ကို ပူဇော်ပသခြင်းသည် လူခေါင်းကို ဖြတ်၍ ပူဇော်ပသခြင်းနေရာတွင် အစားထိုးဝင်ရောက်လာဟန်ရှိသည်။

နတ်ပူဇော်ပသခြင်း^၂

ရွာနတ်စင်

“ဝ” ရိုးရာကျေးရွာများတွင် ရွာနတ်စင်ကို အထွတ်အမြတ်ထား၍ ရွာဦးပိုင်းနှင့်အမြင့်ပိုင်းတို့တွင် သစ်ဝါးတို့ဖြင့်တည်ဆောက်ထားကြသည်။ နတ်စင်မှာ ခြေတံရှည်ဖြစ်ပြီး ဝါးလုံးများဖြင့် တန်း၍ ဝင်းခတ်ထားသည်။ နတ်စင်တံခါးအဖြစ် ဝါးကပ်တစ်ခုကို အသုံးပြုသည်။

နတ်စင်^၃ သည် သစ်ပင်များဖြင့် တောအုပ်တစ်ခုခုဖွယ် အုံ့အုံ့ဆိုင်းဆိုင်းဖြစ်အောင် ဖန်တီးထားသည်။ ထိုသစ်ပင်များကို ခုတ်လှဲခြင်း မပြုရပေ။ နတ်စင်နှင့်မနီးမဝေးတွင် ညောင်ပင်တစ်စုကိုလည်း စိုက်ထားလေ့ရှိသည်။ နတ်နေရန် နတ်ကွန်းအဖြစ် သစ်ပင်ကို စိုက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနတ်စင်အတွင်းသို့ နတ်ဆရာတစ်ဦးတည်းသာ ဝင်ခွင့်ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများ လုံးဝဝင်ရောက်ခြင်း မပြုရပေ။

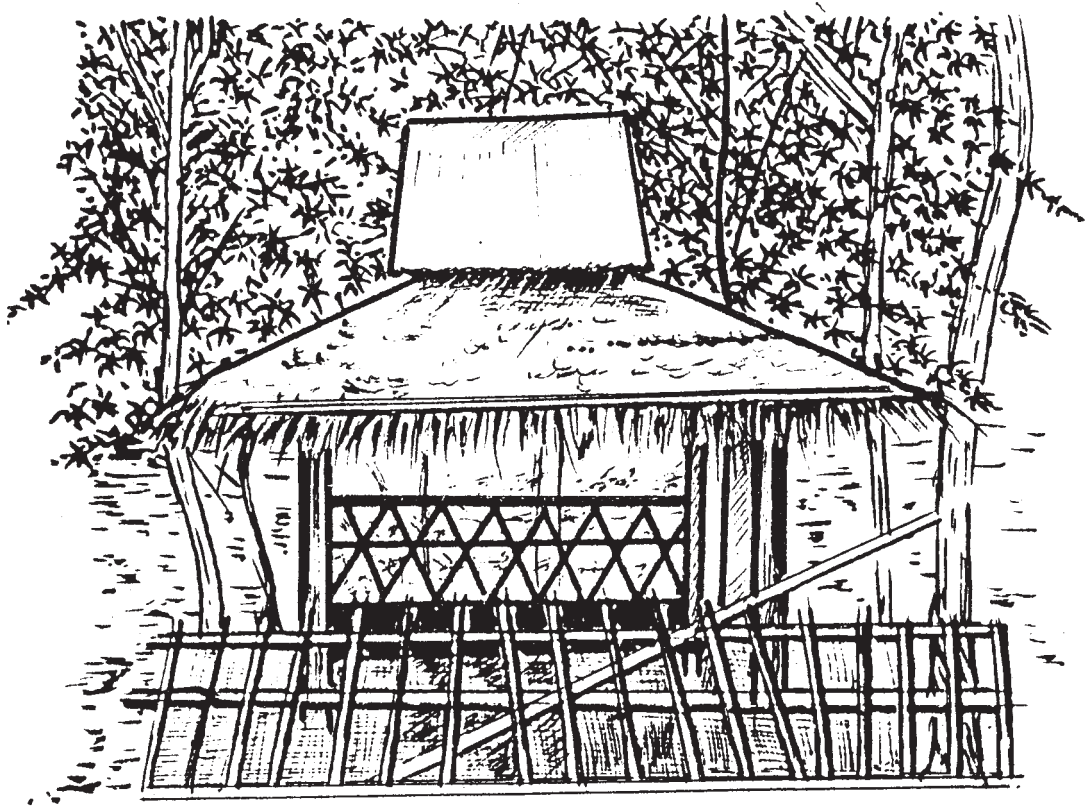
ပူဇော်ပသပုံ

ရွာနတ်စင်တွင် ရိုးရာအရ တစ်နှစ်လျှင် တစ်ကြိမ် ပူဇော်ကန်တော့ရသည်။ နတ်ကန်တော့သည့်အချိန်မှာ နယုန်လဖြစ်သည်။ နတ်စင်ကိုလည်း ထိုအချိန်ရောက်မှသာ ပြင်ဆင်ကြသည်။ နတ်စင်သို့ အချိန်မရွေး မသွားရဲကြပေ။ မိမိတို့ကိစ္စရှိမှသာ သွားကြရသည်။ နတ်စင်တွင် ငှက်ပျောသီး၊ ငါး(ကျောက်ငါးကြင်း)၊ မျှစ်ချဉ်နှင့်ဆားတို့ပါဝင်သောဟင်း (ငရုတ်သီးမပါ)၊ မုန့်၊ ထန်းလျက်၊ ချိုချဉ်တို့ဖြင့် နတ်ကို ပူဇော်ကန်တော့ကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကြက်၊ ဝက်တင်၍ မရပေ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးသည် လူကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ လူကြီးဖြစ်စေ နတ်ကို ပူဇော်လှူဒါန်းခြင်း မပြုရပေ။

အိမ်နတ်စင်

“ဝ” တို့၏အိမ်တိုင်းတွင် အိမ်၏အတွင်းပိုင်း၌ နတ်စင်တစ်ခု ပြုလုပ်ထားသည်။ နတ်စင်မှာ အခိုင်အခံ့ ပြုလုပ်ထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ အိမ်ခေါင်းမိုးမှနေ၍ ဝါးကပ်ငယ်တစ်ခုကို ကြိုးဖြင့်ဆိုင်း၍ ချထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနတ်စင်တွင် သေဆုံးသွားသော မိဘ၊ ဘိုးဘွား ဝိညာဉ်များရှိသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ဘိုးဘွားဝိညာဉ်များနေသောလောကကို “ကိန်လယ” ဟုခေါ်ဆိုသည်။

၁။ Incantation
၂။ sacrifices
၃။ altar

ရွာဦးနတ်စင်

နတ်စင်တွင် အလှူခံရန် ပြုလုပ်ထားသော
ဝါးဖြင့် ရက်လုပ်ထားသည့်ရိုးရာစားပွဲ

ပူဇော်ပသပုံ

ဘိုးဘွားဝိညာဉ်နှင့်ပတ်သက်သောနတ် ခေါ် ရှေ့မူရန်း

မိဘဘိုးဘွားဝိညာဉ်နှင့်ပတ်သက်သော ရှေ့မူရန်းနတ်ကို တစ်နှစ်သုံးကြိမ် ပူဇော်ပသကြရသည်။ ပထမအကြိမ်မှာ ကောက်သစ်ပေါ်ချိန်ဖြစ်သည်။ အိမ်၌ရှိသော နတ်စင်တွင် ထမင်း၊ ကြက်သားဟင်း၊ ဝက်သားဟင်းတို့ဖြင့် နတ်တင်ကြရသည်။ ပြီးမှ အိမ်သားများ ဝိုင်းဖွဲ့စားသောက်ကြရသည်။ မိသားစု ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ စိုက်ပျိုးရေးတို့အတွက် ဆုတောင်းပေးကြရသည်။ နံနက်ရော ညပါ နတ်ကို ပူဇော်ပသရသည်။

ဒုတိယအကြိမ်မှာ ပဲ၊ ပြောင်း၊ ဖရုံ၊ သခွား၊ စသည့်သီးနှံများပေါ်ချိန်တွင် မိဘဘိုးဘွားဝိညာဉ်များကို နံနက်ခင်းအချိန်၌ ထမင်းဟင်းချက်ပြုတ်၍ ကန်တော့လေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့ဘိုးဘွားဝိညာဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဆောင်ရွက်ရာ၌ အသက်ကြီးသူများက ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ နတ်ဆရာကို သီးသန့်ခေါ်၍ ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုး မရှိကြပေ။

နေထိုင်မကောင်း၍ ဘိုးဘွားနတ်ကို ပူဇော်ရာတွင် ကြက်၊ ဝက်၊ ငါး၊ အရက်၊ ထမင်း၊ လဖက်ခြောက်စသည်တို့ပါဝင်ရသည်။ နေအိမ်တွင်ပင် နတ်ဆရာက ဦးဆောင်ပြုလုပ်ပေးရသည်။ သင်္ချိုင်းတွင် ပြုလုပ်သူများလည်း ရှိသည်။ သားသမီးများက ကန်တော့ကြသည်။ အသား၊ ငါးများဖြင့် ပူဇော်ပသပါက ဆွေမျိုးစုဝင်များ အိမ်နီးနားချင်း မိတ်ဆွေများပါ ဖိတ်သည်။ အားလုံးပူဇော်ပွဲတွင် ဝိုင်းဝန်းလုပ်ကိုင်ပါဝင်ကြသည်။ ပူဇော်ပသခြင်းပြီးဆုံးပါက အားလုံးဝိုင်းစားကြသည်။ မီးဖိုမှတင်၍ ပူဇော်သူများလည်း ရှိသည်။ စနစ်တကျ ပန်းကန်ဖြင့် ထည့်၍ ပူဇော်ကြသည်။ ဆင်းရဲချမ်းသာလိုက်၍ ပူဇော်ခြင်းကို ခမ်းနားစွာ ပြုလုပ်ခွင့်ရှိသည်။ နတ်ဆရာက တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ နတ်များကို ခေါ်၍ ဆုတောင်းပေးလေ့ရှိသည်။ လူမမာအတွက်သာမက စီးပွားရေးအတွက်လည်း ဆုတောင်းကြသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ဘိုးဘွားဝိညာဉ်ကိုးကွယ်မှု” ကို တွေ့ရသည်။

စအွတ်(အစိမ်းသေ နတ်)

လူတစ်ယောက် အစိမ်းသေ သေလျှင် ထိုလူ၏ဝိညာဉ်သည် ရွာထဲတွင် ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်နိုင်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထိုအစိမ်းသေမှ ရွာအတွင်း ဝင်ရောက်ခြောက်လှန့်ပါက ရွာအပြင်တွင် ကြက်မအနီကို သတ်၍ ပူဇော်ပသရသည်။ ထို့နောက် ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်ဖြင့် ကောင်း မကောင်း ကြည့်ရသည်။ ထိုကြက်ကို ရွာထဲသို့ မသွင်းပေ။ ရွာအပြင်တွင်သာ ပြုလုပ်ရသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင် ကြည့်၍ အစိမ်းသေမှလိုချင်သော အချက်များကို လိုက်လျောပြုလုပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ အများအားဖြင့် တစ်ရွာလုံးကို ရွာအပြင်ဘက်တွင် ချက်ပြုတ်ကျွေးမွေးလေ့ရှိသည်။ ကြက်၊ အရက်၊ ထမင်း၊ လက်ဖက်ခြောက်၊ ဆေးရွက် သို့မဟုတ် ဆေးလိပ် စသည်တို့ကို ယူ၍ သင်္ချိုင်းနားရှိ လမ်းဆုံလမ်းခွတွင် လုပ်ရသည်။ နတ်ဆရာက ငှက်ပျောဖက်ပေါ်သို့ အထက်ပါပစ္စည်းများကို ခင်း၍ ပူဇော်ပသရသည်။ ပါးစပ်မှလည်း “နင့်ကို ငါတို့သည် ပစ္စည်းတွေ ပေးသည်။ နင် မနှောင့်ယှက်နှင့်တော့”ဟုပြောဆိုရသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင် ကြည့်သောကြက်ကို ရွာအတွင်းသို့ မသွင်းရပေ။

“ဖရို”ခေါ် စုန်း

လူတစ်ဦးတစ်ယောက် စုန်းပြုစားခြင်းခံရလျှင်လည်း ပထမကြက်အနီကို အိမ်လှေကားအောက်တွင် သတ်၍ ၎င်းကြက်ဖြင့် ပူဇော်ရသည်။ ဆန်၊ ဆေးလိပ်၊ စားစရာ၊ မုန့်၊ မျှစ်ချဉ်ဖူးတို့ကို ငှက်ပျောရွက်ပေါ်တွင် ပုံရသည်။ မီးမြှိုက်ထားသော ကြက်မွေး၊ အသားအနည်းငယ်နှင့်ကြက်လည်လှီးရာမှ ရရှိသောသွေးတို့ကို ၎င်းအပေါ်တွင် ဖြန်းရသည်။ ယင်းငှက်ပျောရွက်ကို ဖက်ထုပ်ဖြစ်အောင် ထုပ်ရသည်။ လူမမာပေါ်သို့ သွေးကို သုတ်ပေးရသည်။ ထို့နောက် စုန်းကို မောင်းထုတ်ပြီး ထိုဖက်ထုပ်ကို အိမ်ဘေးတွင် လွင့်ပစ်ရသည်။

နတ်ဆရာ၏ဟောပြောချက်အရ စုန်း၊ တစ္ဆေ၊ သရဲသည် ရွာတွင်းမှာနေသူဖြစ်လျှင် ရွာတွင်းမှာပင် ခေါစာပစ်သည့် သဘောကျွေးရသည်။ ရွာပြင်မှာဆိုလျှင် ရွာပြင်ထွက်ကျွေးရသည်။ ကျွေးပုံမှာ အကယ်၍ စုန်းမထွက်သေးလျှင် ဝက်(သို့မဟုတ်)ခွေးကို ရွာအပြင်တွင် သတ်ရသည်။ ထိုသို့ သတ်ရာမှရရှိသောသွေးကို စုန်းပြုစားခံရသောသူ၏ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်တွင်ဖြန်းပေးရသည်။ ဆန်ကောထဲသို့ အူ၊ အသား၊ ခြေ၊ လက်၊ ခေါင်း၊ ထမင်းတို့ကို ထည့်၍ လူမမာကို သုံးခါလက်ဖြင့်သပ်ချပြီး “မကောင်းဆိုးဝါးများ ဒါနှင့်အတူလိုက်ရန်”ဟုခေါ်ပြီး သစ်ပင်အောက် ရွာအပြင်စသည်တို့တွင် သွားထားရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပြီးမှ စုန်းထွက်သွားသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ခွေးကို သတ်ရာတွင် သားသမီးမွေးပြီးသားခွေးမှသာ သတ်ရသည်။ တစ္ဆေ၊ သရဲ၊ စုန်းများကို ကြက်ခွေးတို့ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ပူဇော်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူမမာသည် ကြက် သို့မဟုတ် ခွေးပြုတ်ရည်ကိုသာ သောက်ရသည်။ အသားကို မည်သူမဆို စား၍ရသည်။

၁။ Ancestor worship

မေ(အမန့်)တောင်ယာနတ်

“စပါး”ပေါင်းလိုက်ချိန်တွင် တောင်ယာထဲ၌ တောင်ယာနတ်ကို ပူဇော်ကြသည်။ တောင်ယာထဲတွင် နတ်စင်ငယ်တစ်ခုကို ပြုလုပ်ပေးထားသည်။ ထိုနတ်စင်တွင် ကြက်မအနီကို လည်လှီး၍ သတ်ရသည်။ လည်လှီးရာမှရသော ကြက်သွေးကို ငှက်ပျောညွန့်အခြောက်(၃)ညွန့်ဖြင့် ခံထားရသည်။ ထိုငှက်ပျောညွန့်ထဲသို့ ကြက်မွေး၊ ကြက်ပါးစပ်နှင့်ခြေထောက်တို့၏အခွံများကို ထည့်၍ တောင်ယာနတ်ကို ပူဇော်ပသကြသည်။ ထို့နောက် ယင်းကြက်ကို တောင်ယာထဲ၌ပင် ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြသည်။

စပါးကြဲမည့်လတွင် နတ်ဆရာက ကျွဲကို အိမ်၌ပင် သတ်ပြီး နတ်စင်၌ အသားဖြင့် ပူဇော်ပသရသည်။ နောက်တစ်နေ့မှ စပါးစတင်စိုက်ကြသည်။ ရှေးအခါက စပါးစိုက်ပြီး မအောင်မြင်လျှင် လူကို သတ်၍ ခေါင်းဖြတ်ပြီး သစ်သားကိုယ်ထည်အတူပေါ်တွင် ယင်းခေါင်းကို တပ်ပြီး ရွာနတ်စင်တွင် တင်ရသည်။ ထို့အပြင် ကျွဲနွားများကို သတ်၍ ကျွဲခေါင်း၊ နွားခေါင်းဖြင့် နတ်ကို ပူဇော်ပသကြသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်လျှင် ကောင်းမှုကုသိုလ်ရ၍ စပါးအောင်မြင်မည်ဟုယုံကြည်သည်။

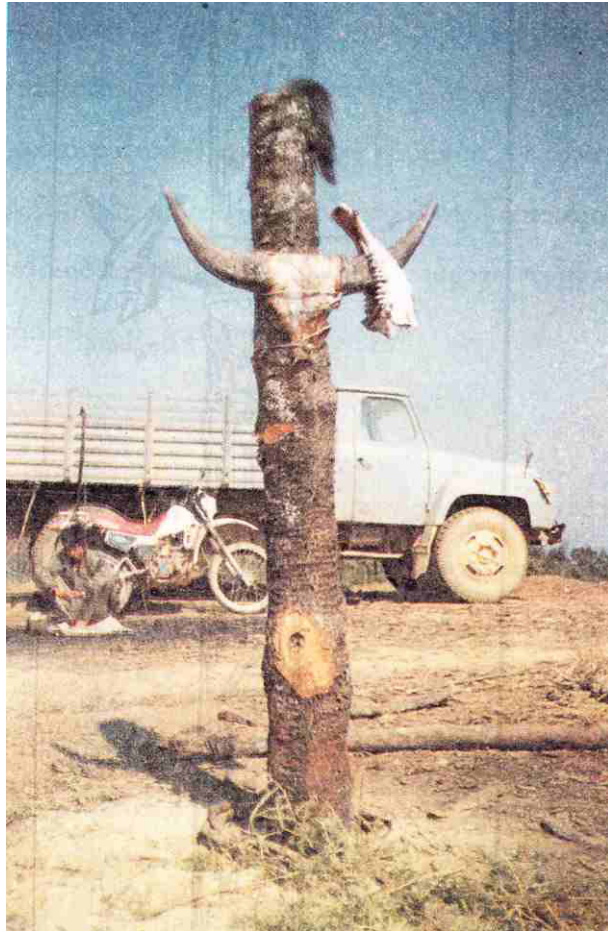
လူဖျားနာ၍ တောင်ယာနတ် တောတောင်စောင့်နတ်ကို ပူဇော်ရာတွင် ကြက်တစ်ကောင်၊ ထမင်း၊ လက်ဖက်ခြောက်၊ ဆေးရွက်ကြီး၊ အရက် သို့မဟုတ် ခေါင်ရည်စသည်တို့ အနည်းဆုံးပါရသည်။ ပြုလုပ်ပုံမှာ မြေကြီးတွင် ငှက်ပျောရွက်ခင်း၍ ပြင်ဆင်ရသည်။ အိမ်အပြင် သို့မဟုတ် တောင်ယာတွင် ပူဇော်ရသည်။ ပြုလုပ်ရမည့်နေ့ရက်ကို လူမမာ ဖျားနာမှုပေါ်မူတည်၍ နတ်ဆရာက ရွေးချယ်ရသည်။ နတ်ဆရာရွေးချယ်သောနေ့ရက်တွင် ကြက်တစ်ကောင်၊ ထမင်း၊ အရက်၊ ခေါင်ရည်၊ လက်ဖက်ခြောက်၊ ဆေးရွက်ကြီးတို့ဖြင့် တောစောင့်နတ်၊ တောင်စောင့်နတ်ကို တင်၍ပသရသည်။ အမှားရှိပါက ခွင့်လွှတ်ရန် နတ်ဆရာက တောင်ပန်ပေးရသည်။ လိုအပ်သည်ကိုလည်း ကူညီရန် ပြောဆိုရသည်။ ပူဇော်ကန်တော့ပြီးသွားသောအခါ နတ်ဆရာနှင့် အပေါင်းပါများက ကြက်သား၊ ထမင်း၊ အရက်နှင့်ခေါင်ရည်များကို စားသောက်ကြသည်။

အခြားပူဇော်ပသမှုများ

ကိုယ်ဝန်ဆောင်များ မွေးဖွားရခက်ခဲလျှင် အိမ်တွင် ကြက်သား၊ ထမင်း၊ အရက်၊ ဖယောင်းတိုင်၊ အမွှေးတိုင်၊ လက်ဖက်ခြောက်၊ ခေါင်ရည်တို့ဖြင့် နတ်ကို ပူဇော်ပသရသည်။ အိမ်ရှိနတ်စင်ကို ဧည့်သည်မှထိမိ ကိုင်မိလျှင် အိမ်ရှင်က စိတ်ဆိုးလေ့ရှိသည်။ ထိုအခါ နတ်ကို ကွမ်း၊ ဆေးရွက်ကြီး၊ အမဲခြောက်တို့ဖြင့် ပူဇော်ပသ၍ အိမ်ရှင်ကို တောင်းပန်ရလေသည်။ ရွာနတ်စင်ကို အမျိုးသမီးများ သွားထိမိလျှင်လည်း နတ်တို့ကျေနပ်စေရန် ကျွဲ၊ ကြက်၊ ဝက်တို့ကိုသတ်၍ ပူဇော်ပသရလေသည်။

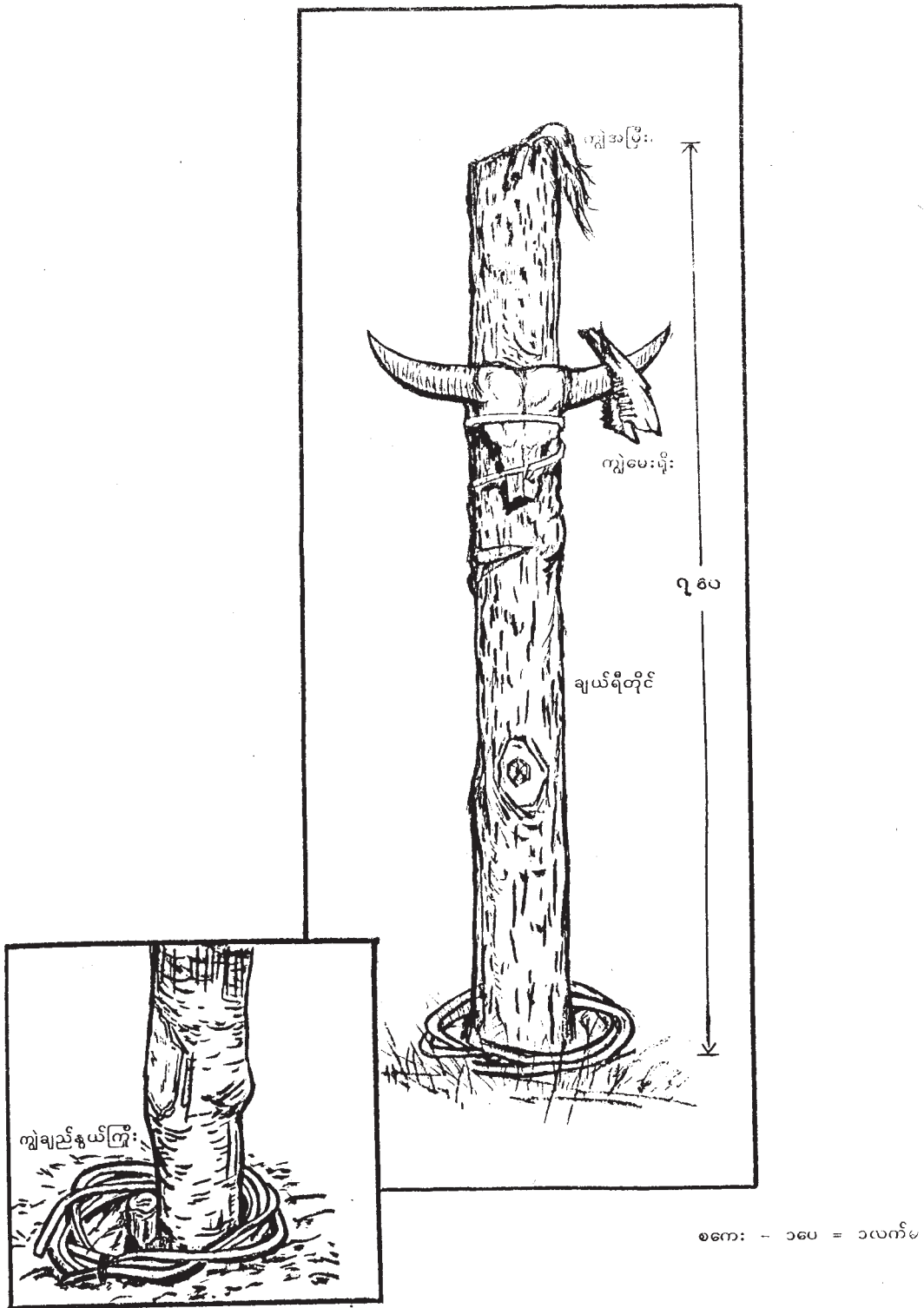
ကြက်ဖြင့် ပူဇော်ပသမည်ဆိုလျှင် ကြက်သတ်မည့်နေ့ရာကို အရက်ဖြင့် လောင်းရသည်။ ထို့နောက် ငှက်ပျောရွက်(၅)ရွက်ကို စီထားပြီး သတ်မည့်ကြက်ကို ယူလာရသည်။ ကြက်ကို ဂါထာများ ရွတ်ဆို၍ သတ်ရသည်။ ကျလာသောသွေးစက်များကို ဖက်ရွက်(၅)ရွက်ပေါ်တွင် ကျစေသည်။ ထို့နောက် ကြက်ကို ပြုတ်ပြီး ကျက်လျှင် ခန္ဓာကိုယ်အစိတ်အပိုင်းအလုံးစုံမှ အသားအနည်းငယ်စီကို ယူပြီး ဖက်ရွက်ထဲသို့ထည့်ပြီးထုပ်ရသည်။ ထုပ်များကို ရွာ၏အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်နှင့်မြောက်တို့တွင် ထား၍ ကျန်တစ်ထုပ်ကို အိမ်၏အလယ်တိုင်တွင် ချည်ထားရသည်။ ထိုအပြုအမူများမှာ ရွာစောင့်နတ်နှင့်အိမ်စောင့်နတ်တို့ကို ပူဇော်ပသခြင်း ဖြစ်သည်။

ဈေးသစ်ဖွင့်လျှင် ကျွဲတစ်ကောင်ကို သတ်ရသည်။ ဈေးဖွင့်ရက်ကို ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်၍ ရွေးရသည်။ ဈေးသစ်၏ ထိပ်တွင် တွင်းတူးပြီး ချယ်ရီတိုင်ကို စိုက်ထူရသည်။ တိုင်စိုက်ချိန်တွင် တွင်းထဲသို့ အရက်အနည်းငယ် လောင်းထည့်ရသည်။ ချယ်ရီတိုင်၏အရှည်မှာ မြေပြင်မှ(၇)ပေခန့်ရှိပြီး လုံးပတ်မှာ (၂)ပေခန့်ရှိသည်။ ထိုနေ့နေ့လယ်ခင်း(၁၂)နာရီတွင် သတ်မည့် ကျွဲထီးကို ခေါ်လာကာ ချယ်ရီတိုင်တွင် ချည်ရသည်။ ထို့နောက် နတ်ဆရာက ကျွဲ၏လက်ပြင်မှနေ၍ လုံဖြင့် ထိုးသတ်ရသည်။ ထို့နောက် ကျွဲ၏ဦးခေါင်း၊ အမြီး၊ အောက်မေးရိုးတို့ကို ချယ်ရီတိုင်တွင် ချည်ထားရသည်။ ကျွဲချည်သောကြိုးကို ခွေ၍ တိုင်၏အောက်ခြေတွင် စွပ်ထားသည်။ ၎င်းအပြုအမူများသည် မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ပြုမူသည်၊ မည်သည့်အချိန်က စတင်ပေါ်ပေါက်လာသည်တို့ကို မေးမြန်း၍ မရခဲ့ပေ။ “ဝ”ရိုးရာအရသာ ဆောင်ရွက်ကြသည်ဟုသိလာရသည်။ ကျွဲ၏တန်ဖိုးကို ရွာမှ အားလုံးစု၍ အကုန်အကျခံပြီး အသားများကိုလည်း အားလုံးဝေမျှယူကြသည်။ ထိုခေလေ့ကို ပန်ဆန်းမြို့ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိတောင်ပေါ်ရွာများတွင် ယခုတိုင် တွေ့ရသည်။

“ဖန်လတ်ရွာ”၏ ဈေးသစ်ဖွင့်ပွဲကျသတ်၍ ကျခေါင်းဖြင့် နတ်ပူဇော်ထားပုံ

“ဖန်လတ်ရွာ”၏ဈေးသစ်ဖွင့်ပွဲ ကျွဲသတ်၍ ကျွဲခေါင်းဖြင့် နတ်ပူဇော်ထားပုံ

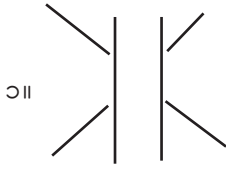

နတ်ဆရာ^၁

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် တွေ့ရသော နတ်ဆရာမှာ အများအားဖြင့် အမျိုးသားများ ဖြစ်ကြသည်။ “ဝ”ဘာသာအခေါ် ဖြင့် တကြောင်ချိုင့် ဟုခေါ်သည်။ နတ်ဆရာဝတ်စုံဟူ၍ သီးသန့်မရှိပေ။ နတ်ဆရာအလုပ်မှာ အဓိကအားဖြင့် ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်ကို ပိုင်နိုင်စွာ ကြည့်နိုင်ပြီး အခြားနတ်ပူဇော်မှုကို ပြုလုပ်နိုင်ပေသည်။ နတ်ဆရာအလုပ်ကို ကျွမ်းကျင်လျှင် ပြုလုပ်နိုင်သည်။ သားစဉ်မြေးဆက် ဆက်ခံရမည်ဆိုသောသတ်မှတ်ချက်မျိုး မရှိပေ။ နတ်ဆရာဖြစ်ရန်အတွက် ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်း မျိုးလည်း မရှိပေ။ နတ်ပူဇော်သော “ဝ”တိုင်းရင်းသားများတွင် နတ်ဆရာသည် ရုပ်ရွာ၏ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးတို့တွင် များစွာပတ်သက်လျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကြက်ရိုးထိုးခြင်း

ကြက်ရိုးထိုးခြင်းသည် လူနှင့်နတ်တို့အကြား ဆက်သွယ်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေးတို့တွင် အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့လာလျှင် နတ်ဆရာထံ ကြက်ရိုးထိုး၍ မေးမြန်းပြီး နတ်ဆရာခိုင်းသည့်အတိုင်း လုပ်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့မေးရာတွင် ဗေဒင်ဆရာ(သို့မဟုတ်)နတ်ဆရာကို ဆန်တစ်ခွက်နှင့် “ကြေးပြား”^၂အနည်းဆုံး နှစ်ပြားပေးရသည်။ နတ်ဆရာက ကြက်သတ်ပေးရသည်။ ထိုသို့ ကြက်သတ်ပေးပါက ကြက်ရိုးဗေဒင် မေးလေ့ရှိကြသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင်နှင့်ပတ်သက်သော အယူအဆများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

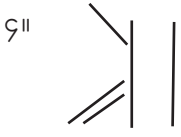
ကြက်ရိုးထိုးကြည့်၍ တစ်ဖက်ပါပုံ(၁)ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်နေပါက ကျန်းမာရေးကောင်းသည်။ စီးပွားရေးဆိုလျှင်လည်း ကောင်းသည်။

တစ်ဖက်ပါ ပုံ(၂) ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်နေလျှင် နေမကောင်းပါ။

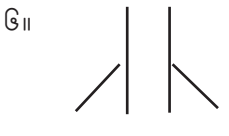
တစ်ဖက်ပါပုံ(၃) ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်နေပါက လူမမာသည် သတ်မှတ်ချိန် ထက်ကျော်လျှင် ကောင်းသည်။
ဥပမာ - မွေးနေ့ မွေးရက် ကျော်လျှင် ကောင်းသည်။
စီးပွားရေးအရ မစုမိတတ်ပေ။

တစ်ဖက်ပါပုံ(၄) ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်နေလျှင် ကျန်းမာရေးကောင်းသည်။ စိုးရိမ်စရာ မရှိပါ။

တစ်ဖက်ပါပုံ(၅) ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်နေပါက နာတာရှည်ရောဂါ ဖြစ်တတ်သည်။

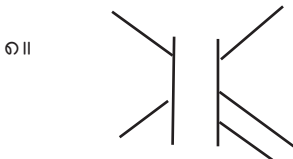

တစ်ဖက်ပါပုံ(၆)ဖြစ်နေပါက လူမမာသေနိုင်သည်။ စိုးရိမ်ရသည်။ စီးပွားရေးဆိုလျှင်လည်း ဆုံးနိုင်သည်။

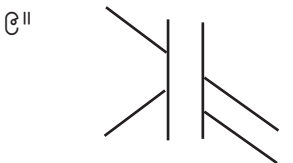
၁။ Shaman
၂။ အကြေကဲ့သို့သော အပြားခတ်ထားသောကြေး

တစ်ဖက်ပါပုံ(၇)ဖြစ်နေသော် ကျန်းမာရေးအရ ကုရမည်။ လူမမာ အတွက် ၅၀%သာ ကောင်းဖို့ရှိသည်။ စီးပွားရေးအရ စကားများ ရန်ဖြစ်တတ်သည်။

တစ်ဖက်ပါပုံ(၈)ဖြစ်နေသော် လူမမာအတွက် ၆၀%ကောင်းရန် ရှိသည်။ စီးပွားရေးအရ ခက်ခဲမှုရှိသည်။

တစ်ဖက်ပါပုံ(၉)ဖြစ်နေပါက ကောင်းလျှင်လည်း အလွန်ကောင်းလာ ပြီး ဆိုးလျှင်လည်း အလွန်ဆိုးသွားနိုင်သည်။

ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ခြင်းမှာ နတ်ပူဇော်ပသရင်း ထွက်လာသော ကြက်ရိုးကိုကြည့်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကြက်ရိုးထိုးကြည့် ၍ အကောင်းဟောလျှင် ထိုကြက်ရိုးကို အဆောင်အဖြစ် ဆောင်လေ့ရှိသည်။

နားဖောက်ခြင်းမလေ့^၁

အသက်(၆၀)ကျော် “ဝ”တိုင်းရင်းသားအဘိုးအိုများကို အများအားဖြင့် နားပေါက်များဖြင့် တွေ့ရသည်။ အချို့ဒေသ များတွင် နားဖောက်ခြင်းမှာ မည်သည့်အယူအဆကြောင့် ဖောက်သည်ဟုအယူအဆမရှိပေ။ အချို့ဒေသများတွင်မူ ရက်ကောင်း တွင် မမွေးဘဲ ရက်ဆိုးတွင် မွေးသော သားသမီးများကို ချက်ချင်းနားဖောက်ပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့မပြုလုပ်လျှင် ကလေးသက် ဆိုးမရှည်ဟုယူဆကြသည်။ တစ်ဖန် အသေအပျောက် များသောမိသားစုတွင် နောက်ထပ်ကလေး မသေစေရန်အတွက် မွေးပြီး ပြီးချင်း နားဖောက်ပေးလေ့ရှိသည်။ အပ်(သို့မဟုတ်)ကြင်ခေါ် သံကွင်းဖြင့် ဖောက်လေ့ရှိသည်။

လိပ်ပြာဝိညာဉ်အယူအဆ

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် လူတစ်ဦး၌ လိပ်ပြာတစ်ခုတည်းသာ အမြဲရှိသည်ဟုအများအားဖြင့် ယူဆကြသည်။ လူ ၏ညာလက်မောင်းတွင် လူပြန်ဖြစ်စေသောဝိညာဉ်ရှိပြီး လူနှင့်အမြဲတမ်း ရှိနေသည်။ လူ၏ဘယ်ဘက်လက်မောင်းတွင် လူ၏ အသက်ကို သတ်မှတ်ပေးသော ဝိညာဉ်ရှိပြီး လူနှင့်ကပ်မနေဘဲ တောထဲတွင် နေသည်။ ဘယ်ဘက်လက်မောင်းမှဝိညာဉ်သည် ညာဘက်လက်မောင်းမှဝိညာဉ်ကို အမြဲမနာလိုဖြစ်နေသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ဘယ်ဘက်မှ ဝိညာဉ်စိတ်ချမ်းသာစေရန် ဘယ်ဘက်လက်ကို နာရီ၊ လက်စွပ်များ ဝတ်ဆင်ပေးခြင်းဖြစ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

နောင်တမလွန်ဘဝယုံကြည်ချက်^၂

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများ နောင်တမလွန်ဘဝရှိသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ သေဆုံးသူ၏ဝိညာဉ်သည် ကျန်ရစ်သောမိ သားစုများကို စောင့်ရှောက်နိုင်သည်။ ကောင်းကျိုးပေးနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ဆိုးကျိုးပေးနိုင်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ လူနေ သောလောကကို “ကိန်ကိုက်ဖွီး”ဟုခေါ်၍ သေဆုံးသူများနေထိုင်သောလောကကို “ကိန်လယ”ဟုခေါ်သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသား တို့သည် နတ်များကို ကိုးကွယ်ကြခြင်းမှာ နောင်တမလွန်ဘဝအတွက် ရည်ရွယ်ကိုးကွယ်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ယခုမျက်မှောက် ခေတ်ကာလအတွင်း တွေ့ကြုံခံစားနေရသောဒုက္ခများမှ လွတ်မြောက်ရန်သာ ဖြစ်သည်။

၁။ piercing the earlobe
၂။ Belief in life after death

ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသား

“ဝ”တိုင်းရင်းသားအချို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်နေကြသည်မှာ နှစ်ပေါင်း(၁၀၀)ခန့်အထိ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ရှမ်း၊ ပလောင်၊ တိုင်းရင်းသားများနှင့်အနီးသော “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်ကြသည်က များသည်။ အချို့“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့မှာ မိမိတို့ဘိုးဘွားများလက်ထက်ကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်ခဲ့ကြ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်လာကြသော်လည်း ဘုရားမရှိခိုးသည်မှာ နှစ်နှင့်ချီ၍ ကြာပြီဟုသိရပါသည်။ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီလောင်းရိပ်ကြောင့် ဘာသာမဲ့များဖြစ်သွားကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကို လွန်စွာမှသက်ဝင်ယုံကြည်ကြပြီး ရှိသေကိုင်ရှိုင်းသော “ဝ”တိုင်းရင်းသားများကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ကူးပြောင်းဆဲ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများလည်း ရှိပေသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ကူးပြောင်းပုံ

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ နတ်ကိုးကွယ်မှုမှာ လွန်စွာပြင်းထန်ခြင်း၊ နတ်အား တိရစ္ဆာန်များဖြင့် ယဇ်ပူဇော်ခြင်းမှ လူ၏ ဦးခေါင်းနှင့်ယဇ်ပူဇော်ခြင်းအထိ ပြင်းထန်ခြင်း၊ နတ်ဆိုးများ၏ ရန်ကို ရှောင်ရှားရန်၊ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေးကောင်းမွန်စေရန် အတွက် တိရစ္ဆာန်များကို သတ်ဖြတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းတို့မှ “ဝ”တို့သည် ကင်းလွတ်လိုသည့်ဆန္ဒများ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ထို့ကြောင့် အခြားဘာသာသို့ ကူးပြောင်းလိုသည့်ဆန္ဒများ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ကူးပြောင်းရာ၌ တစ်ဦးချင်း ကူးပြောင်းသည်ထက် ရွာလုံးကျွတ် ကူးပြောင်းကြသည်။ တိုင်းရင်းသားတို့၏ဆန္ဒအရ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ် ခံယူလိုကြောင်း လာရောက်လျှောက်ထားကြသဖြင့် ဘုန်းတော်ကြီးမှဘာသာကူးပြောင်းရေးကို ပြုလုပ်ပေးခဲ့ရသည်။

နတ်ကိုးကွယ်သောရွာတစ်ရွာသည် ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ် ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ် ကူးပြောင်းရာတွင် ပထမဦးစွာ ရွာရှိနတ်ကိုးကွယ်သူအားလုံး ရွာအပြင်သို့ ထွက်ရသည်။ ရွာခြံစည်းရိုးတွင် မီးပုံ(၇)ပုံ၊ သံပုံငယ်(၇)ပုံ၊ ရေမြောင်းငယ်(၇)ခုတို့ကို ပြုလုပ်ပေးရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အဖြစ် ကူးပြောင်းရာတွင် တော၊ တောင်၊ ချောင်းမြောင်း၊ မီးများကို ဖြတ်ကျော်ပြီးမှ ခက်ခက်ခဲခဲ ဝင်ရောက်လာရခြင်း ဖြစ်သည်ကို သရုပ်ဖော်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ (သို့မဟုတ်) အခြားတစ်နည်းဖော်ပြရလျှင် နတ်ဆိုးတို့သည် တော၊ တောင်၊ ချောင်းမြောင်း၊ မီးတို့ကို မကျော်ဖြတ်နိုင်ရန်၊ လူများနှင့်အတူ မလိုက်ပါနိုင်တော့ပဲ ရွာအပြင်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့စေရန် ရည်ရွယ်၍ သရုပ်ဖော်ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့နောက် တရော်၊ ကင်ပွန်းရည်ဖြင့် လူများကို ပက်ဖျန်းပြီး ရွာထဲသို့ဝင်စေသည်။ ရွာထဲတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဆရာတော် သံဃာတော်များက ဦးဆောင်၍ ရာမေတ်ကွက် ကာထားသော နေရာ၌ ရွာသူရွာသားများကို စုဝေးစေပြီး သရဏဂုံကို ဆောက်တည်ခြင်း၊ ငါးပါးသီလခံယူခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်စေပါသည်။

ဘုန်းတော်ကြီးမှဦးဆောင်၍ နတ်ကိုးကွယ်သည့်အထိမ်းအမှတ်များကို ဖြုတ်ချပေးပါသည်။ ယဇ်၊ နတ်ပူဇော်ပသရာ နတ်စင်များ၊ နတ်နှင့်ဆိုင်သောပစ္စည်းများ၊ သစ်ပင်များကို ဖျက်ဆီးပစ်ရသည်။ သေနတ်ပစ်ဖောက်ခြင်း၊ မောင်းတီးခြင်း၊ ပရိတ်သံ၊ ပရိတ်ရေပက်ဖျန်းခြင်းတို့ဖြင့် နတ်ဆိုးများ မနှောင့်ယှက်စေရန်၊ ရွာဘေးအန္တရာယ် ကင်းစေရန် ပြုလုပ်ကြသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားအချို့မှာ အိမ်တွင် ဘုရားစင်ပြုလုပ်ထားခြင်း မရှိပေ။ သူတို့၏ခံယူချက်မှာ ဘုရား၏ဝေယျာဝစ္စပြုလုပ်နိုင်မှသာ ဘုရားစင်ကို ပြုလုပ်ထားရန်၊ ဝေယျာဝစ္စမပြုလုပ်နိုင်လျှင် ထားရန်မလိုဟု နားလည်သဘောပေါက်ကြသည်။ ဘုရား၏ပုံတော်ကို အိမ်နံရံတွင် ချိတ်ဆွဲခြင်း၊ ကပ်ထားခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ ဆွမ်း၊ ပန်း၊ ဆီမီး၊ ရေကပ်လှူခြင်းတို့ကို မပြုလုပ်နိုင်ကြပေ။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားအချို့သည် ရှမ်းနှင့်နီးစပ်သောယွန်းဗုဒ္ဓဘာသာဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များတွင် နှစ်ပရိစ္ဆေဒကြာမြင့်စွာ ကိုးကွယ်ခဲ့သော သက်တော်ရှည်ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီးများ၊ နှစ်ပေါင်း(၁၀၀)ကျော် တည်ဆောက်ကိုးကွယ်လာခဲ့သော ဘုန်းကြီးကျောင်းများ၊ စေတီများရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်နေကြသော်လည်း အချို့မှာ နတ်ကို ကိုးကွယ်ဆဲ ဖြစ်သည်။ အချို့မှာ တစ်ရွာလုံး ဗုဒ္ဓဘာသာပြောင်းပြီးမှ နတ်ကို ပြန်ကိုးကွယ်ခြင်း၊ ထိုမှတစ်ဖန် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အဖြစ် ထပ်မံခံယူခြင်းတို့ကို တွေ့ရပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ်ခံယူပြီး မိမိတို့ဘိုးဘွားစဉ်ဆက်အရ ကိုးကွယ်ခဲ့သော ဘိုးဘွားဝိညာဉ်ဆိုင်ရာနတ်များကိုလည်း ကိုးကွယ်ကြသည်လည်း တွေ့ရပါသည်။ သို့ရာတွင် ရပ်ရွာအတွင်း နေထိုင်မကောင်းဖြစ်ခြင်း၊ စီးပွားရေးအဆင်မပြေခြင်းများဖြစ်လျှင် ယခင်နတ်ပူဇော်ခေတ်ကကဲ့သို့ တိရစ္ဆာန်များကို သတ်ဖြတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းမျိုးကို မတွေ့ရတော့ပေ။ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းထက် ဘုန်းကြီးများ၊ ပရိတ်ရွတ်ပေးခြင်း၊ ပရိတ်ရေသောက်ခြင်း၊ ပရိတ်ရေဖျန်းခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ကြသည်။

ဝိန်းကောင်မြို့နှင့်ဗုဒ္ဓဘာသာ

ဝိန်းကောင်မြို့ကို တည်ရာ၌ မြို့သစ်တည်ခြင်း၊ အခမ်းအနားဖြင့် ပရိတ်ရွတ်ခြင်း၊ တရားနာခြင်း စသည်ဖြင့် ကောင်း

မူကုသိုလ်များ ပြုလုပ်၍ တည်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ “ဝ”နယ်တွင် ဝိန်းကောင်မြို့နယ်မှစ၍ တန့်ယန်းမြို့နယ်အထိ ရှမ်းဗုဒ္ဓဘာသာများကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်ပတ်သက်သော ယုံကြည်ချက်များ ပြင်းထန်သည်။ ဝိန်းကောင်မြို့နယ်နှင့်ငင်းမြို့ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို အထူးသက်ဝင်ယုံကြည်ကြသည်။ အိမ်တိုင်းလိုပင် အိမ်တံခါးဝများ၊ အဝင်ပေါက်များ၌ ပရိတ်ကြီး၊ ပရိတ်ခွေများ ရစ်ပတ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဘုရားစင်၊ ဘုရားပုံတော်တို့ကို သေချာစွာပြုလုပ်ထားကြသည်။ ဝိန်းကောင်မြို့တွင် ဘုန်းကြီးကျောင်း မရှိသေးပေ။ စာတိုက်ပြုလုပ်မည့်အဆောက်အဦးသစ်တွင် ဦးပဉ္စင်းတစ်ပါး သီတင်းသုံးလျက်ရှိသည်။ ဦးပဉ္စင်း၏သက်တော်မှာ (၂၅)နှစ်၊ ဝါတော်(၅)ဝါရှိပြီး ဘွဲ့တော်မှာ ဦးညဏဖြစ်သည်။ ကိုရင်(၆)ပါးရှိသည်။ ထိုဒေသရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို သက်ဝင်ယုံကြည်ကြသော်လည်း နတ်ကိုးကွယ်မှုကို မစွန့်လွှတ်ကြသေးပေ။ ကြောက်ရွံ့လျက်ရှိနေသေးသည်။ ရွာတွင် နတ်စင်ရှိသည်။ ထိုနတ်စင်သို့ တစ်နှစ်လျှင် တစ်ခေါက်သာ သွားကြသည်။

နတ်ကိုးကွယ်မှုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ကူးပြောင်းကြသဖြင့် တိုင်းရင်းသားတို့၏စိတ်ထဲတွင် ကျေနပ်မှု၊ ဝမ်းသာပီတိဖြစ်မှုများ ခံစားလာရကြောင်း၊ လူနေမှုဘဝနှင့်စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး အစအရာရာ အဆင်ပြေလာကြကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။ တိုင်းရင်းသားတို့ကိုယ်၌ကပင် လိုလိုလားလား ရှိနေကြပြီး ကျောင်းကန်၊ ဘုရား၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများကို ဆတက်ထမ်းပိုး တိုး၍ ကိုးကွယ်လိုသည့်ဆန္ဒများ ရှိကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ဝိန်းကောင်မြို့တွင်းရှိ အိမ်များကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်ပတ်သက်၍ အလွန်ပင် အလေးထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ပန်ဖိန်းရွာနှင့်ဗုဒ္ဓဘာသာ

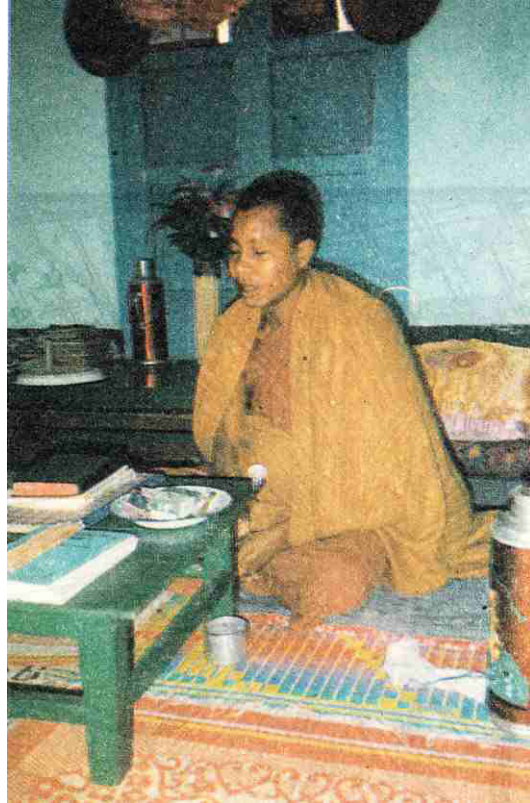
ပန်ဖိန်းရွာတွင် နှစ်ပေါင်း(၁၀၀)ကျော်သက်တမ်းရှိသော ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်းကို တွေ့ရသည်။ ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီးမှာ “ဝ”တိုင်းရင်းသားစစ်စစ်ဖြစ်ပြီး ဗမာစကားကိုလည်း ရေလည်စွာ ပြောဆိုနိုင်သည်။ ဆရာတော်၏ဘွဲ့မှာ ဦးဝိစိန္တာဖြစ်ပြီး သက်တော်မှာ (၅၄)နှစ်၊ ဝါတော်(၂၄)ဝါ ဖြစ်ပါသည်။ ဆရာတော်သည် နိုင်ငံတော်သံဃမဟာနာယကဂိုဏ်းဝင်“ဝ”နယ်၏ဦးစီးနာယကပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်ဆရာတော် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် ကျောင်းထိုင်ဆရာတော်(၁)ပါး၊ ဦးပဉ္စင်း(၂)ပါး၊ ကိုရင်(၂၄)ပါး ရှိပါသည်။ ယင်းပန်ဖိန်းရွာကို စတင်သာသနာပြုသောဆရာတော်မှာ ပလောင်တိုင်းရင်းသားဘုန်းတော်ကြီးဦးပန်းညား ဖြစ်သည်။ နောက်မှ“ဝ”တိုင်းရင်းသားဆရာတော် ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီးဖြစ်လာသည်အထိ တိုးတက်လာသည်။

ပန်ဖိန်းရွာအနီးတွင် ဖားကျက်စေတီ ရှိသည်။ ဖားကျက်စေတီသည် အလွန်မတ်စောက်သော ကျောက်တောင်ထိပ် တွင် တည်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖားကျက်ဟူသည်မှာ “ဝ”ဘာသာဖြင့် ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ပြီး မြန်မာဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ပါက “ကျောက်ခြေတော်ရာ”ဟုအဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၈၅ ခုနှစ်၊ ပထမဝါဆိုလဆန်း(၁၀)ရက်နေ့မှစ၍ (၅)လခန့်အထိ မြေငလျင်များ လှုပ်ခဲ့ပြီး ကျောက်တောင်အတော်များများ ပြိုကျခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဖားကျက်တောင်မှာ ပြိုကျပျက်စီးခြင်း မရှိသည်ကို ပန်ဖိန်းကျောင်းဆရာတော်ဦးဖျားထန်းမှ သတိထားမိခဲ့ပါသည်။ ဆရာတော်ဦးဖျားထန်းသည် “ဝ”တိုင်းရင်းသားဖြစ်သည်ဟုသိရသည်။ ဆရာတော်သည် ဖားကျက်တောင်၏ထူးခြားချက်ကို သတိပြုမိပြီး တောင်ပေါ်သို့တက်၍ စူးစမ်းလေ့လာလေသည်။ ထိုအခါ ၁၂၈၆ ခုနှစ်၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော်(၉)ရက်နေ့တွင် ချုံနွယ်များ၊ မြက်ပင်များက ကြက်ခြေခတ်ပုံစံဖြင့် အုပ်မိုးလျက်ရှိသော မြတ်စွာဘုရား၏ညာဘက်ခြေတော်ရာကို တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းနေ့မှစ၍ ဆရာတော်သည် ဖားကျက်တောင်ပေါ်တွင် တရားဘာဝနာ အားထုတ်ခဲ့ပါသည်။

ခြေတော်ရာအား တိုင်းထွာကြည့်ရာတွင် အလျား(အရှည်)မှာ ၂၇-လက်မခွဲ၊ အနံ(ရှေ့) ၁၀-လက်မခွဲ၊ အနံ(နောက်) ၅-လက်မခွဲ၊ အနက် ဖနောင့် ၃-လက်မ၊ ရှေ့ခြေမ ၂-လက်မ၊ ရှေ့ခြေသန်း ၁-လက်မနီးပါး ရှိသည်။

ဆရာတော်ဦးဖျားထန်းသည် ၁၂၈၉-ခုနှစ်တွင် သက်တော်(၉၀)၊ ဝါတော်(၇၀)ရှိပြီဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဆရာတော်ကြီးသည် သက်တော်ကြီးရင့်သည်ကို ဂရုမထားဘဲ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာပြန့်ပွားရေးအတွက် အားသွန်ခွန်စိုက်ဆောင်ရွက်ခဲ့မှုကြောင့် ၁၂၉၀-ခုနှစ်တွင် ယခုလက်ရှိ ကျောင်းတော်ကြီးကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သည်။ ၎င်းအပြင် ၁၂၉၃-ခုနှစ်တွင် ခြေတော်ရာအား ငုံ့၍ ခြေတော်ရာစေတီအား တည်ထားကိုးကွယ်နိုင်ခဲ့သည်။

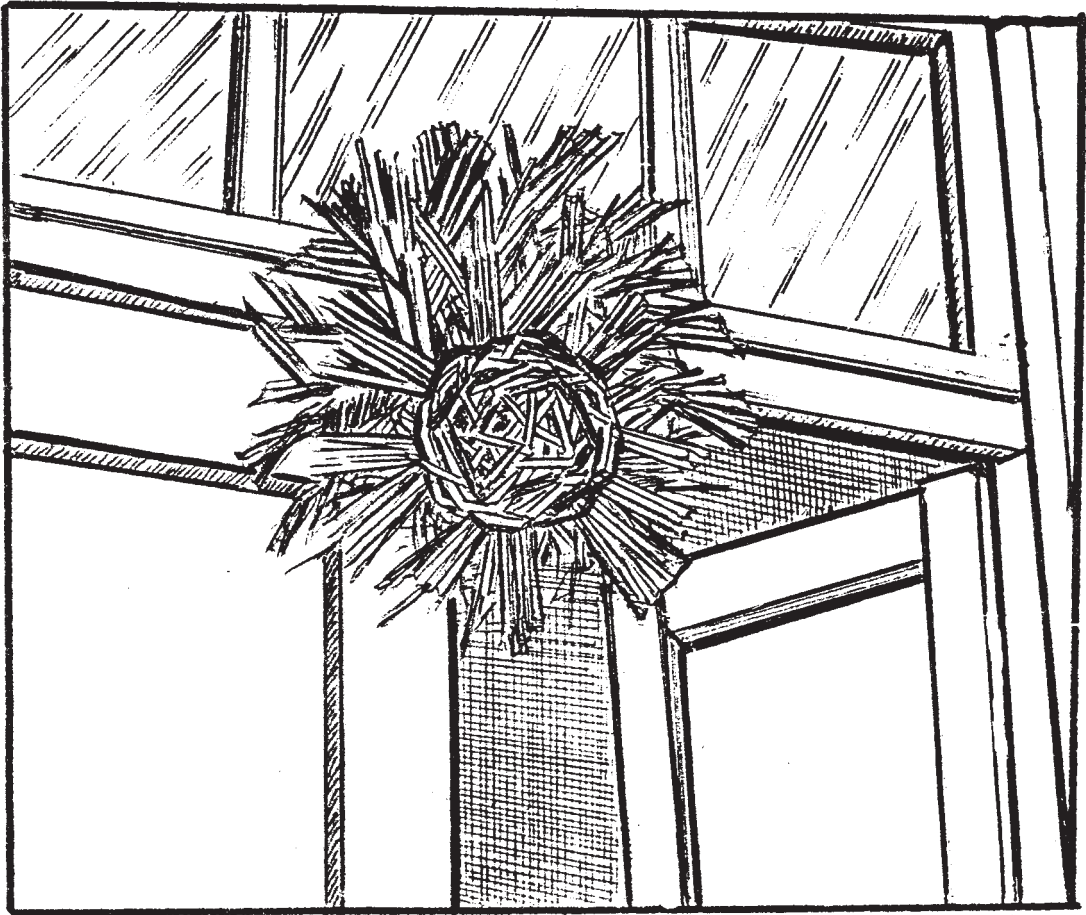
ဆရာတော်ဦးဖျားထန်းသည် သက်တော်(၁၂၂)၊ ဝါတော်(၁၀၂)ဝါရပြီး ၁၃၀၁-ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း(၂)ရက်နေ့တွင် ပျံလွန်တော်မူခဲ့သည်။ ဆရာတော်၏ရုပ်ခန္ဓာအား မီးသဂြိုဟ်၍ အရိုးပြာများကို ဌာပနာပြီး စေတီတစ်ဆူ တည်ထားခဲ့သည်။ ၁၃၀၂-ခုနှစ်တွင် ၎င်းစေတီအနီး ဗောဓိညောင်ပင်တစ်ပင် ထူးဆန်းစွာ ပေါက်ရောက်ခဲ့ပြီး ယခုအခါ ၎င်းစေတီအား ဗောဓိပင်များက ဝန်းရံအုပ်မိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းညောင်ပင်များပေါက်ရောက်သည်ကိုအစွဲပြု၍ ယခုအခါ ၎င်းကုန်း

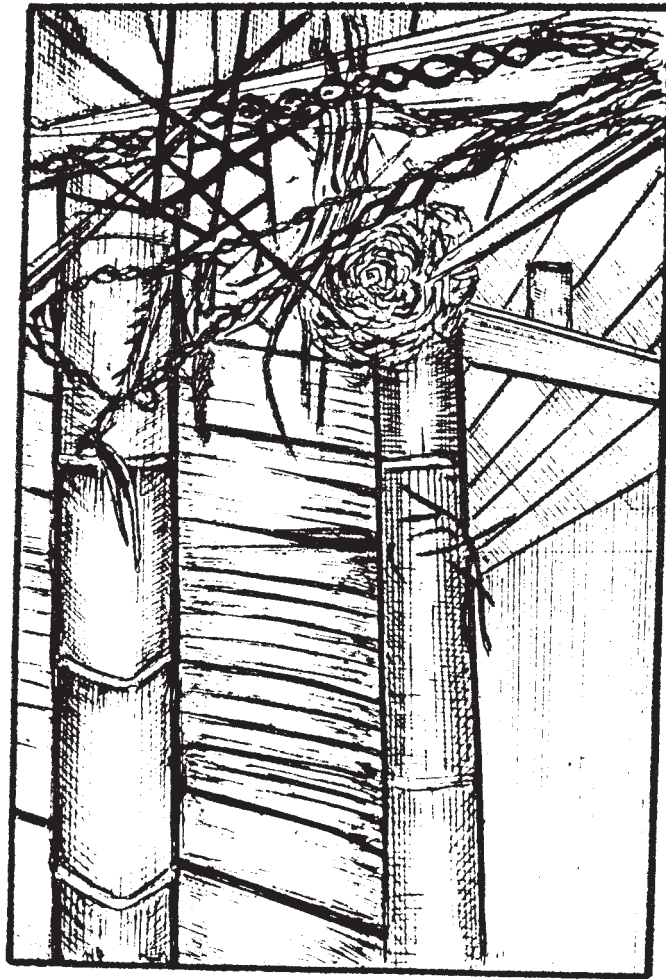
ဝိန်းကောင်မှ ဦးပဉ္စင်း

လွိုင်ပန်လုံဒေသမှ ကိုရင်သာမဏေငယ်များ

ဝါးဖြင့်ပြုလုပ်ထားသောပရိတ်ခွေ

ဝါးဖြင့်ပြုလုပ်ထားသောပရိတ်ကြီး

အား “ညောင်ပင်ကုန်း” ဟုခေါ်တွင်လျက် ရှိသည်။

ဆရာတော်ဦးဖျားထန်း ပျံလွန်တော်မူပြီးနောက် ဖားကျက်ဒေသဝန်းကျင်တွင် သာသနာပြန့်ပွားစေရေးနှင့်ကျောင်း၊ စေတီတော်များ စောင့်ရှောက်ရန် ဆရာတော်ကြီး၏မိန့်ကြားတာဝန်ပေးချက်အရ တပည့်ဖြစ်သူ ယခုကျောင်းထိုင်ဆရာတော် ဦးဣန္ဒြာစာရမှ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခဲ့ပါသည်။ ဆရာတော်ဦးဣန္ဒြာစာရအား “ဝ”တိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသော အဘဦးအိုက်ကျော်၊ အမိဒေါ်အောက်လွယ်မွန်းတို့မှ ၁၂၇၇-ခုနှစ်၊ တော်သလင်းလပြည့်ကျော်(၂)ရက်နေ့တွင် ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ဆရာတော်သည် မြန်မာစကားကို မတတ်ကြောင်း သိရသည်။ ဆရာတော်၏ဗုဒ္ဓဘာသာပြန့်ပွားရေးစွမ်းဆောင်မှုများကြောင့် အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ တိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသော ရှမ်း၊ ဝ၊ ပလောင်စသည့်ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ၊ ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်သူ များမှာ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ကူးပြောင်းလာခဲ့ကြသည်။

၎င်းအပြင် ယခင် ဆရာတော်ကြီးလက်ထက်မှစ၍ ဖားကျက်အနီးတွင် တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားခြင်းမရှိကြောင်း၊ ခြေတော် ရာကိုသာ ဖူးမြော်၍ ပြန်သွားကြကြောင်း၊ တစ်ခါတရံ လက်နက်ကြီးများ ကျရောက်သော်လည်း ပေါက်ကွဲခြင်းမရှိကြောင်း သိ ရပါသည်။

၁၉၈၃-၈၄-ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်နှင့်ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ တပ်များ သံလွင်အရှေ့ခြမ်းဒေသတွင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အကျအဆုံးများစွာဖြင့် တိုက်ပွဲကြီးများ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိရာ ဖားကျက်ဆရာတော်ဦးဣန္ဒြာစာရသည် မေတ္တာရှေ့ထားလျက် ဆုံး ဖြတ်ပေးနိုင်ရန် အဓိဋ္ဌာန်တစ်ခု ပြုလုပ်ကြောင်း၊ ယင်းအဓိဋ္ဌာန်မှာ ဝါးနှစ်ပင်အနက် တစ်ပင်သည် တပ်မတော်၊ ကျန်တစ်ပင် သည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီဟုသတ်မှတ်အဓိဋ္ဌာန်ကာ ဝါးနှစ်ပင်ကို ပြောင်းပြန်စိုက်ခဲ့ကြောင်း၊ မကြာမီတွင် တပ်မတော် အတွက် အဓိဋ္ဌာန်ဖြင့်စိုက်သော ဝါးပင်မှာ ရှင်သန်လာခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဆရာတော်သည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ တပ်များအား “မင်းတို့ မတိုက်နဲ့တော့၊ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုတွေ မများခင် ရပ်ကြပါ” ဟုမိန့်ကြားခဲ့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ဆရာတော်သည် မေတ္တာတရား လက်ကိုင်ထားကာ အေးချမ်းသာယာမှုကို အမြဲရှေးရှုဆောင်ရွက်လျက်ရှိသောကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖြစ်သောသံလွင်အရှေ့ခြမ်းရှိ “ဝ”နှင့်“ပလောင်”တို့သည် ဆရာတော်၏ပြောဆိုဆုံးမမှုကို အလေးထား ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်လျက်ရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ဖားကျက်စေတီတော်သည် တစ်နှစ်လျှင် (၁)ကြိမ်ခန့် ရောင်ခြည်တော်ကွန့်မြူးကြောင်း၊ တပ်မတော်ဝင်ရောက်ပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် တစ်နှစ်(၂)ကြိမ် ရောင်ခြည်တော်ကွန့်မြူးကြောင်း သိရသည်။ နောက်ဆုံး ယနေ့အထိ ဖူးမြော်ခွင့်ရသည်မှာ ၁၃၅၈-ခုနှစ်၊ ဒုတိယဝါဆိုလပြည့်ကျော်(၇)ရက်နေ့တွင် ရောင်ခြည်တော် ကွန့်မြူးနေသည်ကို ကျောင်းရှိဆရာတော်အပါအဝင် သံဃာတော်များ၊ သာမဏေများအားလုံး မျက်ဝါးထင်ထင် ဖူးမြင်ခဲ့ရကြောင်း သိရပါသည်။

၎င်းအပြင် ခြေတော်ရာစေတီ၏မြောက်ဘက် ဖားကျက်ရွာသွား လမ်းဘေးတွင် ကျောက်တောင်တစ်ခုရှိပြီး ၎င်းတောင် သည် စေတီတည်ထားသော တောင်များထက် အနည်းငယ်နိမ့်နေသည်။ ၎င်းတောင်တွင် ကျောက်ဂူတစ်ခုရှိပြီး စပါးကြီးမြေ တစ်ကောင် နေထိုင်လျက်ရှိကြောင်း၊ ၎င်းသည် လူများအား အန္တရာယ်မပြုဘဲ အခါကြီးရက်ကြီးနေ့များတွင် ဆရာတော်မှ တ ရားတော်မြှောက်ကြားချိန်များ၌ ဂူတွင် ထွက်၍ ဆိတ်ငြိမ်စွာ ခွေ၍နေကြောင်း၊ စပါးကြီးမြေမှာ အလျား(၆)ပေခွဲ၊ လုံးပတ်(၂) ပေခွဲ၊ (၃)ပေခွဲခန့်ရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ယခုလက်ရှိ ဖားကျက်တောင်တွင် စေတီသုံးဆူ တည်ထားကိုးကွယ်နိုင်ခဲ့ပြီး ကျောင်းဆောင်သုံးဆောင်၊ ဆရာတော် အပါအဝင် သံဃာ(၈)ပါး၊ သာမဏေ(၇)ပါးရှိပါသည်။ တပ်မတော်နှင့်ဝန်းကျင်ရှိ ကျေးရွာများမှာ သံဃာတော်များအတွက် ဆွမ်းနှင့်ဆေးများ လှူဒါန်းဆက်ကပ်လျက် ရှိသည်။

တန့်ယန်းဒေသနှင့်ဗုဒ္ဓဘာသာ

တန့်ယန်းမြို့ရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာပြုကျောင်းတိုက်သည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတိုက်ဖြစ်သည်။ ၎င်းဝေဠုဝန်ကျောင်း တိုက်မှ ဆရာတော်များသည် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ကူးပြောင်းလိုလျှင် ကူးပြောင်းမည့်ရွာသို့ သွားရောက်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာကူးပြောင်းပွဲကို ဆောင်ရွက်ပေးရသည်။ ဝေဠုဝန်ကျောင်းတိုက်ရှိ ဦးပဉ္စင်းများသည် အားမာန်အပြည့်ဖြင့် သာသနာ ရေးလုပ်ငန်းကို တက်တက်ကြွကြွ ဆောင်ရွက်နေကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

နယ်စပ်ဒေသပရိယတ္တိသာသနာပြု ကိုင်းကုန်းကျောင်းမှဆရာတော်ဦးကုသလ(သက်တော် ၃၂-နှစ်၊ ဝါတော် ၁၂ ဝါ) သည်လည်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားရေးအတွက် စွမ်းစွမ်းတမံ ဆောင်ရွက်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကိုင်းကုန်းကျောင်းတွင် စာသင်သား သံဃာအပါး (၈၀)ရှိပြီး “ဝ”တိုင်းရင်းသား(၅)ဦးလည်း ပါဝင်သည်။ ဆရာတော်၏သုံး သပ်ချက်အရ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ဇွဲရှိပြီး ရိုးသားကြသည်။ ဉာဏ်ရည်မှာ အလယ်အလတ်စားဖြစ်ပြီး စာပေကို သင်ယူ နားလည်နိုင်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ စာသင်သားများသည် စာပေကို သင်ကြားမှု ပြီးဆုံးပါက မိမိတို့ဒေသများသို့ ပြန်

လည်သွားရောက်၍ သာသနာပြုကြရန် ဖြစ်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာသာသနာပြုများမှာ စိတ်စွမ်းအား၊ ကိုယ်စွမ်းအားဖြင့် သာသနာပြုကြသော်လည်း ကြီးမားသောအားနည်းချက်တစ်ခုကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုအချက်မှာ သာသနာပြုတို့သည် မိမိသာသနာပြုမည့်တိုင်းရင်းသားတို့၏ ယခင်က ကိုးကွယ်ခဲ့သော နတ်ကိုးကွယ်မှုကို ခရေစေ့တွင်းကျ နားမလည်ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လက်တွေ့လုပ်ကိုင်ရာတွင် တိမ်းစောင်းမှု၊ လွဲချော်မှု၊ သာသနာပြုအချင်းချင်း အမြင်မကြည်လင်မှုများအထိ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။

အချို့ “ဝ” တိုင်းရင်းသားရွာများသည် နတ်ကိုးကွယ်မှုဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ပြောင်းပြီးမှတစ်ဖန် နတ်ကို ပြန်ကိုးကွယ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ခရစ်ယာန်သို့ ကူးပြောင်းသွားခြင်းတို့ကို တွေ့ကြုံရသည်။ ထိုအခါ သာသနာပြုများ မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည်ကို မသိဘဲဖြစ်နေပါသည်။

ယခုအခါ နိုင်ငံတော်မှ ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ထောက်ပံ့လျက်ရှိသော်လည်း လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးခက်ခဲသည့်ဝိန်းကောင်၊ ပန်ဖိန်းရွာများရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်းများသည် ပြည့်စုံခြင်း မရှိသေးပေ။

ရှင်ပြုပွဲ

တန့်ယန်းမြို့အနီးတစ်ဝိုက်တွင် နေထိုင်ကြသော ဗုဒ္ဓဘာသာ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများသည် ကလေးငယ်များ အငယ်ဆုံးအသက် ၄ နှစ်၊ ၅ နှစ်၊ အသက်အကြီးဆုံး ၁၁ နှစ် ၁၂ နှစ်ကျော်သည်နှင့်ရှင်ပြုပေးလေ့ရှိသည်။ ရှင်ပြုပွဲတွင် စုပေါင်းလုပ်သော ရှင်ပြုပွဲက များသည်။ တစ်ဦးတည်း အကြီးအကျယ် ပြုလုပ်သည့်ရှင်ပြုပွဲမှာ မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ရှင်ပြုပေးရာတွင် ပရိက္ခရာများ၊ ငွေပဒေသာပင်များကို ဘုန်းတော်ကြီးများအား လှူဒါန်းကြသည်။ ရှင်ပြုပွဲမှာ (၁) မဏ္ဍပ်ဝင်နေ၊ (၂) ပွဲလှည့်နေနှင့် (၃) သင်္ကန်းဝတ်နေ ဟူ၍ (၃) ရက်တိုင်တိုင် သတ်မှတ်ကာ ရှင်ပြုပွဲကို ကျင်းပပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ရှင်ပြုပွဲတစ်ခု ပြုလုပ်ရန် ဖိတ်စာအဖြစ် လက်ဖက်ထုပ်နှင့်ဖိတ်လေ့ရှိသည်။

မဏ္ဍပ်ဝင်နေတွင် ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟများ၊ ဧည့်သည်များ၊ ရှင်ပြုမည့်ရှင်လောင်းများ စုကာ အစီအစဉ်ရေးဆွဲကြသည်။ ဧည့်သည်များအားလုံးကို ထမင်းကျွေး၍ ဧည့်ခံသည်။ ညဘက်တွင် ဆိုင်းခိုင်းနှင့်ဧည့်ခံကြသည်။

မဏ္ဍပ်တွင် ရှင်လောင်းထိုင်ရန် စင်သပ်သပ်ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းစင်၏အမြင့်တွင်ရှိသော ဝေါပေါ်တွင် ဘုရားကို တင်ထားသည်။ ကိုးမြို့ရှင်ကို တိုင်တည်၍ ပူဇော်ခြင်းဖြစ်သည်။ မိုးမရွာစေရန်၊ ရာသီဥတုကောင်းမွန်စေရန်အတွက် အသက်ကြီးသူလူကြီးများက ပူဇော်တိုင်တည်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အောက်ဘက်တွင် ပရိသတ်များ ထိုင်ရသည်။ ရှင်လောင်းထိန်းရန် ရှင်လောင်းတစ်ပါးလျှင် လူပျိုကာလသား (၂) ယောက် ရွေးရသည်။ ထိုရှင်လောင်းထိန်းများမှာ ရှင်လောင်းများ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းပို့သည့်အချိန်မှစ၍ ဝေယျာဝစ္စပြုလုပ်ပေးရသည်။ ရှင်မပြုမီ ဘုန်းတော်ကြီးက သင်္ကန်းတောင်းနည်းနှင့်ရှင်ကျင့်ဝတ်များကို သင်ကြားပေးသည်။ ပွဲလှည့်သည့်နေ့တွင် နှစ်ကြိမ်လှည့်လေ့ရှိသည်။ ပထမတစ်ကြိမ်သည် နံနက် (၉) နာရီမှ (၁၀) နာရီအတွင်း လှည့်သည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းအား လက်ယာရစ် (၃) ပတ်ပတ်ပြီးမှ ရွာထဲတွင် လှည့်လေ့ရှိသည်။ ရှင်လောင်းလှည့်သည့်အစီအစဉ်မှာ ကိုးမြို့ရှင်ဘုရားကို ဝေါပေါ်တွင်တင်ပြီး ရှေ့ဆုံးမှထွက်ရသည်။ ၎င်းနောက် ရှင်လောင်းများကို စက်ဘီးပေါ်တင်ပြီး ရှင်လောင်းထိန်းများက တစ်ပါတည်း လိုက်ကြသည်။ မိဘများကလည်း သင်္ကန်း၊ သပိတ်စသည့်ပရိက္ခရာများ၊ အိပ်ရာလိပ်များရွက်ပြီး ရှင်လောင်းနှင့်ကပ်လျက် လိုက်ရသည်။ ထို့နောက် ကွမ်းတောင်ကိုင်များလည်း ရှင်လောင်းနှင့်ကပ်လိုက်ရသည်။ မောင်ရင်လောင်းနှင့်ကွမ်းတောင်ကိုင်များကို ပရိသတ်များက စကြနောက်ကြသည်။ အပျို လူပျိုများ ကလူကျီစယ်ကြသည်။ ၎င်းနောက် အိုးစည် ဒိုးပတ်ခိုင်းများ ရွာသူရွာသား ဆွေမျိုးများ အစဉ်လိုက်လှည့်လည်ပါဝင်ကြရသည်။ ပထမအကြိမ် လှည့်ပြီးမှ ထမင်းကျွေးဧည့်ခံသည်။ နေ့လယ် (၁) နာရီတွင် ဒုတိယအကြိမ် လှည့်သည်။ ဒုတိယအကြိမ်အစီအစဉ်မှာ ပထမအကြိမ် လှည့်စဉ်ကကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။

သင်္ကန်းဝတ်သည့်နေ့တွင် ရှင်လောင်းလှည့်ခြင်းကို နံနက် (၉) နာရီတွင် တစ်ကြိမ်သာ ပြုလုပ်သည်။ ထိုနေ့တွင် ရွာထဲသို့ မလှည့်တော့ဘဲ ဘုန်းကြီးကျောင်းအား လက်ယာရစ် (၃) ပတ် ပတ်ပြီး ကျောင်းပေါ်သို့ တက်ကာ ရေစက်ချသည်။ ကျောင်းပေါ်သို့ တက်ချိန်တွင် ရှင်လောင်းဖွက်ကြပြီး မိဘများက ငွေနှင့်ပြန်ရွေးကြရသည်။ ထိုကဲ့သို့ အခမ်းအနားနှင့်သင်္ကန်းဝတ်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ မိမိတတ်အားသရွေ့ လှူဖွယ်ပစ္စည်းများနှင့်ပင် တစ်ခါတည်း သင်္ကန်းဝတ်ပေးသည်များလည်း ရှိသည်။ သင်္ကန်းဝတ်ပေးခြင်းအားဖြင့် ယောက်ျားလေးသည် ခန္ဓာကိုယ် ပိုမိုထွားကျိုင်းလာကာ ကြီးကောင်ဝင်လာသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

ခရစ်ယာန်ဘာသာနှင့် “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့ကို အမေရိကန်သာသနာပြု ဝီလျံယန်းက စတင်၍ ခရစ်ယာန်သာသနာပြုခဲ့သည်။ ဝီလျံယန်းသည် ဦးစွာ ကျိုင်းတုံနယ်တွင် သာသနာပြုပြီးနောက် “ဝ” နယ်တွင် လာရောက်သာသနာပြုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် “ဝ” တိုင်းရင်း

သားတို့က လက်မခံခဲ့ပေ။

နောက်ပိုင်းတွင် ကိုးကွယ်မှုတစ်ခုပေါ်ပေါက်လာသည်ဟုဆိုသည်။ ထိုကိုးကွယ်မှုကို တဖန်မိုင်းဆိုသူက သာသနာပြု ခဲ့သည်။ လူခေါင်းဖြတ်သောလေ့ကို အစဉ်တစိုက် ကျင့်သုံးလာခဲ့သည့် “ဝ” တိုင်းရင်းသားများကို တဖန်မိုင်းက သွန်သင်ဆုံးမ သော်လည်း မရပေ။ ထို့ကြောင့် “သစ်သားခွက်နှင့်ထမင်းစားသောအခါ ဆေးရခက်ခဲသကဲ့သို့ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများမှာလည်း ဆုံးမရခက်ခဲသည်” ဟုပြောဆိုလေသည်။ ၎င်းသေခါနီးအချိန်တွင် ဘူးတစ်ခုထားခဲ့ပြီး “ဘူးဖွင့်လို့ရမှ ‘ဝ’ ပြည်သာယာမယ်၊ ငါ လည်း ပြန်လာမယ်” ဟုကျိန်ဆိုပြီး စက္ကူဖြူအလွတ်တစ်ရွက်ကို ပြကာ “သူပြန်လာလျှင် စာရေးသားပြီးသားဖြစ်ရမယ်” ဟုဆို ပြီး စာရွက်ကို မှုတ်လိုက်ရာ ကောင်းကင်လေထဲသို့ ရောက်သွားသည်။

တဖန်မိုင်းနောက်တွင် တအိုက်ရွှန်းဆိုသည့်ဘုန်းကြီးတစ်ပါး ရောက်လာပြီး ယွန်းဗုဒ္ဓဘာသာကို သာသနာပြုလေ သည်။ ထိုဘုန်းကြီးသည် ဗမာပြည်ဘက်သို့ ကြွသွားပြီးနောက် ခရစ်ယာန်ဖြစ်သွားသည်။ ၁၉၀၈-ခုနှစ်တွင် “ဝ” ပြည်သို့ပြန် လာပြီး ခရစ်ယာန်သာသနာပြုလေသည်။ တအိုက်ရွှန်းသည် ကျမ်းစာအုပ်ကို ယူလာသောကြောင့် တဖန်မိုင်း မှုတ်ထုတ်လိုက် သည့်စာရွက်တွင် စာရေးပြီးသားဖြစ်နေသည်ဟုယူဆကြသည်။ တအိုက်ရွှန်းသည် တဖန်မိုင်းသေဆုံးပြီးနောက် လူပြန်ဝင်စား ခြင်းဖြစ်သည်ဟုယူဆကြသည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့တွင် နှစ်ချင်းခရစ်ယာန်(၃၀၀၀)ကျော်ရှိသည်။ ရိုမန်ကက်သလစ်ဘာသာဝင်(၁၀၀၀၀)ကျော်ရှိ သည်။ “ဝ” နယ်တွင် လားရှိုး၊ တန့်ယန်း၊ ဟိုပန်မြို့များ၌ မြို့နယ်ဆိုင်ရာ “ဝ” နှစ်ချင်းခရစ်ယာန်အသင်းတော်များ ဖွဲ့စည်းပေး ထားသည်။ “ဝ” နယ် သုံးနယ်အတွက် အသင်းအကြီးအကဲကို ရွေးချယ်ရာတွင် လုပ်သက်၊ လုပ်ရည်ကိုင်ရည်၊ ပညာအရည်အ ချင်းတို့ကို ကြည့်ပြီး ရွေးချယ်ကြသည်။ သင်းအုပ်ဆရာ(၁၀)နှစ်ပြည့်ပြီးသူများ အိမ်ထောင်မှုတွင် ဖောက်ပြန်မှု မရှိသူများကို ရွေးချယ်လေ့ရှိသည်။

ခရစ်ယာန်ဘာသာကူးပြောင်းပွဲ

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတစ်ဦး ခရစ်ယာန်ဘာသာသို့ ကူးပြောင်းလိုပါက ပထမဦးစွာ ကူးပြောင်းလိုသူ၏ခံယူချက်ကို မေး ရသည်။ ဘာသာကူးပြောင်းသူများ၏ပြောဆိုချက်အရ ခရစ်ယာန်ဘာသာသို့ ကူးပြောင်းလျှင် ဘုရားသခင်တွင် ယုံကြည်မှုရှိ ပြီး အခြားနတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အယူအဆဆိုးများ၊ အခက်အခဲများ မရှိတော့ဘဲ ဝန်ပေါ့လိုသည့်အတွက် ကူးပြောင်း ကြကြောင်း သိရသည်။

အိမ်ရှိနတ်စင်များကို ကျမ်းစာဖတ်၍ ဆုတောင်းပြီး ဖျက်ပေးရသည်။ ရွာနတ်စင်များကိုလည်း ဖျက်ပေးရသည်။ ခရစ်ယာန်သို့ကူးပြောင်းရာတွင် တစ်ဦးချင်း ကူးပြောင်းသည်ထက် မိသားစုလိုက်၊ မျိုးနွယ်အလိုက်၊ ရွာအလိုက် ကူးပြောင်းကြ သည်ကို တွေ့ရသည်။ နှစ်ချင်းခံရာတွင် သင်းအုပ်ဆရာက ပြုလုပ်ပေးရသည်။

နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာ

ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် “ဝ” တိုင်းရင်းသားများသည် အများအားဖြင့် ကလေး ၁၂ နှစ်အရွယ်တွင် နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာပြုလုပ် ပေးလေ့ရှိကြသည်။ နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာမပြုလုပ်မီ နှစ်ပတ်ကြို၍ ကျမ်းစာများ သင်ပေးကြသည်။ နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာ ပြုလုပ်ပါက တစ်ရွာလုံး လာကြသည်။ ရေမနှစ်မီ ဓမ္မဆရာတော်နှင့်အတူလာရောက်သူများအားလုံးက ဆုတောင်းပေးကြသည်။ ရေကန်ရှိ ရေမှာ ခါး သို့မဟုတ် ရင်အထိ မြှုပ်နေရသည်။ ဆုတောင်းခန်းတွင် ဆုတောင်းပြီးမှ ရေကန်သို့တက်ရသည်။ ဆရာတော်က လက်ခံပြီး ခေါင်းပါမြှုပ်အောင် နှစ်ရသည်။ ၎င်းနောက် နှစ်ခြင်းခံလက်မှတ်ပေးကာ တရားဝင်ခရစ်ယာန်ဘာသာဖြစ်သွားသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပြီးလျှင် အရက်မသောက်ရ၊ မိန်းမနှစ်ယောက် မယူရ၊ စသည့်မကောင်းသည့်ဒုစရိုက်များကို ရှောင်ရှားကြရသည်။ တစ်ခုခုပြစ်မှားမိလျှင် အသင်းတော်မှ ထုတ်ပစ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အနည်းဆုံး(၆)လ၊ အများဆုံး(၁)နှစ် ထုတ်ပယ်ပြီး အပြစ်မှန် သမျှကို လူပုံအလယ်တွင် ထုတ်ပြောပြီး ဝန်ချတောင်းပန်ခြင်း ပြုလုပ်ကြရသည်။ သို့ဖြစ်၍ မိမိစိတ်နိုင်သည့်အရွယ်ရောက်မှ သာ နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာပြုလုပ်ခြင်းကို ပို၍တွေ့ရသည်။ နှစ်ခြင်းခံပြီးမှသာ ဘုရားကျောင်းများတွင် ဘုရားသခင်၏အသွေးနှင့်အ သားကို တစ်လတစ်ကြိမ် စားကြရသည်။ အသွေးအဖြစ် စပျစ်ရည်၊ အသားအဖြစ် ပေါင်မုန့်ကို စားခြင်းဖြစ်သည်။ နှစ်ချင်း မခံထားလျှင် မစားရပေ။ နှစ်ခြင်းမခံထားသူနှင့်အခြားမဆိုင်သူများ စားလျှင် အမှားများဖြစ်တတ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

ဘာသာရေးပတ်သက်၍ ဆောင်ရွက်သူများ^၁

ခရစ်ယာန်အသင်းတော်တွင် သင်းအုပ်ဆရာ၊ သင်းထောက်ဆရာများသည် ဘာသာရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးကြသူများ ဖြစ်သည်။ ကျမ်းစာသင်ကျောင်းတွင် လေးနှစ်သင်တန်း အောင်မြင်ကာ အိမ်ထောင်ကျပြီးသူများကို ရပ်ရွာလူထုက ထောက်ခံတောင်းဆိုမှ သင်းအုပ်ဆရာ ဖြစ်လေသည်။

ဘာသာရေးဆရာများ၏ ရပိုင်ခွင့်များသည် ပုံသေမရှိပေ။ သင်းထောက်ဆရာသည် စေတနာဝန်ထမ်းအဖြစ် သာသနာပြုလေ့ရှိသည်။ တောရွာများရှိ သင်းထောက်ဆရာများသည် ရပ်ရွာမှလက်ခံလျှင် သင်းအုပ်ဆရာ လုပ်နိုင်သည်။ ဘာသာရေးလုပ်ငန်းအပြင် မိမိတို့၏ တောင်ယာလုပ်ငန်းကိုပါ လုပ်ကိုင်ကြသူများလည်း ရှိသည်။

မြို့ပေါ်တွင် သင်းအုပ်ဆရာတစ်ယောက်သည် တစ်လလျှင် ငွေကျပ်နှစ်ထောင်နှင့်ဆန်တစ်အိတ် ရရှိသည်။ ရပ်ရွာအတွင်း သာရေးနာရေးကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ရာမှ အလှူငွေများလည်း ရရှိသည်။ တစ်ခါတရံ အသင်းတော်ကော်မတီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အသင်းတော်အတွက် ရန်ပုံငွေကို ရှာဖွေရာ၌ အပတ်စဉ် တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ဘုရားကျောင်း၌ အလှူငွေကို ကောက်ခံလေ့ရှိသည်။

ဘာသာရေးနှင့်ပတ်သက်သော ပွဲတော်များ^၂

လစဉ် လဆန်းပိုင်းတနင်္ဂနွေနေ့တွင် ခရစ်ယာန်ညစာစားပွဲ အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ဘုရားကျောင်းတွင် ပွဲသဘောအလှူတစ်ခု ပြုလုပ်ကြသည်။ ဘုရား၏ အသွေးတော် အသားတော်အဖြစ် ကိတ်မုန့်နှင့်စပျစ်ရည်တို့ကို စားသောက်ကြရသည်။ “ငါ့အသားမစား၊ ငါ့အသွေးမသောက်သူသည် ငါနှင့်မဆိုင်၊ ငါ့အသားစားပြီး ငါ့အသွေးသောက်မှသာ ဘုရားနှင့်ဆိုင်မည်” ဟုဘုရားက ပြောကြားခဲ့ကြောင်း၊ သို့မှသာ ခရစ်တော်၏ ကယ်တင်ခြင်းကို ခံယူနိုင်မည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ဘုရားသခင်၏ မေတ္တာကို မမေ့မလျော့စေရန်လည်း ဖြစ်သည်။ နှစ်ခြင်းခံပြီးသူခရစ်ယာန်များသာ ထိုကဲ့သို့ စားသောက်နိုင်သည်။

ရှင်သန်ထမြောက်ပွဲကို နယ်အလိုက်၊ ရွာအလိုက်၊ မြို့အလိုက် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းအနီး ကွင်းပြင်တွင် ပြုလုပ်ကြသည်။ ကျမ်းစာဖတ်ခြင်း၊ တရားဟောခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်သည်။ အခြားတိုင်းရင်းသားခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များနှင့်အတူ ကျင်းပသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဒီဇင်ဘာ(၂၅)ရက်နေ့မှ ဇန်နဝါရီ(၁)ရက်နေ့အထိ ခရစ်စမတ်ပွဲနှင့်အတူ “ဝ”တိုင်းရင်းသားရိုးရာမီးပုံပွဲကို လားရှိုးမြို့ရှိ “ဝ”နှစ်ခြင်းခရစ်ယာန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတွင် ပြုလုပ်ကြသည်။ ယဉ်ကျေးမှု၊ အကအခုန်၊ အတီးအမှုတ်များ ပြုလုပ်ကြသည်။ နေ့လယ်တွင် ကလေးများအတွက် ချောတိုင်တက်ခြင်း၊ အပြေးပြိုင်ခြင်း စသည်ဖြင့် ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲ ပြုလုပ်ပေးသည်။ ညဘက်တွင် ခေါပုတ်ကြော် “ဝ”ဆန်ပြုတ်တို့ကို ကျွေးလေ့ရှိသည်။ ဒီဇင်ဘာ(၂၅)ရက်တွင် ညစာထမင်းကို ဟင်းကောင်းကောင်းဖြင့်ကျွေးသည်။ ကုန်ကျငွေကို အသင်းတော်က စိုက်ထုတ်ပေးသည်။ တစ်နှစ်တစ်ခါ ခရစ်ယာန်ဓမ္မသဘင်ပွဲ ပြုလုပ်သည်။ နယ်များမှ အကြီးအကဲများအား ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကို သုံးနှစ်တစ်ကြိမ် ပြုလုပ်သည်။

မင်္ဂလာဆောင်၊ ကလေးကင်ပွန်းတပ်များတွင် ဘာသာရေးဆရာ(သင်းအုပ်)က သက်သေခံခြင်း၊ လက်မှတ်ပေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ပေးကြသည်။ အသုဘတွင်လည်း ကျမ်းစာရွတ်ဖတ်ပေးခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ပေးရသည်။ လင်မယားကွာရှင်းခြင်းကိုမူ ပြုလုပ်ပေး၍ မရပေ။

ဘုရားကျောင်းများ၌ တနင်္ဂနွေနေ့တိုင်း နံနက်(၈)နာရီမှ (၉)နာရီအထိ ကလေးများအား ဘုရားကို ချီးကျူးသောဓမ္မသီချင်းများ သင်ပေးခြင်း၊ ကျမ်းစာရွတ်ဖတ်စေခြင်း တို့ကိုပြုလုပ်ကြသည်။

အယူသည်းခြင်းနှင့်အတိတ်နိမိတ်ကောက်ခြင်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ယခင်ကကဲ့သို့ လူခေါင်းဖြတ်၍ နတ်ပူဇော်ခြင်းမလေ့ကို ကျင့်သုံးခြင်းမှာ မရှိသလောက် ပင်ဖြစ်သည်။ ဘာသာရေးအယူဝါဒပြောင်းလဲလာခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် စဉ်းစားတွေးခေါ်နိုင်မှုကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ လူခေါင်းဖြတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းကို မတွေ့ရတော့ပေ။ သို့သော် ရှေးဘိုးဘွားအစဉ်အဆက်တို့မှ ယုံကြည်စွဲလမ်းလာသော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအယူသည်းခြင်း၊ အတိတ်နိမိတ်ကောက်ခြင်းတို့ကို ယခုတိုင် တွေ့ရသည်။

၁။ Religious Practitioners
၂။ Religious ceremonies

အယူသည်းခြင်း^၁

ကြက်ဖသည် အိမ်ခေါင်မိုးပေါ်သို့တက်၍ တွန်လျှင် ရွာနာသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ မိန်းကလေး၊ ကျားနေ့မွေးလျှင် မကောင်းဟုယူဆကြသည်။ မင်္ဂလာဆောင်ခြင်း၊ အိမ်ဆောက်ခြင်း၊ အသုဘချခြင်းတို့တွင်လည်း ကျားနေ့ကို ရှောင်ကြသည်။ အသုဘမှပြန်လာလျှင် အိမ်ထဲမဝင်မီ ခြေလက်ဆေးရသည်။ မဆေးလျှင် မကောင်းဆိုးဝါးများ ကပ်ပါလာတတ်သည်။ ဖျားနာ တတ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

ရွာထဲသို့ တောကောင်များဝင်လာလျှင် ပစ်သတ်လေ့ရှိပြီး အသားကိုမူ မစားကြပေ။ နိမိတ်မကောင်းဟုယူဆကြသည်။ ခွေး၊ ကျွဲ၊ နွား၊ ခြေလေးချောင်းသတ္တဝါများ အိမ်ခေါင်မိုးပေါ်တက်သည်ကို ကိုယ်တိုင်မြင်လျှင် ၎င်းသတ္တဝါကို ရွာအပြင်တွင် ချက်ချင်းသတ်ပစ်ရသည်။ ရွာအပြင်၌ ချက်ပြုတ်ပြီး တစ်ရွာလုံးကို ရွာအပြင်၌ ကျွေးရသည်။ အခြားသူများက ထိုအဖြစ်အပျက်ကို မြင်၍ လာပြောလျှင် ခြင်းတစ်လုံးထဲ၌ ခွေးအရုပ်နှင့်မိမိအဝတ်အစားကိုထည့်ပြီး ရွာအပြင်တွင် ပစ်ရသည်။

ရွာ၏နတ်စင်သို့ သွားခွင့်ရသည့်အချိန်၌သာ သွားရပြီး အခြားအချိန်များတွင် သွားမိလျှင် ရူးတတ်သည်ဟုယုံကြည် ကြသည်။ ငလျင်လှုပ်လျှင် “အိမ်မှာရှိပါတယ်”ဟုအော်ရသည်။ လိပ်ပြာက ကိုယ်ဝန်ဆောင်တွင် တွယ်နေပြီး လိပ်ပြာပြန်ခေါ် လျှင် ကိုယ်ဝန်ပျက်ကျတတ်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ရှိသောအိမ်တွင် လိပ်ပြာခေါ်ခြင်းကို မပြု လုပ်ကြရပေ။

အတိတ်နိမိတ်ကောက်ခြင်း^၂

ရွာထဲသို့ ဂျီကောင်ဝင်လျှင် လူသေတတ်သည် (သို့မဟုတ်) မီးလောင်တတ်သည်ဟုအတိတ်နိမိတ်ကောက်ကြသည်။ လမ်းခရီးသွားစဉ် နံပြည်စုတ်ငှက်သည် ညာဘက်မှ ဖြည်းဖြည်းနှင့်မှန်မှန်အော်လျှင် ကောင်းသည်၊ ဆူညံ၍ ပြိုင်တူလှအော် လျှင် မကောင်း။ ဓားပြအတိုက်ခံရတတ်သည်ဟုယူဆကြသည်။ အမဲလိုက်သည့်အချိန်တွင် မိမိ၏ဘယ်ဘက်မှအော်လျှင် လုံး ဝမသွားတော့ပေ။ ငှက်က ရှေ့မှကြိုအော်လျှင် နောက်ကျတတ်သည်။ စီးပွားရေးအတွက် ခရီးသွားစဉ် မြေသည် အနိမ့်မှအမြင့် သို့ တက်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ မိမိလွယ်အိတ်ဘက်ခြမ်းသို့ ဦးတည်၍ လာလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ကောင်းသည်ဟုအယူ ရှိသည်။ သစ်ကိုင်းကျိုးကျလျှင် မကောင်းပေ။ မြွေကို အိမ်ပေါ်တွင် တွေ့လျှင် မကောင်းပေ။ လူသေ၏အခေါင်းကို ချည်သော ကြိုးဟုယုံကြည်ကြသောကြောင့် လူသေတတ်သည်ဟုအတိတ်နိမိတ် ကောက်ကြသည်။

အိပ်မက်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း အတိတ်နိမိတ်ကောက်ကြသည်။ အိပ်မက်ထဲတွင် ရေကို ကျော်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ဆံပင်ညှပ်သည်ဟုမက်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ အလှပြင်ရသည်၊ အလှူသွားရသည်ဟုမက်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ဖျားနာ တတ်သည်။ ကျန်းမာရေး မကောင်းဟုယူဆကြသည်။ ရေချိုးသည်ဟုမက်လျှင် ကျန်းမာရေးကောင်းသည်။ ရောဂါပျောက်မည် ဟုယုံကြည်ကြသည်။ အမြင့်နေရာတွင် ထိုင်သည်ဟုမက်လျှင် အရာရှိဖြစ်မည်ဟုယူဆကြသည်။ အောက်သွားကျိုးသည်ဟုမက် လျှင် မိသားစုထဲမှ အသက်ငယ်သူ ကျန်းမာရေးညံ့မည်ဟုယူဆပြီး အပေါ်သွားကျိုးသည်ဟုမက်လျှင် မိသားစုထဲမှ အသက် ကြီးသူ ကျန်းမာရေးညံ့တတ်သည်ဟု၍ အတိတ်နိမိတ်ကောက်ကြသည်။ သွေးထွက်သံယိုဖြစ်သည်ဟုမက်လျှင် (၃၆)ကောင်ထိ အတွက် ငှက်ကို ထိုးလျှင် ပေါက်တတ်သည်ဟု၊ ငွေဝင်ကိန်းရှိသည်ဟုဆိုသည်။

ရှောင်ခလေး^၃

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏အိမ်လှေကားထစ်တွင် ဧည့်သည်များထိုင်ခြင်း၊ အဘိုးအဘွားများ ထိုင်သောနေရာတွင် ထိုင် ခြင်း၊ အိမ်ရှင်၏ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ နတ်စင်ကို ထိတွေ့ကိုင်တွယ်ခြင်း မပြုရပေ။ မီးဖိုအထက်ပိုင်းနေရာတွင် မိန်းကလေးများ မ ထိုင်ရပေ။ နေ၊ လကြတ်သောနေ့များတွင် အမဲလိုက်ခြင်း၊ တောင်ယာခုတ်ခြင်း၊ အစားအစာ ရှာဖွေခြင်းတို့ကို မပြုလုပ်ရပေ။ အိမ်တွင်ရှိသော အစားအစာကိုသာ စားရသည်။ ပျိုးကြဲသောနေ့တွင် ဧည့်သည် လုံးဝလက်မခံပေ။ လာဘ်ပိတ်သည်ဟုယုံကြည် ကြသည်။ အဖေအမေ သေသောနေ့တွင် အခြားရွာမှ ဧည့်သည်များကို လက်မခံပေ။ မိမိတို့ကိုယ်တိုင်လည်း ခရီးမထွက်ကြရ ပေ။ ပစ္စည်းများ ငှားရမ်းခြင်းကိုလည်း မပြုလုပ်ကြရပေ။

အမဲလိုက်ရာတွင် ကြိုးတန်းအောက်၊ အိမ်အောက်တို့မှ မဖြတ်ရပေ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်နှင့်လမ်း၌ တွေ့လျှင် အမဲ လိုက်မထွက်တော့ဘဲ ပြန်လာလေ့ရှိသည်။ သွားလျှင် အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည် သစ် ခေါင်းများ၊ ဘူးများ၊ တွင်းများကို မပိတ်ရပေ။ ဘူးဆိုးလည်း မဆိုးရပေ။ ပြုလုပ်မိလျှင် မွေးဖွားလာသောကလေး စကားမပြော နိုင်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

၁။ dogma-superstitious
၂။ omen
၃။ Taboo

ဆောင်မလေ့^၁

ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်နတ်ကိုးကွယ်သူ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် မိမိတို့ ကြက်ရိုးထိုး၍ ဗေဒင်မေးသောကြက်ရိုးများကို အဆောင်အဖြစ် ထားကြသည်။ အိမ်၏မီးဖို ကြပ်ခိုးစင်တွင်လည်းကောင်း၊ အိပ်ခန်းနံရံတွင်လည်းကောင်း ချိတ်ဆွဲထားလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်လျှင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

ပျားအုံ၊ ပျားသလက်များကိုလည်း ချိတ်ဆွဲထားကြသည်။ သက်ကယ်စိမ်းကို ခွေပြီး (၇)ခွေကို အိမ်အဝင်ဝတွင် ချိတ်ဆွဲထားလေ့ရှိသည်။ ဝါးကို ခိုင်းသဖွယ် ပြုလုပ်၍ ဝါးခိုင်း(၇)ထပ်ကိုလည်း ချိတ်ဆွဲထားကြသည်။ ၎င်းတို့ကို “ဝ”ဘာသာစကားဖြင့် ပြုလုပ်ဟုခေါ်သည်။ အချို့ဒေသများက သာလျူကျစ်သာဟုခေါ်ဆိုကြသည်။ ပြုလုပ်(သို့မဟုတ်)သာလျူကျစ်သာကို တစ်နှစ်တစ်ခါ အသစ်ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ အများအားဖြင့် ကဆုန်၊ နယုန်လများတွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သောအိမ်များတွင် ဘုန်းတော်ကြီးများက ပြုလုပ်ပေးပြီး နတ်ကိုးကွယ်သူများကို နတ်ဆရာမှ ပြုလုပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ မိမိအိမ်ရှိ (၇)ရက်သားသမီးအပေါင်း ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းစေရန် ဖြစ်သည်။ ကင်ပွန်းညွန့်၊ အုန်းလက်တို့ကိုလည်း အိမ်အဝင်ဝတွင် ချည်ထားကြသည်။ ပရိတ်ကြီးများကို အိမ်များတွင်သာမက “ဝ”ရွာအဝင် ရွာတံခါးဝများတွင် တိုင်ထူ၍ တန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပရိတ်ကြီးများကို ပြုလုပ်ရာတွင် ဝါးတန်းကို ခွဲစိတ်၍ နီးဖြာပြီးရက်ထားခြင်း၊ ကျစ်ထားခြင်းတို့ကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် တွေ့ရသည်။ မန်မန်ဆိုင်မြို့နယ်၊ ဝိန်းကောင်ခရိုင်နှင့်ပန်ဆန်းမြို့နယ်များတွင် အများဆုံးတွေ့ရသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ရေရှားပါးမှုကြောင့် တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းမှုကို အလေးထားမလုပ်နိုင်ကြပေ။ ရာသီဥတုမှာလည်း တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်၍ အအေးဓာတ် အလွန်ပြင်းထန်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”တို့မှာ မကျန်းမမာဖြစ်ခြင်း၊ ရောဂါထူပြောခြင်းတို့ကို ရင်ဆိုင်ရပြီး ကုသရန် ဆေးဝါးများလည်း မရှိပေ။ ဖျားနာခြင်း၊ ရောဂါရခြင်းသည် နတ်ဆိုးများနှောင့်ယှက်မှုကြောင့်ဖြစ်သည်ဟုယုံကြည်ကာ နတ်ဆိုးများ မနှောင့်ယှက်နိုင်စေရန်အတွက် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ အိမ်များတွင် ပရိတ်ချည်၊ ပရိတ်ကြီးများဖြင့် အရံအတား ပြုလုပ်ခြင်းကို အများဆုံးတွေ့ရသည်။ ငါးဖမ်းပိုက်ကွန်အဟောင်းများ၊ အဆူးများပါသောရှားစောင်းများကို အိမ်အဝင်ဝတွင် ချိတ်ဆွဲထားလေ့ရှိကြသည်။ နတ်ကိုးကွယ်သော အိမ်များတွင် အများဆုံးတွေ့ရပြီး ထိုသို့ပြုလုပ်လျှင် မကောင်းဆိုးဝါးများ အိမ်တွင်းသို့ မဝင်နိုင်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

ရိုးရာပွဲတော်များ^၂

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ရိုးရာပွဲတော်များအနေဖြင့် ကောက်သစ်စားပွဲ၊ နှစ်သစ်ကူးပွဲများကို ရွာအလိုက်၊ မိသားစုအလိုက် ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ထိုပွဲတော်များကို ကြီးကျယ်စွာ ပြုလုပ်လိုလျှင် အနည်းဆုံးကျွဲတစ်ကောင်ကို သတ်လေ့ရှိသည်။ ကျွဲများ သတ်နိုင်လေ ဂုဏ်ရှိလေဟုသတ်မှတ်ကြသည်။ ကျွဲချိုများကိုလည်း မိမိတို့အိမ်တွင် ချိတ်ဆွဲပြသထားလေ့ရှိသည်။ အိမ်တစ်အိမ်ရှိ ကျွဲချိုများကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ထိုမိသားစု၏စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးကို ခန့်မှန်းနိုင်သည်။ ရပ်ရွာအတွက် ကောင်းကျိုးကို မည်မျှစွမ်းဆောင်ပေးနိုင်ကြောင်းကိုလည်း အကဲဖြတ်နိုင်သည်။

ကောက်သစ်စားပွဲ

စပါးထွက်ပြီး သိပ်မမှည့်ခင်မှာပင် ကောက်သစ်ကို တစ်ခွက်၊ တစ်ပြည်ခန့်ယူ၍ လှော်ပြီးထောင်းရသည်။ ထို့နောက် ၎င်းကောက်သစ်ကို ချက်၍ ကြက်တစ်ကောင် (သို့မဟုတ်) နှစ်ကောင်ခန့်ကို ချက်ပြုတ်ပြီးဟင်းစားလုပ်ကာ လူကြီးများအား ကျွေးမွေးကြသည်။ အသက်ကြီးသူများသာ ကောက်ဦးကို စားခွင့်ရှိပြီး ငယ်ရွယ်သူများ မစားရပေ။ ထို့နောက် အိမ်ရှိ ကျွဲ၊ နွား၊ လား၊ မြင်းတို့ကို ရည်စူး၍ ကြက်တစ်ကောင်စီ သတ်ပေးရသည်။ ကျွဲ၊ နွား၊ လား၊ မြင်းတို့ကို တိုးပွားမှုရှိစေရန်၊ ရောဂါအန္တရာယ်ကင်းရှင်းစေရန်အတွက် ဖြစ်သည်။ ကြက်ဖအနီကိုသာ အသုံးများသည်။ ထို့နောက် ရွာထဲရှိ လူများကို ဖိတ်၍ ကျွေးမွေးဧည့်ခံကြသည်။ တတ်နိုင်သောအိမ်များမှ ကျွဲ၊ ဝက်များကို သတ်၍ ကျွေးလေ့ရှိကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ပထမဦးဆုံးရရှိသောသီးနှံများကို ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် သွားရောက်လှူဒါန်းလေ့ရှိသည်။

၁။ Mana
၂။ Ceremonies

ပန်ဆန်းတွင် တွေ့ရသော ဘုန်းကြီးကျောင်း

နှစ်သစ်ကူးပွဲ

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ရိုးရာဓလေ့အရ နှစ်၊ ရက်များရှိသည်။ မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့တွင် မြန်မာနှစ်၊ လ၊ ရက်များရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ နှစ်၊ ရက်များကို တိရစ္ဆာန်များ၏အမည်ဖြင့် မှည့်ခေါ်ကြသည်။ ကြက်နှစ်၊ ဝက်နှစ်၊ ကြက်နေ့၊ ဝက်နေ့စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြသည်။ “ဝ”တို့၏ရိုးရာအရ နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်ကို မတ်လတွင် ပြုလုပ်ကြသည်။

နှစ်သစ်ကူးပွဲ ကျင်းပသည့်နေ့တွင် အိပ်ရာမှ စောစောထ၍ ရပ်ရွာအတွင်း ရိုသေလေးစားအပ်သောလူကြီးများ၊ မိဘဆွေမျိုးများအတွက် မျက်နှာသစ်ရန်၊ ခြေလက်ဆေးကြောရန် ရေခပ်ပေးရသည်။ မိမိအိမ်ရှိ ရေအဟောင်းများကို သွန်၍ ရေအသစ်ထည့်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ကြသည်။

ကြက်တစ်ကောင်ကို သတ်၍ နှစ်သစ်အတွက် ကြက်ရိုးဗေဒင်ကို ကြည့်ကြသည်။ ကောက်ညှင်းထောင်း၍ ခေါပုတ်လုပ်စားကြသည်။ ထိုနေ့တွင် တစ်ရွာလုံး ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်ဖြင့် စည်ကားလျက်ရှိသည်။

ဝိန်းကောင်နှင့်ပန်ဆန်းကြားရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားဗုဒ္ဓဘာသာများနှင့်နတ်ကိုးကွယ်သူအများစုသည် ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်တွက်လေ့ရှိသည်။ နမ်းခမ်းဝိုတွင်လည်း ထိုဓလေ့ကို တွေ့ရသည်။ ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်တွင် အသုံးပြုသောကြက်သည် အနီရောင်ကြက်ဖဖြစ်ပြီး ကြက်တွန်သောအရွယ်၊ တွန်သံပီသသောကြက်ကို အသုံးပြုသည်။

အခန်း ၅
စီးပွားရေး^၁

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ အဓိကအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းမှာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေးအပြင် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်း လက်မှုပညာလုပ်ငန်းနှင့်အမဲလိုက်ခြင်း၊ ငါးဖမ်းခြင်း၊ ချည်ထည်ယက်လုပ်ခြင်း စသည်တို့ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ အထက်ပါ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် ခလေးထုံးစံများအဖြစ် လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေး^၂

တောင်ကုန်းတောင်တန်းများ ထူထပ်ပေါများသောဒေသဖြစ်သဖြင့် တောင်စောင်းများတွင် တောင်ယာခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းကာ စိုက်ပျိုးကြသည်။ မြေပြန့်နည်းပါးပြီး ယင်းမြေပြန့်များတွင် လယ်စိုက်ပျိုးကြသည်။ စိုက်ပျိုးသီးနှံများမှာ တောင်ယာစပါး၊ လယ်စပါး၊ ပြောင်း၊ ကြံ၊ လူး၊ ဆပ်၊ ဝါ၊ လက်ဘက်၊ ဆေးရွက်ကြီး၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များနှင့်ကော်ဖီ၊ လိမ္မော်၊ သံပရာ၊ မာလကာ၊ သြဇာ၊ လိုင်ချီး၊ သရက်စသည့်ဥယျာဉ်သီးနှံများကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏စိုက်ပျိုးရေးကို-

(၁) တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး

(၂) လယ်စိုက်ပျိုးရေးဟူ၍ (၂)ပိုင်းတွေ့ရသည်။ စပါးစိုက်ရာတွင် အသုံးပြုသောကိရိယာများမှာ တူရွင်း၊ ပေါက်ပြား၊ တံစဉ်၊ ထွန်ခြစ်၊ စူး၊ ဓား စသည်တို့ဖြစ်သည်။

တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး^၃

တောင်ယာစပါး၊ ပြောင်း၊ ကြံ၊ လူး၊ ဆပ်၊ ဝါ၊ လက်ဖက်၊ ဆေးရွက်ကြီး၊ ကော်ဖီ၊ လိမ္မော်၊ သြဇာ၊ ပန်းသီး၊ သံပရာ၊ သီဟိုဠ်သရက်၊ မာလကာ၊ လိုင်ချီး၊ သရက် စသည့်ဥယျာဉ်သီးနှံများ စိုက်ပျိုးကြသည်။

တောင်ယာစပါး

တောင်ယာစပါး(အခြောက်စိုက်ပျိုးရေး)စိုက်ပျိုးခြင်းကို အများအပြားတွေ့ရသည်။ တောင်ယာစပါးစိုက်ပျိုးခြင်းကို တန့်ယန်းနယ်တွင် (၇၅၀၀)ဧက၊ ပန်ဆန်းနယ်တွင် (၅၂၂၈)ဧက ရှိပါသည်။ တောင်ယာကို မိမိလုပ်ကိုင်နိုင်သည့်ပမာဏပေါ်မူတည်၍ သူကြီးက ခွဲဝေပေးသည်။ တောင်ယာစိုက်ပျိုးရန် မြေရွေးရာတွင် သစ်တောထူထပ်ပြီး မြေသြဇာကောင်းသည့်နေရာကို ရွေးပေးလေ့ရှိသည်။ တောင်ယာခုတ်ရာတွင် တစ်အိမ်နှင့်တစ်အိမ် ကူညီမှုများရှိသည်။ တောင်ယာစိုက်တော့မည်ဆိုလျှင် နတ်တင်ရသည်။ တစ်ရွာလုံး ပိုက်ဆံစုကာ ကျွဲတစ်ကောင်ဝယ်ရသည်။ ထိုကျွဲမှာ အနက်ရောင်စစ်စစ်ဖြစ်ရမည်။ ကျွဲ၏ နဖူး၊ မျက်ခုံးနှစ်ဖက်ကြားတွင် ဗွေရှိရမည်။ သန်မာရမည်။ အထီးဖြစ်ရမည် စသည့်သတ်မှတ်ချက်များ ရှိသည်။ နတ်ဆရာက ကျွဲ၏လက်ပြင်အောက်ကို လုံဖြင့်ထိုး၍ သတ်ရသည်။ ပြီးလျှင် ကျွဲခေါင်းကို ဖြတ်ကာ ရွာထိပ်ရှိ နတ်စင်တွင် တင်၍ အရက်၊ ခေါင်ရည်တို့ဖြင့် ပူဇော်ပသကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်နီးစပ်သော မန်ကန်ရွာဘက်တွင် ဖယောင်းတိုင်၊ အမွှေးတိုင်၊ ပန်းတို့ဖြင့် တောင်ယာနတ်ကို ပူဇော်ကြသည်။ ရောင်တိမ်းရွာတွင်မူ စပါးမျိုးစေ့ကြသောနေ့တွင် မိမိတို့အိမ်အလိုက် ကြက်ဖြင့် နတ်တင်ကြသည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်၍ စပါးကောင်း မကောင်း ခန့်မှန်းကြသည်။ အချို့က ဝက်၊ ခေါင်ရည်တို့ဖြင့် တင်ကြသည်။ မန်မန်ဆိုင်နယ်ဘက်တွင်မူ စပါးပင်ကို စောင့်သည့်နတ်ရှိကြောင်း၊ “ဝ”ဘာသာဖြင့် “ဖီထုံထုံ”ဟုခေါ်ကြောင်း သိရသည်။ နတ်တင်ခြင်းဖြင့် စပါးကို ငှက်ဆိုးတို့ မဖျက်ဆီးနိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ကြောင်း သိရသည်။

စပါးစိုက်မည့်အိမ်ကို ရွေးချယ်ရာတွင်လည်း၊ ဒေသအလိုက် ကွဲပြားမှုရှိသည်။ အများအားဖြင့် ဆင်းရဲသားမိသားစုများကို စ၍ စိုက်စေသည်။ ပန်ဖိန်းရွာတစ်ဝိုက်တွင်မူ ဗေဒင်တွက်၍ ရွာအမည်နှင့်စိုက်မည့်သူ၏အမည်တို့ကို နေ့နံသင့် မသင့်ရွေးကာ စိုက်လေ့ရှိသည်။ မန်ကန်ရွာတွင်မူ သက်ကြီးဝါကြီး၊ လူကြီးလူကောင်းအိမ်များမှ စ၍စိုက်ကြသည်။ စပါးစိုက်ချိန်တွင် တစ်အိမ်နှင့်တစ်အိမ် လက်စားလိုက်သည့် စနစ်ဖြင့် ကူညီလေ့ရှိကြသည်။ မန်ကန်ရွာတွင် စပါးစိုက်ပြီး (၂)လအကြာ

၁။ Economy
၂။ Agriculture
၃။ Dry Cultivation

စပါးထောင်းသည့်သစ်သားဆုံနှင့်ကျဉ်ဖွေ.

“မြက်ပေါင်းချိန်”(မြက်ပင်များ ပေါင်းလိုက်ချိန်)တွင် နတ်တင်ရလေ့ရှိသည်။ ရောဂါဘယ မကျရောက်စေရန်၊ အပင်ကြီးထွား သန်မာစေရန်အတွက်ဖြစ်သည်။ ကြက် သို့မဟုတ် စပါးပေါက်ပေါက်တင်ကာ တောင်းပန်ကြသည်။ ထိုရွာတွင်မူ စပါးစောင့် သည့်နတ်ကို “ဝ”အခေါ်ဖြင့် “အာရ်မာန်”ဟုခေါ်ကြောင်း သိရသည်။ စပါးကို တန်ခူးလတွင် စစိုက်ပြီး ပြာသိုလတွင် ရိတ်ကြ သည်။ ရိတ်သိမ်းပြီး စပါးများကို ချက်ချင်းမချွေးသေးပဲ တောင်ယာထဲတွင် စင်ထိုး၍ (၂)လနီးပါး ကြာအောင် ပုံထားလေ့ရှိ ကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ထားခြင်းဖြင့် စပါးချွေးရာတွင် လွယ်ကူပြီး ထမင်းချက်ရာတွင် “အိုးတက်”သည်ဟုဆိုကြ သည်။ စပါးချွေးသည့်အခါ ဝါးတန်းပေါ်သို့ အပင်များကို မြှောက်ကိုင်ရိုက်ချကာ ချွေးလေ့ရှိကြသည်။ ထို့နောက် စပါးကို တောင်းဖြင့်ထည့်ကာ အိမ်သို့သယ်ဆောင်ကြသည်။ ကြိတ်ခွဲရာ၌ သစ်သားဆုံကို အသုံးပြုကြသည်ကများပြီး စက်တွင် ကြိတ် ခွဲကြသည်လည်း ရှိသည်။ ရရှိသောဆန်ကို ဝါးကျည်တောက်ကြီးများဖြင့် သိုလှောင်ထားလေ့ရှိသည်။ ကောက်ဦးစပါးပေါ်သော အချိန်တွင် ကောက်သစ်စားပွဲ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။

ကောက်သစ်စားပွဲ(စပါးလိပ်ပြာခေါ်ပွဲ)

ကောက်သစ်စားပွဲ စပါးရိတ်သိမ်းလဖြစ်သည့်ပြာသိုလလောက်တွင် ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ပထမဦးဆုံး ရသောစပါးကို နတ်တင်ခြင်း၊ ဘိုးဘွားတို့အား ကန်တော့ခြင်း၊ အိမ်နီးပတ်ဝန်းကျင်အား ဖိတ်ကြားကျွေးမွေးခြင်းတို့ဖြင့် ကောက်သစ်စားပွဲကို ကျင်းပလေ့ရှိကြသည်။ အများအားဖြင့် ကောက်သစ်စားပွဲကို တစ်အိမ်ချင်း ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ အချို့ရွာများတွင် စပါးမရိတ်မီ စပါး(၃)ပင်ကို နတ်ယူလာကြပြီး ကြက်သတ်ကာ နတ်ပူဇော်လေ့ရှိကြသည်။ ပန်ဖိန်းတွင်မူ ဆုံးသွားသော မိဘဘိုးဘွားများကို ရည်စူး၍ ပထမဆုံးရသည့်ဆန်ကို ထမင်းချက်ကာ ကြက်ဝက်ခေါင်ရည်တို့ဖြင့် နတ်တင်ကြသည်။ ရောင်တိမ်းရွာတွင် စပါးကို တောင်ယာထဲမှ သယ်ယူလာသည့်အချိန်တွင် “စပါးလိပ်ပြာခေါ်ပွဲ”ဟူသောအမည်ဖြင့် ကောက်သစ်စားပွဲကို ကျင်းပလေ့ရှိကြ သည်။ ကြက်သတ်၍ သက်ကြီးရွယ်အို လေးငါးခြောက်ယောက်ကို ထမင်းကျွေးပြီး ခေါင်ရည်တိုက်လေ့ရှိသည်။ မန်ကန်ရွာတွင် မူ ဗုဒ္ဓဘာသာထုံးစံအရ ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ ဆွမ်းပို့ခြင်း၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများအား ဖိတ်ကြားကျွေးမွေးခြင်းတို့ပြုလုပ်ကြ သည်။

တစ်ရွာလုံးစုပေါင်း၍ ကောက်သစ်စားပွဲကျင်းပခြင်းမျိုးကို မန်မန်ဆိုင်ရွာဘက်တွင် တွေ့ရသည်။ ထိုရွာတွင် တစ်ရွာ လုံးအတွက် တစ်ရွာလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဘုံယာမြေဟူ၍ရှိသည်။ တစ်ရွာလုံးက စုပေါင်းစိုက်ပျိုးကြပြီး စပါးထွက်ရှိသည့်အ ခါ အညီအမျှခွဲဝေယူကြသည်။ ကောက်သစ်စားပွဲကိုလည်း ရွာလုံးကျွတ်စုပေါင်း၍ ပြုလုပ်ကြသည်။ ကျွဲ သို့မဟုတ် ကြက် ဝက်တို့ကို စုပေါင်းကျခံဝယ်ယူကာ ရွာလယ်တွင် တစ်စုတစ်ဝေးတည်း စားသောက်ကြသည်။ ခေါင်ရည်အရက်တို့ အဝသောက် ကာ တပျော်တပါး ကခုန်ကြလေ့ရှိသည်။ နတ်ဆရာက ဦးဆောင်၍ “စပါးများများ သီးပါစေ၊ အိမ်ကို များများရောက်လာပါ စေ”ဟုရွတ်ဆိုကြသည်။ ဘုံယာမြေမှထွက်သည့်စပါးကောက်သစ် ဦးဦးဖျားဖျားကို နတ်ပူဇော်ပသရန်နှင့်လှူဒါန်းရန်အတွက် “စပါးကျီ”နှင့်သိမ်းလေ့ရှိသည်။ နတ်ပူဇော်ပသရန်အတွက် ဝါးခွက်၊ စဉ့်အိုး၊ ဖက်ရွက် စသည်တို့ကို သီးသန့်ထားရသည်။

လှေခါးထစ် စိုက်ပျိုးခြင်း^၁

“ဝ”ဒေသတွင် တောင်ကုန်း တောင်တန်းများ ထူထပ်သောကြောင့် တောင်စောင်းများတွင် လှေခါးထစ်သဏ္ဍာန် ပြု လုပ်၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ၎င်းလှေခါးထစ်၏အကျယ်မှာ (၂)လံကျော်ခန့်ရှိသည်။ အချို့က ကျွဲနွားများနှင့်ထွန်ယက်ပြီး မျိုးစေ့ ချကာ စိုက်ပျိုးကြသော်လည်း အချို့က စူးထိုး၍သော်လည်းကောင်း ပေါက်ပြားများနှင့်တူးဆွ၍လည်းကောင်း စိုက်ပျိုးကြ သည်။

တောင်ယာနှင့်ပတ်သက်သော ရှောင်ခလေးများ

ရွာထဲတွင် အသုဘရှိလျှင်၊ ငလျင်လှုပ်လဆင်၊ မိုးရွာလျှင် တောင်ယာသို့ မသွားရပေ။ လပြည့်လကွယ်နေ့များတွင် လည်း သွားလေ့မရှိကြပေ။ မန်မန်ဆိုင်ရွာတွင် နတ်စင်ဆောက်သောနေ့သည် ဈေးနေ့နှင့်တစ်နေ့တည်း ဖြစ်သောကြောင့် ထို ဈေးနေ့များတွင်လည်း တောင်ယာသို့ မသွားကြပေ။ မျိုးစေ့ကြသည့်အချိန်တွင် ဧည့်သည် လက်မခံရပေ။ မျိုးမအောင်ဘဲ လာဘ်တိတ်တတ်သည်ဟု အယူရှိကြသည်။

၁။ Terrace agriculture

လှေကားထစ် စိုက်ပျိုးရေး

စပါးမျိုးများ

မန်ကန်ရွာတွင် စိုက်ပျိုးသောစပါးမျိုး(၁၀)မျိုးခန့် ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့ကို ရှမ်းဘာသာဖြင့် ခေါက်လျှန်း၊ ခေါက်မော့၊ ခေါက်လွန်း၊ ခေါက်လောက်၊ ခေါက်လိုင်၊ ခေါက်စရန်းဟူ၍ ခေါ်ကြောင်း သိရသည်။

အထွက်နှုန်းများ

စပါးခြင်တွယ်ရာတွင် ပုံးဖြင့် ခြင်တွယ်လေ့ရှိသည်။ စပါးတစ်ပုံးစိုက်ပါက (၁၀)ပုံးခန့် ပြန်ရသည်။ စပါးတစ်ပုံးကြိတ် ခွဲလျှင် ဆန်(၃)ပြည်ရသည်။ တင်းနှင့်ဆိုပါက စပါးတစ်တင်းစိုက်လျှင် အထွက်မကောင်းပါက (၁၀)တင်းရ၍ အထွက်ကောင်း ပါက (၁၅)တင်းခန့်ရသည်။ နို့ဆီဘူး(၁၀)လုံးလျှင် တစ်ပြည်ဟုသတ်မှတ်ကြသည်။ ပျမ်းမျှအားဖြင့် တစ်နှစ်လျှင် စပါးပုံး (၁၀၀)ခန့် ထွက်ကြသည်။ အများအားဖြင့် ဝမ်းစာအတွက်သာရပြီး ပိုလျှံခြင်း နည်းသည်။ အချို့ဝမ်းစာ မလောက်ငှသူများမှာ ပိုလျှံသူတို့ထံမှ မိမိတို့၏ကျွဲ၊ ကြက်၊ ဝက်တို့ဖြင့် ကျသင့်သောနှုန်းကို သတ်မှတ်ကာ လဲလှယ်စားကြရသည်။ ဆန်တစ်ပြည် ၏လက်ရှိဈေးနှုန်းမှာ (၇၀)ကျပ်မှ (၈၀)ကျပ်အထိ ရှိသည်။

နှမ်း

နှမ်းကို အနည်းအကျဉ်းသာ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ပန်ဆန်းနယ်တွင် နှမ်းစိုက်ဧက(၁၂)ဧကခန့် ရှိသည်။ နှမ်းကို တောင် ယာစပါးကွင်း၏ပတ်လည်တွင်လည်းကောင်း၊ သီးသန့်တစ်ကွက်ထား၍လည်းကောင်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ ရောင်းချရန်မဟုတ် ဘဲ မိမိတို့မိသားစု သုံးစွဲရန်သာ ဖြစ်သည်။

လူးဆပ်

စပါးနှင့်ရော၍ လူးနှင့်ဆပ်တို့ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဆန်ရှားပါးသောအခါ ဆန်အစား ချက်ပြုတ်စားသောက်ရန်၊ ခေါင်ရည်ချက်ရန်၊ တိရစ္ဆာန်အစာအဖြစ် ကျွေးရန်အတွက် စိုက်ပျိုးကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ပြောင်း

ပြောင်းကို ရွာတိုင်းလိုလိုပင် စိုက်ပျိုးကြသည်။ ပန်ဆန်းနယ်တွင် အစေ့ထုတ်ပြောင်းဧက(၈၀)စိုက်ကြသည်။ ဆန်နှင့် ရောချက်ရန် တိရစ္ဆာန်ကျွေးရန် တစ်နိုင်လောက်သာ စိုက်ပျိုးကြသည်။

ကြိ

ပန်ဆန်းနယ်စာရင်းအရ ကြိစိုက်ဧက(၄၇)ဧက ရှိသည်။ ကြိသကာချက်လုပ်ရန် စိုက်ပျိုးကြသည်။ ကြိကို အရည်ညှစ် ရာတွင် ကျွဲနွားများကို အသုံးပြုကြသည်။

လက်ဖက်

အချို့ရွာများတွင် လက်ဖက်ကို စီးပွားဖြစ် စိုက်ပျိုးကြသည်။ အများအားဖြင့် မိမိတို့အိမ်တွင် စားသောက်ရန် အနည်း ငယ်သာ စိုက်ပျိုးလေ့ရှိကြသည်။

ဥယျာဉ်သီးနှံများ

ဥယျာဉ်သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုကို အနည်းငယ်သာ တွေ့ရသည်။ ယခုအခါ အစိုးရမှဘိန်းအစားထိုးသီးနှံအဖြစ် ကော်ဖီ၊ လိမ္မော်၊ လက်ဖက်၊ လိုင်ချီး၊ သံပုရာ၊ စပျစ်၊ သီဟိုဠ်၊ ကီလိုမာလကာ၊ ဆားငန်သီးစသည်တို့ကို ကျေးရွာအုပ်စုအလိုက် စိုက် ပျိုးစေလျက်ရှိသည်ကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး^၁

“ဝ”တိုင်းရင်းသားအနေဖြင့် ဘိန်းကို မိရိုးဖလာလေ့အဖြစ် ဘိုးဘွားစဉ်ဆက်ကပင် စိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည်။ အင်္ဂလိပ် ခေတ်က ကျန်ရစ်ခဲ့သော ဆိုးမွေတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ကမ္ဘာ့လူသားအားလုံးကို ဒုက္ခပေး၍ လူညွန့်တုံး စေသည့်အဆိပ်ပင်၊ အဆိပ်ပန်းဖြစ်ကြောင်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့ မသိနားမလည်ခဲ့ကြပေ။ ဘိန်း၏ဆိုးကျိုးတရားများကိုလည်း သဘောမပေါက်ကြဘဲ လတ်တလောခံစားမှုအရ လောကီစည်းစိမ်ကို ပေးစွမ်းသောအပင်ဟုသာ ရိုးရိုးသာမန်အားဖြင့် ယုံ ကြည်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏အိမ်များတွင် အိမ်နှင့်တွဲလျက် ဘိန်းစိုက်ခင်းရှိကြသည်။ ဘိန်းစိုက်ခင်းသည် အများအားဖြင့် တစ်ဧကခန့် ကျယ်သည်။

ဘိန်းခင်းတစ်ခင်း၏အကျယ်အဝန်းပေါ် မူတည်၍ (၂၀)ကျပ်သားမှ (၁)ပိဿာအထိ ထွက်သည်။ ဘိန်းသီးကို ခြစ်၍ ရရှိသည့်ဘိန်းစေးကို နေပူထဲတွင် ထပ်ကာတလဲလဲ လှန်းရသည်။ ရရှိလာသော ဘိန်းစိမ်းများကို အလုံးကလေးများပြုလုပ်၍ ရောင်းချကြရသည်။ ဘိန်းစိမ်းဈေးမှာ ပန်ဖိန်းရွာတွင် တစ်ပိဿာ(၂၀၀၀)ကျပ်ခန့်ရှိပြီး ရောင်တိန်းတွင် (၁၆၀၀)ကျပ်အထိ ရှိသည်။ မိုးတွင်းကာလတွင် ကျပ်(၅၀၀၀)အထိ ရှိသည်။ ဘိန်းခြစ်ချိန်တွင် အလုပ်သမားငှားပါက နှစ်ရက်လျှင် ငွေဟောင်း တစ်ပြား မြန်မာငွေဖြင့် ကျပ်(၅၀၀)ပေးရသည်။ ဘိန်းမျိုးစေ့ဈေးမှာ တစ်ပြည်လျှင် ကျပ်တစ်ရာခန့်ရှိသည်။

“ဝ”နယ်မြေသည် တောတောင်ထူထပ်သော တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်ခြင်းကြောင့် လယ်စိုက်ပျိုးခြင်းထက် တောင်ယာစိုက် ပျိုးခြင်းကို ပို၍ဦးစားပေးလုပ်ကိုင်ကြရသည်။ တောင်ယာစိုက်ပျိုးသီးနှံများဖြစ်သည့်တောင်ယာစပါး၊ ပြောင်း၊ မြေပဲ၊ ပဲပုတ်၊ လက်ဖက်၊ ကော်ဖီ၊ ကြိစသည့်သီးနှံတို့ကို ဝမ်းစာနှင့်မျိုးစေ့ရရှိလောက်သာ စိုက်ပျိုးကြသည်က များပါသည်။ စပါးနှင့်အခြား သီးနှံများသည် တစ်ခါတစ်ရံ ဝမ်းစာအတွက်ပင် တစ်နှစ်စာ လုံလောက်အောင် မရရှိကြပါ။ ထိုအခါ ဝယ်ယူစားသုံးကြရသည်။ ထိုသို့ ဝယ်ယူရန်အတွက် ငွေကြေးစုဆောင်းရန် လိုအပ်လာပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် ထွက်သမျှသီးနှံအားလုံးအနက် ဝင်ငွေအ ကောင်းဆုံးမှာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးဖြစ်၍ ဘိန်းကို အထူးအားထားစိုက်ပျိုးကြသည်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးသည် တောင်ယာစပါးနှင့်အခြားသီးနှံများ စိုက်ပျိုးရေးကဲ့သို့ လူအင်အား ငွေအင်အား ပစ္စည်းအင် အား အရင်းအနှီးများစွာ မစိုက်ရပဲ ကျောက်တောင်၊ တောင်ကတုံးများတွင်ပင် မြေနေရာကို အနည်းငယ်ပြင်ဆင်ပြီး ဘိန်းစေ့ များကြဲလိုက်လျှင် သဘာဝအအေးဓာတ်နှင့်မိုးမပြတ်ရရှိနေမှုကြောင့် အစေ့မှအညောက်ပေါက်ကာ (၆)လတာအချိန်အတွင်း ဘိန်းသီးမှ ဘိန်းခြစ်ရနိုင်သည်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးသော “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဘိန်းမစိုက်ပျိုးမီ ပြောင်းကို ဦးစွာစိုက်ပျိုးကြသည်။ ပြောင်းကို ရိတ် သိမ်းပြီးမှသာ ယင်းနေရာတွင် ပြောင်းမှကျန်ရစ်သော မြေဩဇာဖြင့် ဘိန်းကို ဆက်လက်စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် အတွက် မြေပြင်ရန်နှင့်မြေဩဇာထည့်ရန် သက်သာသည့်သဘောဖြစ်သည်။ ၎င်းအပြင် ဘိန်းတစ်ဧကစိုက်ပျိုးစရိတ် ကုန်ကျ မည့်အရင်းအနှီးမှာလည်း မများလှပေ။

၁။ Poppy field

- ◆ မြေတစ်ဧက မြေပြင်ရန် အလုပ်သမား(၃)ယောက်၊ (၄)ရက်အချိန်ယူ၍ ပြင်ဆင်ရသည်။
(အကယ်၍ ပြောင်းစိုက်ခင်းတွင် ဘိန်းဆက်စိုက်လျှင် (၂)ရက်ခန့်သာ လိုအပ်ပါသည်။)
- ◆ မြေထွန်ယက်ရန် အလုပ်သမား(၃)ယောက်၊ (၅)ရက်ခန့် ထွန်ယက်ရသည်။
(အကယ်၍ ပြောင်းစိုက်ခင်း ဖြစ်လျှင် (၃)ရက်ခန့်သာ အချိန်လိုပါသည်။)
- ◆ ဘိန်းစေ့(၁)ပြည် ၁၀၀ ကျပ်နှုန်းသာ ရင်းနှီးရမည်။
- ◆ ပထမပေါင်းလိုက်သူ အလုပ်သမား(၃)ယောက်၊ (၂)ရက်
- ◆ ဒုတိယပေါင်းလိုက်သူ အလုပ်သမား(၃)ယောက်၊ (၂)ရက်
- ◆ ဘိန်းစိမ်းခြစ်ရန် အလုပ်သမား(၅)ယောက်၊ (၃)ကြိမ် ဖြစ်ပါသည်။

စက်တင်ဘာလတွင် ဘိန်းစေ့ကြပြီး ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဘိန်းစိမ်းပေါ်ချိန်၌ ငွေစရွှင်ကာ ဝင်ငွေကောင်းသောအချိန်ဖြစ်၍ ဆန်စပါး၊ ပဲ၊ ပြောင်း၊ နှမ်း၊ မြေပဲ၊ ဆား စသည့်စားသောက်ကုန်များနှင့်အထည့်အလိပ်များကို ဝယ်ယူနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စီးပွားဖြစ်နှင့်စားဝတ်နေရေးကို ဖန်တီးနိုင်သည့်ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးကို “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ အားကိုးအားထားပြု၍စိုက်ပျိုးရခြင်းဖြစ်သည်။

ပန်ဆန်းမြို့နယ်တွင် ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံစိုက်ပျိုးရေးအတွက် ၁၉၉၇-ခုနှစ်မှစ၍ ၅-နှစ်စီမံကိန်းဖြင့် ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် စီစဉ်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုစီမံကိန်းအရ လက်ဖက်(၇၀၀)ဧက၊ ကော်ဖီ(၁၀၀)ဧက၊ လိုင်ချီး(၂၀၀)ဧက စိုက်ပျိုးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

ယခုအခါ “ဝ” ဒေသတွင် ဘိန်းအစားထိုးသီးနှံများ စိုက်ပျိုးရန်အတွက် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များနှင့်နိုင်ငံတော်အစိုးရတို့ ပူးပေါင်း၍ စီမံကိန်းများ ရေးဆွဲလျက်ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ပပျောက်ရေးအတွက် ၁၅ နှစ်စီမံကိန်းကို အပိုင်း(၃)ပိုင်း ခွဲ၍ ဆောင်ရွက်ရန် လျာထားချက်များ ထားရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ပထမ ၅ နှစ်စီမံကိန်း ၁၉၉၉ - ၂၀၀၀
၂၀၀၃ - ၂၀၀၄
- ဒုတိယ ၅ နှစ်စီမံကိန်း ၂၀၀၄ - ၂၀၀၅
၂၀၀၈ - ၂၀၀၉
- တတိယ ၅ နှစ်စီမံကိန်း ၂၀၀၉ - ၂၀၁၀
၂၀၁၃ - ၂၀၁၄ ... တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းနှင့်ထုတ်လုပ်မှု ပပျောက်ရေးအတွက် ဦးစားပေးနယ်မြေ ၅၁ မြို့နယ်တွင် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း ဟိုပန်းအထူးဒေသ(၂) ဒုတိယ ၅ နှစ် စီမံကိန်းတွင် ပန်ဆန်းနှင့်ဝိန်းကောင်မြို့နယ်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ယခုအခါ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုပပျောက်ရေးအတွက် ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ်-

- (၁) စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း
- (၂) မွေးမြူရေးလုပ်ငန်း
- (၃) လမ်းတံတားဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း
- (၄) ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း
- (၅) စွမ်းအင်လုပ်ငန်း
- (၆) ကျန်းမာရေးလုပ်ငန်း
- (၇) ပညာရေးလုပ်ငန်း
- (၈) ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း...များ ချမှတ်၍ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။

UNDP နှင့် UN-DCP - (United Nations International Drug Control Programme) ကလည်း အစိုးရနှင့်ပူးပေါင်း၍ ၁၉၉၈ ဩဂုတ်လမှစတင်၍ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ယခုအခါတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးနှင့်ဘိန်းအစားထိုးလုပ်ငန်းများကို တစ်နိုင်ငံလုံးအမျိုးသားရေးတာဝန်တစ်ရပ်အနေဖြင့် လုပ်ကိုင်နေကြပါသည်။

၁၉၉၆-၇ ခုနှစ်အတွက် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဝန်ကြီးဌာန ပန်ဆန်းမြို့နယ်အတွင်း
ဖြန့်ဝေပေးထားသော ဘိန်းအစားထိုး ဥယျာဉ်သီးနှံစာရင်း

သီးနှံ	ပျိုးပင်ပေါင်း
လိမ္မော်	၉၆၈
ကော်ဖီ	၁၄၀
လက်ဖက်	၆၈၀၀၀
လိုင်ချီး	၁၀၂၆
သံပရာ	၅၀
စပျစ်	၄၆၅
သီဟိုဠ်	၁၃၈၀၀
ကီလိုမာလကာ	၁၀၀
ဆားငန်	၁၅၀၀

လယ်စိုက်ပျိုးရေး^၁

“ဝ” ဒေသ၏ မြေပြန့်ရှိသောနေရာတွင် လယ်စိုက်ပျိုးမှုကို အနည်းငယ်တွေ့ရသည်။ လယ်စိုက်ပျိုးခြင်းကို မိုးဦးကျဖြစ်သည့်မေလ၊ ဇွန်လများတွင် စတင်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ လယ်ကို ကျွဲနွားများဖြင့် ထွန်ယက်ကြသည်။ မြေဩဇာကောင်းမွန်ရန်အတွက် နွားချေး၊ ကြက်ချေး၊ မြေဆွေးများ ထည့်ပေးကြရသည်။ စပါးစတင်စိုက်ပျိုးမည့်နေ့ရက်နှင့်စတင်စိုက်ပျိုးမည့်အိမ်တို့ကို ရွေးချယ်ရာတွင်လည်း တော်ယာစိုက်ပျိုးရာတွင် ရွေးချယ်သည့်အတိုင်း ပြုလုပ်ကြသည်။ ကောက်စိုက်သည့်အခါနှင့်စပါးရိတ်သိမ်းသည့်အခါတို့တွင် တစ်အိမ်နှင့်တစ်အိမ် ကူညီသည့်ခလေး ရှိပါသည်။ စပါးကို အောက်တိုဘာလတွင် ရိတ်သိမ်းကြပါသည်။ ပထမဦးဆုံးသော စပါးကို နတ်ပူဇော်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ပန်ဆန်းနယ်တွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးမြေဧကမှာ (၃၄)ဧကခန့်ရှိပါသည်။ ဆန်စပါးကို စိုက်ပျိုးကြသော်လည်း ဝမ်းစာပင် မဖူလုံကြပေ။ လားရှိုး၊ တန့်ယန်းဘက်မှလာသောဆန်များကိုသာ အားထားကြရသည်။

မွေးမြူရေး^၂

“ဝ” ကျေးရွာများတွင် ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝမှု၏သင်္ကေတမှာ ကျွဲ၊ နွား၊ ကြက်၊ ဝက်၊ ပိုင်ဆိုင်မှုပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝသူတစ်ဦးသည် ကျွဲ၊ နွားအကောင် (၂၀)မှ (၁၀၀)အထိ ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ ဆင်းရဲသားအများစုမှာ ကျွဲနွားတစ်ကောင်၊ နှစ်ကောင် ပိုင်ဆိုင်ရန်ပင် မလွယ်ကူလှပေ။ အများအားဖြင့် ဝက်၊ ကြက်များကိုသာ တစ်ပိုင်တစ်နိုင်မွေးမြူကြပါသည်။ ဝက်မွေးရာတွင် အချို့က ခြံခတ်၍ မွေးမြူကြသော်လည်း အများအားဖြင့် အိမ်အောက်တွင် ကြက်များနှင့်ရောနှော၍ လွတ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝသူအနည်းစုသည် လား၊ မြင်း စသည်တို့ကို ပိုင်ဆိုင်ကြပြီး ၎င်းတို့ကို ဝန်တင်ရန်အတွက် အသုံးပြုကြသည်။

မွေးဘက်ပေးခြင်းခလေး

မွေးမြူရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မွေးဘက်ပေးခြင်းခလေး ထုံးစံရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုခလေးမှာ ဆင်းရဲသူက ချမ်းသာသူထံမှ ကျွဲတစ်ကောင် မွေးဘက်ပေးပါဟုတောင်းရသည်။ ထိုအခါ ချမ်းသာသူက ကျွဲတစ်ကောင်ပေးလေ့ရှိပြီး ကျွဲမမှ သားသုံးကောင်ပေါက်လျှင် ပိုင်ရှင်ကို နှစ်ကောင်ပေးရပြီး မိမိက တစ်ကောင်ရသည်။ ဝက်ဆိုပါက ငါးကောင်ပေါက်လျှင် မိမိက သုံးကောင်ရပြီး ပိုင်ရှင်အား နှစ်ကောင်ပေးရသည်။ ကျေးမွေးရသော စရိတ်စကကြောင့် ပိုရခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုသို့မွေးဘက်ပေးခြင်းခလေးသည် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အကျိုးရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ပိုင်ရှင်က ကျွေးမွေးစရိတ်သက်သာသည့်အပြင် သားပေါက်တိုင်း အချိုးကျရလေသည်။ မွေးသူကလည်း မိမိငွေဖြင့် ဝယ်ရခြင်းမဟုတ်ဘဲ ကျွေးမွေးစရိတ်သာ အ

၁။ Wet cultivation
၂။ Domestic farming

ကုန်ကျခံ၍ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ မွေးမြူရေးကို အိမ်တိုင်းလိုလိုပင် လုပ်လေ့ရှိပြီး အနည်းဆုံး ကြက်တစ်ကောင်နှစ်ကောင် မွေးလေ့ရှိသည်။ အသားကို အမြဲတစေ စားနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ နတ်တင်သည့်အခါတွင်သာ အထွတ်အမြတ်ထား၍ စားကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျွဲ၊ နွား၊ ကြက်၊ ဝက်တို့သည် နတ်တင်ရာတွင် အဓိကအသုံးကျသော တိရစ္ဆာန်များ ဖြစ်သည်။ လမ်းပန်းဆက် သွယ်ရေးခက်ခဲလှသော ဒေသဖြစ်သဖြင့် တောင်ယာရွှေ့ပြောင်းခြင်း၊ ခရီးသွားခြင်းတို့တွင် ယင်းကျွဲ၊ နွား၊ လား၊ မြင်းတို့ကိုပင် အသုံးပြုကြရသည်။ လူစီးရန်ထက် ပစ္စည်းတင်ရန် သုံးကြသည်က များသည်။ ထို့အပြင် စိုက်ပျိုးရေးတွင် ထွန်ယက်ရန်၊ ကြိ သကာကြိတ်ရန်၊ ဆီကြိတ်ရန်၊ မင်္ဂလာကြေးအဖြစ် တင်တောင်းရန် အသုံးဝင်ပေသည်။ ရံဖန်ရံခါ စပါးနှင့်လဲလှယ်ခြင်းမျိုးတွေ့ ရကာ ယခင်က ကျွဲတစ်ကောင်လျှင် စပါး(၁၀)တင်းနှုန်းဖြင့် လဲလှယ်ကြသောကြောင့် ကုန်ပစ္စည်းချင်း တိုက်ရိုက်ဖလှယ်သည့် စနစ်^၁ မျိုးရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ယခုအခါ ကျွဲတစ်ကောင် တစ်နေ့ငှားရမ်းခ ငွေကျပ်(၁၀၀)ပေးရသည်။

ကျွဲတစ်ကောင်၏လက်ရှိပေါက်ဈေးမှာ အကောင်သေးလျှင် ယွမ်(၃၀၀)မှ (၄၀၀)ထိ ရှိကာ အကောင်ကြီးဖြစ်ပါက ယွမ်(၂၀၀၀)မှ (၃၀၀၀)အထိပေးရသည်။ ဝက်ငယ်တစ်ကောင်မှာ ယွမ်(၂၀၀)ခန့်ရှိပြီး ဝက်ကြီးတစ်ကောင်လျှင် ယွမ်(၁၅၀၀) ခန့်အထိ ပေါက်ဈေးရှိသည်။ ကြက်တစ်ကောင်ပေါက်ဈေးမှာ (၄၅)ယွမ်မှ (၅၅)ယွမ်အထိ ရှိသည်။

အမဲလိုက်ခြင်း^၂

ယခင်က တောတောင်ထူထပ်လှသော “ဝ” နယ်တွင် အမဲလိုက်ခြင်းသည် ထင်ရှားသောအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုတစ် ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ အမဲလိုက်ခြင်းကို နွေရာသီနှင့်ဆောင်းရာသီတို့တွင် အများဆုံးပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ သမင်၊ ဒရယ်၊ ဂျီ၊ ဆတ်၊ ကျား၊ တောဝက်၊ ယုန်၊ ငှက်၊ တောကြက်စသောတိရစ္ဆာန်များ ပေါများပါသည်။

နတ်ပူဇော်ခြင်း

နတ်ကိုးကွယ်သည့်ခလေ့အရ အမဲမလိုက်ခင် ပူဇော်ပသမှုများ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ မန်မန်ဆိုင်နယ်ဘက်တွင် သစ် ပင်စောင့်နတ် တောစောင့်နတ်(ဖီထုံထိုနတ်)ကို ပူဇော်ပသခြင်းဖြစ်သည်။ ပသပုံမှာ စက္ကူ သို့မဟုတ် ဝါးဖတ်ပြားသုံးပြားကို အဝိုင်းပုံညှပ်၍ ရွှေ၊ ငွေ၊ ကြေးပြားဟူသည့်သဘောဖြင့် အဖြူ၊ အနီ၊ အနက်စသော အရောင်သုံးမျိုးခြယ်ရသည်။ ထိုစက္ကူပြား များနှင့်အတူ ကြက်ဝက်တို့ဖြင့် တောထဲရှိ သစ်ပင်ကြီးတစ်ပင်အောက်တွင် တင်၍ ပူဇော်ပသရသည်။

ပန်ဖိန်းနယ်၊ မန်ကန်နယ်တစ်ဝိုက်တွင်မူ ဆားကျင်းများတွင် ရေလာသောက်လေ့ရှိသော သားကောင်များကို ဖမ်းဆီး ရန်အတွက် ပူဇော်ပသမှုများ ပြုလုပ်ကြသည်။ ပသပုံမှာ ကြက်မဒန်းအဖြူတစ်ကောင်ဖြင့် နတ်တင်ကာ ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ရ သည်။ ဗေဒင်နိမိတ်ကောင်းပါက အမည်းရောင်စစ်စစ်ရှိသော ဝက်မဖြင့် ပူဇော်ပသရသည်။ ကြက်မဒန်းအဖြူကို တင်ခြင်းမှာ နတ်အတွက် အမွန်မြတ်ဆုံး၊ အကောင်းဆုံးဟူသောသဘောဖြစ်ပြီး ဝက်မအမည်းရောင်မှာလည်း ဝက်၏မူလအရောင်ကို ယူ ခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့ဒေသများတွင် အမဲလိုက်မည့်ရက်ကို ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်၍ ရွေးလေ့ရှိကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

အမဲလိုက်ရာတွင် ရှောင်ကြဉ်ရမည့်တဘူးများနှင့်အတိတ်နိမိတ်များ

အမဲလိုက်သွားသည့်အခါ ရှောင်ကြဉ်ရမည့်တဘူးများကိုလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ တွေ့ရသည်။ ရွာထဲတွင် အသုဘ ရှိပါက အမဲမလိုက်ရ။ အသုဘအိမ်မှ ထမင်းကို မစားရ။ မိမိအိမ်မှ ထမင်းနပ်ပြီးမှသာ အမဲလိုက်ထွက်ရသည်။ အမဲလိုက်နေ စဉ် အိမ်တွင် ဧည့်သည်လက်မခံရ။ မည်သည့်တိရစ္ဆာန်မျှမဝင်ရ။ တားမြစ်ထားချက်များကို ဖောက်ဖျက်ခဲ့လျှင် အမဲလိုက်သူအ တွက် လာဘ်တိတ်တတ်သည်ဟုအယူရှိသည်။ လမ်းတွင် ကိုယ်ဝန်သည်နှင့်တွေ့ပါက ကံမကောင်းဟုယူဆသဖြင့် အုပ်စုခွဲကာ တစ်ယောက်တစ်လမ်းစီ သွားကြသည်။

အမဲလိုက်သူသည် အဝတ်လှန်းထားသည့်ကြိုးတန်းအောက်သို့လည်း မဝင်ရချေ။ အိမ်အောက်သို့လည်း မဝင်ရပေ။ တောထဲတွင် မှိုတွေ့ပါက မခူးရပေ။ မှိုသည် ကျေပျက်လွယ်သောသဘောရှိသဖြင့် အဖျက်အဆီး ကြုံရတတ်သည်ဟုယုံကြည် ကြသည်။ သို့သော် သားကောင်မရသောအခါ ထိုတွေ့ခဲ့သောမှိုကိုပင် ခူး၍ ပြန်ကြသည်။ အမဲမလိုက်မီ အိမ်ပေါ် သူစိမ်းဧည့် သည်တက်လာပါက ကံမကောင်းဟုယူဆကာ အမဲလိုက်မသွားကြတော့ချေ။ သားကောင်အစား လူဝင်သွား၍ ကျိန်းကျေသည် ဟုယူဆကြသည်။ အတိတ်နိမိတ်များအနေဖြင့် ဂျီဟောက်သံကြားလျှင် သို့မဟုတ် ဂျီဖြတ်သွားလျှင် နိမိတ်မကောင်း လူသေ မည်ဟုယူဆကြသည်။ အချို့ရွာများတွင်မူ ဂျီရှေ့မှဟောက်လျှင် ကံကောင်းပြီး နောက်မှဟောက်လျှင် ကံမကောင်း၊ သားကောင် မရတတ်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ယူဆကြပုံမှာ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ အနည်းငယ် ကွဲပြားမှုရှိသည်။

၁။ Bartar system
၂။ Hunting

မြေနှင့်ပတ်သက်၍ နိမိတ်ကောက်ကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ မြေသည် ညာဘက်မှဘယ်ဘက်သို့ ဖြတ်သည်ကို တွေ့ရပါက ကံကောင်းသည်။ သားကောင်ရမည်ဟုယူဆကြသည်။ အကြောင်းမှာ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် လွယ်အိတ်လွယ် ရာတွင် ညာပခုံးသိုင်းလွယ်လေ့ရှိပြီး အိတ်မှာ ဘယ်ဘက်တင်ပါးပေါ်တွင် ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဘယ်ဘက်မှ ငွေဝင်ရာဖြစ်သည် ဟုယုံကြည်ကြသည်။ မြေသည် ဘယ်ဘက်သို့ ဖြတ်သွားလျှင် လွယ်အိတ်ထဲမှငွေပင် ပြန်ထွက်တတ်သည် နိမိတ်မကောင်းဟု ယူဆကြသည်။ တစ်ဖန် မြေ တောင်ပေါ်တက်သွားသည်ကို မြင်ပါက သားကောင်ရမည်။ တောင်အောက်သို့ ဆင်းသွားပါက သားကောင်မရဟုဆိုကြသည်။

ထို့အပြင် ထူးခြားသောနိမိတ်တစ်ခုမှာ “ဝ”တိုင်းရင်းသားအများစုသည် ဖိနပ်စီးလေ့ရှိသဖြင့် လမ်းသွားရင်း ခြေမနှင့် ခြေညှိုးကြားထဲသို့ သစ်ငှက်တစ်ခုခုညှပ်မိလျှင် အလွန်ကံကောင်းသည်။ သားကောင်ရမည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်ကို တွေ့ရ သည်။

အမဲလိုက်စဉ် သမင်ဖြတ်သွားလျှင် ကံမကောင်းဟုယူဆကာ အမဲမလိုက်တော့ပဲ ပြန်လာလေ့ရှိကြသည်။ နံ့ပြည်စုတ် ငှက်(‘ဝ’ဘာသာဖြင့် “ဘရိုင်း”)ဘယ်ဘက်မှ အော်လျှင် ကံကောင်းသည်။ သားကောင်ရမည်။ ညာဘက်မှအော်လျှင် ကံမ ကောင်းဟုယူဆကြသည်။ “ဝ”တို့အယူအဆအရ ဘယ်ဘက်အခြမ်းသည် သားကောင်ဖြစ်၍ ညာဘက်အခြမ်းမှာ အမဲလိုက် သည့် လူဖြစ်သည်။ အချို့ရွာများတွင် နံ့ပြည်စုတ်ငှက်တစ်ကောင်တည်း အော်လျှင် ကောင်းပြီး သုံးလေးကောင်စုပြီး ဆူညံစွာ အော်ပါက မကောင်းဟုယူဆကာ အမဲမလိုက်ဘဲ ပြန်လာလေ့ရှိသည်။

အချို့ကမူ အသွားတွင် နံ့ပြည်စုတ်ငှက် ညာဘက်က အော်လျှင် လာဘ်မကောင်းဟုယူဆကာ ပြန်လှည့်လာစဉ် ညာ ဘက်က ပြန်အော်ပါက ကောင်းသည်။ အိမ်တွင် နိမိတ်ကောင်းတစ်ခုခု စောင့်နေသည်ဟုဆိုကြသည်။ ခလုတ်တိုက်ခြင်း၊ ချော် လဲခြင်းဖြစ်လျှင်လည်း နိမိတ်မကောင်းတတ်စသည်ဖြင့် ယုံကြည်ယူဆမှုအမျိုးမျိုးကို တွေ့ရသည်။

အမဲလိုက်ပုံ နည်းစနစ်များ

အမဲလိုက်ရာတွင် တစ်ယောက်ချင်းလိုက်ခြင်းထက် အုပ်စုလိုက်က ပို၍များသည်။ အုပ်စုတစ်စုတွင် အနည်းဆုံး လေး ငါးယောက်မှဆယ့်သုံးယောက် ဆယ့်လေးယောက်အထိ ပါဝင်ကြသည်။ အမဲလိုက်ခွေးများကိုလည်း ခေါ်သွားလေ့ရှိကြသည်။ အသုံးပြုသောနည်းမှာ စုပေါင်း၍ တောခြောက်ဖမ်းဆီးသောနည်း ဖြစ်သည်။ ကျော့ကွင်း၊ ထောင်ချောက်များဖြင့် တောကြက် ယုန်စသော အကောင်ငယ်များကို ဖမ်းဆီးကြသည်။ တူမီးသေနတ်ကို အသုံးများပြီး ရှေးအခါက ခူးလေးထိပ်ဖျားတွင် အဆိပ် လူးထားသော သံချောင်းကို တပ်ဆင်၍ ပစ်ခတ်ဖမ်းဆီးကြသည်ဟုဆိုသည်။ ထိုအဆိပ်မှာ “ဝ”ဘာသာဖြင့် “ယွန်း”ခေါ်အပင် တစ်မျိုးမှ ထုတ်ယူရသည်။ အလွန်အဆိပ်ပြင်းသော အပင်ဖြစ်၍ တိရစ္ဆာန်ငယ်များ ယင်းအပင်ရှိရာ အရပ်သို့ပင် မဖြတ်သန်း ကြကြောင်း သိရသည်။

သားကောင်ခွဲဝေပုံ

သားကောင်ခွဲဝေပုံမှာ ဦးစွာ ထိမှန်အောင်ပစ်သူ သို့မဟုတ် ချက်ကောင်းထိသူက ဦးခေါင်း၊ အမြီးနှင့်သားရေကို ရ သည်။ ဒုတိယထိမှန်သူက ညာဘက်လက်ကို ပိုရသည်။ ကျန်အပိုင်းကို အားလုံး အညီအမျှ ခွဲဝေပေးရသည်။

ပန်ဖိန်းဒေသတွင် သားကောင်ကို ဖျက်၍ ဝေစုခွဲကာ တောထဲမှထွက်ရာတွင် “ယခုရသည့်အမဲ မချဉ်မီ နောက်ထပ် သားကောင်ရပါစေ”ဟုအသက်အကြီးဆုံးသူကစ၍ တိုင်တည်ဆုတောင်းရွတ်ဆိုကြသည်။ မန်ကန်ရွာတွင်မူ စပစ်၍ရသူအိမ်၌ ဆုတောင်းရွတ်ဆိုကြသည်။ အချို့ရွာများတွင် သားကောင်ရသည့်အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ရွာထဲဝင်ခါနီးတွင် သေနတ်တစ်ချက် ပစ်ဖောက်ကာ ပျော်ရွှင်စွာ အော်ဟစ်လေ့ရှိကြသည်။

အချို့ဒေသများတွင် အမဲမလိုက်ခင် ရက်ရွေးပေးသည့်ဗေဒင်ဆရာအား မိမိတို့ရသည့်သားကောင်မှ ဝေစုတစ်ချို့ကို ပေးရသည်လည်းရှိသည်။ တစ်ဦးတည်းလိုက်၍ အမဲကောင် ပိုလျှံပါက ဆွေမျိုးများအား ဝေငှခြင်း၊ စပါးစသည့်လိုအပ်သော ပစ္စည်းများနှင့်လဲလှယ်ခြင်းမျိုးကို တွေ့ရသည်။

အမဲကောင်ပစ်မှန်၍ ခေါင်းရရှိသူသည် ထိုခေါင်းသားဖြင့် ဆန်ပြုပြင်၍ အခြားသူများကို ဖိတ်ကြားကျွေးမွေးသည့် ဓလေ့ထုံးစံ ရှိသည်။ ထိုသို့ကျွေးမွေးရာတွင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်များ မစားရသည်က များသည်။ စားမိပါက အမဲလိုက်သူများဘက် မှ လာဘ်တိတ်သည်ဟုယူဆသကဲ့သို့ ကိုယ်ဝန်ထဲမှကလေးမှာလည်း သားကောင်ကဲ့သို့ ရုပ်ဆိုးခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းခြင်း၊ လျှာ မကောင်းခြင်း၊ သွားမကောင်း စကားမပီဖြစ်တတ်ခြင်းတို့ ကြုံတွေ့နိုင်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။

သားကောင်၏ အသုံးဝင်ပုံများ

သားကောင်ကြီးများ၏ သားရေများကို ဗုံသားရေလုပ်ရာတွင် အသုံးပြုသည်။ အဆစ်လွဲခြင်း၊ ရောင်ရမ်းခြင်းတို့ဖြစ်ပါက ကျားရိုးကို သွေး၍လိမ်းကြသည်။ ဆတ်ချိုနု၊ ဝက်ဝံသည်းခြေတို့မှာ ဆေးဖက်ဝင်သဖြင့် တန်ဖိုးထားကြသည်။ နွားသားရေကို အခြောက်လှန်းကာ လှီးဖြတ်ပြီး ထမ်းပိုးတပ်သည့်ကြိုးအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ တိရစ္ဆာန်တို့၏ သွားများကို စီးပွားရေးကောင်းစေသည်ဟူသောအယူအဆဖြင့် အိမ်တံခါးဝများတွင် ချိတ်ဆွဲထားလေ့ရှိကြသည်။ တောဝက်စွယ်၊ ကျားစွယ်များကို မကောင်းဆိုးဝါးများ အန္တရာယ်မှကာကွယ်နိုင်ရန် ကလေးများလည်ပင်းတွင် ဆွဲပေးလေ့ရှိသည်။ ခေါင်း၊ မေးရိုးတို့ကိုမူ မိမိအိမ်တွင် ဂုဏ်ယူစွာ ချိတ်ဆွဲထားလေ့ရှိသည်။

ကျားရလျှင်မူ အလွန်ဝမ်းသာပျော်ရွှင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ တစ်ရွာလုံးက စုပေါင်းကျခံသော နွားတစ်ကောင်ကို သတ်၍ ဟင်းချက်ကာ ခေါင်ရည်၊ အရက်တို့ဖြင့် ရွယ်လယ်တွင် တပျော်တပါး စားပွဲသောက်ပွဲများ ကျင်းပကြသည်။ ကျား၏ ခေါင်းကို ရွာအဝင်တွင် ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာပါစေဟူသောအတိတ်နိမိတ်ဖြင့် ချိတ်ဆွဲထားကြသည်။ ကျားပစ်ခတ်၍ ရလာသူအားလည်း လူစွမ်းကောင်းအဖြစ် ဝိုင်းဝန်းချီးမွမ်းကြသည်။

ယခုအခါ အမဲလိုက်ခြင်းကို ရွာအချို့လောက်တွင်သာ တွေ့ရတော့သည်။ တောင်ယာစိုက်ပျိုးရန်အတွက် သစ်ပင်များ ခုတ်လှဲကြခြင်းကြောင့် တောပြုန်းကာ တိရစ္ဆာန်များ ရှားပါးလာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ငါးများခြင်း^၁

မြစ်ချောင်း၊ အင်းအိုင်ရှားပါးလှသော ဒေသဖြစ်သဖြင့် ငါးများခြင်း၊ ငါးပက်ခြင်းတို့ကို အနည်းငယ်သာ တွေ့ရသည်။ အချို့ကမူ အုပ်စုလိုက် ချောင်းငယ် မြောင်းငယ်ကလေးများတွင် ဗုံးခွဲ၍ ဖမ်းဆီးကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဖမ်းဆီးပုံမှာ ရေနံဆီပုံးကို မီးရှို့ကာ ချောင်းထဲသို့ ပစ်ချခြင်းဖြစ်သည်။ ပေါ်လာသော ငါးအသေများကို အုပ်စုလိုက် ဝိုင်းဝန်းဖမ်းဆီးကြသည်။ အများဆုံးရရှိသောငါးမှာ ငါးရဲ့များဖြစ်သည်။ “ဝ”ရွာအများစုမှာ ငါးမရှိသလောက် ရှားပါးပြီး မြို့မှလာရောက်ရောင်းချသော ငါးခြောက်များကို တတ်နိုင်သူများကသာ ဈေးကြီးပေး၍ ဝယ်စားကြရသည်။

လက်မှုလုပ်ငန်းများ

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ လက်မှုလုပ်ငန်းများမှာ ဂျပန်ရက်ခြင်း၊ ပန်းထိမ်၊ ပန်းပဲလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ခြင်း၊ စဉ်အိုး၊ မြေအိုးမြေခွက်များပြုလုပ်ခြင်း၊ အုတ်ဖုတ်ခြင်း၊ တောင်း၊ ပလုံး၊ ဖျာ၊ ဆန်ကော၊ ဆန်ကာများ ရက်လုပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အနက် ဂျပန်ရက်ထည်ရက်လုပ်ခြင်းမှာ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရိုးရာအိမ်တွင်းလက်မှုလုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ဂျပန်ရက်ခြင်း

ဂျပန်ရက်ရန် အဓိကကုန်ကြမ်းဖြစ်သော ဝါဂွမ်းကို မိမိတို့ တစ်ပိုင်တစ်နိုင်သာ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဝါဂွမ်းကို ကဆုန်၊ နယုန်လများတွင် စိုက်ကြပြီး သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလများတွင် ခူးဆွတ်ကြပါသည်။ ခူးဆွတ်ပြီးလျှင် နေလှန်းခြင်း၊ အစေ့ထုတ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရသည်။ အစေ့ထုတ်သည့်အခါ “ကွန်ခရစ်”ခေါ် အစေ့ထုတ်သည့်ကိရိယာကို အသုံးပြုရသည်။ ထို့နောက် “အက်ပွေး”ခေါ် ကိရိယာဖြင့် ဝွမ်းကို ပွအောင် ပြုလုပ်ရသည်။ ပြီးလျှင် “ခွမ်း”ခေါ် ဗိုင်းငင်သည့်ကိရိယာဖြင့် ချည်ခင်ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ကြသည်။ တစ်ချို့က လမ်းလျှောက်ရင်း ချည်ထုတ်ယူနိုင်သည့် “လိမ်း”ခေါ်ကိရိယာကို အသုံးပြုကြသည်။ ၎င်းချည်များကို အရောင်ဆိုးရန်အတွက် အဆင့်ဆင့်ပြုလုပ်ကြရသည်။

ချည်များကို ဆေးဆိုးရာတွင် “နျဲ”ခေါ်မနယ်ပင်တစ်မျိုးကို အသုံးပြုရသည်။ ၎င်းအပင်မှာ စိုက်ပြီးတစ်နှစ်ခန့်ကြာလျှင် အသုံးပြု၍ရသည်။ အပင်မှာ နှစ်ပေခန့်မြင့်သည်။ ၎င်းအပင်ကို (၁၀)ရက်ခန့် ရေစိမ်၍ အပုပ်ခံရသည်။ ထို့နောက် အပင်ကို ညှစ်၍ အရည်ကို ယူရသည်။ ၎င်းအရည်ထဲသို့ ချည်ကိုစိမ်ရသည်။ စိမ်ပြီးလျှင် ၎င်းချည်ကို နေလှန်းရသည်။ ထိုကဲ့သို့ စိမ်ခြင်း၊ နေလှန်းခြင်းကို သုံးလေးကြိမ်အထိ ပြုလုပ်ရသည်။ ထိုအရည်ကြည်သွားသည့်အထိ စိမ်ခြင်းဖြင့် နက်ပြာရောင်နှင့်ခရမ်းရောင်ချည်ထည်များကို ရရှိနိုင်သည်။ ထိုအရောင်နှစ်မျိုးမှာ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ အသုံးအများဆုံးအရောင်များ ဖြစ်သည်။ အပွင့်ဖော်သော သိုးမွှေးချည်ရောင်စုံများကို တရုတ်ပြည်မှဝယ်ယူကြသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ဂျပန်ရက်လုပ်ခြင်းအတတ်ကို ကျွမ်းကျင်ကြသည်။ သမီးမိန်းကလေးများ အသက်ဆယ့်သုံးနှစ် ဆယ့်လေးနှစ်ခန့်ရှိလာပါက မိခင်များက သင်ကြားပြသပေးကြသည်။ မိမိတို့ဝတ်ရန် အထည်များကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ရက်လုပ်ကြရသည်က များသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ အိမ်များတွင် ဂျပန်ရက်စင်များ တွေ့ရသည်။ မြေသား မာမာပေါ်တွင်

၁။ Fishing

တိုင်နှစ်တိုင်ကို စိုက်ထူထားရသည်။ ၎င်းတိုင်၏အကျယ်မှာ ဂျပန်တိုင်ထက်အနံ့ဖြစ်သည်။ အရှည်မှာမူ ဂျပန်တိုင်ထက်အနေးအထားပေါ်တွင် မှုတည်၍ ကွဲပြားသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အရှည်မှာ ခြောက်ပေခန့်ရှိပြီး အနံ့မှာ နှစ်ပေခန့်ကျယ်သည်။ စောင်၊ တဘက်စသည့်အထည်ကြီးများ ရရန်အတွက်မူ လိုအပ်သလို ဆက်စပ်ယူရသည်။

အထည်ရက်လုပ်သူကို ချည်ပေး၍ ရက်စေ့ပါက ရက်ခအဖြစ် တစ်ဝက်ကြေးပေးရသည်။ ဥပမာ - လုံချည်နှစ်ထည် ရလိုပါက ရက်လုပ်သူကို တစ်ထည်ပေးရသည်။ ပန်ဖိန်းဒေသတွင် လုံချည်တစ်ထည်၏ရက်ခမှာ (၁၂၅၀)ကျပ်ခန့်ဖြစ်သည်။ နေရာဒေသကို လိုက်၍ ရက်ခကွဲပြားမှုရှိသည်။ ဂျပန်လုံချည်တစ်ထည်လျှင် ငွေဟောင်းငါးပြားခန့် ပေးရသည်။ မြန်မာငွေနှင့်ဆိုပါက (၂၅၀၀)ကျပ်ခန့်အထိ ပေးရသည်။ ရက်လုပ်သောအထည်များမှာ စောင်၊ တဘက်၊ လုံချည်နှင့်လွယ်အိတ်များဖြစ်ကြသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏လွယ်အိတ်မှာ မြန်မာပြည်အနှံ့ ကျော်ကြားလှသည်။

ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း^၁

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်းလုပ်ငန်းကို ကျေးရွာအလိုက် ငါးရက်တစ်ဈေးအဖြစ် သတ်မှတ်ကာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ထိုငါးရက်တစ်ဈေးတွင် ခွေးများကိုလည်း ရောင်းကြသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ‘ခွေးသား’ကို ရာသီဥတုဒဏ် ခံနိုင်ရန်အတွက် စားသုံးကြပါသည်။ ငါးရက်ဈေးများသို့ မိမိရွာအပြင် ရွာနီးချုပ်စပ်ဖြစ်သော အခြားရွာများ မြို့များမှဈေးသည်များ လာရောက်ရောင်းချကြသည်။ မိမိတို့ရွာမှထွက်သော လက်ဖက်ခြောက်၊ ခေါင်ရည်၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်၊ တောင်း၊ ပလုံး၊ ဖျာ၊ ဆန်ကောများရောင်းချကြပြီး အခြားမြို့ရွာများမှ လာရောက်ရောင်းချကြသော ဆန်၊ လှေသုံးကုန်ပစ္စည်းများ၊ မုန့်မျိုးစုံ၊ အသီးအနှံ၊ သိုးမွေးချည်စသည်ဖြင့် အပြန်အလှန်ရောင်းဝယ်ကြသည်။ ဘိန်းစိမ်းများကိုလည်း ဈေးနေ့များတွင် ရောင်းဝယ်ကြသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဘိန်းရောင်းရသော ငွေဖြင့် လိုအပ်သော စားသောက်ကုန်၊ လူအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူကြပါသည်။ ငွေပို ငွေလျှံဟူ၍ စုဆောင်းနိုင်ခြင်း မရှိကြပေ။ လှေသုံးကုန် စားသောက်ကုန်ပစ္စည်းများ ရှားပါးခြင်းအကြောင်းမှာ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ခက်ခဲသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ တန့်ယန်းမှ ဝိန်းကောင်အထိ ခရီးကို မော်တော်ကားခတစ်ဦးလျှင် ပျမ်းမျှ(၄၀၀၀)ကျပ် အထိရှိသည်။ ကားခ မတတ်နိုင်သောကြောင့် ခြေလျင်ခရီးကိုသာ အသုံးများကြသည်။

အသုံးပြုသော ငွေကြေး

အဓိကအားဖြင့် ယွမ်(တရုတ်ငွေ)၊ ငွေဟောင်း(ရူပီဒဂါးပြား)၊ မြန်မာငါးမူးစေ့များ သုံးကြသည်။ တရုတ်ငွေတစ်ယွမ်မှာ မြန်မာငွေ(၂၀)ကျပ်ခန့်ရှိပြီး ငွေဟောင်းတစ်ပြားသည် မြန်မာငွေ (၅၀၀)ကျပ်နှင့်ညီမျှသည်။ ငါးမူးစေ့တစ်စေ့လျှင် (၁၅)ကျပ်ခန့်ရှိသည်။

အခြင်အတွယ်များ

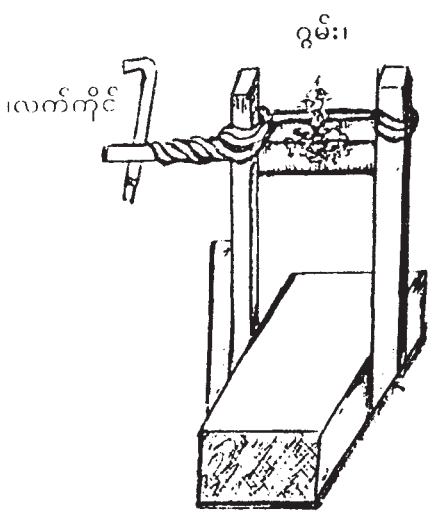
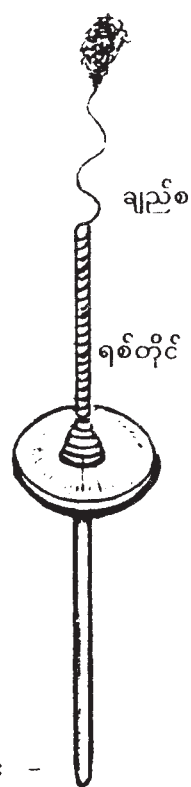
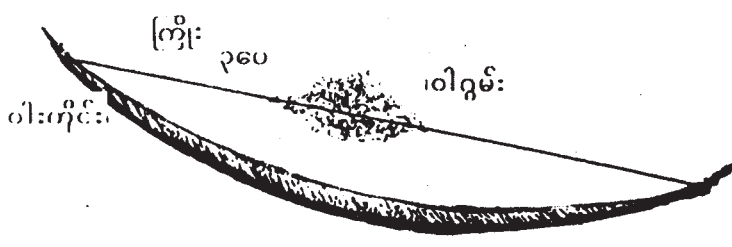
ပြည်မမှာကဲ့သို့ ရိုးရိုးချိန်ခွင်ကို သုံးကြသည်က များသည်။ ပိဿာ၊ ကျပ်သားဖြင့် သုံးကြသည်။ ဆန်ခြင်ရာတွင် နို့ဆီဘူး(၁၀)ဘူးကို တစ်ပြည်ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။ ဘိန်းချိန်ရာတွင် ကျည်ခွံများ၊ ဓာတ်ခဲများ၊ ရူပီပြားများကို အသုံးပြုကြသည်။ ရိုင်ဖယ်ကျည်ခွံတစ်ခွံသည် တစ်ကျပ်သားနှင့်ညီမျှပြီး ဓာတ်ခဲတစ်လုံးမှာ ငါးကျပ်သားနှင့်ညီမျှသည်။

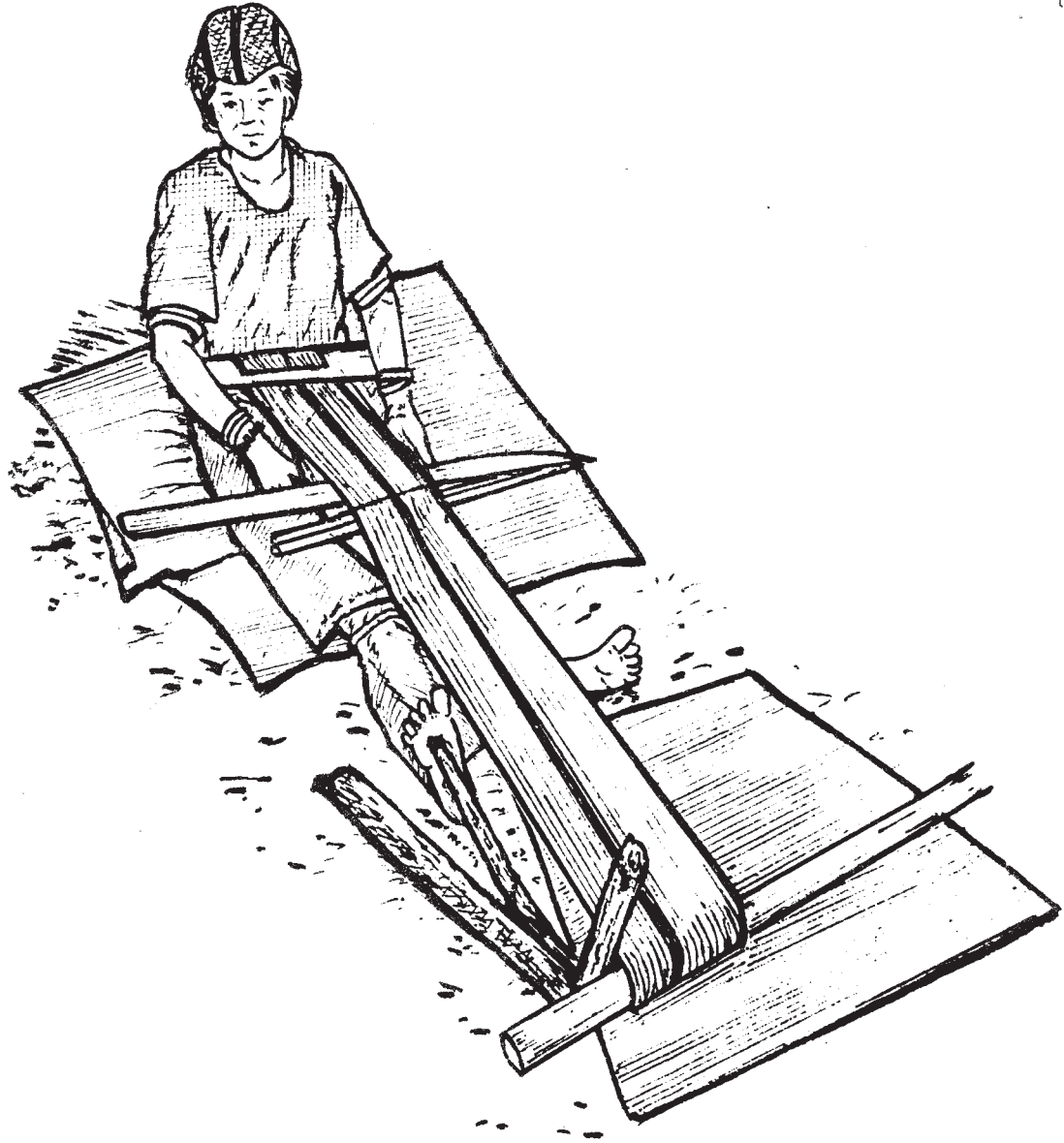
၁။ Trade

ဝါဂွမ်းကိုချည်ဖြစ်အောင်အဆင့်ဆင့်ပြုလုပ်နေပုံ

ချည်ဆေးဆိုးရာတွင် သုံးသော ချဲ့ခေါ်မဲနယ်ပင်

<p>စကေး: ၁ပေ - ၁လက်မ</p> <p>ကရိယာအမြင့် = ၁ပေ ၆လက်မ</p> <p>လဲမို့ အစေ့ထုတ်ကိရိယာ</p>	 <p>ချည်စာ</p> <p>ရစ်တိုင်</p> <p>ကရိယာအမြင့် = ၁ပေ ၆လက်မ</p> <p>စကေး: -</p> <p>၆လက်မ = ၁လက်မ</p> <p>လမ်းလျှောက်ရင်း ချည်ငင်သောကိရိယာ</p>
<p>စကေး: ၁ပေ - ၁လက်မ</p> <p>ကြိုး ၃ပေ</p> <p>ဝါးကိုင်</p> <p>ဝါဂွမ်း</p> <p>လဲမို့ ဖွဲ့သောကိရိယာ</p>	

ဂျပံခုတ်ယက်ကန်:

ရောင်တိန်းဈေးနေ့မြင်ကွင်း

အခန်း ၆
အခြားလူမှုရေးကိစ္စများ

နာမကျန်းဖြစ်ခြင်းနှင့်ဆေးကုသခြင်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဖျားနာပါက ရိုးရာဆေးများဖြင့် ကုသခြင်း၊ နတ်ပူဇော်ပသခြင်း^၁၊ လိပ်ပြာ^၂ ခေါ်ခြင်း၊ ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်မေးခြင်း စသည်တို့ကို ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ “ဝ”နယ်သည် တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်၍ ၎င်းဖျားရောဂါနှင့်တီဘီ ရောဂါ အဖြစ်များသည်။ ကလေးဖျားနာလျှင် မကောင်းဆိုးဝါး ဖမ်းစားသည်ဟုယူဆသောကြောင့် ဆန်၊ ဆား၊ မျှစ်ချဉ်တို့ဖြင့် လိမ်းပွတ်ပေးရသည်။ မကောင်းဆိုးဝါးကို ကျွေးလျှင် ထိုသတ္တဝါထွက်သွားသည်ဟုယူဆလေ့ရှိသည်။

ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးနည်းများ

ဖျားနာလျှင် “လမြန်း”ခေါ် သစ်ရွက်ကို (၃)ခွက် (၁)ခွက်တင်ပြုတ်၍ ဆားနှင့်ခတ်သောက်လေ့ရှိသည်။ ခေါင်းကိုက်လျှင် နဖူးကို လက်ညှိုး၊ လက်ခလယ်တို့ဖြင့် နာနာဆွဲ၍ “လှစဖျား”ခေါ်ဆေးရွက်ဖြင့် အုပ်ပေးရသည်။ မျက်စိတိမ်ထွက်ခြင်း၊ မှုန်ခြင်း၊ နာခြင်း၊ စွံခြင်းတို့ဖြစ်သော် ကျောက်ကုန်းရို အဖုငယ်ကို ခွဲပစ်ရသည်။ ချောင်းဆိုးပျောက်ရန် ကျပ်ခိုးနှင့်ဆားကို အရည်ဖျော်၍ သောက်ရသည်။ နှာစေးပါက ကန်သင်းရိုးများ၌ပေါက်သော “ရေပါကွဲ”ခေါ်မြက်တစ်မျိုးကို နာနာပွတ်၍ ရှူရသည်။ နားနာခြင်း၊ နားပြည်ယိုခြင်းဖြစ်ပါက “ခေါက်ဂီစီးယဲ့”ခေါ် အပင်ကို အလျား(၁)လံချိုး၍ အရည်ညှစ်ပြီး နားထဲသို့ ထည့်ရသည်။

သွားကိုက်သော် “တွယ်တတ်နွယ်”ကို ဝါးစားပေးရသည်။ ထိခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း လိမ့်ကျခြင်းတို့တွင် လိမ်းပေးရသည်။ ဗိုက်နာခြင်း၊ ဗိုက်အောင့်ခြင်းဖြစ်ပါက မီးဖိုပြာကို အရည်ဖျော်သောက်ရသည်။

အရေပြားပေါ်တွင် အနာစိမ်းပေါက်ပါက ကြိသကာ၊ ကြွက်ချေး၊ ငရုတ်ကောင်းနှင့်ငရုတ်သီးတို့ရောထောင်းပြီး အနာပေါ် ကပ်ပေးရသည်။ ခူနာပေါက်လျှင် ဖားပြုပ်ကျောပေါ်မှအရည်ကို လိမ်းပေးရသည်။ ခွေးကိုက်ခံရပါက ငရုတ်သီးနှင့်ပိန်းဥ ကို ရော၍နယ်ပြီး အနာပေါ်သိပ်ပေးရသည်။

အပူကြီး၍တက်ပါက လဘမ်းခေါ် ဆေးရွက်ကို ကျိုသောက်၍ တစ်ကိုယ်လုံး စောင်ဖြင့် ပတ်၍ထုပ်ပေးရသည်။ ၎င်းဖျားဖြစ်ပါက ဆေးရွက်ကြီး၊ မက်မုံရွက်၊ မက်မန်းရွက်၊ ကြက်သွန်ဖြူ စသည်တို့ကိုရောထောင်း၍ လက်ကောက် ဝတ် ခြေချင်းဝတ်တို့တွင် အဝတ်ဖြင့်ပတ်၍ စည်းပေးရသည်။

မီးယပ်ရောဂါများအတွက် မျောက်သွေး၊ ငရုတ်ကောင်း၊ ကြောင်လျှာပင် အသီးခွံတို့ကို ရောထောင်းပြီး အရက်နှင့်စိမ် သောက်ရသည်။

မြွေကိုက်သော် ဆေးတံတွင်းရှိ ဆေးချေးကို လိမ်းခြင်း၊ နွားတိုင်းတွင် မတွေ့ရသော်လည်း အချို့နွားများတွင် ရှိတတ် သော နွားသည်းခြေအတောင့်ကို သွေးလိမ်းရသည်။

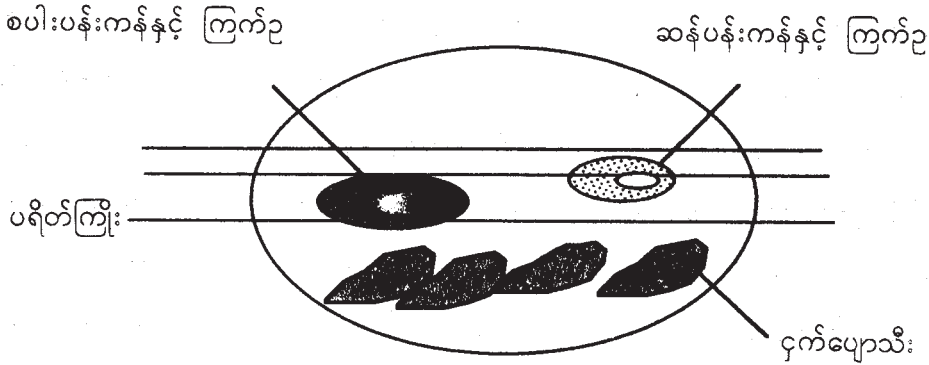
ခေါင်းအလွန်ကိုက်ပါက ကက်တဆေးခေါ် အရွက်နှင့်ကတတ်ရွက်ရောထောင်းပြီး ခေါင်းတွင် ကပ်ပေးရသည်။ ဖျဉ်းစွဲသော် နနွင်းတက်၊ ကြူပင်အညောင့်၊ မာအက်ခေါ် အပင်၏အဖူးကို ရောထောင်း၍ ကပ်ပေးရသည်။

လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း^၃

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် လူတွင် လိပ်ပြာရှိသည်ဟူသော အယူအဆကို လက်ခံကြပြီး သေလျှင် ၎င်းတို့ဘုရားထံ ပြန်သည်ဟု ရိုးရာယုံကြည်မှုအရ ယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လိပ်ပြာခေါ်ခြင်းခလေ့ကို တွေ့ရသော်လည်း လိပ်ပြာခေါ်ပုံခေါ် နည်းမှာ နယ်မြေဒေသအလိုက် တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ ခြားနားမှုရှိသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် နေမကောင်းဖြစ်ပါက လိပ် ပြာခေါ်လေ့ရှိသည်။ ရိုးရာယုံကြည်ကိုးကွယ်ခြင်း မဟုတ်သော အခြားဘာသာဝင်တို့တွင်မူ လိပ်ပြာခေါ်ခြင်းခလေ့ကို တွေ့ ရသော်လည်း ဘုရားထံပြန်သည်ဟူသောယုံကြည်မှု မရှိချေ။

၁။ Spirti worship
၂။ soul
၃။ Soul catching

တန့်ယန်းနေ အသက် ၇၉ နှစ် အဘိုးဦးစိန်ဝင်း ပြောကြားချက်အရ တန့်ယန်းနယ်တွင် နေမကောင်း၍ လိပ်ပြာခေါ် ပါက အသက်ကြီးသူဖြစ်လျှင် တစ်ရွာလုံး လာရောက်ဆုတောင်းပေးသောလေ့ရှိသည်။ အသက်ငယ်သူကိုမူ နတ်ဆရာနှင့်အ ဘိုးအဘွားတို့က ခေါ်ပေးကြသည်။ လိပ်ပြာခေါ်ရာတွင် ပါဝင်ရသော ပစ္စည်းများမှာ စပါးပန်းကန်တစ်လုံး၊ ဆန်ပန်းကန်တစ် လုံး၊ ကြက်ဥပြုပ်နှစ်လုံး၊ ငှက်ပျောသီး၊ လိပ်ပြာကြိုးအဖြူ၊ အနီ၊ အနက် စသည်တို့ပါဝင်ရသည်။ ထိုပစ္စည်းများကို စားဖွဲ့ပေါ် သို့မဟုတ် စကော လင်ဗန်း စသည်တို့ထဲတွင် ပြင်ဆင်ရသည်။ ဝါးဆစ်ဘူးဖြင့် စကောလင်ဗန်းကို ခေါက်၍ ခေါ်လေ့ရှိသည်။

လိပ်ပြာခေါ်ပုံမှာ အဝေးလျှောက်သွားနေသော...၏ “ကောက်ပဲ” (Kauk pai) ပြန်လာပါ။ ကျန်းမာစွာနေပါ။ စသည်ဖြင့် ခေါ်ပြီး ဆုတောင်းပေးရသည်။ “ဝ” အခေါ် လိပ်ပြာကို “ကောက်ပဲ” ဟုခေါ်သည်။ ထိုသို့ လိပ်ပြာခေါ်နေစဉ် လိပ်ပြာခေါ်ပေးသူ က စပါး၊ ဆန်တို့ကို လက်ဖြင့် ဆုပ်၍ခေါ်ရသည်။ ခေါ်ပြီး၍ ထိုစပါးဆန်တို့ကို ရေတွက်ကြည့်သော် စုံ (သို့) မ အရေအတွက် ချည်းသုံးခါရပါက လိပ်ပြာလာသည်ဟုယူဆသည်။ တစ်ခေါက် စုံဖြစ်လိုက် တစ်ခေါက် မ၊ ဖြစ်လိုက်နှင့်အရေအတွက် စုံ၊ မ တစ်လှည့်စီဖြစ်နေပါက လိပ်ပြာမလာဟုယူဆသည်။ မလာမချင်း ခေါ်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ခေါ်၍ လိပ်ပြာလာမှသာ လိပ်ပြာ ကြိုး လက်တွင် ချည်ခွင့်ရှိသည်။ ငွေကြေးချမ်းသာသူများက ကြက်ဥအစား ဝက်၊ ကြက် စသည်တို့ကို ကန်တော့ပြီး “လိပ် ပြာ ခေါ်ပွဲ” လာသောဧည့်သည်များအား ကျွေးမွေးလေ့ရှိသည်။

နမ်းခမ်းပိုး(လွယ်လင်း)တွင် နေထိုင်သော အသက်(၆၀)ကျော်ရှိ ဦးညီကို၏ပြောကြားချက်အရမူ ၎င်းတို့နယ်တွင် လိပ်ပြာခေါ်ပုံမှာ အခြားနယ်များနှင့်မတူ ကွဲပြားမှုရှိသည်ဟုဆိုသည်။ လိပ်ပြာခေါ်ပုံမှာ နတ်ဆရာက ဒေါင်းလန်းကဲ့သို့ ပစ္စည်း ပေါ်တွင် စောင်အသစ်တစ်ထည်ခင်း၍ ပေါက်ပေါက်ကို ထိုစောင်အပေါ်တွင် ကြိထားသည်။ ထို့နောက် လိပ်ပြာခေါ်ခံမည့်သူ၏ အိမ်သားထဲမှ တစ်ဦးဦးလိုက်ပါစေပြီး ထိုနတ်ဆရာစိတ်ကြိုက် တစ်နေရာတွင် သစ်ပင်ကြီးတစ်ပင်အောက်၌ ထိုဒေါင်းလန်းဖြင့် ပြင်ဆင်ထားသည်။ လူများ ထိုင်စောင့်ရသည်။ နတ်ဆရာက သစ်ပင်ပေါ်တက်၍ ဖမ်းဟန်ပြုပြီး လိပ်ပြာဖမ်းသူကို ပစ်ချပေးရ သည့်ဟန် ပြုလုပ်ရသည်။ ပါးစပ်မှလည်း “သည်မှာ...၏လိပ်ပြာ မိအောင်ဖမ်း” ဟုပြောဆိုရသည်။ ထိုင်စောင့်နေသူသည် ပေါက်ပေါက်ခင်းထားသောစောင်ဖြင့် ဖမ်းယူလာရသည်။ အိမ်ရောက်သော် လိပ်ပြာခေါ်ခံသူ လူမမာအနားတွင် ထိုဖမ်းယူလာ သော လိပ်ပြာအထုပ်ကို ထားပြီး လူမမာပတ်ပတ်လည်ကို အရက်ဖြင့် လောင်းရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပြီးပါက ထိုစောင်ထဲရှိ လိပ်ပြာနှင့်လူမမာ တစ်စည်းတစ်လုံးတည်း ဖြစ်သွား၍ လိပ်ပြာထွက်မပြေးနိုင်ဟုယူဆပြီး စောင်ကို ဖွင့်ကြည့်သည်။ စောင်ထဲ တွင် ပေါက်ပေါက်များ မရှိတော့ဘဲ ဆံပင်တစ်ပင်နှစ်ပင်သာ ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ နတ်ဆရာ၏အမြင်အရ လူမမာ၏လိပ် ပြာဟုယူဆသော လိပ်ပြာကောင်များ ပုရစ်ကလေးများကို ဖမ်း၍ စောင်ထဲထည့်သောအခါ ဆံပင်ဖြစ်သွားသည်ဟုယူဆကြ သည်။ ထိုဆံပင်ကို လူမမာ၏ဆံပင်ဖြင့် ပြန်ချည်ပြီးသောအခါ လိပ်ပြာခေါ်ခြင်းကိစ္စ ပြီးပြီဖြစ်သည်။

မန်ကန်ရွာနေ “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့၏လိပ်ပြာခေါ်နည်းမှာမူ ထိုကဲ့သို့မဟုတ်။ တစ်မျိုးကွဲပြားကြောင်း မန်ကန်ရွာနေ ဦးအိုက်နာနှင့်ဦးအိုက်လူတို့၏ပြောကြားချက်အရ သိရသည်။ နတ်ဆရာ၏ဟောပြောချက်အရ မည်သည့်နည်းဖြင့် လိပ်ပြာ ခေါ်ရမည်ကို သိရှိကြသည်။ လိုအပ်သောအဓိကပစ္စည်းများမှာ အပ်ချည်၊ ပိုက်ဆံ၊ ဆန်တို့ကို တောင်း သို့မဟုတ် နတ်ပွဲထဲ တွင် ထည့်၍ ညအခါ အိမ်တံခါးပေါက်ဖွင့်၍ လိပ်ပြာပြန်လာရန် ပါးစပ်က ပြောဆိုရသည်။ ဆီမီးထွန်း၍ မီးငြိမ်းလျှင် လိပ် ပြာလာသည်ဟုယူဆလေ့ရှိသည်။ လိပ်ပြာလာသည်ဟုယူဆပြီးမှသာ လိပ်ပြာကြိုးဟုသတ်မှတ်ထားသော အပ်ချည်ကို လူနာ ၏လက်နှစ်ဖက်စလုံးတွင် ပတ်ပေးရသည်။

၁။ Soul catching rite

ကြက်ဥနှင့်လိပ်ပြာခေါ်ရာတွင် ကြက်ဥပြုတ်တစ်လုံး၊ ဆန်၊ ပိုက်ဆံ၊ အပ်ချည်တို့ဖြင့် ခေါ်လေ့ရှိသည်။ လူတစ်ယောက်ကို ကြက်ဥတစ်လုံး လိုအပ်သည်။ ထိုလိပ်ပြာခေါ်နည်းတွင် လူမမာများ စုပေါင်းခေါ်၍ရသည်။ သို့သော် “လိပ်အားဖြင့် ခွဲခြား၍ လိပ်ပြာခေါ်လေ့ရှိသည်”။ အမျိုးသားဆိုလျှင် အမျိုးသားချည်းသာ ပေါင်းခေါ်ခွင့်ရှိပြီး အမျိုးသမီးဆိုလျှင် အမျိုးသမီးချည်းသာ ပေါင်းခေါ်ခွင့်ရှိသည်။ ကျား၊မ ပေါင်းခေါ်ပါက ခိုက်တတ်သည်ဟုယူဆလေ့ရှိသည်။ ခေါ်ပုံခေါ်နည်းမှာ အထက်ပါနည်းအတိုင်း ဖြစ်သည်။ လိပ်ပြာခေါ်ရာတွင် သုံးသော ကြက်ဥကို လူမမာသာ စားရသည်။ အခြားလူ စားခွင့်မရှိပါ။ အခြားလူစားပါက လိပ်ပြာမလာဟုယူဆသည်။

နောက်ဆုံးလိပ်ပြာခေါ်နည်းအတွက် လိုအပ်သောပစ္စည်းများမှာ ပွဲတင်ရန် ပိုက်ဆံများများ၊ ဆန်တစ်ပြည်၊ စပါးတစ်တောင်း၊ အပ်ချည် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထိုပစ္စည်းများကို အိမ်ထဲတွင် ပြင်ဆင်ပြီး စာဖြင့် ကမ္မဝါစာဖတ်သကဲ့သို့ “ဝ”ဘာသာ စကားဖြင့် ရွတ်ဖတ်ရသည်။ ထိုသို့ရွတ်ဖတ်ပြီးမှသာ လိပ်ပြာကြီးချည်ရသည်။ ဆန်စပါးတို့ကို နတ်ဆရာက ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ နည်းဖြင့် လိပ်ပြာခေါ်လျှင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည် အိမ်တွင်ရှိပါက ကိုယ်ဝန်ပျက်ကျတတ်သည်ဟုယူဆမှုရှိသည်။ မွေးဖွားလာမည့်ကလေးနှင့်နေမကောင်းသူ လဲလှယ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟုယုံကြည်သည်။

နတ်ပူဇော်ပသခြင်း^၂

နေထိုင်မကောင်းဖြစ်၍ နတ်ပူဇော်ပသရာတွင် နတ်အမျိုးမျိုးရှိသည်ဟုယူဆကြသည်။ နတ်များမှာ-

- (က) “ဘိုးဘွားနှင့်ဆိုင်သောနတ်”^၃ ခေါ် ရောမူရန်းနတ်အား ပူဇော်မှု
- (ခ) စအွတ် ခေါ် (အစိမ်းသေ နတ်)^၄
- (ဂ) ဖရိ ခေါ် “စုန်း”^၅
- (ဃ) မေ့ (အမန်) ခေါ် တောင်ယာနတ် စသည်တို့ဖြစ်သည်။

မည်သည့်နတ်ကြောင့် ဖျားခြင်းဖြစ်သည်ကို ခွဲခြားရာတွင် တောင်ယာအသွားမှာ ဖျားလျှင် တောတောင်စောင့်နတ်ကို ပူဇော်ကန်တော့ရသည်။ ထို့အတူ အိပ်မက်မကောင်းမြင်မက်ခြင်း၊ မူးဝေခြင်း၊ ယောင်ယမ်းခြင်း၊ ဖျားနာခြင်းတို့တွင် စအွတ်ခေါ် အစိမ်းသေနတ်များကို ကန်တော့ပူဇော်ကြသည်။ အိပ်မက်တွင် စုန်းပညာတတ်သည်ဟုယူဆထားကြသောသူကို မက်လျှင် စုန်းကြောင့် ဖျားနာသည်ဟုသတ်မှတ်ကြသည်။ ရိုးရိုးသာမန်ဖျားနာခြင်း၊ စီးပွားရေးမကောင်းခြင်းတို့တွင် ဘိုးဘွားနတ်ကို ကန်တော့ကြသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် အထက်ပါအတိုင်း ကျန်းမာရေးမကောင်း၍ ပြုလုပ်သောပူဇော်ပွဲများအပြင် တစ်ရွာလုံးနေထိုင်မကောင်းကြခြင်း၊ ကပ်ရောဂါဆိုက်ခြင်း ဖြစ်လာပါက ပြုလုပ်ကြသော ပူဇော်ပွဲများလည်း သီးခြားရှိသေးသည်။

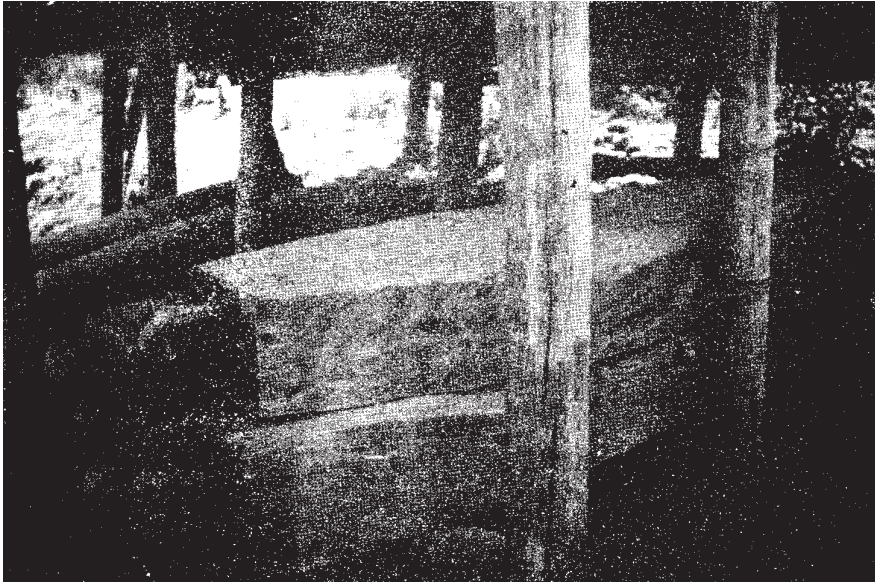
ပြုလုပ်ပုံမှာ အနည်းဆုံး ရှစ်လသား ကိုးလသားအရွယ်ရှိ ဝက်ကို ပူဇော်လေ့ရှိသည်။ ရွာတွင်းရှိ အိမ်တိုင်းမှ တစ်အိမ်လျှင် ပြာအနည်းငယ်စီ အရက်အနည်းငယ်စီ ယူ၍ ရွာ၏လမ်းဆုံလမ်းခွသို့ တစ်အိမ်တစ်ယောက် မဖြစ်မနေသွားရသည်။ အိမ်မှထွက်ခွာမီ အိမ်ရှိတိုင်များ၊ ကုလားထိုင်၊ စားပွဲစသည်တို့ကိုလည်း ဓားဖြင့် အနည်းငယ်စီ ထစ်ပြီးမှ သွားရသည်။ သတ်မှတ်ထားသော လမ်းဆုံလမ်းခွနေရာတွင် နတ်ဆရာက ရှစ်လသား ကိုးလသားအရွယ် ဝက်ကို သတ်ရသည်။ ဝက်သတ်ပုံမှာ ဝက်၏လက်ပြင်မှ နှလုံးတည့်တည့်သို့ ဓားဖြင့် တစ်ချက်တည်း ထိုးသတ်ရသည်။ ဝက်ကို မသတ်မီ နတ်ဆရာက ဆုတောင်းပြောဆိုပေးရသည်။ သစ်သားစများ၊ ပြာများကို မီးဖိုမီးထဲသို့ ထည့်ပြီး မကောင်းသောဖြစ်ရပ်များအားလုံး မီးထဲပါသွားရန် ပြောဆိုဆုတောင်းကြရသည်။ ရွာသူရွာသားများအားလုံး ပါဝင်၍ ပူဇော်ဆုတောင်းပွဲ ပြီးဆုံးသောအခါ ဝက်ကို ပြု၍ ရွာသူရွာသားအားလုံး ဝိုင်းဝန်းစားသောက်ကြသည်။

သေဆုံးခြင်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် လူသေဆုံးသွားပါက ဝိညာဉ်ထွက်သွားသည်ဟုယူဆကြသည်။ စွဲလမ်းသောနေရာ၌ နေသည်ဟုလည်း ယူဆသည်။ “သေဆုံးခြင်းအခမ်းအနား”^၆ ကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ရာဘာသာလိုက်၍ ကျင်းပကြရာ ကျင်းပပုံမှာ အနည်းငယ်စီ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ သို့ရာတွင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် သေဆုံးခြင်းအခမ်းအနားကို အလေးထား၍ ကျင်းပကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် အသက်ရှင်စဉ်ကပင် သေဆုံးလျှင် ဝတ်ရန် အဝတ်အစားကိုလည်းကောင်း၊

၁။ division of soul catching by sex
 ၂။ spirit worship
 ၃။ ancestral worship
 ၄။ spirit
 ၅။ sorcery
 ၆။ funeral ceremony

အခေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ ကြိုတင်၍ ပြုလုပ်ထားလေ့ရှိသည်။ ကလေးအခေါင်းကအစ ပြုလုပ်ထားလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ တောတောင်ဒေသများရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် သစ်ထွင်းအခေါင်း ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသော်လည်း မြို့ဘက်ဒေသများတွင်မူ သစ်သားစပ်ထားသောအခေါင်းများကို အသုံးပြုကြသည်။ ဆင်းရဲသားများကမူ ဖျာလိပ်နှင့်အသုဘချလေ့ရှိသည်။

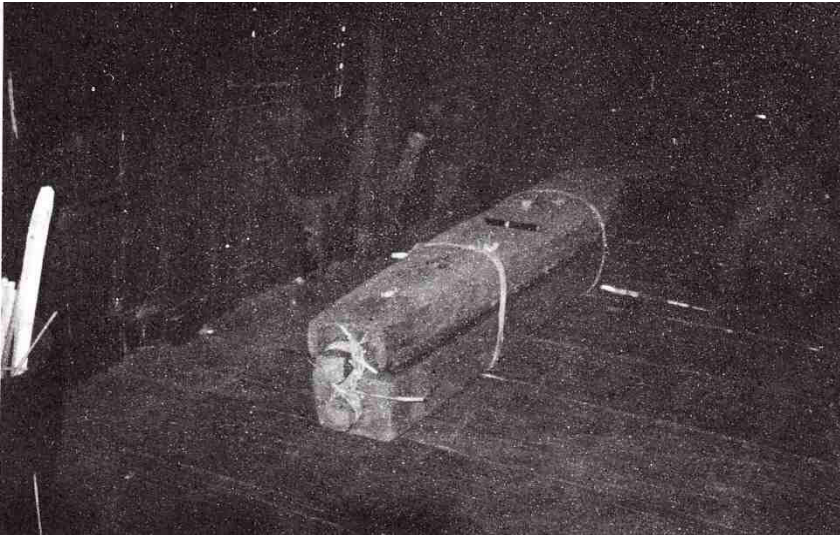
မသေမီ ကြိုတင်ပြုလုပ်ထားသော အခေါင်းများ

ရိုးရာယုံကြည်ကိုးကွယ်သူများ သေဆုံးခြင်း

ရိုးရာယုံကြည်ကိုးကွယ်သော “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် လူသေဆုံးပါက အမျိုးအနွယ်နောက်လိုက်သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုးရာနှင့်ဆိုင်သော ဓလေ့ထုံးစံများကို အလေးထားပြုလုပ်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

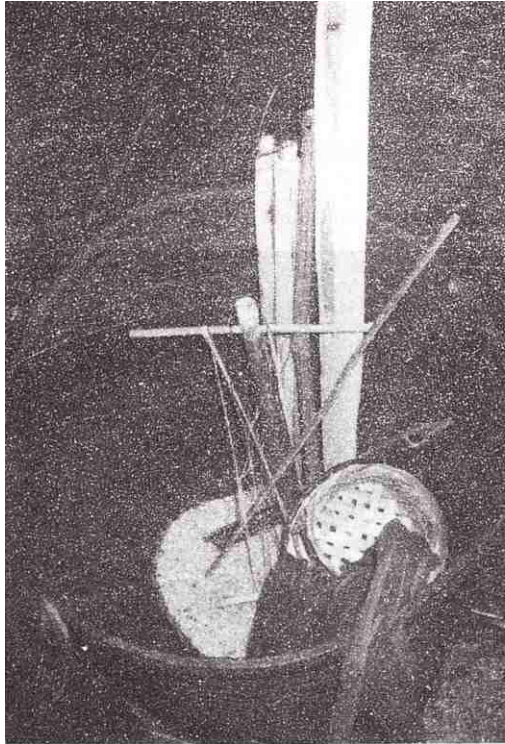
အလောင်းပြင်ဆင်ပုံ

လူသေဆုံးသောနေ့တွင် ကြက်တစ်ကောင် လွှတ်ပေးရသည်။ ထို့နောက် သေသူအား ဆွေမျိုးထဲမှ အကြီးအကဲက ရေချိုးပေးရသည်။ သေသူ မသေခင် ကြိုတင်ချုပ်ထားသော အဝတ်ကို ဝတ်ပေးရသည်။ နမ်းခမ်းဝိုးရွာတွင် အသက်ထွက်စဉ်က အင်္ကျီကို မချွတ်ဘဲ အသစ်ထပ်ဝတ်လေ့ရှိသည်။ ပါးစပ်ထဲသို့လည်း ကူးတို့ခအဖြစ် ငွေဒင်္ဂါးတစ်ကျပ် သို့မဟုတ် ရွှေ ထည့်ပေးရသည်။ သို့သော် ဝိန်းကောင်ရွာရှိ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများမှာမူ သေသူတွင် သွားအတုများရှိပါက နုတ်ပစ်လေ့ရှိသည်။ သေသူ၏လက်ကို ဗိုက်ပေါ်တွင် တင်ထားလေ့ရှိသည်။ သေသူ၏အိတ်အတွင်းသို့ သားသမီးတို့၏ စေတနာအလျောက် ပိုက်ဆံပေးလေ့ရှိသည်။ လူသေသည့်နေ့မှာပင် ကြက်သတ်၍ ပူဇော်လေ့ရှိသည်။ သတ်သောကြက်မှာ အမဖြစ်ပြီး အနီ၊ အညို၊ အနက် စသည့်အရောင်များသာဖြစ်ရမည်။ အကျား အဖြူများ သုံးခွင့်မရှိပါ။ အလောင်းပေးသို့ စက္ကူလွှားလေ့ရှိသည်။ စက္ကူအဖြူရောင်လွှားခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်ရသည်ဟုယူဆကြသည်။ ယခုခေတ်တွင် အဝတ်ဖြူများ လွှားခြင်းလည်း ရှိသည်။

အလောင်းသွင်းထားပုံ

အခေါင်းနှင့်အတူ မြေမြှုပ်ရမည့်ပစ္စည်းများ

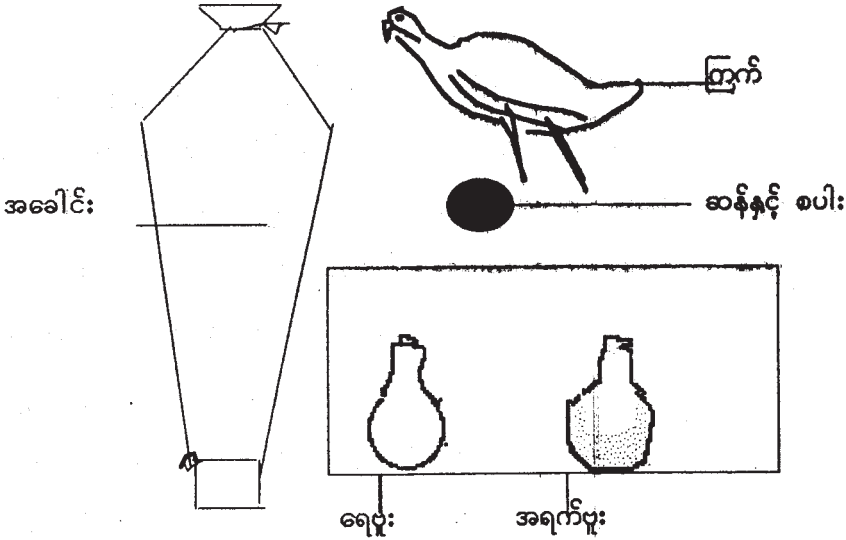
အလောင်းကို ပြင်ဆင်ပြီးပါက အခေါင်းထဲသို့ ချက်ချင်းထည့်ခြင်းလည်း ရှိသည်။ မြေချမည့်နေ့မှ ထည့်ခြင်းလည်း ရှိသည်။ အိမ်တွင် အလောင်းကို နှစ်ရက် သုံးရက်မှ ခုနစ်ရက် တစ်ပတ်အထိ ထားသောသူလည်း ရှိသည်။ လပြည့်လကွယ် သေသူများကို ချက်ချင်းမြေမြှုပ်လေ့ရှိသည်။ ချက်ချင်းမြေမြှုပ်ပါက ရွာခိုက်တတ်သည်ဟုယူဆသည်။ ရောင်စိန်းရွာတွင် သေသွားသော ကလေးမှာ လေးရက်ထားပြီး ပန်ဆန်းမှ ပန်ဖိန်း၊ အပြန်လမ်းရှိ နောင်မွန်ရွာတွင် နတ်ဆရာမှာ တစ်ပတ်ထား ပြီးမှ အသုဘချသည်ဟုသိရသည်။ အလောင်းပြင်ဆင်ပြီးပါက ကြက်သတ်ခြင်းမှ ဝက်၊ ကျွဲစသည်အထိ သတ်ခြင်းလည်း ရှိ သည်။ ချမ်းသာသူက ချမ်းသာသည့်အလျောက် သေဆုံးခြင်းအခမ်းအနားကို ကြီးကျယ်စွာ ကျင်းပကြသည်။

သေဆုံးသူ မြေမချခင် အလောင်းစောင့်ရန် ရွာထဲရှိ အသက်ကြီးသူယောက်ျားကို တာဝန်ပေးလေ့ရှိသည်။ လူသေဆုံး ပြီဟုသိလျှင် ရွာရှိလူများ၊ သိသူခင်သူများ အခြားရွာမှ ရွာသူရွာသားများအားလုံးတို့သည် စပါးတစ်ပြည်၊ ဆန်တစ်ခွက်၊ အ ရက်စသည်တို့ကို မယူမနေရ ယူပြီး ရောက်ရှိလာကြသည်။ ယူလာကြသောပစ္စည်းများမှာ သေဆုံးသွားသူ နောင်ဘဝတွင် စား သောက်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုယူလာသောပစ္စည်းများကို အလောင်းစောင့်သောအဘိုးက လက်ခံရသည်။ အလောင်းစောင့်သူသည် အမျိုးသားလူကြီးသာ ဖြစ်ရမည်။ မိန်းမဖြစ်သူ စောင့်၍မရချေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မိန်းမမှာ ဘုန်းကံမရှိဟုယူဆကြသည်။ ရွာသူရွာသားများယူလာသော စပါး၊ ဆန်တို့အထဲမှ လက်တစ်ဆုပ်စီကို အလောင်းစောင့်က ရသည်။

အလောင်း၏ခြေရင်းကို တံခါးဝဘက်တွင် ထားသည်။ သေဆုံးသူ အသက်ထွက်သည်နှင့်အလောင်းဘေးတွင် ကြက် ကို သတ်လေ့ရှိသည်။ နတ်ဆရာက သတ်ပေးသည်။ ယင်းကြက်ကို ပြုပြင်ပြီး နတ်ဆရာက စားရသည်။ ကြက်၊ ဆန်၊ စပါးတို့ ကို အလောင်းဘေးတွင် ပြင်ဆင်ထားရသည်။

အလောင်းကို အိမ်တွင် ထားရာတွင် အိမ်၏ခေါင်သည် အရှေ့အနောက်တန်းလျှင် အလောင်းကို အနောက်ဘက်တွင် ထားရသည်။ အိမ်၏ခေါင်သည် တောင်မြောက်တန်းနေလျှင် အလောင်းကို တောင်ဘက်တွင် ထားရသည်။

အလောင်းပြင်ဆင်ထားပုံ

ကြက်ကို သတ်ခြင်းမှာ သွားရမည့်လမ်းအတွက် လမ်းရှင်းပေးခြင်း၊ အဖော်ထည့်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ လာသောဧည့် သည်များကိုလည်း ကျွေးမွေးဧည့်ခံသည်။ ထမင်းစားတိုင်း သေသူကို ထမင်းကျွေးရသည်။ ထိုသို့ကျွေးရာတွင် နတ်ဆရာက ရွတ်ဖတ်ပေးရသည်။ တစ်နေ့ နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် ရွတ်ဖတ်လေ့ရှိသည်။ အလောင်းစောင့်အဘိုးကလည်း သေသူအတွက် သတ် သောကြက်ကို စားရသည်။ အသုဘမချမချင်း သေသူကို ကျွေးရသည်။ နတ်ဆရာကို ကျွေးခြင်းသည်လည်း သေသူအတွက် ကျွေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သေသူ ကုသိုလ်ရသည်ဟုအချို့ရွာများက ယုံကြည်ကြသည်။

ကျွဲနှင့်ဝက်တို့ကို သတ်၍ ကျွေးမွေးရာ၌ သက်ဆိုင်သော ဆွေမျိုးများက လာရောက်လုပ်ကူခွင့်ရှိပြီး သေသူ၏အမျိုး ဘက်မှ ဦးလေးတော်သူနှင့်၎င်း၏မျိုးဆက်တို့က ကျွဲနှင့်ဝက်ကို ခုတ်ထစ်၍ ခွဲဝေပေးရသည်။ စပါး၊ ဆန်လာပေးသောသူများ ကိုလည်း အနည်းငယ်စီ ပြန်ပေးရသည်။ အသုဘချမည့်နေ့တွင် ပြန်ပေးရခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြားရွာမှစပါး၊ ဆန် ယူမလာသူ များက ထိုအသား မရပေ။ အသုဘချမည့်နေ့တွင် သတ်သောကျွဲနှင့်ဝက်တို့ကို ခွဲဝေရာတွင် ကျွဲ၊ ဝက်၏ခေါင်းကို “သချိုင်း”

၁။ cemetery

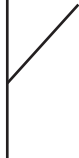
သို့ယူသွားရသည်။ ကျွဲ၊ ဝက်၏လည်ပင်းကို အခေါင်းလုပ်သူကို ပေးရသည်။ ကျွဲဝက်၏ညာလက်ကို သေဆုံးသွားသူ၏အစ်ကိုတော်သူများ ရသည်။ ကျွဲ၊ ဝက်၏ဘယ်လက်ကို ညီဖြစ်သူများက ရသည်။

ကျွဲနှင့်ဝက် သတ်ရာတွင် သေသူ၏အိမ်တိုင်ကို ချည်၍ တစ်ချက်တည်း လှုံဖြင့်ထိုးသတ်ရသည်။ ထိုသတ်ရန်ချည်သောကြိုးဖြင့်ပင် ကျွဲခေါင်းကို သင်္ချိုင်းတွင် ချည်ရသည်။ အသုဘအိမ်သို့ ဆွေမျိုးမတော်သူများလည်း လာ၍ ငိုလေ့ရှိသည်။ အငှားငိုသကဲ့သို့ ဖြစ်သော်လည်း ငွေကြေးပေးရန်၊ လက်ဆောင်ပေးရန် မလိုပေ။ သေသူအတွက် သတ်သောကြက်ကိုလည်း ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင် ကြည့်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင် ကြည့်ခြင်းဖြင့် နောက်ထပ်မိသားစုတွင် သေဆုံးမှု နီးမည်၊ ဝေးမည်ကို ခန့်မှန်းနိုင်သည်။

ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်

ကြက်၏လက်ဝဲဘက်က ခြေမအပေါက်သည် လက်ဝဲဘက်တွင် ရှိနေပါက နောက်သေမည့်သူ အချိန်ဝေးသေးသည်။

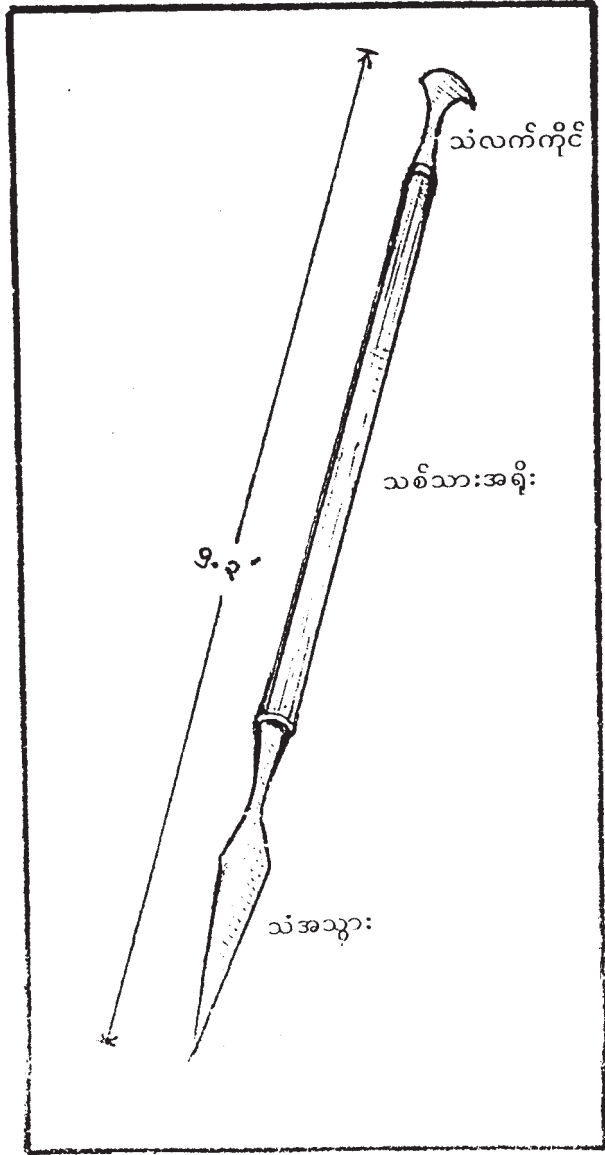
ကြက်၏လက်ယာခြေမ အပေါက်သည် ညာဘက်တွင် ရှိနေပါက နောက်မကြာမီ ထပ်သေလိမ့်မည်။

ထိုသို့ သေသူအတွက် ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်၊ ကြက်သတ်၍ ထည့်ပေးခြင်းကို “ခလိုင်း”လုပ်သည်ဟုခေါ်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြင့် ကျန်ရစ်သူများကိုလည်း စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ကံကောင်းလာတတ်သည်ဟုယူဆကြသည်။ ထိုသို့ပူဇော်ပသပြီးပါက ယင်းကျွဲ၊ နွား၊ ကြက်၊ ဝက်တို့၏အသားကို ပြု၍ ဝဆန်ပြုလုပ်ပြီး လာရောက်သောဧည့်သည်များကို အမြတ်တနိုး တိုက်ကျွေးလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် ကြက်ပေါင်ကို ပျက်စီးမှု မရှိစေရပါ။ ပျက်စီးပါက မကောင်းဟုယူဆသည်။

အသုဘချပုံ

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် အသုဘချရာ၌ ရွာသင်္ချိုင်းရှိသကဲ့သို့ မိမိခြံထဲမှာပင် မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်သောရွာများလည်း ရှိသည်။ ဥပမာ - တန့်ယန်း၊ ဝိန်းကောင်၊ ပန်ဖိန်းစသည့်ဒေသများတွင် သင်္ချိုင်းသီးသန့်ထားရှိသော်လည်း နမ့်ခမ်းငိုခေါ် လွယ်လင်းဒေသတွင်မူ မိမိခြံဝင်းအတွင်း၌သာ မြေမြှုပ်သည်ဟုသိရသည်။ ထိုရွာနေသူတို့၏ယူဆချက်အရ အခြားရွာမှလာရောက်ပြီး သေသူ၏ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ယူသွားမည်စိုးသောကြောင့် ထိုသို့သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် အိမ်သားဖြစ်သော်လည်း ရုတ်တရက် အစိမ်းသေအဖြစ် သေဆုံးသွားပါက မိမိခြံဝင်းအတွင်း၌ မြှုပ်၍မရပေ။ ရွာအပြင်တွင် မြှုပ်ရသည်။ သင်္ချိုင်းထားသောရွာများတွင် သင်္ချိုင်းသည် ရွာ၏အောက်ပိုင်းတောင်ခြေတွင်သာ ရှိတတ်ပြီး ရွာထက်မြင့်သောနေရာများတွင် မရှိကောင်းဟု အယူရှိကြသည်။ သေသူအလောင်းမြှုပ်ရန်နေရာကို သင်္ဂြိုဟ်မည့်နေ့တွင်သာ တူးရသည်။ မြေကြီးသွားတူးသူက လာခေါ်မှသာ အသုဘချခွင့်ရှိသည်။ အသုဘချသည့်အချိန်မှာ ညနေ နေဝင်ခါနီးအချိန်တွင် ဖြစ်သည်။ အသုဘမချမီ အလောင်းစောင့်က ရွတ်ဖတ်ပေးရသေးသည်။ မြေနေရာကို နတ်ဆရာက ရွေးပေးလေ့ရှိသည်။ အသုဘအလောင်း မြေချသောနေ့တွင် ဝက်၊ ကြက်၊ ကျွဲတို့ကို သတ်လေ့ရှိသည်။ ထိုနေ့တွင် သတ်သော ဝက်၊ ကြက်၊ ကျွဲတို့သည် အနက်ရောင်ဖြစ်ရသည်။

အသုဘပို့ဆောင်ရာတွင် ပထမဦးဆုံး အလောင်းက ရှေ့ဆုံးမှသွားရသည်။ ထိုသို့သွားရာတွင် အလောင်းထမ်းရမည့်သူမှာ သတ်မှတ်ချက် မရှိပေ။ လူသေ၏ခြေထောက်ဘက်ကို ရှေ့မှထား၍ ချသွားရသည်။ နမ့်ခမ်းငိုရွာတွင် အသုဘအလောင်းကို အိမ်၏အနောက်ဘက်အပေါက်မှ ချလေ့ရှိသည်။ အလောင်းသွားပြီးနောက်မှ သေသူအတွက်ပေးသော ပစ္စည်းများကို သားသမီးများ ဆွေမျိုးများက ကိုင်သည်။ အလောင်းအိမ်မှ အဆင်းတွင် အိမ်ကို တံမြက်စည်းလှည်းပြီး အိမ်တွင် ကျန်ရစ်သူများက ခေါင်ရည်သောက်ကြသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းမှာ တံမြက်စည်းလှည်းခြင်းသည် မကောင်းမှုများ ပပျောက်စေရန် ဖြစ်သည်။ အသုဘချရာတွင် ထင်းရှူးမီးတုတ်နှင့်ရေပါသော ရေတကောင်း ပါရသည်။ ထင်းရှူးမီးမှာ သေသူအတွက် အလင်းရောင်ရရန်၊ လမ်းပြရန် ဖြစ်သည်။ ထင်းရှူးမီးတုတ်ကို ကိုင်ရမည့်သူဟူ၍ သီးသန့်သတ်မှတ်မှုမျိုး မရှိပါ။ အလောင်းမချမီ သားသမီး၊ ဆွေမျိုးများက အလောင်းကို ကန်တော့ကြသည်။

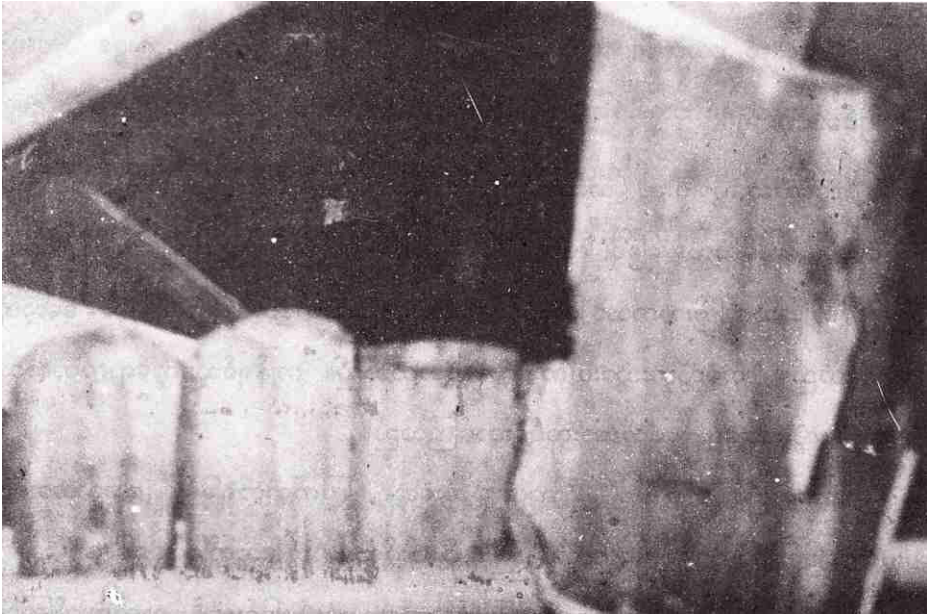

ကျဲသတ်သောလှံ

သင်္ချိုင်းသို့ရောက်သော် အခေါင်းကို မြေသို့ချပြီး ပါလာသော ရေတကောင်းကို ခွဲပစ်ရသည်။ အခေါင်းဘေးတွင် ခွဲရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းမှာ သေဆုံးသွားသူနှင့်အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအား လိပ်ပြာခွဲခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ရေတကောင်းခွဲပြီးမှသာ မြေမြှုပ်၍ရသည်။ မြေမြှုပ်ပြီးပါက ပြန်နိုင်ပြီဖြစ်သည်။ အသုဘပို့ပြီး ပြန်လာသူများသည် မိမိတို့အိမ်သို့တန်းပြန်လေ့မရှိပေ။ အသုဘအိမ်သို့ ပြန်ပြီး ခြေ၊ လက် ဆေးပြီးမှ မိမိတို့အိမ်သို့ ပြန်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းမှာ မိမိအိမ်သို့တန်းပြန်ပါက မကောင်းဆိုးဝါးများ လိုက်လာတတ်သည်ဟုယုံကြည်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့ သေဆုံးခြင်းအခမ်းအနားတွင် အထူးသတိထားရမည့်အချက်မှာ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်သည် အလောင်းကို မကိုင်ရချေ။ ကိုင်မိပါက ကလေးအဖတ်မတင်ခြင်း၊ မသန်မစွမ်း ဖြစ်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ကိုင်မိပါက ပြန်တောင်းပန်၍ မရချေ။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ဝန်သည်များ အထူးသတိထားကြသည်။ သင်္ဂြိုဟ်ပြီး နှစ်ရက်ကြာသော် ကြက်တစ်ကောင်ကို အိမ်တွင် သတ်၍ ကြက်၊ ထမင်း၊ ရေ၊ ခေါင်ရည်တို့ဖြင့် သင်္ချိုင်းတွင် သေသူကို သွားကျွေးရသည်။ အသုဘချမည့်နေ့တွင် ဝင်ငွေ ထွက်ငွေ မရှိစေရန် အသုဘအိမ်ရှင်များက သတိထားကြသည်။ အကယ်၍ ရှိပါက မကောင်းဟုယူဆလေ့ရှိသည်။

သင်္ချိုင်းတွင် မြေသယ်သော ခြင်း၊ ပလိုင်းများကိုလည်း အိမ်သို့ ပြန်သယ်ယူလာခြင်း မပြုလုပ်ရပေ။ သေသူ၏ဘေးတွင် ချိတ်ဆွဲထားလေ့ရှိသည်။ အလောင်းမြှုပ်သောနေရာတွင်လည်း အိမ်ဆောက်ပေးခြင်း၊ အမိုး မိုးပေးခြင်း၊ ခြံဝင်းခတ်ပေးခြင်း ရှိသည်။ သေသူ ဝင်ထွက်နိုင်ရန် တံခါးဝင်ပေါက်ကအစ ထားပေးသည်။ သေသူအတွက် ရည်ဖူး၍ သတ်သောကျွဲခေါင်းကိုလည်း မြေမြှုပ်သောနေရာတွင် တိုင်စိုက်ပြီး ချည်ထားလေ့ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ မြှုပ်သောနေရာတွင် စနစ်တကျအိမ်ဆောက်ခြင်း၊ အမိုး မိုးပေးခြင်း၊ ခြံဝင်းခတ်ခြင်းတို့ကို ရောင်တင်းရွာတွင် အသက်ကြီးသူ သေမှသာ ပြုလုပ်ပေးသည်။ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ပေးရာတွင်လည်း သားယောက်ျားရှိသောသူများကသာ လုပ်ပေးခွင့်ရသည်။ သေဆုံးသူတွင် သားမရှိဘဲနှင့်သမီးချည်းရှိလျှင် ထိုကဲ့သို့ လုပ်ပေးနိုင်ခွင့် မရှိဟုသိရသည်။ မြှုပ်ပြီး တစ်လအကြာတွင်လည်း အိမ်တွင် အရက်၊ ထမင်း၊ ဟင်းများနှင့်ကန်တော့ရသည်။ ထိုသို့ ကန်တော့ပြီးပါက အသုဘကိစ္စ ပြီးဆုံးပြီဖြစ်သည်။

အလောင်းမြေမြှုပ်ပြီး ပြင်ဆင်ထားပုံ

ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်ယုံကြည်သူများ သေဆုံးခြင်း

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာယုံကြည်မှုရှိကြသော်လည်း အသုဘအခမ်းအနားတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ ဓလေ့ထုံးစံနှင့်နတ်ကိုးကွယ်မှုရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ ရောထွေးစွာ ကျင့်သုံးနေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

အလောင်းပြင်ဆင်ပုံ

လူသေဆုံးသွားပါက အလောင်းကို ရေချိုးပေးကြသည်။ ထို့နောက် အဝတ်အသစ်ကို ပြောင်းပြန်ဝတ်ပေးလေ့ရှိသည်။ ခြေမ၊ လက်မ ကြိုးချည်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ ရေချိုးပေးခြင်း၊ အလောင်းပြင်ဆင်ခြင်းတို့ကို အသက်ကြီးသူကသာ ပြုလုပ်ပိုင်

ခွင့်ရှိသည်။ အသက်ငယ်သူ ပြုလုပ်ပါက “လေ့ထုံးစံ” လွဲမှားသွားနိုင်သည်။ ထုံးစံလွဲမှားသွားပါက ရွာခိုက်တတ်သည်။ ကျန်ရစ်သူ ဒုက္ခရောက်တတ်သည်ဟုယူဆပြီး ထုံးစံ မလွဲမှားစေရန် သတိထားလုပ်ဆောင်ကြသည်။

သေသည့်နေ့တွင် “ဝ”ရိုးရာလေ့ထုံးစံအရ ကြက်သတ်ခြင်း၊ သေသူအား ရည်စူး၍ ကျွေးမွေးပူဇော်ခြင်းရှိသကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းကြီးနှင့်သက်ပျောက်ဆွမ်းသွတ်ခြင်း၊ မြေချဆွမ်းသွတ်ခြင်း၊ ရက်လည်ဆွမ်းသွတ်ခြင်းတို့လည်း ရှိသည်။ ကြက်သတ်၍ ပူဇော်ခြင်းတွင် သတ်ရမည့်ကြက်သည် အထီးဖြစ်ရမည်။ အကယ်၍ အမဆိုလျှင် သားပေါက်ပြီးသား ဖြစ်ရမည်။ အဖြူရောင် မဖြစ်ရ စသည့်သတ်မှတ်ချက်များမှာ ရိုးရာယုံကြည်သူများ သင်္ဂြိုဟ်ရာတွင် ကျင့်သုံးလေ့ရှိသောလေ့ထုံးစံနှင့်တူညီသည်။ အလောင်းကိုလည်း ပိတ်ဖြူလွှမ်းလေ့ရှိသည်မှာ ရိုးရာကိုးကွယ်သူများ၏လေ့ထုံးစံနှင့်တူညီသည်။

သေသည့်နေ့တွင် အလောင်းပြင်ပြီးပါက ကြက်၊ ဆန်၊ မျှစ်၊ ငရုတ်သီး၊ ဆား၊ ခေါင်ရည်၊ လက်ဖက်ခြောက်တို့ကို စကောထဲ ငှက်ပျောရွက်ခင်း၍ သေသူကို ကျွေးသည့်သဘော ပူဇော်မှုလုပ်ရသည်။ ဖယောင်းတိုင်ထွန်း၍ ဆုတောင်းပေးကြသည်။ လူသေသည့်အကြောင်းကို ရွာသူကြီးကို ဦးစွာ ပြောရသည်။ ရွာသူကြီးမှနေ၍ ရွာသားများ သိရန် ကြေညာပေးရသည်။ ရွာသူရွာသားများသည် လူသေကြောင်း သိသည်နှင့် ဆန်၊ ငွေ၊ အရက်၊ ဝက်၊ ကြက်တို့ ယူလာလေ့ရှိသည်။

အလောင်းကို နတ်ဆရာက စောင့်ရသည်။ သို့ရာတွင် နတ်ဆရာအား ငွေ၊ လက်ဆောင် ပေးရန်မလို။ ရွာသူရွာသားများ ယူလာသော ပစ္စည်းများကိုလည်း ပေးရန် မလို။ သေသူအား အစားကျွေးခြင်းတွင်လည်း နတ်ဆရာကသာ ပြင်ဆင်ပြီး ကျွေးမွေးဆုတောင်းသည်။ နတ်ဆရာသည် အသုဘကိစ္စ အစမှအဆုံးထိ ထိုအသုဘအိမ်တွင်သာ နေရသည်။ သို့ရာတွင် အသုဘချမည့်ရက်ကို ဘုန်းကြီးကသာ ရွေးရသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းကြီး သတ်မှတ်သောရက်ကိုသာ အသုဘချလေ့ရှိသည်။ အသုဘချမည့်နေ့တွင်လည်း မြေချဆွမ်းခေါ်သောဗုဒ္ဓဘာသာလေ့အရ ကောင်းမှုကုသိုလ် ပြုလုပ်စေသည်။ သေသူအား အမျှဝေသည်။ ရိုးရာဆိုင်ရာ ကြက်သတ်ခြင်းကိစ္စများကိုမူ နတ်ဆရာကသာ ပြုလုပ်သည်။ သို့သော် ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သော “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့၏အသုဘအခမ်းအနားတွင် ကျွဲသတ်ခြင်းကို မတွေ့ရတော့ချေ။

အသုဘချပုံ

အသုဘချခြင်းကို ညနေ နေဝင်ချိန်တွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ မီးတုတ်ပါရသည်။ သေသူအား လမ်းပြရန်ဖြစ်သည်။ အသုဘချသော် ထိပ်ဆုံးတွင်ဘုန်းကြီး၊ ထို့နောက် အသက်ကြီးသူ၊ ထို့နောက်တွင် အလောင်းစသည်ဖြင့် အစီအစဉ်အလိုက် တန်းစီချလေ့ရှိသည်။ အလောင်းနောက်မှသာ ဆွေမျိုးများ၊ ရွာသူရွာသားများက လိုက်ပါပို့ဆောင်လေ့ရှိသည်။ လမ်းတစ်လျှောက် ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းကြီးမှ ဘုရားစာရွတ်ဆိုသွားလေ့ရှိသည်။ အသုဘချသွားစဉ် အိမ်ရှိ လူများ မီးဖို မီးငြိမ်းခြင်း၊ တံမြက်လှည်းခြင်း ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သော “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့၏သေဆုံးခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော ထူးခြားချက်မှာ သေသူသည် မည်သူမျှမသိဘဲ လမ်းတွင် သေသွားပါက (ဥပမာ - ခရီးသွားရင်း၊ တောင်ယာသွားရင်း) ဖျာလိပ်လုပ်၍သာ ချလေ့ရှိသည်။ အခမ်းအနား ကြီးကျယ်စွာ ပြုလုပ်ပြီး ချလေ့မရှိပါ။ ထို့အပြင် လငပုပ်ဖမ်းချိန်၊ နေကြတ်ချိန်များတွင် သေပါက ဖျာဖြင့်လိပ်၍ ဖျာလိပ်ကို သင်္ချိုင်းသို့တရွတ်တိုက်ဆွဲ၍ ယူသွားရသည်။ သင်္ချိုင်းသို့ရောက်သော် အလောင်း၏ခေါင်းရင်းပိုင်းနှင့်ခြေရင်းပိုင်းကို ရွှေစက္ကူပတ်ထားသောပုဆိန်ဖြင့် သို့မဟုတ် အဝါရောင်လိမ်းထားသော ပေါက်ဆိန်ဖြင့် (၇)ချက်စီပေါက်၍ မြှုပ်ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်ခြင်းမှာ သေသောအချိန် မကောင်းသောကြောင့် သရဲပြန်ဖြစ်ပြီး ရွာသားများကို မစားစေရန် ဖြစ်သည်။

သင်္ချိုင်းသို့ကြိုတင်ရောက်နေသူက မြေကြီးတူးထားရသည်။ ထိုသူက အသုဘပို့လာသူများအား မြေကြီးခဲဖြင့် မထိစေဘဲ ပေါက်၍ ဘာလာလုပ်တာလဲဟုမေးရသည်။ အသုဘပို့လာသူများက လူသစ်လာပို့တာဟုပြောပြီး သင်္ချိုင်းသို့ဝင်သွားရသည်။ ကျင်းထဲသို့ စပါးအရင်ခင်းပြီးမှ အလောင်းချရသည်။ သေသူနှင့်အတူ ထည့်ပေးလိုက်သော ပစ္စည်းများကိုလည်း ကျင်းထဲသို့ထည့်ပေးခြင်း၊ အခေါင်းထဲသို့ ထည့်ပေးခြင်း ရှိသည်။

အလောင်းမြှုပ်ပြီးပါက ပါလာသော ထမင်းဟင်းများကို မြှုပ်ထားသော မြေပုံပေါ်တင်ရသည်။ ပါလာသောရေဘူးကို ခွဲရသည်။ ထမင်းဟင်းမှာ သေသူအား ကျွေးခြင်းဖြစ်သည်။ ရေဘူးခွဲခြင်းမှာ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများနှင့်လိပ်ပြာခွဲခြင်းဖြစ်သည်။ အသုဘပို့ရာမှ ပြန်လာသူများအားလုံး အသုဘအိမ်တွင် ခြေလက်ဆေးပြီးမှပြန်ရသည်။ အလောင်းသယ်သွားစဉ် လမ်းတွင် မနားရပေ။ နားလျှင် ခိုက်တတ်သည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သော ပန်ဖိန်းရွာတွင် အထက်ဖော်ပြပါ လေ့ထုံးစံများအပြင် သေသူနှင့်လိပ်ပြာပါမသွားစေရန် ကျန်ရစ်သူတို့၏လိပ်ပြာခေါ်ရသောလေ့လည်း ရှိသည်။ လိုအပ်သောပစ္စည်းများမှာ ဆန်တစ်ခွက်၊ အပ်ချည်အဖြူတို့ကို လိုအပ်ပြီး အသုဘမချမီ အလောင်းဘေးတွင် ပြုလုပ်ရသည်။ နတ်ဆရာက ပြုလုပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ လိပ်ပြာ ခေါ်ပြီးပါက လက်

ကောက်ဝတ်တွင် အပ်ချည်ကို ချည်၍ ဆန်စေ့နှစ်စေ့စားရသည်။ အသုဘချပြီး တစ်ပတ်ကြာမှသာ အပ်ချည်ကို ဖြည့်ရသည်။ အသုဘကိစ္စတွင် ဝိုင်းဝန်းလုပ်ကိုင်သူများအား အသုဘချသောနေ့တွင် ကျွေးမွေးလေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် ရက်လည်ဆွမ်းသွတ်ပြီးပါက အသုဘကိစ္စ ပြီးဆုံးပြီဖြစ်သည်။

ခရစ်ယာန်ကိုးကွယ်သူများ သေဆုံးခြင်း

ခရစ်ယာန်ဘာသာ ကိုးကွယ်သော “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့သည် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံအချို့နှင့် ခရစ်ယာန်အယူဝါဒတို့ ရောယှက်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ခရစ်ယာန်အယူဝါဒအရ လူသေလျှင် “ကောင်းကင်ဘုံ” ရောက်သည်ဟုယူဆသည်။ လူသေဆုံးသည်ဟုကြားရသည်နှင့် “သင်းအုပ်ဆရာ”^၁ သို့မဟုတ် အသင်းတော်မှအကြီးအကဲက အသုဘအိမ်သို့ရောက်လာလေ့ရှိသည်။ သင်းအုပ်ဆရာ ရောက်သည်နှင့် ဆုတောင်းခြင်းအခမ်းအနား စသည်။ သေသူ၏ခန္ဓာမှာ သေသွားပြီဖြစ်၍ သူ၏ဝိညာဉ်ကို ယေရူက လက်ခံရန်၊ ကောင်းကင်ဘုံ၌ နေရာရရန် ဆုတောင်းပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

အသုဘကိစ္စကို အသင်းတော်မှအိမ်ရှင်များနှင့် ဆွေးနွေး၍ တာဝန်ယူလုပ်ကိုင်ရမည့် အစိတ်အပိုင်းများကို ဆွေးနွေးလုပ်ဆောင်ပေးလေ့ရှိသည်။ နေအိမ်တွင်ပင် ရေချိုးပေးခြင်း၊ အဝတ်သန့်သန့်ဝတ်ပေးခြင်း၊ အလောင်းပြင်ဆင်ခြင်း၊ အခေါင်းကိစ္စ စသည်တို့ကို အသင်းရှိလူငယ်အဖွဲ့က လုပ်ဆောင်သည်။ လူပျို၊ အပျို သေဆုံးလျှင် အဖြူရောင်အခေါင်းဖြင့် ချလေ့ရှိပြီး အိမ်ထောင်ရှင်များ သေဆုံးလျှင် အနက်ရောင်အခေါင်းဖြင့် ချလေ့ရှိသည်။ မိသားစုက အလောင်းပေါ်တွင် ပိတ်ဖြူလွှားပေးရသော ဓလေ့ထုံးစံသည် ရိုးရာကိုးကွယ်သူများ ကျင့်သုံးသော ဓလေ့ထုံးစံနှင့်အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ မိသားစုဝင်များ ထည့်လိုသော ပစ္စည်းများလည်း ထည့်ခွင့်ရှိသည်။ အလောင်း၏လက်နှစ်ဖက်ကို ဝမ်းဗိုက်ပေါ်တွင် တင်ပြီး ကျမ်းစာအုပ်ကိုင်ထားဟန် ပြင်ဆင်ရသည်။ ဆုတောင်းပွဲတွင် ဧည့်ခံကျွေးမွေးလေ့ရှိသည်။ သင်းအုပ်ဆရာအား အလှူငွေ တတ်နိုင်သမျှ စေတနာအလျောက် ပေးကြသည်။ အသင်းရန်ပုံငွေအဖြစ် သင်းအုပ်ဆရာက လှူဒါန်းလိုက်သည်လည်း ရှိသည်။

သေသူအား ဖယောင်းတိုင် ထွန်းပေးသည့်ဓလေ့လည်း ရှိသည်။ အိမ်တိုင်းမှ အသုဘအိမ်လာလျှင် ဆန်တစ်ပြည်နှင့် ငွေတတ်နိုင်သရွေ့ ယူလာသောဓလေ့ကိုလည်း ရိုးရာကိုးကွယ်သော “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့၏ သေဆုံးခြင်းအခမ်းအနားနှင့်ဆင်တူသည်။ အသုဘချရာတွင်လည်း ခြေထောက်ကို သင်္ချိုင်းဘက်ထား၍ ချသွားလေ့ရှိသည်။ သင်္ချိုင်းသို့မချမီ ဘုရားကျောင်းသို့ အရင်ဝင်၍ ဝတ်ပြုဆုတောင်းပွဲ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ဘုရားကျောင်းခေါ်သွားရခြင်းမှာ လူအများ သံဝေဂရစေရန်၊ သင်းအုပ်ဆရာက တရားဟောရန် ဖြစ်သည်။ သင်းအုပ်ဆရာမှ အသုဘအခမ်းအနားကို ဦးဆောင်ကျင်းပသွားသည်။ အတ္ထုပ္ပတ္တိပြောဆိုခြင်းကို သေဆုံးသူ၏မိသားစုဝင်များက ပြောရသည်။ ဓမ္မတေးဆိုခြင်း၊ ကျမ်းစာဖတ်တရားဟောခြင်း၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိပြောခြင်း၊ ကျေးဇူးတင်စကားပြောခြင်းတို့ကို အစီအစဉ်အတိုင်း ပြုလုပ်သွားရသည်။

အသုဘချခြင်းကို နေဝင်ချိန်တွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိပြီး မီးတုတ်ယူသွားသောဓလေ့မှာလည်း ရိုးရာကိုးကွယ်သော “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့၏ဓလေ့ထုံးစံပင် ဖြစ်သည်။ မြေကြီးအပ်နှံခြင်းကို မြေမြှုပ်၍ သင်္ဂြိုဟ်မည့်နေရာတွင် ပြုလုပ်သည်။ ထိုနေ့အသုဘချပြီးအပြန် အိမ်တွင် ဝတ်ပြုခြင်းတစ်ခါထပ်လုပ်သည်။ သင်္ဂြိုဟ်ပြီး (၃)ညတိတိ အိမ်တွင် ဝတ်ပြုပွဲကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ကျန်ရစ်သူမိသားစုများအား ဘုရားသခင်မှကောင်းချီးပေးရန်၊ သေဆုံးသူအား ကောင်းကင်ဘုံတွင် နေရာရရန်၊ ဆုတောင်းကြခြင်း ဖြစ်သည်။ လိုက်ပါပို့ဆောင်သူများက သေသူအတွက် လက်ဆောင်ပေးသည်ဆိုကာ ပန်းများကို မြေမြှုပ်သည့်အထဲသို့ထည့်လိုက်ကြသည်။ အသုဘကိစ္စအစမှအဆုံး သင်းအုပ်ဆရာကသာ ဦးဆောင်သွားသည်။ သုဘရာဇာခေါ် သင်္ချိုင်းတွင် မြေကြီးကျင်းတူးသူကိုလည်း အသင်း၏သတ်မှတ်ထားသောအကြေးငွေသာ လှူရသည်။ တစ်လပြည့်ချိန်၊ တစ်နှစ်ပြည့်ချိန်တို့တွင်လည်း အောက်မေ့ဖွယ်အခမ်းအနားလုပ်၍ ဆုတောင်းသူများလည်း ရှိသည်။ အများအားဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ပြီး (၃)ည ဆက်၍ ဝတ်ပြုဆုတောင်းပြီးပါက သေဆုံးခြင်းအခမ်းအနား ပြီးမြောက်ပြီဖြစ်သည်။ ဧည့်သည်များအား ဧည့်ခံကျွေးမွေးရာတွင်လည်း ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်၊ ကြက်များသတ်၍ ချက်ပြုတ်ကာ ထမင်းကျွေးလေ့ရှိသည်။

ကျွဲ၊ နွားများကို များများသတ်၍ ကျွေးနိုင်သူသည် မည်သည့်ဘာသာဝင်ဖြစ်စေ ချမ်းသာသူ၊ ဂုဏ်ရှိသူဟု “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့၏ ဓလေ့အရ ယူဆလေ့ရှိသည်။

အခြားနည်းဖြင့် သေဆုံးခြင်း

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ရိုးရိုးသေခြင်းနှင့်သက်တမ်းမစေ့မီသေခြင်း၊ အစိမ်းသေသေခြင်းတို့ကို ခွဲခြားထားသည်။ သင်္ဂြိုဟ်ရာတွင်လည်း ခွဲခြား၍ သင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိသည်။ ရိုးရိုးဖျားနာ၍ သေခြင်းတွင် အခမ်းအနားဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိသော်လည်း၊

၁။ heaven
၂။ priest

ကလေးဘဝ သေခြင်း၊ မိခင်ဝမ်းတွင်းသေခြင်း၊ သစ်ပင်ပေါ်မှ ပြုတ်ကျ၍သေခြင်း၊ ချောက်ထဲ လိမ့်ကျ၍သေခြင်းတို့တွင် အ သုဘအခမ်းအနား ကြီးကျယ်စွာ ကျင်းပလေ့မရှိပဲ ဖျာလိပ်ဖြင့်သာ လိပ်၍ မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိသည်။ ထို့အပြင် သေဆုံးသွား သူသည် မည်သူမျှ မသိလိုက်ဘဲ ရုတ်တရက် သေဆုံးသွားလျှင်လည်း ဖျာလိပ် လိပ်၍ သင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိသည်။ ရိုးရိုးသေခြင်း မ ဟုတ်သဖြင့် ရိုးရိုးသင်္ဂြိုဟ်ခြင်းတွင်လည်းကောင်း၊ အိမ်ဝင်းတွင်လည်းကောင်း မမြှုပ်ကောင်းပေ။ လမ်းမှာသေလျှင် သေသောနေရာ မှာပင် မြှုပ်ခဲ့ရသည်။ အိမ်တွင် သေလျှင် သင်္ဂြိုဟ်ခြင်းနှင့်ခပ်လှမ်းလှမ်းတွင်လည်းကောင်း၊ ရွာအပြင်တွင်လည်းကောင်း မြှုပ်လေ့ရှိ သည်။ ထိုကဲ့သို့ မွေးမွေးချင်း သေသည်ကို နတ်စားသွားခြင်းဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်နည်း၍ နတ်စားသွားခြင်းဖြစ်သည်ဟုယူဆ ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မိခင်လောင်းဖြစ်လာပါက နတ်ပူဇော်လေ့ရှိသည်။

အစိမ်းသေဖြင့် သေဆုံးသူများသည် ဝိညာဉ်ပြန်လာတတ်သည်ဟုယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် နတ်ပူဇော်ပသလေ့ရှိသည်။ အလောင်းမြှုပ်သည့်နေရာတွင် အလောင်းမြှုပ်ပြီးသည်နှင့် ကြက်တစ်ကောင်ကို အိမ်တွင် သတ်ပြီး ဆန်၊ စပါး၊ အရက်၊ ငှက် ပျောဖက်တို့နှင့်အတူ အလောင်းမြှုပ်သော နေရာသို့ ယူသွား၍ ပူဇော်ရသည်။ ကြက်မှာ အနီ၊ အနက် ဖြစ်ရသည်။ သေဆုံးသူ ဖြစ်သော မြေပုံပေါ် သို့မဟုတ် အနီးအနားတွင် ငှက်ပျောဖက်ခင်းပြီး ကြက်တစ်ကောင်၊ ဆန်တစ်ပန်းကန်၊ စပါးတစ်ပန်းကန်၊ အရက်တစ်ခွက်တို့ကို သေသူအား ကျွေးရသည်။ သင်္ဂြိုဟ်ခြင်းစောင့်နတ်ကလည်း တောင်းပန်၍ ဝိညာဉ်ပြန်မလွှတ်ရန် ပြောရသည်။ ယင်းအခမ်းအနားကို သေဆုံးသွားသူ၏မိဘဆွေမျိုးများက ပြုလုပ်ရသည်။ နတ်ဆရာက ပြောပေးရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်လိုက် ခြင်းဖြင့် တစ္ဆေအဖြစ် လာမခြောက်နိုင်ဟုယူဆကြသည်။

“ဝ” အုပ်ချုပ်ရေး

ရှေးကျ “ဝ” အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ^၁

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့နေထိုင်ရာဖြစ်သည့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းသည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့်နယ်နိမိတ် ချင်း ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ မြောက်ဘက်တွင် ကွမ်းလုံခရိုင်၊ တောင်ဘက်တွင် ကျိုင်းတုံခရိုင်နှင့်အနောက်ဘက်တွင် ရှမ်း ပြည်နယ်တို့သည် နယ်နိမိတ်များအဖြစ် တည်ရှိနေကြသည်။

ယူနန်ကုန်းမြေမြင့်မှမြစ်ဖျားခံသောသံလွင်မြစ်သည် ကိုးကန့်ဒေသမှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ စီးဝင်ခဲ့ပြီး ကွမ်းလုံမြို့ အတွင်းမှ ဖြတ်သန်းကာ တောင်ဘက်သို့ ရှည်လျားစွာ စီးဆင်းသွားခဲ့သည်။ ယင်းသံလွင်မြစ်မှအရှေ့ဘက် တရုတ်မြန်မာနယ် ခြားအထိ ကျယ်ပြန့်သောဒေသအတွင်းတွင် “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့သည် ရှမ်း၊ လားဟူ၊ ပလောင်၊ ကိုးကန့်၊ ရှမ်းတရုတ်တိုင်း ရင်းသားများနှင့်အတူ နေထိုင်ကြသည်။ မြောက်ပိုင်း “ဝ” နှင့်တောင်ပိုင်း “ဝ” ဟုခွဲခြားခေါ်ဝေါ်ကြပြီး မြောက်ပိုင်းသည် (၁၆၈၆) စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်း၍ တောင်ပိုင်းသည် (၈၁၄) စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်းသည်။ စုစုပေါင်းဧရိယာအကျယ်အဝန်းမှာ စတုရန်း မိုင်ပေါင်း ၂၅၀၀ ရှိသည်။ ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ရှေးအကျဆုံးကုန်းမြေစိုင်ဖြစ်သည်။ ပရီကမ်ပရီယံ^၂ မြေလွှာ ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုသည်။ ယင်းမြေလွှာရှိ ရှမ်းတောင်တန်းများသည် ပေ ၈၀၀၀ နှင့် ပေ ၃၀၀၀ ကြားအထိ မြင့်မားကြသည်။ ယင်းဒေသတွင် လူအများသွားလာနေထိုင်ကြသည့်မန်ကန်တောင်မှာ (၂၇၉၈)ပေ မြင့်သည်။ လွယ်ပန်လုံတောင်မှာ (၅၆၈၄) ပေမြင့်သည်။ ကြူတန်ဆေးတောင်မှာ (၅၇၀၀)ပေ မြင့်သည်။ ထို့ထက်မြင့်မားသောတောင်တန်းဒေသများသို့မူကား လူများ အရောက်အပေါက် မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းဒေသတွင် မြေပြန့်လွင်ပြင် မရှိသလောက်နည်းပါးသည်။ မြင့်မားသော တောင်တန်းများကြားရှိ လျှိုမြောင်ချောက်ကမ္ဘားများမှာလည်း အသူတရာနက်ရှိုင်းလှပါသည်။ မြစ်များ၊ ချောင်းများ၊ ရေတံခွန် များ၊ စိမ့်စမ်းများသည်လည်း တောင်တန်းလျှိုမြောင်များကြားတွင် ရံဖန်ရံခါ တွေ့မြင်နေရပါသည်။ ထင်ရှားကျော်ကြားသော သံလွင်မြစ်သည် ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့ပိုင်းနှင့်အနောက်ပိုင်းကို ပိုင်းခြားထားသကဲ့သို့ရှိသည်။ ရှေးယခင်ကဆိုလျှင် ယင်းရှမ်း ပြည်အရှေ့ပိုင်းနှင့်အနောက်ပိုင်းသည် ကူးလူးဆက်ဆံသွားလာရန် ခက်ခဲလှပါသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်မှ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များနှင့်တရားဥပဒေကို ရေးသားရန်အတွက် ရေမြေ တောတောင်သဘာဝသည် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မြန်မာနိုင်ငံလူ့သမိုင်းအစကတည်းကပင် မြန် မာနိုင်ငံ၌ မူလတိုင်းရင်းသားများ၊ မြန်မာ့ကျောက်ခေတ်လူသားများ ရှိခဲ့ကြကြောင်း၊ ထို့နည်းတူ မောင်ဂိုကုန်းမြင့်မှမျိုးနွယ် အုပ်စု(၃)စုတို့ကလည်း ဝင်ရောက်ခဲ့ကြကြောင်း၊ နီဂရီတိုကလည်း အနောက်ဖက်မှဝင်ရောက်ခဲ့ကြပြီး တောင်ဘက်ပင်လယ် တွင်းသို့ ဆင်းသက်သွားကြကြောင်း ဤစာတမ်း၏အစတွင် ဖော်ပြပြီးဖြစ်ပါသည်။

မွန် ပလောင်နှင့် ဝတို့သည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ လှည့်လည်သွားလာ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင် ကြရာတွင် အဓိကအခက်အခဲမှာ ရှမ်းပြည်နယ်၏ရေ မြေ တော တောင်သဘာဝနှင့်ရာသီဥတုပင် ဖြစ်သည်။

၁။ Primitive Political Organization
၂။ Pre-Cambrian

ရှမ်းပြည်နယ်၏ ရေ မြေ သဘာဝအရ ယင်းဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားတို့၏ နယ်မြေသည် ရှေးမြန်မာမင်းလက်ထက်တွင် လည်းကောင်း၊ ပဒေသရာဇ်ရှမ်းစော်ဘွားများလက်ထက်တွင်လည်းကောင်း၊ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့အုပ်စိုးသည့်ခေတ်တွင်လည်း ကောင်း၊ ယင်းအစိုးရများ၏ တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ရေးသည် အလှမ်းကွာဝေးကာ လက်လှမ်းမမီဖြစ်ခဲ့ရသည်။ မည်သို့ဆိုစေ မနုဿဗေဒအမြင်ဖြင့် ဖော်ပြရလျှင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများတွင် ဒေသစု^၁၊ ဘင်းအစု^၂၊ မျိုးတူစု^၃ (သို့မဟုတ်) မဟာမိတ်အဖွဲ့^၄ များကို တွေ့ရသည်။

“ဝ” ဒေသစု

ရှေးရှေးကဆိုလျှင် ဤမျှခက်ခဲလှသည့်တောတောင်သဘာဝများကြောင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ လူမှုဘဝ စားဝတ်နေရေး၊ လုံခြုံရေးသည်လည်း ခက်ခဲခဲ့ကြသည်။

စာပေအရေးအသား ပျောက်ကွယ်ခဲ့သည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းအဖြစ်လည်းကောင်း၊ စက်မှုလက်မှု မထွန်းကားသည့်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ်လည်းကောင်း၊ နှစ်ပေါင်းကြာရှည်စွာ ရပ်တည်ခဲ့ရသည်။ ဤ“ဝ”အဖွဲ့အစည်းတွင် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းသည် လွန်စွာအရေးပါလေသည်။ ဆွေမျိုးများသည်လည်း ဒေသတစ်ခုတည်းတွင် စုစည်း၍ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများတွင် ဒေသစုများကို တွေ့ရသည်။ သို့သော် “ဝ”တို့၏ ဒေသစုတွင် ဆွေမျိုးမတော်စပ်သော်လည်း စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ဘာသာရေးကိစ္စများကို စိတ်တူသဘောတူ နှစ်ပေါင်းကြာရှည်စွာ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်၍ နေထိုင်ကြရင်း ဆွေမျိုးရင်းချာများကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ ရပ်ဆွေရပ်မျိုးအဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် အတူတကွနေထိုင်ခဲ့ကြသည်လည်း ရှိသဖြင့် အတူတကွနေထိုင်ခြင်းကိုလည်း “ဝ”ဒေသစုတွင် တွေ့ရသည်။

သတ်မှတ်ကန့်သတ်ချက်ရှိသင့်သလောက် ရှိသော နယ်မြေ^၅ အတွင်း သားစဉ်မြေးဆက် ရှည်ကြာစွာ အတူတကွနေထိုင်ခဲ့ကြခြင်း၊ တူညီသောဘာသာစကားကို ပြောဆိုကြခြင်း၊ တူညီသော ယဉ်ကျေးမှုရှိခြင်း၊ ရှေးရိုးအစဉ်အလာထုံးစံရှိခြင်းများကြောင့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများကို ဒေသစုအဖြစ် တွေ့ရှိရပါသည်။

မွန်ခမာအနွယ်ဝင် မွန်၊ ပလောင်၊ ဝများသည် မောင်ဂိုကုန်းပြင်မြင့်မှနေ၍ ယန်စီမြစ်ရိုးတစ်လျှောက်၊ မဲခေါင်မြစ်ရိုးတစ်လျှောက်၊ သံလွင်မြစ်ရိုးတစ်လျှောက် မြစ်ကြောင်းများအတိုင်း တောင်ဘက်သို့ ဆင်းသက်လာကြရာ မြန်မာပြည်အတွင်း သို့လည်းကောင်း၊ အင်ဒိုချင်းနားဘက်သို့လည်းကောင်း ပထမဦးဆုံး မွန်ခမာအုပ်စုအဖြစ် ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ခရစ်နှစ် (၇၀၀)စုခန့်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ မွန်လူမျိုးများ အခြေချနေထိုင်၍ ထိုင်းနိုင်ငံကို ထူထောင်ခဲ့ကြသည်။ ခမာတို့ကလည်း ထိုင်းနိုင်ငံအရှေ့ဘက်ဒေသ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် အခြေချခဲ့ကြသည်။

မွန် ခမာအနွယ်ဝင် မွန်၊ ပလောင်၊ ဝမှတိုင်းရင်းသားများ၏ ရှေးအကျဆုံးဒေသစုပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏အစ သဘောပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ထိုကဲ့သို့ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ ရွှေ့လျားပြောင်းရွှေ့ကြရာတွင် မူလက မွန်ခမာအုပ်စုအဖြစ် အုပ်စုကြီးဖြစ်ခဲ့သော်လည်း တောတောင်ထူထပ်ကြမ်းတမ်းသော ခရီးကြမ်းဖြစ်ခြင်း၊ ရာသီဥတုဆိုးဝါးခြင်း၊ ခြေကျင်ခရီးဖြစ်ခြင်း၊ အစာခက်ခဲခြင်း၊ ရန်သူ၏တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ရည်မှန်းချက် မရှိဘဲ ခြေဦးတည့်ရာသွားလာနေရခြင်းကြောင့် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များပမာ အကွဲကွဲအပြားပြားဖြစ်ကာ ဆွေမျိုးသားချင်း မိသားစုအသွင်ဖြင့် အုပ်စုငယ်များအဖြစ် ဒေသစုအဖြစ်သာ ကျန်ရစ်တော့သည်။ ထိုအချိန်ခါမျိုးတွင် ဝမ်းစာရှာ စီးပွားရေးအဆင့်သာရှိသဖြင့် ဝမ်းစာမဖူလုံကြပေ။ လူဦးရေလည်း နည်းပါးသည်။ ခေါင်းဆောင်ဟူ၍လည်း မရှိသေးပေ။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် မိမိတို့၏ဒေသစုအဖြစ် တောတောင်သဘာဝက သတ်မှတ်ထားသော ဒေသအတွင်း အခြေခံမိသားစုပုံစံကို အစပျိုးကာ စတင်နေထိုင်ခဲ့ကြပုံကို သမိုင်းအထောက်အထားများအဖြစ် တွေ့ရသည်။ စကန်းလိခေါ်ကျောက်ဂူကြီးသည် “ဝ”နယ်မြောက်ပိုင်းနှင့်တောင်ပိုင်းဆုံသည့်နေရာတွင် ယနေ့တိုင် တည်လျက်ရှိသည်။ ရှေးဦးစွာ ယင်းကျောက်ဂူအတွင်း နေထိုင်ခဲ့ကြသော “ဝ”တိုင်းရင်းသားမိသားစုများသည် မိခင်ဖခင်နှင့်သားသမီးများဟူ၍ အစပြုပြီး ဒေသစုအဖြစ် ကျောက်ဂူအတွင်း ပုန်းအောင်းနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။

စီးပွားရေးမှာ ဝမ်းစာရှာစီးပွားရေးအဆင့်သာရှိသေးသည်။ ထို့ကြောင့် ဝမ်းစာမဖူလုံကြသေးပေ။ လူဦးရေလည်းနည်းပါးလျက်ရှိပေသေးသည်။ အိမ်နီးချင်းရန်သူများလည်း မပေါ်ပေါက်သေးသဖြင့် ဒေသစု၏လူနေမှုဘဝသည် ငြိမ်းချမ်းသာယာ

၁။ Local
၂။ Band
၃။ Tribe
၄။ Confederacy
၅။ Co-residence
၆။ More or Less well-defined area

လျက်ရှိသည်။ ထိုအချိန်တွင် မည်သည့်ပြဿနာမျှ မရှိသဖြင့် ဦးစီးဦးရွက်ပြုမည့်ခေါင်းဆောင်လည်း မလိုသေးပေ။ ထိုအချိန်တွင် ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးသည် အစပျိုးသေးပေ။ တရားဥပဒေဆိုသည်မှာလည်း မကြားဖူးကြသေးပေ။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ ပထမဦးဆုံးဖခင်မှာ တာဗာ(Ta Va)ဆိုသူဖြစ်သည်။ တာဗာသည် ညီအစ်ကို(၇)ယောက်ရှိသည်။ (၁)အိုက်ဗ (၂)ညီဗီန်း (၃)ဆိုမ်း သိုင်း (၄)ဆိုင်းခဲ (၅)ငိုမန်း (၆)လုတ်ယန်း (၇)ကျက်မင်း တို့ဖြစ်ကြသည်။ တာဗာသည် ညီအစ်ကို (၇)ယောက်တွင် အကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ တာဗာ၏အမျိုးအနွယ်သည် Va or Wa တိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်လာသည်။

“ဝ”ဘင်အစု^၁

“ဝ”တို့သည် ရှေးယခင်က စာပေအရေးအသား ရှိခဲ့ဖူးသော်လည်း ခက်ခဲသော တောတောင်သဘာဝများအတွင်း ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ လှည့်လည်သွားလာနေခြင်း၊ စားဝတ်နေရေး၊ လုံခြုံရေးခက်ခဲခဲ့ကြခြင်း၊ စာပေကို မထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်း၊ မလေ့ကျင့်နိုင်ခြင်း၊ အသုံးမချနိုင်ခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် စာပေပျောက်ကွယ်ခဲ့ရသည်။

ဒေသစုသည် အတည်တကျ နေထိုင်မှု မရှိသဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး အားနည်းကာ စက်မှုလက်မှုထွန်းကားသည့် အဆင့်သို့မရောက်ရှိဘဲ အုပ်ချုပ်ရေးရရှိသည့်အဆင့်သို့လည်း မရောက်ရှိသေးသည့်အနေအထားတွင်သာ ရှိခဲ့သည်။

ယင်းအချိန်အခါတွင် ဒေသစုအဖွဲ့ကလေး၏ ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးကို ထိန်းသိမ်းထားရန် ဦးစီးဆောင်ရွက်ပြုမည့်ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဒေသစု၏အကြီးအကဲခေါင်းဆောင်သည့်အဖြစ်ခေါင်းဆောင် မဟုတ်သော်လည်း ဒေသစု၏ငြိမ်းချမ်းရေး၊ တည်မြဲရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ဘာသာရေးကိစ္စများကို ယာယီခေါင်းဆောင်အဖြစ် စတင်အုပ်ချုပ်နေပြီ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အမြဲတမ်းခေါင်းဆောင် မဖြစ်သေးချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုအချိန်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအစစ်အမှန် မပေါ်ပေါက်သေးပေ။ စစ်ဖြစ်သည့်အချိန်အခါ၊ အခက်အခဲ ကြုံသည့်အခါတွင်သာ ခေါင်းဆောင်တင်မြှောက်ကြပြီး စစ်ပြီးသွားသည့်အခါ အစာရေစာပေါများသည့်အခါတွင် ခေါင်းဆောင် မလိုတော့ပေ။

ထို့ကြောင့် “ဝ”တို့၏ပထမဆုံး၊ ရှေးကျဆုံးအုပ်ချုပ်ပုံစနစ်အမှန်^၂သည် ဘင်အစုအဖွဲ့အစည်းတွင် စတင်ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ယင်းဘင်အစုသည် ဒေသစုမှ အခြေခံဖြစ်ပေါ်လာပြီး လိုအပ်ချက်အရ ခေါင်းဆောင်ရှိသည့်စနစ်(ယာယီခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်)။ သို့ရာတွင် ဝမ်းစာဖူလုံလာလျှင် လူဦးရေတိုးပွားလာပြီး စစ်ရေးစစ်ရာ တိုက်ပွဲလေးများ ရှိလာသည်။ ထိုအချိန်တွင် ခေါင်းဆောင်လိုလာပြန်သည်။ ခေါင်းဆောင်ရှိလာသဖြင့် ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးလည်း အစပျိုးလာပြီဖြစ်သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းသည် ဘင်အစုဖြစ်လာသည်။ ဘင်အစုတွင် ဆွေမျိုးချည်းသာမက ဆွေမျိုးမတော်သော်လည်း အတူကြာရှည်စွာ နေထိုင်ပြီး ဆွေမျိုးကဲ့သို့ ဖြစ်သွားသူများလည်း ပါဝင်သည်။ ဘင်အစုသည် တစ်နေရာတည်းတွင် အတည်တကျ မနေထိုင်ကြပေ။ ဝမ်းစာအတွက် ရာသီအလိုက် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြရသည်။ ဘင်အစုသည် ခေါင်းဆောင်လူကြီး၏အုပ်ချုပ်မှုဖြင့် တစ်နေရာတည်းတွင် အတည်တကျ နေထိုင်နိုင်လာသောအခါ ကျေးရွာအဆင့် ဖြစ်လာပြီး ယင်းခေါင်းဆောင်သည် ရွာသူကြီးဖြစ်လာသည်။ ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်လည်း ပေါ်ပေါက်လာပြီးဖြစ်သည်။

“ဝ”တို့၏ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်၊ ဘင်အဆင့်တွင် မိသားစုဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းသည် အရေးပါလျက်ပင် ရှိပေးသေးသည်။ အဖေ၊ အမေ၊ သားသမီးဟူသော တြိဂံပုံအခြေခံမိသားစုနှင့်လက်ထပ်ပြီးသားသမီးများအိမ်ထောင်စု၊ လက်ထပ်ရသေးသော သားသမီး၊ မြေးများပါဝင်ကာ မိသားစုတစ်စုတွင် ဖခင်သည်သာ အိမ်ထောင်ဦးစီး ဖြစ်သည်။ ဖခင်၏စကားကို သားသမီး၊ မြေးများ ချွေးမများက နာခံရသည်။ ဖခင်သည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးအားလုံးကို တာဝန်ယူရသည်။ သားသမီးများ အိမ်ထောင်ကျပါက လင်ယောက်ျားဘက်သို့ ဇနီးမယားက လိုက်နေသည့်စနစ်^၃ ဖြစ်သဖြင့် သားများနောက်သို့ ချွေးမပါရပြီး သမီးများသည် လင်ယောက်ျားများနောက်သို့ ပါသွားကြသည်။ သားအကြီးဆုံးသည် ဖခင်သေဆုံးသွားလျှင် ဖခင်၏နေရာတွင် ဝင်ရောက်တာဝန်ယူရကာ အိမ်ထောင်ဦးစီး ဖြစ်လာသည်။

မွေးဖွားလာသောကလေးများသည် ခင်ပွန်းသည်၏အမျိုးအနွယ်အစုဝင် ဖြစ်သွားသည်။ ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံမှာလည်း ဖခင်၏မျိုးနွယ်ဘက်သို့သာ ဆင်းသက်တော်စပ်သည်။ ဖဘက်လိုက်အိမ်ထောင်တွင်မိသားစု ဖြစ်သဖြင့် ဖခင်ဘက်မှဆွေမျိုးများက အခွင့်အရေး ပိုရကြသည်။ မိခင်ဘက်က ဆွေမျိုးများကို အမျိုးမတော်ဟုသတ်မှတ်ကြသည်။ သားသမီးမွေးစားရာတွင် ယောက်ျားလေးကို ဦးစားပေးမွေးစားကြသည်။ သားယောက်ျားလေး မရှိလျှင် မိမိတို့မျိုးနွယ်စုကို ဦးဆောင်မည့်သူမရှိပဲ အမျိုးပျောက်သွားမည်စိုးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပစ္စည်းအမွေဆက်ခံခြင်းကိုလည်း သားယောက်ျားများကသာ ဆက်ခံရသည်။ သားအကြီးက အိမ်အမွေရသည်။ တောင်ယာကို ကျန်သားများက အညီအမျှ ခွဲဝေယူကြရသည်။ “ဝ” ကျေးရွာများတွင် ရွာသူရွာ

၁။ Band
၂။ True Political Organization
၃။ Patrilocality residence
၄။ Patrilineal descent

သားများက စစ်တိုက်ရာတွင် သတ္တိရှိ၍ ကျွမ်းကျင်သူများ ကြင်နာစိတ်ရှိသူ၊ ကူညီတတ်သူ၊ မိတ်ဆွေပေါများသူ၊ အမဲလိုက်ရာ တွင် ခေါင်းဖြတ်ရာတွင် စီမံခန့်ခွဲတတ်သူများကို ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရွာသူကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ကြသည်။ “ဝ” လူငယ်များ ကလည်း ခေါင်းဆောင်ကို ကူညီလုပ်ကိုင်ပေးကြသည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ အဓိကအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းမှာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ် ငန်းတွင် တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး (၂)မျိုးရှိရာ တောင်ပေါ်ဒေသတွင် အနေများသော “ဝ” တိုင်းရင်းသား များသည် တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး လှေကားထစ်စိုက်ပျိုးရေးကို ပိုမို၍ အားထားကြသည်။ မြေပြန့်လွင်ပြင်နည်းပါးသော “ဝ” တို့ ဒေသတွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို အနည်းငယ်သာ တွေ့ရသည်။ တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးတွင် တောင်ယာစပါး၊ ပြောင်း၊ ကြံ၊ လူး၊ ဆပ်၊ ဝါ၊ လက်ဖက်၊ ဆေးရွက်ကြီး၊ ကော်ဖီ၊ လိမ္မော်၊ ပန်းသီး၊ လိုင်ချီး၊ ဆားငန်သီး စိုက်ပျိုးကြသည်။

“ဝ” ဘင်အစု၏ခေါင်းဆောင်(သို့)လူကြီးသည် “ဝ” တိုင်းရင်းသားအားလုံး၏ ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးကို ဖန်တီးပေးရ သည်။ ထိန်းသိမ်းပေးရသည်။ တိုင်းရင်းသားအားလုံး၏ စီးပွားရေးနှင့်ပတ်သက်သော လုပ်ငန်းအားလုံးကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရာ တွင် ဦးစီးဦးရွက် ပြုလုပ်ရသည်။ စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးအားလုံးကို ဘင်အစု၏လှုပ်ရှားမှုအသွင်အဖြစ် ညွှန်ကြားလမ်းညွှန်ပေးရ သည်။ ဘင်အစုတွင် လုံခြုံရေးနှင့်စီးပွားရေးမှာလည်း စတင်သည့်အဆင့်လောက်သာရှိခဲ့သဖြင့် ခေါင်းဆောင်(သို့)လူကြီးသည် အားနည်းစွာပင် ဦးဆောင်ရသည်။

ထိုအဆင့်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်တရားဥပဒေသည် စတင်နိုင်ရုံမျှသာ ရှိပေသေးသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ” ဒေသစုသည် မူလအစတွင် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများ အချင်းချင်းသာ စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားပြီး ယင်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားသည်လည်း လုံခြုံမှုရှိနေ သဖြင့်လည်းကောင်း၊ စာပေအားနည်းသဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရန်သူဘေးမှကင်းဝေးအောင် ပုန်းရှောင်နေရသဖြင့်လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်တရားဥပဒေလည်း မလိုအပ်သေးပေ။ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် အေးဆေးစွာ နေထိုင်ကြသည့်သဘော တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးကျသော အချိန်အခါတွင် “ဝ” ဒေသစုသည် တိုးတက်ထွန်းကားမှုအခွင့်အ လမ်း နည်းပါးခဲ့သည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပထမအမျိုးအစားမှ ဘင်အစုများဖြစ်သည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ ဒေသစုများ တိုးပွားလာပြီး ပူးပေါင်းနေထိုင်ကြသောအခါ အုပ်စုအတွင်းတွင် ဆွေမျိုးမတော်သူများလည်း အတူတကွ ပူးပေါင်းနေထိုင်လာကြသည်။ ဘင်အစု ဖြစ်လာသည်။ အုပ်စုကြီးလာသည်။ ဤဘင်အစုများသည် တစ်နေရာတည်း တွင် အတည်တကျ မနေထိုင်ကြပေ။ ဝမ်းစာအတွက် ရာသီအလိုက် ပြောင်းရွှေ့ပြီး နေထိုင်ကြသည်။ သီးနှံပေါသည့်နေရာ၊ အမဲ သားကောင်ပေါများသည့်နေရာများသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြသည်။ နောင်တွင် အတည်တကျ နေရာရှိလာပြီး ဘင်အစုသည် လူဦးရေများလာသည်။ ဝမ်းစာလုံလောက်လာသည်။ အနီးအနား အခြားအဖွဲ့များမှပစ္စည်းများကို လိုချင်ခြင်း၊ ကလဲစားချေလိုခြင်း၊ ပြိုင်ဆိုင်လိုခြင်းများကြောင့် တိုက်ပွဲများ ရှိလာသည်။ ယင်းအချိန်အခါတွင် ဘင်အစု၏စစ်မက်ရေးရာ၊ စီးပွားရေးရာ၊ လူမှုရေး ရာ ဘာသာရေးရာကိစ္စများကို ဦးဆောင်၍ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန် ခေါင်းဆောင်လိုအပ်လာသည်။ အသက်ကြီးသူ၊ သတ္တိရှိသူ၊ စီမံခန့် ခွဲတတ်သူ၊ အတွေ့အကြုံရှိသူသည် ယာယီခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာသည်။ စစ်မက်ရေးရာ၊ စီးပွားရေးရာ၊ လူမှုရေးနှင့်ဘာသာရေး ရာငြိမ်းအေးပြီး အခက်အခဲမရှိတော့သည့်အချိန်အခါတွင် အဆိုပါယာယီခေါင်းဆောင်သည် မလိုအပ်တော့ချေ။ ယင်းကဲ့သို့ ယာယီခေါင်းဆောင်မှုသည် “ဝ” တို့၏ရှေးကျအဖွဲ့အစည်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေးစတင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ ရွာများကို နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရာတွင် ရွာအနီးရှိ အမဲလိုက်သည့်နေရာ၊ သီးနှံခူးဆွတ်စု ဆောင်း၍ရသည့်နေရာ၊ ငါးမျှား၍ရသည့်နေရာများကို ဤရွာသူရွာသားများ၏ပိုင်နက်မြေ၊ ဘုံနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ဤ ရွာသားများကသာ ယင်းနယ်မြေအတွင်း ဝင်ထွက်သွားလာခွင့် ရှိသည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများတွင် အမဲလိုက်ကျွမ်းကျင်သူ၊ စစ်တိုက်ကျွမ်းကျင်သူ၊ လူခေါင်းဖြတ်နိုင်သူကို လူအများက သတ္တိဗျတ္တိရှိသူများအဖြစ် ရိုသေလေးစားကြသည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသား ဦးတော့တန်းသည် ယောင်ပရေကျေးရွာတွင် ၁၉၆၂ ခု နှစ်၊ စက်တင်ဘာလ(၁၇)ရက်နေ့တွင် “ဝ” တိုင်းရင်းသားဦးအိုက်ကွမ်းနှင့်မိခင်ဒေါ်အီဟုန်းတို့မှ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ အသက်(၂၀) ရွယ်တွင် လူခေါင်းဖြတ်၍ နတ်ကို ယဇ်ပူဇော်ရန် သတ္တိကောင်းသော သူရဲကောင်းအဖြစ် ရပ်ရွာလူကြီးများက ရွေးချယ်ခြင်းခံခဲ့ ရသည်။ ၁၉၆၆-ခုနှစ်အထိ လူခေါင်းပေါင်း (၅၁)လုံးအထိ ဖြတ်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားကျော်ကြားသည်။

ဘင်အစုအဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများသည် စစ်မက်ရေးရာ၊ စီးပွားရေးရာ၊ လူမှုရေးရာကိစ္စ များ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ လူဦးရေများလာခြင်း၊ ဘင်အစုကြီးလာခြင်းတို့ကြောင့် “ဝ” တို့၏လူမှုစီးပွားရေးဘဝသည် တစ်ခါ တရံ အခက်အခဲနှင့်ကြုံတွေ့ရသည်။ “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့၏ စားဝတ်နေရေး၏အခြေခံသည် တောင်ယာစပါးအောင်မြင်ရေးပင် ဖြစ်သည်။ တောင်ယာစပါးနှင့်ဝမ်းစာလုံလောက်ရန်၊ မျိုးစပါးနှင့်မိုးရေရှိရန်ပင် ဖြစ်သည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသား ရှေးကျလူမှုအဖွဲ့အစည်း၏သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက်တွင် ဘင်အစုအဆင့်၌ “ဝ” တို့သည် တော

တောင် ထူထပ်သည့်တောင်တန်း၊ တောင်ရိုးများတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ သံလွင်မြစ်အရှေ့ဘက်နှင့်မဲခေါင်မြစ်ကြားဒေသဖြစ် သည့်မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသသည် ကိုးကန့်နယ်မှကျိုင်းတုံနယ်အထိ ကျယ်ပြန့်သည်။ ဤမျှကျယ်ပြန့်သောအရှေ့ မြောက်ပိုင်းဒေသတွင် “ဝ” တိုင်းရင်းသား ဘင်အစုအဖွဲ့များသည် မိုးလေဝသ မမှန်ကန်၍ မိုးခေါင်ခြင်း၊ မျိုးစပါးကော့င်းရရှိရန် ခက်ခဲခြင်း၊ တောင်ယာများ မြေဩဇာ ခန်းခြောက်လာခြင်း၊ လူဦးရေများပြားလာခြင်း စသည့်စီးပွားရေးအခက်အခဲများနှင့် ကြုံတွေ့လာရသည်။ အကြီးမားဆုံးအခက်အခဲမှာ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးပင် ဖြစ်သည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များသည် အမဲလိုက်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ စစ်တိုက်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ခေါင်း ဖြတ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဩဇာအာဏာရှိသကဲ့သို့ ရပ်ရွာလူမှုကိစ္စများတွင်လည်း ဩဇာရှိသည်။ ရွာအချင်းချင်း၊ တစ်ရွာနှင့် တစ်ရွာ မသင့်မမြတ်ဖြစ်ကြလျှင် ရွာခေါင်းဆောင်များအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကြသည်။ ဆွေးနွေးပွဲ မပြေလည်လျှင် စစ် တိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

အထက်ပါ အခက်အခဲပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် “ဝ” တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များသည် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြံ စည်ကြိုးစားကြသည်။ ထိုစဉ်က “ဝ” တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များမှာ တာ့ကရီး၊ တာ့ကရန်း အမည်ရှိသော ညီအစ်ကိုလက် ထက်တွင် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့၏ကြိုးစားအားထုတ်မှုများအနက် အချက်တစ်ချက်မှာ အိမ်နီးချင်းအခြားစော်ဘွားထံသို့ချဉ်း ကပ်ပြီး မျိုးစပါးရရှိရေးအတွက် အကူအညီတောင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပထမအကြိမ်တွင် ပြုပြင်ပြီးသားမျိုးစပါးများကိုသာ ပေး လိုက်သဖြင့် ပြန်လည်စိုက်ပျိုးသောအခါ လုံးဝအပင်ပေါက်လာခြင်း မရှိပေ။ ဒုတိယအကြိမ် ထပ်မံတောင်းခံရာ ပြုပြင်ပြီးသား တစ်ဝက်၊ မျိုးစပါးအကောင်းတစ်ဝက် ရော၍ပေးလိုက်သဖြင့် တစ်ဝက်သာ ပေါက်လာကြောင်း တွေ့ရသည်။ တတိယအကြိမ် တောင်းခံမှသာလျှင် မျိုးစပါးကောင်းများကို ရောင်းပေးလိုက်သည့်အပြင် လူခေါင်းဖြတ်၍ နတ်ပူဇော်ရန်လည်း မှာကြားလိုက် သည်။ “ဝ” တို့မှာ ရိုးသားခြင်း၊ နတ်ကိုးကွယ်မှုကို ယုံကြည်ခြင်းတို့ကြောင့် အမှန်တကယ် မှတ်ယူကာ လူခေါင်းဖြတ်၍ နတ် ပူဇော်သောကြောင့် နတ်၏တန်ခိုးဖြင့် စပါးများ အောင်မြင်သည်ဟူ၍ တစ်ထစ်ချမှတ်ယူကာ ထိုအချိန်မှစ၍ လူများကို သတ် ခေါင်းဖြတ်၍ နတ်ပူဇော်သည့်အလေ့အထ ပေါ်ပေါက်လာပေတော့သည်။

“ဝ” တို့၏ရှေးကျလူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် ဒေသစုရှိလာသည့်အချိန်တွင် ဝမ်းစာရှာသောစီးပွားရေးအဆင့်သာရှိပြီး လူဦး ရေလည်း နည်းပါးသဖြင့် ရန်သူလည်း မရှိခဲ့ပေ။ နောက်တစ်ဆင့်ဖြစ်သည့်ဒေသစုများ စုစည်းကာ ဘင်အစုအဆင့်တွင် ဝမ်း စာဖူလုံပြီး သိုမှီးစုဆောင်းနိုင်ရန် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးမှာ အစပျိုးလာပြီး ဖြစ်သဖြင့် “ဝ” လူမှုဘဝတွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် အရေး ပါကာ အခြေခံဖြစ်လာသည်။ ဤသို့သောအချိန်တွင် ရန်သူများ၏ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှု၊ လှည့်ဖြားမှုများကို ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံ နေရပြီဖြစ်သည်။ ရှေးကျ “ဝ” တို့၏လူနေမှုဘဝသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး^၁ မရှိသည့်ဘဝဟုသာခေါ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ တစ် နည်းအားဖြင့် ထိုအချိန်အခါကို အုပ်ချုပ်သည့်အစိုးရမရှိသည့်အဖွဲ့အစည်း^၂ ဟုခေါ်ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်နည်းပြောရ လျှင် ဗဟိုမှ အာဏာကို ချုပ်ကိုင်သည့်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်မရှိဟုဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ မျိုးတူစုနှင့်မဟာမိတ်အစုများ ပေါ်ပေါက်လာစေသည့်ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေ
“ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းတွင် ဒုတိယအမျိုးအစားမှာ မျိုးတူစုနှင့်မဟာမိတ်အစုများ ဖြစ်သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် ဖွံ့ဖြိုးစ “ဝ” တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သည်။ ဝမ်းစာဖူလုံလာကြပြီဖြစ်သဖြင့် ရွာ တည်ကာ အတည်တကျ နေထိုင်လာကြသည်။ လူဦးရေများလာသည်။ ကုန်ပိုထုတ်လုပ်မှုနှင့်ဝမ်းစာစုဆောင်းမှု အစပျိုးလာပြီ ဖြစ်သည်။ မျိုးတူစုများအတူ ပူးပေါင်းနေထိုင်ရန် ရွာသည် အနည်းဆုံးအိမ်ခြေ(၅၀)မှ (၁၀၀)အထိ ပါဝင်သည်။ “ဝ” များနေ ထိုင်သည့်ရွာများတွင် ရွာသူကြီးကို ရွာသူရွာသားများက တင်မြှောက်ကြသည်။ နောင်တွင် ယင်းရွာသူကြီးအဆင့်မှ စော်ဘွား ကဲ့သို့ ရပ်ရွာနယ်ပယ်တစ်ခုလုံးကို အုပ်ချုပ်ရသည့်အကြီးအကဲများအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ရွာသူရွာသားများကလည်း မိမိတို့ကို အုပ်ချုပ်သောအကြီးအကဲစော်ဘွားကို ကြောက်ကြရသည်။ ယင်းတို့သည် ရပ်ရွာနယ်ပယ်တစ်ခုလုံးတွင် အမြင့်ဆုံးလူ တန်းစားအလွှာ^၃များအဖြစ် ထင်ရှားလာပြီး မယားအများယူစနစ်^၄ ကိုကျင့်သုံးကြသည်။ တရားဝင်မယားအများယူစနစ်^၅ ဖြစ် သည်။ စော်ဘွားသည် မယားများစွာယူခွင့်ရှိသည်။

၁။ Law and Order
၂။ Stateless Society
၃။ Tribes
၄။ Confederacies
၅။ Aristocracy
၆။ Polygamous Marriage
၇။ Concubine

မယားများအနက် မယားသည် အကြီးဆုံးဇနီးမယားအဆင့်တွင် နေထိုင်ရပြီး ကျန်မယားများကို ဦးဆောင်ရသည်။ မယားအားလုံးကို တစ်အိမ်တည်းတွင် အတူထားပြီး နေထိုင်သကဲ့သို့ အိမ်ခွဲပြီးနေထိုင်ခြင်းလည်း ရှိသည်။ ဇနီးမယားအားလုံးသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နားလည်ကြပြီး အချင်းချင်းကူညီကြသည်။ သည်းခံခွင့်လွှတ်ကြသည်။ ဇနီးများကလည်း မွေးဖွားလာသောသားသမီးများနှင့်အတူ မိမိတို့စီးပွားကို မိမိတို့ရှာဖွေကြသည်။ အလုပ်ပိုလုပ်သော ဇနီးသည် ပို၍ချမ်းသာသည်။ နမ်းခမ်းပို့(လှိုင်လင်း)တွင် “ဝ”စော်ဘွားနေခမ်းဦး လာတော့မည်ဆိုလျှင် ဘိန်း၊ အရက်၊ စားစရာအပြည့်အစုံနှင့်သတို့သမီးအပျိုကညာများကို အဆင်သင့် စီစဉ်၍ အဆောင်တစ်ဆောင် သပ်သပ်ဆောက်ပေးရသည်။ သတို့သမီးအပျိုကညာစစ်စစ်ဖြစ်ရမည်။ ဝက်ပေါက်ကလေး(၅)လသားအရွယ်ကို ဟင်းအဖြစ် ချက်ပြုတ်ထားရသည်။ ရွာက ကောင်းကောင်းဧည့်မခံလျှင် အနည်းဆုံး ထောင်ဂဏန်းဖြင့် ဒဏ်ငွေဆောင်ရသည်။ ဒဏ်ငွေ မဆောင်နိုင်လျှင် ရွာကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးခံရသည်။ ကွန်မြူနစ်များဝင်ရောက်လာသောအခါ စော်ဘွားအုပ်ချုပ်သည့်စနစ်ကိုလည်း ဖျက်သိမ်းလိုက်သည်။ တော်လှန်သောစော်ဘွားများကို ကွန်မြူနစ်များက အားလုံးသတ်ပစ်သည်။ အချို့စော်ဘွားများ ထွက်ပြေးကြသည်။ မတော်လှန်သောစော်ဘွား(၆)ဦးကို ဒုခရိုင်မှူးနှင့်ဒုမြို့နယ်မှူးများအဖြစ် ခန့်အပ်သည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများ၏ ဒေသသည် တောတောင်ထူထပ်သဖြင့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး မလွယ်ကူသဖြင့် အစိုးရ၏ တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်မှုမရောက်ဘဲ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး မရှိသည့်သဘောကို တွေ့ရသည်။ ကွန်မြူနစ်များ ကြီးစိုးသည့်အချိန်တွင်လည်း နတ်ကိုးကွယ်မှု၊ ခရစ်ယာန်ကိုးကွယ်မှု၊ ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်မှုတို့ကို ဖျက်သိမ်းစေပြီး ဘာသာမဲ့အယူကို ယူစေခဲ့သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ၊ အထောက်အထားပစ္စည်းပစ္စယများအားလုံး များစွာပျက်စီးပျောက်ပျက်ကုန်သည်။ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီအစိုးရက ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးကို အားပေးအားမြှောက်ပြုပြီး စိုက်ပျိုးစေသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုး၍ရရှိသော ဝင်ငွေပေါ်မှ ၆၀%ကို အခွန်ကောက်ပြီး ကွန်မြူနစ်တပ်များကို အားဖြည့်ကာ စီးပွားရေးတောင့်တင်းအောင် စီမံချက်ချကာ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီအစိုးရ၏ဘတ်ဂျက်အင်အားမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ(၂၀)သန်းခန့်ထိ စုဆောင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ယင်းကဲ့သို့ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ကြီးစားစီးပွားရေးစနစ်ဖြင့် ကွန်မြူနစ်တပ်များသည် ၁၉၆၇ခုနှစ်မှစ၍ ၁၉၈၉ ခုနှစ်အထိ ကောင်းစားခဲ့သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ မိရိုးဖလာယဉ်ကျေးမှု အထောက်အထားအမွေအနှစ်များ၊ ရိုးရာကျင့်စဉ်များကို မြေလှန်ဖျက်ဆီးပစ်ပြီး အရက်၊ သေစာ၊ ဘိန်း၊ စီးကရက် စသည့်လူညွန့်တုံးစေသော အဆိပ်ပင်အဆိပ်ပန်းကို မြေတောင်မြှောက်အားပေးခဲ့သည်။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီကို “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် နောက်ဆုံးတွင် မခံမရပ်နိုင်ဖြစ်ကာ ဝံသာနုရက္ခိတတရားလက်ကိုင်ထား၍ ရရာလက်နက်စွဲကိုင်လျက် မိမိတို့၏မြေပေါ်မှ ထွက်ခွာသွားရန် ၁၉၈၉-ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် တိုက်ထုတ်ခဲ့သည်။ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီသည် စစ်ရေး နိုင်ငံရေးအရ မရှုမလှ အရေးနိမ့်ပြီး ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ကြသည်။

ဗမာ့တပ်မတော်မှလည်း မိမိတို့သွေးချင်းညီနောင်ရင်းတို့၏စစ်အောင်ပွဲကို ဝမ်းမြောက်စွာ လက်ကမ်းကြိုဆိုရင်း တတ်နိုင်သည့်ဘက်မှအားပေးကူညီခဲ့ကြသည်။

ယခင်ကလည်း နယ်ချဲ့မြီတိသူတို့ကို တော်လှန်တိုက်ခိုက်ရာတွင် “ဝ”စော်ဘွား “စောမဟာ”ကဲ့သို့သောပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရွပ်ရွပ်ခွံခွံ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုသမိုင်းတွင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ခဲ့ရသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများ၏ဘင်အစုသည် အကြီးဆုံးအဖွဲ့အစည်းကြီး ဖြစ်လာသည်။ ဤအဆင့်တွင် ဤကဲ့သို့တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမှာ များပြားသောဒေသစုများ မျိုးတူစုများသည် လွတ်လပ်စွာ ဖွဲ့စည်းဖြစ်ပေါ်လာကြရာတွင် လူဦးရေတိုးပွားလာခြင်း၊ လူမှုရေးကိစ္စများ ကျယ်ပြန့်လာခြင်း၊ စီးပွားရေးနည်းပညာများ ပြောင်းလဲလာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထိုသို့စီးပွားရေး ပြောင်းလဲလာသည်ဆိုသော်လည်း ရေ မြေ တောတောင်၊ သဘာဝအခြေအနေ၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးအခြေအနေ၊ ငွေပင်ငွေရင်း၊ မျိုးစေ့၊ နည်းပညာ၊ အတတ်ပညာ၊ ဈေးကွက်အခြေအနေနှင့်အုပ်ချုပ်ကွပ်ကဲခေါင်းဆောင်မှုတို့သည် စာပေပညာ အသိအလိမ္မာအားနည်းသောအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သဖြင့် အစစအရာရာ အားနည်း၍ နေပေသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းမျိုးတွင် အခြေခံကျသည့် စီးပွားရေးစနစ်သည် ဝမ်းစာရှာ တန်းနိမ့် စီးပွားရေးအဆင့်လောက်သာ ရှိသော သီးနှံလုပ်ပွဲများ၊ လက်စားချေပွဲများ၊ လူသတ်ခေါင်းဖြတ်ပွဲများလောက်သာ ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝ”တို့သည် မျိုးတူစု(သို့)မဟာမိတ်အဖွဲ့အဆင့်တွင် အမြင့်ဆုံးဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့်စစ်ရေးအခြေအနေ^၁သည် ရန်သူအုပ်စုများကို နှင်ထုတ်မောင်းထုတ်ခြင်းအဆင့်လောက်သာရှိပြီး သူတစ်ပြန် ကိုယ်တစ်ပြန် တိုက်ခိုက်နေရသည့်အခြေအနေတွင်သာ ရှိနေပေသည်။ တိုင်းပြည်မြို့ပြထူထောင်ပြီး စစ်အောင်ပွဲကြီးများ၊ ပိုလျှံစွာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်သောစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ^၂ ရှိလာသည်မဟုတ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်

၁။ Law and Order
၂။ Warfare
၃။ Highly Productive Economy

နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ လူ့အင်အား ငွေအင်အားနှင့်ရေမြေတောတောင် သဘာဝကြီးကို ပြောင်းလဲစေသည့်ပတ်ဝန်းကျင်အသစ်ဖြင့် အင်အားဖြည့်ဆည်းမှု များစွာလိုအပ်လျက် ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အခြားလူမျိုးတို့၏ လူခေါင်းဖြတ်စနစ်ဖြင့် အလွန်ဆိုးရွားပြီး လူညွန့်တုံးစေသောဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး၊ ဘိန်းဖြူဘိန်းမဲ သုံးစွဲရေးကို အစပျိုးကာ မှိုင်းတိုက်ထားသဖြင့် ယင်းတို့၏လောင်းရိပ်သည် ကြီးမားလှသော အနှောင့်အယှက်၊ အဖျက်အဆီး၊ အဟန့်အတားကြီးသဖွယ် ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏အဖွဲ့အစည်း တိုးတက်ထွန်းကားလာရန်မှာ အခြေခံကျသော စီးပွားရေးစနစ်ကို လူ့အင်အား၊ ပစ္စည်းအင်အား၊ ငွေအရင်းအနှီးအင်အားနှင့်နည်းပညာအင်အားဖြင့် တစ်ဟုန်ထိုး လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဆိုလျှင် စီးပွားရေးအောင်ပွဲကြီးကို လက်ဝယ်ပိုင်ပိုင် ရနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ လူမှုရေးအဆင့်အတန်းလည်း မြင့်မားလာမည်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ကမ္ဘာနှင့်အဝန်း လူ့အဖွဲ့အစည်းတိုင်းက လူ့အင်အား၊ ပစ္စည်းအင်အား၊ ငွေအရင်းအနှီးအင်အား၊ နည်းပညာအင်အားတို့ဖြင့် တစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ပြိုင်တည်း ယှဉ်ပြိုင်ကြိုးစားလျက်ရှိကြသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုနောက်ကျနေသောအဖွဲ့အစည်းများသည် ဒေသစုအဆင့်တွင် ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ ဘင်အုပ်စုမျိုးတူစု သို့မဟုတ် မဟာမိတ်အဖွဲ့အစည်းအဆင့်တွင်ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ တော်ရုံသင့်ရုံကြီးစားရုံမျှဖြင့် သူများတကာထက် ကျော်လွန်တိုးတက် ထွန်းကားကြီးပွားနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ သူတကာ တစ်ဆကြီးစားလျှင် မိမိက သုံးဆ လေးဆ ကြီးစားနိုင်မှ သူတကာကို ကျော်လွန်ကာ အမြင့်ဆုံးပန်းတိုင်ကို လှမ်းကိုင်နိုင်ပြီး မိမိက လှမ်းမိုးကျော်လွှားသွားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ပညာရေး

ရှေးယခင်က “ဝ”နယ်တွင် စနစ်တကျ စာသင်ကျောင်းဖွင့်လှစ်၍ စာသင်ကြားခြင်းမရှိခဲ့ချေ။ တရုတ်နှင့်နီးသောဒေသများရှိ တရုတ်ရွာများတွင် ကိုယ်ပိုင်ကျောင်းကလေးများ ဖွင့်၍ တရုတ်စာကို သင်ပေးသည်။ ပလောင်များကလည်း ယင်းတို့၏ သားသမီးများကို ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ပို့ကာ စာသင်ကြားစေသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများမှာ စားဝတ်နေရေးပြဿနာများကြောင့် ပညာရေးကို စိတ်ဝင်စားမှု မရှိကြပါ။ မြို့နေ“ဝ”တိုင်းရင်းသားများမှာ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေအရ တိုးတက်နေကြပြီဖြစ်သော်လည်း တောတောင်လျှိုမြောင်များအကြား ယနေ့အထိနေထိုင်ကြသော “ဝ”တိုင်းရင်းသားများမှာ အစစအရာရာ အဆင့်အတန်းနိမ့်လျက် ရှေးကျစီးပွားရေးစနစ်နှင့်လူမှုရေးစနစ်အဆင့်သာ ရှိကြပါသေးသည်။

ခရစ်ယာန်သာသနာပြုများသည် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများအတွင်းသို့ဝင်ရောက်ပြီး သာသနာရေး၊ ဘာသာရေး၊ လူမှုရေးများကို ဆောင်ရွက်နေသည်မှာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါတွင် “ဝ”ဒေသတောင်ပိုင်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များစွာ နေထိုင်ကြသည်ဆိုသော်လည်း နောင်ခိတ်ဒေသတွင် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်(၁၂၂၂)ယောက်၊ ပန်ဆန်းတွင် (၆၁၂)ယောက်၊ ပန်ယန်းတွင် (၆၅၄)ယောက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ “ဝ”တောင်ပိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ပေါင်း (၅၀၁၆၁)ယောက်ရှိပြီး ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်ပေါင်း (၂၅၆၅)၊ နတ်ကိုးကွယ်သူ(၂၁၉၇၃)ရှိသည်။

ယခုအခါတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာပြုများရောက်ရှိပြီး ဗုဒ္ဓသာသနာပြန့်ပွားရေးအတွက် စနစ်တကျဆောင်ရွက်နေပြီဖြစ်၍ ဘာသာရေးနှင့်ပညာရေးလည်း တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးစပြုနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ နယ်စပ်ဒေသတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်စည်ပင်သာယာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ စာသင်ကျောင်းများဆောက်လုပ်ပြီး ပညာရေးဝန်ထမ်းကျောင်းဆရာ ဆရာမများကို စေလွှတ်သင်ကြားစေသည့် “ဝ”ဒေသမြို့ရွာများမှာ မိုင်းမော၊ နားဝီး၊ ပန်ခမ်း၊ နမ်းတစ်၊ ပန်ဝိုင်း၊ မန်တွန်၊ နမ်းခမ်းပို့တို့ဖြစ်ကြသည်။ ပန်ဖိန်းတွင် တပ်နှင့်အရပ်မှ ပူးပေါင်းကာ မူလတန်းကျောင်း ဆောက်လုပ်ပြီး “ဝ”ကလေးသူငယ်များကို ပညာသင်ကြားပေးလျက်ရှိသည်။

တန့်ယန်းမြို့ ဗလငါးတန်ကျောင်း၌ “ဝ”တိုင်းရင်းသားကလေးသူငယ်များအား မိဘမဲ့ကလေးများ၊ ဆင်းရဲသောကလေးများအပါအဝင် ကလေးအားလုံးကို စားဝတ်နေရေး ပညာသင်ကြားရေးပါ တာဝန်ယူ၍ ကျောင်းအိပ်ကျောင်းစားအဖြစ် လက်ခံကာ မူလတန်းအဆင့်၊ အလယ်တန်းအဆင့်ပညာများကို သင်ကြားပေးလျက်ရှိပါသည်။

ကျန်းမာရေး

ရှေးယခင်က “ဝ”တိုင်းရင်းသားအမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးသူငယ်များသည် မိမိတို့ဘဝရပ်တည်ရေးအတွက် စားဝတ်နေရေးကိုသာ အားထုတ်နေကြရသဖြင့် ကျန်းမာရေးတွင်လည်း မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိတို့ ဂရုမပြုနိုင်ကြပေ။ အထူးသဖြင့် မြို့နေတိုင်းရင်းသားများထက် တောတောင်ထူထပ်ရာအတွင်းပိုင်း၌ နေထိုင်ကြသောတိုင်းရင်းသားများက မိမိတို့ကျန်းမာရေးကို ပို၍ဂရုမစိုက်နိုင်ကြပေ။ ဆန်ရရှိရေး၊ ဆားရရှိရေး၊ ရေရရှိရေးသည်သာ ထာဝရပြဿနာဖြစ်နေသဖြင့် မိမိတို့စားဝတ်နေရေးပြဿနာနှင့်သာ အချိန်ကုန်ကြရသည်။

ယခုအခါတွင် နိုင်ငံတော်မှဆေးရုံ၊ ဆေးခန်းများ ဆောက်လုပ်ပေးခြင်း၊ သူနာပြုဆရာမများ၊ ဆရာဝန်များကို စေလွှတ်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေးပညာပေးစာအုပ်စာပေ သတင်းစာ မဂ္ဂဇင်းများ ဖြန့်ဝေပေးခြင်း၊ ပစ္စည်းကိရိယာဆေးဝါးများကို ထောက်ပံ့ကူညီတိုးမြှင့်ပေးလျက် ရှိသည်။ နမ်းတစ်ရွာ၊ ဟိုပန်မြို့၊ မိုင်းမောမြို့၊ နားဝီးဒေသ၊ ပန်ကွန်း၊ နမ်းတစ်ဒေသ၊ ပန်ခမ်း၊ ပန်ဝိုင်း၊ ပန်တွန်း၊ ပန်ဆမ်၊ ရင်ဗန်၊ နမ်းခမ်းရိုး ဒေသများတွင် ဆေးပေးခန်း၊ ဆေးရုံများ ဆောက်လုပ်ကာ ဝန်ထမ်းများကို စေလွှတ်ပေးလျက်ရှိပါသည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများမှာ ဆန်အခက်အခဲကြောင့် ဆန်ကို ပြောင်းနှင့်ရောစပ်ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြရပါသည်။ မျှစ်နှင့်သစ်ဥသစ်ဖုများမှလွဲ၍ ဟင်းသီးဟင်းရွက် အလွန်ရှားပါးပါသည်။ ဆန်စပါးကို တောင်ယာမှ ခက်ခဲစွာ စိုက်ပျိုးယူရသဖြင့် လူး၊ ဆပ်နှင့်ပြောင်းကို သီးညှပ်အဖြစ် တောင်ယာစိုက်ခင်းအတွင်း ပေါင်းစပ်၍ စိုက်ပျိုးရသည်။ ထို့ကြောင့် ပြောင်း၊ တောင်ယာဆန်၊ သစ်ဥသစ်ဖုများ၊ မျှစ်များ၊ မုန်ညင်းများကို စားသုံးကြရသည်။

သောက်သုံးရေအတွက် တောင်အောက်ဆင်းကာ အဆစ်သုံးလေးဆစ်ပါသော ဝါးဆစ်တိုများကို ရေဖြည့်ပြီး “ဝ” အမျိုးသမီးတစ်ယောက်လျှင် ဝါးဆစ်တို လေးငါးချောင်းမျှ ပလိုင်ဖြင့် လွယ်ပိုးပြီး တောင်အောက်မှတောင်ပေါ်သို့ သယ်ယူရသည်။

“ဝ” ရွာများအတွင်း တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေး အိမ်ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေးမှာလည်း ရေရှားပါးခြင်းကြောင့် ရေချိုးသည့်အလေ့အထမရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ ကျန်းမာအောင် စားသောက်နေထိုင်ခြင်းမှာလည်း ဗဟုသုတအသိပညာနည်းပါးခြင်းကြောင့် နေထိုင်မှု၊ စားသောက်မှုမှာ လွန်စွာ အဆင့်အတန်းနိမ့်ကျပါသည်။

“ဝ” အိမ်များမှာ သက်ကယ်မိုး ထရံကာဖြစ်ပြီး မြေကြီးနှင့်လွတ်ရုံမျှ ခြေတံရှည်ဆောက်လုပ်သော်လည်း အိမ်ခေါင်မိုးမှာ ခေါင်မှမြေကြီး ထိလုနီးပါး စိုက်ဆင်းသွားသဖြင့် တစ်အိမ်လုံးကို ခေါင်မိုးက အုပ်နေသကဲ့သို့ဖြစ်ပါသည်။ အိမ်ပေါ်သို့ လှေကား လေးငါးထစ်မှတက်သွားလျှင် အိမ်အဝင်တံခါးဝရှေ့တွင် အိမ်ဦးကြမ်းပြင် ရှိပါသည်။ ယင်းအိမ်ဦးကြမ်းပြင်မှ အိမ်တွင်းသို့ဝင်ရန် ငါးပေ မရှိတရှိ တံခါးဝမှခေါင်းငုံ့၍ဝင်ရသည်။ အဝင်တံခါးမှာ တစ်ပေါက်တည်းသာဖြစ်ပါသည်။ ပြတင်းပေါက်မရှိပါ။ အိမ်အတွင်းတွင် အခန်း(၂)ခန်း၊ အပြင်ခန်းနှင့်အတွင်းခန်းကို ယက်ထရံကာတစ်ပိုင်း ကာရံထားပါသည်။ အတွင်းခန်းတွင် မီးဖိုတစ်ဖို၊ အပြင်ခန်းတွင် မီးဖိုတစ်ဖို ရှိပါသည်။ အတွင်းခန်း မီးဖိုဘေးတွင် အိမ်သားများ အိပ်ကြပါသည်။ ဘိန်းရှူသည့်နေရာ၊ အိပ်သည့်နေရာ တစ်နေရာတည်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမီးဖိုတွင်ပင် အချက်ပြုတ်စားသောက်ကြပါသည်။ အပြင်ခန်းနှင့်အပြင်မီးဖိုမှာ ဧည့်သည်များလာလျှင် ထိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဖျားရောဂါ(ငှက်ဖျား)၊ ချောင်းဆိုးရင်ကျပ်ရောဂါ၊ အဆုပ်ရောဂါ၊ ဝမ်းကိုက်ဝမ်းလျှောရောဂါများ အဖြစ်များကြပါသည်။ ရောဂါတစ်ခုခုဖြစ်လျှင် ကိုယ်လက်ကိုက်ခဲ မအီမသာ ဖြစ်လျှင် ဘိန်းရှူခြင်းဖြင့် သက်သာရာ ရှုရာမှ လူငယ်များ အသက်(၂၀)လောက်မှစ၍ ဘိန်းရှူကြပါသည်။

နိဂုံးနှင့်သုံးသပ်ချက်

“ဗ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ “ဝ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ “လွယ်လ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ “လဝ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနီးအနားမှ တိုင်းရင်းသားများက အမည်အမျိုးမျိုးဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြရာမှ နောက်ဆုံးတွင် မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိတို့ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်ကြပါသည်ဟုဖွင့်ဟဝန်ခံမှပင် ကြားရသူအားလုံး နားလည်သဘောပေါက်သွားကြပါသည်။

အမှန်စင်စစ်မှာ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသား(၁၃၅)မျိုးအနက် ရှမ်း(၃၃)မျိုးတွင် “ဝ”သည် “လွယ်လ” ဟူသော အမည်ဖြင့် ပါဝင်ခဲ့သည်။ အချို့မသိသူများက “တိုင်းရင်းသား(၁၃၅)မျိုးတွင် ‘ဝ’ မပါဝင်ပါ။ ဘာကြောင့် မပါဝင်သနည်း” ဟုမေးမြန်းကြပါသည်။ အထက်ပါ အခေါ်အဝေါ်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားနေမှုကြောင့် ထိုပြဿနာဖြစ်ခဲ့ရကြောင်း ရှင်းလင်းပြောပြရပါသည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားများနှင့်ရက်ပေါင်းအတော်ကြာ နီးနီးကပ်ကပ် ပြောဆိုနေထိုင်ဆက်ဆံဖူးပြီးမှသာ “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏စိတ်နေသဘောထား၊ ရုပ်ရည်ဟန်ပန်၊ သမိုင်းအစဉ်အလာ၊ စွမ်းဆောင်ရည်များကို အတွင်းကျကျ သိရှိရပြီး လွန်စွာမှနှစ်လိုဖွယ်၊ ခင်မင်ဖွယ်ကောင်းသော တိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြောင်း ရှုမြင်သုံးသပ်မိပါသည်။

ထို့အပြင် မျိုးနွယ်အားဖြင့် မွန်ခမာအနွယ်ဖြစ်ပြီး “ဝ” ဒေသ၏ရှေးအကျဆုံး မူရင်းတိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသော ဩစတြိုအေရှအနွယ်ကွဲဝင် မွန်၊ ဝ၊ ပလောင်တို့သည် အစပထမတွင် မော်လမြိုင်မြို့အထိ စုန်ဆင်းရောက်ရှိခဲ့ကြပုံ၊ နောက်ဆုံး “ဝ” များသည် ရှမ်းပြည်အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသတွင် အခြေချခဲ့ပုံတို့ကို စာပေအထောက်အထား မှတ်တမ်းမှတ်ရာများဖြင့် သိရှိရသဖြင့် အားလုံးသည် မွန်ဂိုမျိုးနွယ်စုတစ်နွယ်တည်း တစ်မျိုးတည်းမှ သွေးနီးသူအချင်းချင်း ဖြစ်ကြသဖြင့် ပိုမိုရင်းနှီးချစ်ခင်မိပါသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်၊ ရှမ်းတောင်တန်းများဆီသို့ ကိုယ်တိုင်ရောက်ခဲ့ရပြီး တောအထပ်ထပ် တောင်အသွယ်သွယ် ရေတံခွန်စိမ့်စမ်းဖြင့် အေးချမ်းသောဒေသဖြစ်သည့်အပြင် သာယာငြိမ်ညောင်းလှသော “ဝ” အိုးစည်သံ၊ မောင်းသံ၊ လင်းကွင်းသံ၊ ပုလွေသံ၊ တေးဆိုသံတို့သည် ဝေး၍ မြင့်မားသီခေါင်သော တောင်တန်းများပေါ်မှ လေသင့်တိုင်း ကြားနေရပါသည်။ “ဝ” ကျွဲချိုမှုတ်သည့်အသံသည် ပို၍ လွမ်းဆွတ်ဖွယ် ကောင်းပါသည်။ “ရှမ်းတောင်တန်းမှ လွမ်းချင်းများ” ဟူ၍သာ အမည်တပ်လိုက်ချင်ပါသည်။

မနုဿဗေဒသဘောအရ ပြောရလျှင် လူတွင် စိတ်ပိုင်းနှင့်ရုပ်ပိုင်း နှစ်ပိုင်းရှိရာတွင် စိတ်ပိုင်းဖြစ်သော ခံစားခြင်း၊ မှတ်ယူခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်းမှရုပ်ပိုင်းဖြစ်သော လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ လိုက်နာခြင်း၊ ကျင့်စဉ်လေ့ထုံးစံဖြစ်သွားသည်အထိ လူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဖြစ်စဉ်သည် အစဉ်တစိုက် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။

“ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့သည် ကံ၊ ဉာဏ်၊ ဝီရိယကို အရင်းတည်၍ ရိုးသားဖြောင့်မတ်စွာ လုပ်ကိုင်စားသောက်နေထိုင်ကြပြီး သက်မဲ့ဩကာသလောကဖြစ်သည့်တောတောင် လျှိုမြောင်များတွင် နှစ်ပရိစ္ဆေဒ ကြာမြင့်စွာ အခြေချခဲ့ကြသည်။ မိတ်ဆွေများအပေါ်တွင် စေတနာ မေတ္တာအပြည့်ဖြင့် သစ္စာကြီးကြသည်။ ရန်သူအပေါ်တွင်ကား ခွင့်မလွှတ်နိုင်သော စိတ်ထားဖြင့် တွေ့ရာသင်္ချိုင်း ဓားမဆိုင်းဘဲ ကလဲစားချေခြင်း၊ ငြိုးမာန်ဖွဲ့ခြင်း၊ ရန်တုန်မှုခြင်းကိုပြုကြသည်။

ရှေးဘိုးဘွားလက်ထက်က အစဉ်အလာရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်မှုသည် “ဝ” တို့၏မိရိုးဖလာလေ့ထုံးစံကျင့်စဉ်ဖြစ်သည်။ နေထိုင်စားသောက်ရေး၊ စီးပွားရေးနှင့်ကျန်းမာရေးတို့အတွက် နေ့စဉ်ကြိုးပမ်းအားထုတ် အလုပ်လုပ်ကြရသည်။ ဘဝရုန်းကန်မှုအတွင်းမှ အခက်အခဲအနှောင့်အယှက် အဖျက်အဆီးနှင့်တွေ့ကြုံရလျှင် ဝမ်းနည်းပူဆွေးစိတ်ဒုက္ခရောက်ကြရသည်။ ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်းတို့အတွက် အားကိုးစရာဟူ၍ နတ်သာလျှင်ရှိသည်။ နတ်သာလျှင် အမိ၊ နတ်သာလျှင် အဖဟုယုံကြည်ကြ၍ အချိန်မှန်မှန် နတ်ပူဇော်ပသရသည်။ စားဦးစားဖျား၊ ကောက်ဦးကောက်သစ်၊ ဆန်စပါး၊ ပဲပြောင်း၊ အသီးအနှံမှအစ တိရစ္ဆာန်တို့၏အသွေးအသား၊ ကြက်၊ ဝက်၊ ကျွဲ၊ နွားအထိ နောက်ဆုံး လူခေါင်းဖြတ်၍ နတ်ကို ပူဇော်ကြရသည်။ သို့မှသာ ကောက်ပဲသီးနှံ အောင်မြင်မည်။ ဆန်ရေစပါး ပေါများမည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ယင်းသည်ပင်လျှင် “ဝ” တို့၏လေ့ထုံးစံဖြစ်လာခဲ့သည်။

မနုဿဗေဒဝေါဟာရအရ မာနာ^၁(ဆောင်ခလေ့)နှင့်တဘူး^၂(ရှောင်ခလေ့)ဟူသည် လူ့ဝန်းကျင်တစ်ခုလုံးတွင် ရှိသည်။

၁။ Mana
၂။ Taboo

ကမ္ဘာဦးအစကပင် ရှိခဲ့သည်။ အင်းအိုင်၊ ခလဲ့၊ လက်ဖွဲ့၊ ပရိတ်ကြီး၊ ပရိတ်ချည်များ၊ ဂါထာမန္တန်များ၊ ဘုရားရဟန္တာသူတော် စင်တို့၏ ရုပ်တုများမှအစ နေ့သင့်နံ့သင့်သစ်သားရုပ်တုများ၊ တွင်းထွက်ကျောက်များ၊ ဓာတ်လုံးများ၊ နောက်ဆုံးမိခင်၏ထာဘီ စကိုလည်ပင်းတွင် လွယ်၍ ဆောင်ခြင်းများအထိ၊ အဆောင်မျိုးစုံကို ဘဝလုံခြုံရေးအတွက် ဆောင်ကြသည်။ ဆောင်ခလေ့ကဲ့သို့ ရှောင်ခလေ့များလည်း ရှိသည်။ ခလေ့ထုံးစံ ယုံကြည်ချက်အရ ရှောင်ရှားကြရသည်။ ဘုရားမြေ ကျောင်းမြေနှင့်နတ်စင်ထံတွင် ဖိနပ်မစီးရ။ ရေတွင်း၊ ရေကန်၊ ရေထွက်များတွင် ညစ်ညမ်းမှုမပြုရ။ ဘုရားကျောင်းကန်၊ သိမ်ဧရပ်နှင့်နတ်စင်များတွင် အမျိုးသမီးများ မသွားရသည့်နေရာ ရှိသည်။ မထိရ၊ မကိုင်ရ၊ မစားရ စသည်ဖြင့် တားမြစ်ထားသည်။ ရှောင်ကြဉ်ကြရသည်။ ယင်းခလေ့များကို ရှေးကျသောတိုင်းရင်းသားများသည် အသက်ကဲ့သို့ အလေးအနက်ထားပြီး ရိုသေစွာ လိုက်နာကြသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့တွင်လည်း ဆောင်ခလေ့၊ ရှောင်ခလေ့ရှိသည်။ နေ့စဉ်နေထိုင်စားသောက်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ပတ်သက်သော ခလေ့ထုံးစံများကို အထူးသတိထားကြရသည်။ သစ်ပင်၊ တောတောင်၊ ကျောက်တုံးကျောက်ဆောင်များတွင် နတ်ရှိသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ယင်းနတ်ကို နှစ်စဉ် အချိန်မှန်မှန် ပူဇော်ပသကြရသည်။ ကြက်၊ ဝက်၊ ကျွဲ၊ နွား အသွေးအသားများ၊ ခေါင်ရည်အရက်၊ စီးကရက်၊ ဆေးလိပ်ပါမကျန် ပူဇော်ရသည်။ ပူဇော်ခြင်းပျက်ကွက်လျှင် နတ်ဖမ်းစားမည်။ နတ်က ဒုက္ခပေးမည်။ နတ်ကိုင်မည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ နောက်ဆုံး လူခေါင်းဖြတ်၍ နတ်ပူဇော်ကြသည်။ ယင်းခလေ့ထုံးစံသည် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း တရားဥပဒေကဲ့သို့ဖြစ်လာသည်။ ထိုနည်းဥပဒေသည် ပို၍ ခိုင်မြဲလာလေ နတ်ကို ပို၍ ကြောက်လာလေဖြစ်သည်။ နတ်ပူဇော်ပြီးလျှင် မိမိတို့တာဝန်ကျေပြီးဖြစ်၍ လူမှုပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် စိတ်တွင် အင်အားပြည့်ရှိလာလေတော့သည်။ သို့ရာတွင် ကြက်တစ်ကောင်ကို သတ်၍ ကြက်သွေးဖြင့် နတ်ပူဇော်ရပါက မထောင်းသာသော်လည်း ဝက်တစ်ကောင် ကျွဲတစ်ကောင်ကို သတ်ရမည်ဆိုလျှင် ငွေကြေးမြောက်များစွာ ကုန်ကျမည်ဖြစ်၍ ရွာလုံးကျွတ်တစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ပူဇော်ခြင်းကပင် မလွယ်ကူလှပေ။

တောင်ကြိုတောင်ကြားနှင့်လူသူဝေးသည့်တောင်ထိပ်များတွင် သွားရောက်ပုန်းအောင်းနေထိုင်ခဲ့ကြသည့် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများ၏စားဝတ်နေရေး အသက်ရှင်ရေးသည် မလွယ်ကူလှချေ။ အရေးကြီးဆုံးမှာ ဆန်နှင့်ဆား ရရှိရေးပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တောင်ယာကို မဖြစ်မနေ ကြီးစားအားထုတ် လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ တောင်ယာစိုက်ခင်းသည် နှစ်ပရိစ္ဆေဒကြာမြင့်လာသည်နှင့်အမျှ သစ်တောသစ်ပင် မြေဩဇာများ ခြောက်ခန်းပြုန်းတီးလာသည်။ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာအဖြစ် နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် သုံးနှစ်တစ်ကြိမ် ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးကြရသည်။ ကြာလျှင် တောင်ကတုံးများ ဖြစ်လာမည်။ မြေနေရာ၏အခက်အခဲ၊ မြေဩဇာအခက်အခဲ၊ မျိုးစပါးအခက်အခဲ၊ မိုးခေါင်သဖြင့် ရေအခက်အခဲများ ရှိလာသည်။ နတ်ပူဇော်ခြင်းနှင့်ဆန်စပါးရရှိရေးပြဿနာသည် “ဝ”တို့၏ဘဝတွင် လုံးချာလိုက်နေပေသည်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ကမ္ဘာလူသားအားလုံးကို ဒုက္ခပေး၍ လူညွန့်တုံးစေသည့်အဆိပ်ပင် အဆိပ်ပန်းဖြစ်ကြောင်း “ဝ”တို့ နားမလည်ကြပေ။ မိရိုးဖလာ ရိုးရာလုပ်ငန်းအဖြစ် စိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုး၍ရသော ဝင်ငွေသည် တောင်ယာစပါးစိုက်ပျိုး၍ရသော ဝင်ငွေနှင့်နှိုင်းစာလျှင် များစွာကွာခြားသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ရာသီဥတုအေးမြခြင်း၊ မိုးသည်းထန်ခြင်း မရှိသော်လည်း တစ်မိမိမို့ တဖွဲဖွဲဖြင့် နွေရာသီတွင်ပင် မိုးရွာသွန်းခြင်း၊ မြင့်မားသော တောင်တန်းများ ရှိခြင်းတို့သည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသည့်သဘာဝပင် ဖြစ်သည်။

ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်းသည် တောင်ယာစပါးစိုက်ပျိုးခြင်းကဲ့သို့ မြေနေရာ ရှာဖွေရသော်လည်း မြေယာပြင်ဆင်မှုတွင် တောင်ယာစပါးစိုက်ပျိုးခြင်းကဲ့သို့ ကရိကထ မများလှပေ။ တောင်ကုန်း၊ တောင်ကတုံးများ၊ ကျောက်တောင်များပေါ်တွင် တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး မဖြစ်သော်လည်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး ဖြစ်ထွန်းသည်။ “ဝ”နယ်တွင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် ပထမဦးစွာ မြေကို နွားဖြင့် ထွန်ယက်ပြီး မြေဩဇာအထူးမထွေ ထည့်ရန် မလိုပေ။ မြေဩဇာအဖြစ် နွားချေး၊ ကြက်ချေး၊ ဝက်ချေးများကို ထည့်ပြီး နိုဝင်ဘာလ၊ ဒီဇင်ဘာလများ၌ ဘိန်းစေ့ကို ကြိုလိုက်လျှင် တစ်လခန့်အကြာတွင် အညှောင့်ပေါက်လာတော့သည်။ လေးလကြာလျှင် အပွင့်များပွင့်ပြီး အသီး သီးတော့သည်။ ခြောက်လအကြာတွင် ဘိန်းပွင့်ကြွေ၍ ဘိန်းသီးရင့်လျှင် အသွားသုံးချောင်း သို့မဟုတ် လေးချောင်းပါသော ဘိန်းခြစ်တံဖြင့် ခြစ်သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် ခြစ်ထားသည့်အရာမှ ထွက်လာသော ဘိန်းစေးများကို လိုက်လံစုဆောင်းရသည်။ ဘိန်းပင်ပေါင်း(၄၀) သို့မဟုတ် (၅၀)ခြစ်မှ ဘိန်းတစ်ကျပ်သား ရသည်။

စားဝတ်နေရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးတို့အတွက် သဘာဝမှပေးသည့်အလျောက် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်စားသောက်ကြရင်း “ဝ”မိသားစုထဲတွင်ပင် လူမှုပြဿနာ ဖြစ်လာတော့သည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားကလေးသူငယ်များသည် ငယ်စဉ်ကတည်းကပင် မိဘများနှင့်အတူ ဘိန်းခင်းထဲ၌ ကြီးပြင်းခဲ့ကြသည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ဘိန်းခြစ်ခြင်းတို့တွင် ကျွမ်းကျင်လာကြသည်။ ဘိန်းအကြောင်း အစမှအဆုံးအထိ တတ်သိနားလည်လာကြသည်။ တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း ဘိန်းရှူခြင်းအရသာကိုလည်း သိလာကြသည်။ နောက်ဆုံး ဘိန်းစားဘဝတွင် လမ်းဆုံးကြရသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားများသည် သဘာဝမှပေးသော ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးကို အားကိုးလုပ်ကိုင်ရသော်လည်း တစ်နေ့လုပ်

တစ်နေ့စားဘဝမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ ဘိန်းပင်တစ်ပင်ကို ဘိန်းစေ့ဘဝမှ ဘိန်းမဲ၊ ဘိန်းဖြူဖြစ်သည်အထိ ဓားမဦးချစိုက်ပျိုးခဲ့ကြ ရသည်။ ကာယစွမ်းအားဖြင့်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြရသည်။ အဖေ အမေ သား သမီး မြေးအထိ ဘိန်းစိုက်ခင်းအတွင်း၌ အချိန်ကုန်ကြီး ပြင်းကြဲရသည်။ ဘိန်းတစ်ကျပ်သားရဖို့အရေး ဘိန်းပင်ပေါင်း လေးငါးဆယ်မှ ဘိန်းသီးများကို ခြစ်ကြရသည်။

“ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့သည် တောတောင်လျှိုမြောင်များအတွင်း ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ ရှာဖွေလုပ်ကိုင်နေကြရသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွင် အသုံးပြုသောပစ္စည်းများ တောင်ယာလုပ်ငန်းအတွက် တောင်ယာလုပ်ကိရိယာတန်ဆာပလာများမှာ ထိရောက်မှုမရှိသဖြင့် အားကိုးအားထား ပြု၍မရပေ။ မိမိတို့အား ဆင်းရဲတွင်းမှ ကယ်တင်မည့်သူကို မျှော်မှန်းတမ်းတခဲ့ကြသည်။ မမြင်ရသော စွမ်းအားရှင်တန်ခိုးရှင်တို့ကို ယုံကြည်အားထားလိုကြသည်။ မိမိတို့၏ကျန်းမာရေးချို့ယွင်းမှု၊ စီးပွားရေးနိမ့်ကျမှု တို့ကို မိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင်စွမ်းအားဖြင့် မတတ်နိုင်သည့်အဆုံး ပထမဦးဆုံး နတ်ပူဇော်ပသခြင်းဖြင့် အားကိုးအားထားပြုကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် သာသနာပြုအဖွဲ့အစည်းများလည်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားများအား ကယ်တင်ရန် “ဝ”ဒေသသို့ ရောက်ရှိလာကြသည်။

ပထမဦးဆုံး ခရစ်ယာန်သာသနာပြုများ ရောက်ရှိလာကြသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ဘဝကြေးမုံနှင့်အလုံးစုံသော ယုံကြည်မှုများ၊ အားနည်းချက်အားသာချက်များကို အသေးစိတ် လေ့လာပြီး သာသနာပြုခဲ့ကြသည်။

- (၁) ခရစ်ယာန်သာသနာပြုများသည် ခရစ်ယာန်ဘုန်းကြီး ဆိုသော်လည်း လူပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့ပင် လူအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဒိုးတူပေါင်ဖက် သွားလာနေထိုင်ခြင်း၊
- (၂) ခရစ်ယာန်သာသနာပြုကျောင်းဆင်းများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ကျောင်းမှသင်ကြားပေးလိုက်သော တိုင်းရင်းသားတို့၏ရိုးရာ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများကို သဘောပေါက်နားလည်တတ်ကျွမ်းကြခြင်း၊
- (၃) ခရီးမရောက်၊ လမ်း မပေါက်သော်လည်း ကုန်းကြောင်း တစ်လှည့် နွားများ၊ မြင်းများ၊ လားများတစ်လှည့်ဖြင့် တော တောင်လျှိုမြောင်များကြား ဆင်းရဲပင်ပန်းခံကာ သက်စွန့်ကြိုးပမ်းသာသနာပြုခဲ့ကြခြင်း၊
- (၄) နိုင်ငံခြားခရစ်ယာန်သာသနာပြုများသည် သာသနာပြုလုပ်ငန်းအတွက် ယင်းတို့၏နိုင်ငံတော်မှ ထောက်ပံ့သဖြင့် ငွေကို ရေလိုသုံး၍ လုပ်ကိုင်နိုင်ခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် ခရစ်ယာန်သာသနာသည် “ဝ”တိုင်းရင်းသားများအတွင်း ထိုးဖောက်ဝင် ရောက်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ “ဝ”တိုင်းရင်းသားများအား Brother, Sister များအဖြစ် ကျွေးမွေး စောင့်ရှောက် တာဝန်ပေး သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။ နိုင်ငံခြားသို့ပို့၍၎င်း ပညာသင်ကြားပေးပါသည်။ ထိုသို့ဖြင့် ခရစ်ယာန်သာသနာ ပြုများသည် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့အား နတ်စားခြင်းဘဝမှ ကယ်တင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

တောင်တန်းဗုဒ္ဓသာသနာပြုလုပ်ငန်းမှာ ခရစ်ယာန်သာသနာပြုထက် များစွာနောက်ကျပြီးမှသာ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ် ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာပြုဘုန်းတော်ကြီးများသည် သိက္ခာပုဒ်(၂၂၇)ကို စောင့်ထိန်းရပါသည်။ ရပ်ရွာရှိ တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများအတွင်း ဆွမ်းခံခြင်း၊ အလှူအတန်းရှိ၍ တရားဟောခြင်း၊ ဗုဒ္ဓကျမ်းစာသင်ကြားပေးခြင်းတို့အတွက် ဝင်ထွက်သွား လာနေကြသော်လည်း ရဟန်းတို့၏ဝိနည်းတော်၊ သိက္ခာတော်တို့ကြောင့် ခရစ်ယာန်ဘုန်းကြီးများကဲ့သို့ လွတ်လပ်စွာဝင်ထွက် သွားလာနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ယခုအခါတွင် ဝိန်းကောင်ဒေသ၊ လွယ်ပန်လုံဒေသ၊ မန်မန်ဆိုင်ဒေသ၊ ပန်ဖိန်းဒေသ၊ တန့်ယန်းဒေ သတို့တွင် “ဝ”တိုင်းရင်းသားဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ များပြားစွာ နေထိုင်နေကြပြီဖြစ်ပါသည်။ ပန်ဖိန်းဒေသရှိ နှစ်ပေါင်း(၁၀၀) ကျော်သက်တမ်းရှိသော ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် သံဃာတော်(၃)ပါးနှင့်ကိုရင်(၂၄)ပါးက ဦးဆောင်၍ ရပ်ရွာအတွင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ တို့၏ဓလေ့ထုံးစံအတိုင်း ရှင်ပြုပွဲ၊ အလှူပွဲများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ လပြည့်လကွယ် (၈)ရက်ဥပုသ်နေ့များတွင် အလှူအတန်းပူဇော် ပွဲများပြုလုပ်ခြင်း၊ ဝါဝင်ဝါထွက် အလှူဒါနပြုခြင်းစသော ဗုဒ္ဓဘာသာထုံးတမ်းစဉ်လာများကို ပြုလုပ်နေကြပြီဖြစ်သည်။

တန့်ယန်းမြို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာပြုဝေဠုဝန်ကျောင်းတွင် သာသနာပြုရဟန်းတော်များက အလှည့်ကျတာဝန်ယူကာ သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နေကြပြီဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်မှလည်း ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်ပေးကာ မည်သည့်ဘာသာမဆို အားပေးပြီး ပံ့ပိုးကူညီခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံ တော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာနမှလည်း ငွေအင်အား၊ လူအင်အားများဖြင့် တိုးမြှင့်ပံ့ပိုး ဆောင်ရွက်နေပြီးဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ် “ဝ”ဒေသတွင်လည်း ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် တိုးတက်ပြန့်ပွားထွန်းကားနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ အစဉ်သဖြင့် ထွန်းကားပြန့်ပွားတိုးတက်နေရန်အတွက် သာသနာပြုလုပ်ငန်း၊ သာသနာပြုပုဂ္ဂိုလ်၊ သာသနာပြုအဖွဲ့အစည်းတို့အတွက် အခြေခံလိုအပ်နေသည့်-

- (၁) တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုနှင့်ပတ်သက်သော တိုင်းရင်းသားတို့၏စိတ်ပိုင်း ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာသဘောထား၊ ပင်ကိုယ် သဘာဝ၊ ယုံကြည်ချက်ဓလေ့ထုံးစံတို့ကို မနုဿဗေဒနည်း သီဝရီများဖြင့် သင်တန်းပေး၍ သင်ကြားပေးသင့်ပါသည်။
- (၂) “ဝ”ဒေသရောက် သာသနာပြုရဟန်းတော်များအား ငွေအင်အား၊ လူအင်အား၊ ပစ္စည်းအင်အား ဖြည့်တင်းပေးပြီးဘုန်း တော်ကြီးများနှင့်အတူ ဘိုးသူတော်၊ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၊ သီလရှင်စသည့်သာသနာပြုအဖွဲ့ဝင်ဦးရေတိုးမြှင့်ပေးသင့်ပါသည်။ သို့မှသာ ဘုန်းကြီးရဟန်းများ ဝင်ရောက်ရန် မလွယ်ကူသည့်တိုင်းရင်းသားများအတွင်းသို့ ဖိုးသူတော်၊ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၊

သီလရှင်များ ဝင်ရောက်ပေါင်းစည်း လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

(၃) မှူးယစ်ဆေးဝါး၊ ဘိန်းနှင့်ပတ်သက်သော ပညာပေးလှုံ့ဆော်မှုများ၊ ဟောပြောခြင်း၊ စာအုပ်စာပေဖြန့်ချိခြင်း၊ ဘိန်းအစားထိုးစိုက်ပျိုးရေးအတွက် စီမံကိန်းများကို စဉ်ဆက်မပြတ် လုပ်ဆောင်ပေးသင့်ပါသည်။

(၄) ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၊ နယ်စပ်ဒေသတိုင်းရင်းသား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်စည်ပင်သာယာရေးဝန်ကြီးဌာန အားလုံး ပူးပေါင်း၍ သာသနာတိုးတက်ပြန့်ပွားရေး၊ ဘိန်းအစားထိုး အခြားသီးနှံများ စိုက်ပျိုးအောင်မြင်ရေးကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားသင့်ပါသည်။

၁၉၉၉-ခု၊ ဧပြီလ (၂၆)ရက်၊ နံနက်(၉)နာရီ(၄၅)မိနစ်တွင် “ဝ” တိုင်းရင်းသားများ၏မြို့တော် ပန်ဆန်း(ပန်းခမ်း)မြို့ အားကစားကွင်းအတွင်းရှိ မင်္ဂလာမဏ္ဍပ်၌ ကျင်းပခဲ့သော ရှမ်းပြည်နယ်(မြောက်ပိုင်း)အထူးဒေသ(၂) (၁၀)နှစ်မြောက်ငြိမ်းချမ်းရေးအခမ်းအနားကို ကျင်းပခဲ့ရာ နယ်စပ်ဒေသတိုင်းရင်းသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အကောင်အထည်ဖော်ရေးလုပ်ငန်းကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ၊ နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ အတွင်းရေးမှူး(၁) ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးခင်ညွန့် တက်ရောက်၍ အမှာစကားပြောကြားခဲ့ပါသည်။ အမှာစကားပြောကြားရာတွင်-

ယနေ့ဆိုရင် ရှမ်းပြည်နယ်(မြောက်ပိုင်း)“ဝ”ဒေသတစ်ခွင်လုံး ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏စိုးမိုးမှုအောက်က ဆန့်ကျင်လွတ်မြောက်ပြီး ဥပဒေဘောင်အတွင်းမှာ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများ လက်တွဲဆောင်ရွက်ခဲ့တာ ၁၀ နှစ်ပြည့်မြောက်ခဲ့ပြီဖြစ်သည့်အတွက် ပြည်ထောင်စုကြီးအတွက်ရော “ဝ”ဒေသအတွက်ပါ အလွန်ပင် ကျက်သရေမင်္ဂလာနှင့်ပြည့်စုံသည့်အချိန်အခါ ဖြစ်ကြောင်း။

ယခုလို ကျက်သရေမင်္ဂလာရှိသည့်အခါသမယတွင် ရှေးကနှင့်မတူ ထူးထူးခြားခြား ပြောင်းလဲတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးနေပြီဖြစ်သည့်ပန်ဆန်းမြို့နှင့်တကွ “ဝ”ဒေသ၏မြင်ကွင်းကို စိတ်ချမ်းမြေ့စရာ တွေ့မြင်ရသည့်အပြင် ညီအစ်ကိုသားချင်း “ဝ”တိုင်းရင်းသားများနှင့် ၁၀နှစ်ကျော်ကာလအတွင်း သွေးစည်းချစ်ကြည်မှု ပိုမိုတိုးပွားဖြစ်ထွန်းနေသည့်အတွက် အလွန်ပဲ ဝမ်းသာကြည်နူးမှုဖြစ်ရပါကြောင်း ဦးစွာပထမ ပြောကြားလိုကြောင်း။

၁၉၈၈-ခုနှစ်၊ ဒီမိုကရေစီဆူပူမှုအရေးအခင်းကာလအတွင်း တပ်မတော်အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်၏တာဝန်ကို ရယူခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် နယ်စပ်ဒေသများအပါအဝင် နိုင်ငံနှင့်အဝန်း တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှု၊ စည်ပင်ဝပြောမှု၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရရှိလာအောင် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း၊ ယခုလို ကြိုးပမ်းရာတွင် တိုင်းရင်းသားညီအစ်ကို မောင်နှမများ အချင်းချင်း စိတ်ဝမ်းကွဲပြားမှုတွေ၊ သံသယပွားများမှုတွေ ပယ်ဖျောက်ပြီး အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေး ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်အောင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးရယူရန်ကို အမျိုးသားရေးတာဝန်တစ်ရပ်အဖြစ် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြောင်း။

ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိရန် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရာတွင် အခက်အခဲ အဖုံဖုံကို ကျော်လွှားနိုင်ပြီး အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့သည့်အတွက် ၁၉၈၉ ခုနှစ်အတွင်းမှာပင် ကိုးကန့်ဒေသ၊ “ဝ”ဒေသ၊ ရှမ်း၊ အခါဒေသ စသည့်သံလွင်မြစ်အရှေ့ခြမ်းဒေသတစ်ခွင်မှာရှိသည့် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းအားလုံး ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏လွှမ်းမိုးမှုအောက် ဆန့်ကျင်ရုန်းထွက်ပြီး ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့်ဆိုသလို တစ်ဖွဲ့ပြီးတစ်ဖွဲ့ ဥပဒေဘောင်အတွင်း ဝင်ရောက်လာကြတာကြောင့် သံလွင်မြစ်အရှေ့ဘက်ခြမ်းဒေသ တစ်ခွင်လုံးထူးထူးခြားခြား အေးချမ်းသာယာလာခဲ့တာ အားလုံးကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီးဖြစ်ကြောင်း။

စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း (၀၁) ပေါင်းစည်းညီညွတ်ခြင်းသည် မင်္ဂလာဟုယုံကြည်အားထားသည့်မြန်မာလူမျိုးတို့၏ခံယူချက်နှင့်အညီ တိုင်းရင်းသားညီအစ်ကို မောင်နှမများအကြား သွေးစည်းချစ်ကြည်မှု ပြန်လည်ဖြစ်ထွန်းလာပြီးနောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ၊ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ လက်တွဲပြီး မိမိတို့ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြတာ ယနေ့ဆိုရင် ဆယ်နှစ်တာကာလ ပြည့်မြောက်ခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း။

ဤဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်းမှာ နယ်မြေဒေသအားလုံး မယုံကြည်နိုင်လောက်အောင် တစ်ရှိန်ထိုးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့တာဟာလည်း မည်သူမျှ ငြင်းကွယ်မရနိုင်သည့်အမှန်တရားပင် ဖြစ်ကြောင်း။ ယနေ့မြင်ကွင်းက သက်သေပြလျက်ရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့တို့၏ဆိုးမွေနှင့်ကိုလိုနီနယ်ချဲ့လက်သစ်တို့၏ပယောဂကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နောက်ကျကျန်ရစ်ခဲ့ရသည့်နယ်စပ်ဒေသများအနေဖြင့် တိုတောင်းသည့်ကာလအတွင်း ယခုလို မယုံနိုင်လောက်စရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းသည် စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း(၀၁)ပေါင်းစည်းညီညွတ်ခြင်း၏ကောင်းမြတ်သော ရလဒ်များပင် ဖြစ်သည်ဟုပြောကြားလိုကြောင်း။

တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှု အားနည်းချိနဲ့အောင်၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နောက်ကျကျန်ရစ်အောင်နှင့်နောက်ဆုံး ပြည်ထောင်စုကြီး ပြိုကွဲအောင် ရေရှည်စီမံကိန်းတွေချပြီး သွေးခွဲသပ်လျှိုခဲ့သည့်ကိုလိုနီနယ်ချဲ့တို့၏ လုပ်ရပ်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့်လူမျိုးရေးခွဲခြားသောစိတ်ဓာတ်တွေ၊ တိုင်းရင်းသားသွေးချင်းညီအစ်ကိုအချင်းချင်း ပွားများနေသည့်သံသယစိတ်တွေ၊ ပြည်ထောင်စုကြီးအတွင်းက ထာဝရပျောက်ကွယ်သွားစေရန်၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ

လူနေမှုဘဝ မြင့်မားတိုးတက်လာစေရန်ကို ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ် အခိုင်အမာဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဦးဆောင်ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိခြင်း ဖြစ်ကြောင်း။

နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသန်းရွှေကလည်း တိုင်းရင်းသားညီအစ်ကို မောင်နှမများအကြားမှာ သံသယစိတ်တွေ ပပျောက်ကာ လက်နက်ကိုင် ဆန့်ကျင်မှုတွေ ချုပ်ငြိမ်းပြီး နယ်မြေဒေသအေးချမ်း သာယာလာသည်နှင့်အမျှ ရှေ့ဆက်ပြီး ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေးနှင့်အချုပ်အခြာ အာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး အစဉ်ထာဝရဖြစ်ထွန်းခိုင်မာနေစေရန်အတွက် နယ်စပ်ဒေသနှင့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်ရေးကို အထူးအလေးပေး ဆောင်ရွက်ပေးဖို့ လမ်းညွှန်ချက်များ ချမှတ်ပေးခဲ့ကြောင်း။

ဥက္ကဋ္ဌဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသန်းရွှေ၏ ဤလမ်းညွှန်မှာကြားချက်နှင့်အညီ နယ်စပ်ဒေသနှင့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးအတွက် မည်သည့်နိုင်ငံမှာမှ မဆောင်ရွက်ဖူးသေးသည့်အစီအမံများဖြစ်သည့်နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲကိုယ်တိုင် ဦး ဆောင်သည့်အမျိုးသားအဆင့်ကော်မတီတစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ သီးခြားဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုပါ ဖွဲ့စည်းပြီး ညီအစ်ကို တိုင်းရင်းသားများ၏ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် စနစ်တကျ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိခြင်းသည် ကိုယ် တွေ့မျက်မြင်ပင် ဖြစ်ကြောင်း။

နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် နယ်စပ်ဒေသမြို့များကို မြို့နယ်အဆင့်၊ ခရိုင်အဆင့်တွေ တိုးမြှင့်ပေးပြီး မြို့နယ်အဆင့်၊ ခရိုင်အဆင့်နှင့်ထိုက်တန်သည့်အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကဏ္ဍအစုံမှာ အဆင့်အတန်းမြင့်မားတိုးတက်အောင် စီ မံဆောင်ရွက်ပေးနေသည့်အပြင် နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးစခန်းများ ဖွင့်လှစ်ပေးတာတွေ၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံနှင့်ကူးလူးဆက်သွယ် ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်၏ဝင်ပေါက်ဒေသများ ဖွင့်လှစ်ပေးတာတွေကြောင့် နယ်စပ်ဒေသမြို့များသည် အပြိုင်အဆိုင်ဆိုသလို တစ်ရှိန်ထိုး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လျက် ရှိတာလည်း တွေ့ကြုံရမှာဖြစ်ကြောင်း။

တစ်နေရာနှင့်တစ်နေရာ ကူးလူးဆက်ဆံမှု လွယ်ကူရေးအတွက် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ကောင်းမွန်အောင် အချက် အချာကျသည့်တံတားကြီးတွေ အပါအဝင် လမ်းတံတားများ တည်ဆောက်ပေးနေတာတွေ၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး၊ စွမ်းအင် စသည့်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကဏ္ဍစုံမှာ အားပေးထောက်ပံ့လျက်ရှိတာတွေ၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးစသည့်လူနေမှုဘဝမြင့်မားရေး အ ခြေခံတွေ တည်ဆောက်ပေးလျက်ရှိတာတွေကြောင့် နယ်စပ်ဒေသများသည် နေ့ချင်းညချင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာနေတာဟာ ယ နေ့မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ပင်ဖြစ်ကြောင်း။

အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အသိအမြင် ပွင့်လင်းအောင် ချစ်ကြည်သွေးစည်းမှု ပိုမိုတိုးပွားခိုင်မြဲအောင်၊ ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ် ထွန်းကားပြန့်ပွားအောင်၊ ရုပ်မြင်သံကြား ထပ်ဆင့်လွှင့်စက်ရုံများ၊ တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ်ရေးစနစ် များ အပါအဝင် လူထုဆက်သွယ်ရေး လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်အတွက်ပါ မကျန်ရအောင် ဘက်ပေါင်းစုံက ကြိုးပမ်း တည်ထောင်ပေးလျက်ရှိတာ တွေနိုင်ကြောင်း။

“ဝ” ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍လည်း လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍတွင် အသစ်တည်ဆောက်ပေးခဲ့သည့် လမ်းများအနေဖြင့် မြေလမ်း၊ ကျောက်ခင်းလမ်း၊ ကတ္တရာလမ်း မိုင်ပေါင်းစုစုပေါင်း ၄၉၃ မိုင်ကျော် တည်ဆောက်ပေးခဲ့ပြီး လမ်းမိုင်ပေါင်း ၇၈၈ မိုင်ကျော် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းပေးခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း။

တံတားများအနေဖြင့် အဓိကကျသည့် တာကော်အက်သံမဏိကြိုးဆိုင်တံတား အပါအဝင် တံတားကြီးပေါင်းရှစ်စင်း နှင့်တံတားငယ်ပေါင်း ၄၂ စီး တည်ဆောက်ပေးပြီးဖြစ်ကြောင်း။

အလားတူပင် လူမှုရေးကဏ္ဍတွင် ဆေးရုံငါးရုံ၊ ဆေးပေးခန်းခုနစ်ခုခန့်၊ အခြေခံပညာမူလတန်းကျောင်း ၄၅ ကျောင်း၊ အလယ်တန်းကျောင်း သုံးကျောင်း၊ ရုပ်မြင်သံကြားထပ်ဆင့်လွှင့်စက်ရုံ သုံးရုံ ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့ပြီး စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးကဏ္ဍတွင် စိုက်ပျိုးရေးရုံး သုံးရုံးနှင့်စိုက်ပျိုးရေးစခန်း သုံးခု၊ သစ်တောပျိုးဥယျာဉ်သုံးခု၊ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးခြံ သုံးခြံနှင့်ကုသရေးရုံးလေး ရုံး ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့ပြီးလည်း ဖြစ်ကြောင်း။

နယ်စပ်ဒေသနှင့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် ဝန်ကြီးဌာနအလိုက် သီးခြားကျခံသုံး စွဲခဲ့သည့်ငွေကြေးများ မပါသေးဘဲ နယ်စပ်ဒေသအားလုံး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးရန်ပုံငွေ သက်သက်အနေဖြင့် ၁၀ နှစ်တာကာလ အတွင်း ငွေကျပ်သန်းပေါင်း ၁၄၆၅၂ ဒသမ ၆၃ သန်း သုံးစွဲခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ “ဝ” ဒေသတစ်ခုတည်းအတွက် ငွေကျပ်သန်းပေါင်း ၉၀၈ ဒသမ ၇၄ သန်းသုံးစွဲခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း။

နယ်စပ်ဒေသများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးမှာ နိုင်ငံတော်၏ ဓနအင်အားအပေါ် မူတည်ပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအနေ ဖြင့် ဖြည့်ဆည်းပေးနေတာဖြစ်လို့ နိုင်ငံတော်၏ပံ့ပိုးကူညီမှုများသည် စေတနာရှိသလောက် အပြည့်အဝ မပံ့ပိုးနိုင်သေးသည့် အတွက် လုံလောက်မှုမရှိသေးဟုနိုင်ငံတော်အစိုးရက ခံယူထားကြောင်း၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ပင်မစီမံကိန်းပါ နှစ် ရှည်၊ နှစ်လတ်၊ နှစ်စဉ်စီမံကိန်းများအတိုင်း ဆက်လက်ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်သွားမှာ ဖြစ်ကြောင်း၊ အခြေအနေပေးသည်နှင့်အမျှ ပို

၍ ပို၍ ပံ့ပိုးကူညီပေးသွားမည့်အစီအစဉ်တွေလည်း ရှိထားပြီဖြစ်သည်ဟုပြောကြားလိုကြောင်း။

သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ကူညီပံ့ပိုးမှုနှင့်အတူ “ဝ” တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များနှင့်ဒေသခံတိုင်းရင်းပြည်သူများ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုနှင့်သန္နိဋ္ဌာန်စိတ်ဓာတ်တို့ကြောင့် ၁၀ နှစ်တာကာလအတွင်းတွင် နယ်မြေဒေသတစ်ခုလုံး အေးချမ်းသာယာပြီး စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့်အပြင် ဒေသခံပြည်သူများ၏လူနေမှုဘဝ အဆင့်အတန်းသည်လည်း သိသိသာသာ ထူးထူးခြားခြား မြင့်မားတိုးတက်လျက်ရှိတာကို ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်နေရပြီဖြစ်ကြောင်း။

အလားတူပင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ လက်တွဲပြီး ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ယှဉ်တွဲပေါင်းစပ် အကောင်အထည်ဖော်နေသည့်မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများသည်လည်း အရှိန်အဟုန်ဖြင့်အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းလျက် ရှိတာကို အားရကျေနပ်ဖွယ် တွေ့ရှိနေကြောင်း။

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့တို့ တစ်ချိန်က သွတ်သွင်းလာသည့်မူးယစ်ဆေးဝါးအမွေဆိုးကြီးသည် ရိုးသားဖြူစင်သောတိုင်းရင်းသားပြည်သူများအကြားတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ စွဲထင်ကျန်ရှိနေသည့်အပြင် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့လက်သစ်တို့က နိုင်ငံတော်အစိုးရကို အကျပ်အတည်း ဖန်တီးသည့်သဘောဖြင့် နိုင်ငံရေးနှင့်မူးယစ်ဆေးဝါးကို ရောထွေးစွပ်စွဲမှုတွေ ပြုလုပ်လာသည့်အတွက် ယခုလို နယ်စပ်ဒေသတွေမှာ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာသည် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့်ပြဿနာတစ်ရပ်လိုမျိုး ပေါ်ပေါက်လာတာကို တွေ့ရကြောင်း။

ထို့ပြင် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့လက်သစ်များ၏တစ်ဖက်က လှည့်ကွက်အနေဖြင့် မြန်မာ့မြေပေါ်ကို မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှု နည်းစနစ်သစ်တွေ၊ ခေတ်မီပစ္စည်းကိရိယာနှင့်ဓာတုဗေဒပစ္စည်းတွေ တင်သွင်းပေးပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုအရှိန်အဟုန်ကို မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည့်အပြင် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့်အနောက်နိုင်ငံများက မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးကွက်များနှင့်ပါ ဆက်စပ်ပေးခဲ့သည့်အတွက် မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာသည် ကမ္ဘာမှာကြီးထွားသည်ထက် ကြီးထွားလာခဲ့တာ အားလုံးကိုယ်တွေ့မျက်မြင်ပင်ဖြစ်ကြောင်း။

နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့်ရော၊ မြန်မာ့တပ်မတော်အနေဖြင့်ပါ မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းကို အစဉ်တစိုက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့တာ အားလုံးအသိပင် ဖြစ်ကြောင်း၊ နိုင်ငံတော်၏တာဝန်အရပ်ရပ်ကို ရယူခဲ့ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် အမျိုးသားပြန်လည်စည်းလုံးညီညွတ်ရေးအတွက် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းလက်တွဲနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ရာတွင် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးနှင့်နှိမ်နင်းတိုက်ဖျက်ရေးအပြင် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ၏စီးပွားရေးဘဝ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လူနေမှုဘဝ အဆင့်အတန်းမြင့်မားရေးစသည့်လုပ်ငန်းတာဝန်ကြီးတွေကိုပါ ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ယှဉ်တွဲပေါင်းစပ်ပြီး စည်းရုံးဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အတွက် တိုးတက်အောင်မြင်မှုများ ရရှိနေတာကို တွေ့ရမှာဖြစ်ကြောင်း။

သို့ရာတွင် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့လက်သစ်များသည် မူးယစ်ဆေးဝါးအမြစ်ပြတ်ပျောက်ကွယ်သွားအောင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ လက်တွဲတိုက်ဖျက်နေတာကို အကူအညီမပေးသည့်အပြင် အဖျက်သမားအုပ်စုတွေကို မြှောက်ပင့်ပေးပြီး မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှု၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှု ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာအောင် ဖန်တီးခဲ့တာကိုလည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း။

အမှန်ကတော့ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအပြင် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၊ အခြားသောမိတ်ဆွေနိုင်ငံများနှင့်ပူးပေါင်းပြီး မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးကို အမျိုးသားရေးတာဝန်တစ်ရပ်အဖြစ် ကမ္ဘာသိကြေညာပြီး အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေသည်ကို အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့်မိတ်ဆွေနိုင်ငံတွေက သိရှိပြီးဖြစ်ကြောင်း။

ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဖြူစင်ဖြောင့်မတ်သည့်သဘောထား ထားရှိပြီး အနောက်နိုင်ငံများက မူးယစ်ဆေးဝါး ကျွမ်းကျင်သူများကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဝင်ထွက်ခွင့်ပြုပြီး ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုစာရင်းဇယား အမှန်ရရှိအောင် လာရောက်လေ့လာတိုင်းတာခွင့်ပြုထားတာလည်း နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းပင် ဖြစ်ကြောင်း။

သို့ရာတွင် နယ်ချဲ့လက်သစ်နိုင်ငံကြီးအချို့သည် မူးယစ်ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့၏မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများ၏ကိန်းဂဏန်းအမှန်တွေကို အခြေမပြုဘဲ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းက ၎င်းတို့၏သတင်းပေးတွေ အဖျက်သမားတွေ ပေးပို့သည့်မမှန်ကန်သည့်ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်တွေကိုသာ အခြေပြုပြီး နိုင်ငံရေးပယောဂအသွင်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းအောင် ဖန်တီးလုပ်ဆောင်လျက်ရှိနေတာ အားလုံးအသိအမြင်ပင်ဖြစ်ကြောင်း။

ကိုလိုနီလက်သစ်နိုင်ငံကြီးများသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအချင်းချင်း၏အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်စိုးမှုကို ချိုးဖောက်နေသလို၊ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်တွေ၊ စည်းမျဉ်းတွေကို ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ချိုးဖောက်ပြီး အခြားသောနိုင်ငံများ၏အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှုကို မြှောက်ကျကျ ကျူးကျော်ဖိုလ်ကျလျက်ရှိတာ ယနေ့နိုင်ငံတကာ မျက်နှာစာမှာ ကိုယ်တွေ့မျက်မြင်တွေ့ပဲ

ဖြစ်ကြောင်း။

ယခုလို ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံကြီးများက ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအပေါ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်နှင့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ဖောက်ဖျက်ပြီး ကျူးကျော်စွတ်ဖက်လျက်ရှိသည့်အခြေအနေအချိန်အခါမျိုးတွင် ရိုးသားဖြောင့်မတ်သည့်နိုင်ငံများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းပြီး စုစည်းညီညွတ်သည့်ကိုယ်ခံစွမ်းအားတွေ တည်ဆောက်ကြရန် လိုအပ်သလို မြန်မာနိုင်ငံလို တိုင်းရင်းသားများစုပေါင်းနေထိုင်ကြသည့်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများအဖို့လည်း တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးစိတ်ဓာတ်နှင့်ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ် ထွန်းကားပြန့်ပွားခိုင်မာရေးသည် အသက်တမျှ အရေးပါလှသည်ဟုပြောကြားလိုကြောင်း။

အထူးသဖြင့် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့တို့၏ ဆိုးမွေများကို ပယ်ဖျက်ပြီး တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့်ပြည်ထောင်စုကြီးတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးအတွက် ရေရှည်အာမခံနိုင်မည့်အခြေခံအုတ်မြစ်များကို နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်တွေ၊ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားပြည်သူတွေ လက်တွဲပူးပေါင်း တည်ဆောက်နေသည့်ယနေ့အချိန်အခါမျိုးမှာ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို ဖြိုခွဲမည့်အကြံအစည်ဖြင့် သွေးခွဲသပ်လျှိုဟန်တားနှောင့်ယှက်ကြမည့်အန္တရာယ်ကို ကြိုတင်မျှော်မှန်းပြီးကာကွယ်တားဆီးနိုင်စေဖို့ တိုင်းရင်းသားညီအစ်ကိုမောင်နှမများအတွင်း အမျိုးအနွယ်ချင်း စောင့်ရှောက်သည့်စိတ်ဓာတ်၊ ပြည်ထောင်စုကြီး၏အချုပ်အခြာအာဏာကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်လိုသည့်စိတ်ဓာတ်တွေ ထွန်းကားပြန့်ပွားနေဖို့ အထူးလိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း။

ထို့ကြောင့် စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း(ဝါ)ပေါင်းစည်းညီညွတ်ခြင်းနှင့်ငြိမ်းချမ်းသာယာခြင်းတို့၏ ရလဒ်ကောင်းများကို ရရှိခံစားနေရသည့်ယခုလို အခြေအနေအချိန်အခါမျိုးမှာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး အခြေခံကောင်းတွေ ဆက်လက်တည်တံ့ထွန်းကားတိုးတက်စေရေးအတွက် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များနှင့်ဒေသခံတိုင်းရင်းသားပြည်သူအားလုံးက နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် ခိုင်မာသည့်သန္နိဋ္ဌာန်စိတ်ဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားကြပါဟုတိုက်တွန်းလိုကြောင်း။

တစ်ဆက်တည်းမှာပင် ကမ္ဘာ့လူသားအားလုံးကို အန္တရာယ်ပြုနေသည့်မူးယစ်ဆေးဝါးအန္တရာယ်ကို တိုက်ဖျက်ချေမှုန်းနိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် တညီတညွတ်တည်း ပူးပေါင်းပြီး ဘိန်းအစားထိုး စိုက်ပျိုးရေးနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်အောင် ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြီး တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ၏လူနေမှုဘဝအဆင့်အတန်း တိုးတက်မြင့်မားအောင် ရိုးသားဖြူစင်သည့်စိတ်ထားဖြင့် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားကြပါဟုလည်း တိုက်တွန်းလိုကြောင်း။

နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့် ပြောကြားလိုသည်မှာ တိုင်းရင်းသားညီအစ်ကိုအားလုံးက-

- ပြည်ထောင်စု မပြိုကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြိုကွဲရေးနှင့်အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး အတွက် မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်၊ ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ်အရင်းခံဖြင့် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကြပါ။

“ဝ” ဒေသကြီးတစ်ခုလုံး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ၏လူမှုစီးပွားရေးဘဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုကြီး တစ်ခုလုံး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း ဦးတည်ပြီး အစွမ်းကုန်အားထုတ်ကြိုးပမ်းစွမ်းဆောင်ပေးကြပါ။

- ဒေသအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါး ပပျောက်ရေးအတွက် အမျိုးသားရေး တာဝန်တစ်ရပ် အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် တက်တက်ကြွကြွ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်သွားကြပါဟုတိုက်တွန်းပြောကြားသွားသည်။

ဆက်လက်၍ ရှမ်းပြည်နယ်(မြောက်ပိုင်း)အထူးဒေသ(၂)မှ “ဝ”တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်ဦးပေါက်ယူချမ်းက ရှင်းလင်းတင်ပြရာတွင်-

လွန်ခဲ့သည့်၁၀ နှစ်က ဖြစ်သည့် ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် “ဝ”နယ်ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားပြည်သူများသည် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးမှုသမိုင်း ရေစီးကြောင်းကိုစုန်၍ “ဝ”နယ်ဒေသအတွင်း ‘ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုကို ရပ်ဆိုင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးကို အရယူ’ဆိုသည့်မျှော်မှန်းချက်ဆန္ဒကို ပန်းတိုင်ချမှတ်ကာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်တိုင်းရင်းသားပြည်သူပေါင်းစုံတို့၏ ထောက်ခံမှုနှင့်ကြိုဆိုခြင်းကို ရရှိခဲ့ကြောင်း။

ဤဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်း နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ဂရုတစိုက် ဖေးမပုံပိုးမှုနှင့်အထူးဒေသ(၂)အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် “ဝ”နယ်ဒေသတိုင်းရင်းသားပြည်သူများတို့၏ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတို့ကြောင့် “ဝ”နယ်ဒေသတိုင်းရင်းသားပြည်သူများအား စစ်ဘေးဒုက္ခအောက်မှ လွတ်မြောက်စေခဲ့ပြီး ဆင်းရဲခြင်းနှင့်ခေတ်နောက်ကျခြင်းတို့ကို စတင်စစ်ကြေညာနိုင်ခဲ့ရာ ယခုအခါ ဝမ်းမြောက်ဖွယ် အောင်သီးအောင်ပွင့်များကို စတင်ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း။

ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိပြီးနောက် မိမိတို့ရှေ့မှောက်တွင် မြင်တွေ့နေရသည့်အခြင်းအရာများကတော့ စစ်တလင်းက အမွေဆိုးများဖြစ်သည့်အနိဋ္ဌာရုံမြင်ကွင်းများနှင့်လူမှုဘဝတည်ငြိမ်မှုမရှိခြင်း၊ ပြည်သူများ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့်ကြုံတွေ့နေရခြင်းနှင့်ဒေသစီးပွားရေး ချွတ်ခြုံကျဆင်းနေခြင်းတို့ပင် ဖြစ်ကြောင်း။

ယင်းသို့ ဆင်းရဲနောက်ကျနေခြင်း၏ အသွင်သဏ္ဍာန်ကို ကျော်လွှားပြောင်းလဲနိုင်ရန်အတွက် “စီးပွားရေးတည်ဆောက်မှုဗဟိုပြု” ထုတ်လုပ်မှုကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်၊ ထောက်ပံ့မှုကို အာမခံ၊ ပြည်သူများ၏ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို လျော့နည်းအောင် ကြိုးစား” “နိုင်ငံခြားအရင်းအနှီး၊ အတတ်ပညာ၊ နည်းပညာများကို တင်သွင်းဖိတ်ခေါ်၊ တံခါးဖွင့်မှုဝါဒကို ကျင့်သုံး” ဆိုသည့် လမ်းညွှန်ပေါ်လစီများကို ချမှတ်ကျင့်သုံးခဲ့ရာ ၁၀ နှစ်တာကာလ၏ ကြိုးစားမှုအောက်တွင် အကျိုးကျေးဇူးများ စတင်ခံစားရရှိလာပြီဖြစ်ကြောင်း။

မူးယစ်ဆေးဝါးသည် လူသားတစ်ရပ်လုံး၏ ဘုံရန်သူဖြစ်သဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါး ဖယ်ရှားပစ်ရေးသည် မွန်မြတ်သော သမိုင်းပေးတာဝန်တစ်ရပ်လည်း ဖြစ်ကြောင်း။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်က မိမိတို့သည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုအား “နှစ်စဉ်လျှော့ချ နောက်ဆုံးတားဆီးပိတ်ပင်သွားရေး” ဆိုသည့် လမ်းညွှန်ချက်ကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ၁၀ နှစ်တာကာလအတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုဧရိယာ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ စီမံချက်အတိုင်း လျှော့ချနိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်ပြီး သက္ကရာဇ် ၂၀၀၅ ခုနှစ်ကျရောက်သောအခါ “ဝ” နယ်ဒေသတစ်ခုလုံးတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးစိုက်ပျိုးမှုမဲ့ဒေသတစ်ခုအဖြစ် ကမ္ဘာကို အတိအလင်း လေးနက်တည်ကြည်စွာ ကြေညာနိုင်တော့မှာဖြစ်ကြောင်း။

၁၀ နှစ်အတွင်း မိမိတို့သည် နမ့်တစ်၊ နာဝေး၊ ဟိုတောင်း၊ ယုံတင့် စသည့် ဒေသများတွင် ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့် ကာလတန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ သိန်းပေါင်း ၁၂၀၀ ကျော်ရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးများကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးကာ မိမိတို့၏ မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးပိတ်ပင်ရေးအပေါ် ထားရှိခဲ့သည့် သဘောထားကိုလည်း ဖော်ပြခဲ့ကြောင်း။

ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ ဘိန်းမစိုက်တော့သည့် နောက်ပိုင်း နေထိုင်မှုပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် အစားထိုးသီးနှံစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများကို တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာနိုင်အောင် အာရုံစိုက်၍ ကြိုးစားဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း၊ ယခုအခါ ရာဘာလက်ဖက်၊ လိုင်ချီး၊ နှင်းသီး၊ လိမ္မော်စသည်ဖြင့် အစားထိုးသီးနှံပျိုးပင်များကို ဧကပေါင်း ၈၄၀၀ ကျော်စိုက်ပျိုးနိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း။

မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးပိတ်ပင်ရေးသည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးဆိုင်ရာ အရေးတော်ပုံတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် အလျောက် ယင်းလုပ်ငန်းအရေးတော်ပုံကြီး အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် ငြိမ်းချမ်းသည့် ကမ္ဘာပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ငြိမ်းချမ်းသည့် အိမ်နီးချင်းပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု ရရှိမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ နိုင်ငံတကာမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ လိုအပ်သော မတည်ငွေအရင်းအနှီး မြောက်များစွာနှင့် လူအင်အား၊ ရုပ်ဝတ္ထုအင်အားတို့ဖြင့် ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ပေးသွားရမည်လည်းဖြစ်ကြောင်း။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် မူးယစ်ဆေးဝါးထွက်ရှိရာဒေသရှိ တာဝန်ရှိခေါင်းဆောင်များနှင့် လူထုပရိသတ်များ၏ စိတ်ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် ဇွဲလုံ့လဝီရိယတို့နှင့်လည်း ပေါင်းစပ်သွားရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ လက်နက်အားကိုး သို့တည်းမဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ယန္တရားဖြင့်သာ အတင်းဖိအားပေးသည့် နည်းဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးကို တားဆီးပိတ်ပင်သွားနိုင်မည်ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း။

မိမိတို့သည် မူးယစ်ဆေးဝါးအကုန်အစင် တားဆီးပိတ်ပင်ပျောက်သွားရေးအတွက် နိုင်ငံတကာနှင့်လက်တွဲ၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း။

မိမိတို့လုပ်ဆောင်နေသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးပိတ်ပင် ပျောက်ရေးလုပ်ငန်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို နိုင်ငံတကာမှ စာနာနားလည်မှုနှင့်ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ပေးနိုင်ပါရန်ကိုလည်း လှိုက်လှဲရိုးသားဖြူစင်စွာဖြင့် မျှော်လင့်စောင့်ဆိုင်းလျက်ရှိကြောင်း၊ မိမိတို့သည် ချမှတ်ထားသော ဖွံ့ဖြိုးမှုစီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် တစ်စိတ်တစ်ဝမ်းတည်းဖြင့် ဇောက်ချကြိုးစားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားမည်သာ ဖြစ်ကြောင်း။

၁၀ နှစ်တာ တည်ဆောက်ရေးကာလအတွင်း မိမိတို့သည် နိုင်ငံတော်ဥက္ကဋ္ဌကြီး ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး သန်းရွှေ၊ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မောင်အေးနှင့် အတွင်းရေး(၁) ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး ခင်ညွန့်တို့၏ ခင်မင်ရင်းနှီး တယုတယ အရေးယူဂရုစိုက်မှုများနှင့် နိုင်ငံတော်မှ ပံ့ပိုးမှုစရိတ်သန်းပေါင်း ၁၄၀၀ နီးပါး ကူညီပေးခဲ့သည့် အတွက် ယခုလို မင်္ဂလာရှိသောနေ့ထူးနေ့မြတ်ကြီးတွင် အထူးဒေသ(၂)တွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ ပြည်သူများကိုယ်စား လေးလေးနက်နက် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်ဟု ပြောကြားလိုကြောင်း။

နောက်နောင် နှစ်တွေ၊ လများအချိန်ကာလအတွင်း နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ဦးစီးဦးဆောင်မှုအောက်တွင် အမျိုးသားပြန်လည်ရင်ကြားစေ သင့်မြတ်ရေးအလံကို မြင့်မြင့်မားမား လွှင့်ထူ၍ အခြားသော ညီနောင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေး၊ အိမ်နီးချင်းချစ်ကြည်သင့်မြတ်ရေး၊ နိုင်ငံတော်ကြီး ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပန်းဥယျာဉ်သဖွယ် လှပသော ပြည်ထောင်စုကြီးကို တည်ဆောက်သွားနိုင်ရေးအတွက် အတူတကွ ကြိုးစားလှမ်းပန်းသွားကြမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားသည်။

နယ်စပ်ဒေသနှင့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အကောင်အထည်ဖော်ရေးလုပ်ငန်းကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်

င်တော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီအတွင်းရေးမှူး(၁) ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးခင်ညွန့်နှင့်ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း အထူးဒေသ(၂)မှ “ဝ”တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်ဦးပေါက်ယူချမ်းတို့က အထက်ပါအတိုင်း ဆွေးနွေးလမ်းညွှန်သွားကြသည့်အ တွက် “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ လူမှုစီးပွားရေးဘဝ၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ စည်ပင်သာယာဝပြောရေးဟူသော မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသားတို့မျှော်မှန်းထားသည့်ပန်းတိုင်သို့ရောက်ရှိရန် မည်သို့မည်ပုံ ကြိုးစားအားထုတ် လုပ်ကိုင်သွားရမည် ကို မီးမောင်းထိုးပြသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသား(၁၃၅)မျိုးတို့သည် တူညီသောစိတ်သဘောထား၊ တူညီသော ခံ စားချက်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး၏ စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်းအင်အားကို ဆတက်ထမ်းပိုး တိုး၍ကြိုးစားအားထုတ် ကြရင်း ထွန်းကားကြီးပွားတိုးတက်အောင်မြင်၍ ခေတ်မီသော နိုင်ငံတော်သစ်ဆီသို့ အရောက်လျှောက်လှမ်းကြပါစို့ဟု အဓိ ဋ္ဌာန်ပြုရင်း နိဂုံးချုပ်အပ်ပါသည်။

တွေ့ဆုံသူများစာရင်း

စဉ်	အမည်	အသက်	နေရပ်	ဘာသာ	မှတ်ချက်
၁။	ဦးညီခွန်း	၆၇ နှစ်	ကွမ်လုံမြို့	ဗုဒ္ဓဘာသာ	
၂။	ဦးစိလှထွန်း	၃၇ နှစ်	ဟိုပန်မြို့	ခရစ်ယာန်	
၃။	ဒေါ်ရီဘက်ခါ	၃၆ နှစ်	လားရှိုးမြို့	ဗုဒ္ဓဘာသာ	
၄။	ဦးဆမ်ရုန်း	၅၅ နှစ်	။	။	
၅။	ဦးဆမ်မိန်း	၄၈ နှစ်	။	။	
၆။	ဦးအိုက်ယွန်မွန်း	၅၁ နှစ်	။	ခရစ်ယာန်	
၇။	ဦးဆီခုံး	၆၅ နှစ်	။	။	
၈။	ဦးအိုက်ကပ်	၆၀ နှစ်	။	။	
၉။	ဦးအိုက်ခွန်	၆၃ နှစ်	။	။	
၁၀။	ဦးလုံပေါင်	၃၃ နှစ်	။	။	
၁၁။	ဒေါ်ဝေပရား	၃၀ နှစ်	။	။	
၁၂။	ဒေါ်သိန်းနု	၄၀ နှစ်	။	။	
၁၃။	ဦးငေါက်ခွန်း	၆၀ နှစ်	။	။	
၁၄။	ဦးညီခွန်း	၇၄ နှစ်	။	။	
၁၅။	ဦးညီမစ်	၇၅ နှစ်	။	။	
၁၆။	ဦးထမ်ကပ်	၆၉ နှစ်	။	။	
၁၇။	ဒေါ်မေရီ	၄၀ နှစ်	။	။	
၁၈။	မရူသ	၂၉ နှစ်	။	။	
၁၉။	ဒေါ်အကိုရှမ်း	၄၉ နှစ်	။	။	
၂၀။	နန်းရမ်းနက်	၃၂ နှစ်	။	။	
၂၁။	ဦးစိုင်းခွက်မစ်	၄၂ နှစ်	။	။	
၂၂။	ဦးညီခမ်း	၄၆ နှစ်	။	။	
၂၃။	ဦးဆမ်နက်	၄၇ နှစ်	။	။	
၂၄။	ဦးအိုက်ဆမ်	၆၅ နှစ်	။	။	
၂၅။	ဦးညီခွက်	၅၄ နှစ်	။	။	
၂၆။	ဦးလုပ်ယွန်း	၅၈ နှစ်	။	။	
၂၇။	မဒီးနာလှ	၂၉ နှစ်	လားရှိုး	။	
၂၈။	ဦးစိုင်းခွန်မစ်	၄၂ နှစ်	။	။	
၂၉။	ဦးဆမ်ပရား	၄၈ နှစ်	။	။	
၃၀။	ဦးစိန်ဝ	၇၉ နှစ်	တန့်ယန်းမြို့	ဗုဒ္ဓဘာသာ	
၃၁။	ဦးမိုးလွယ်ဆမ်းခမ်း	၇၈ နှစ်	။	။	

စဉ်	အမည်	အသက်	နေရပ်	ဘာသာ	မှတ်ချက်
၃၂။	ဦးခမ်းကျူးမိန်း	၆၅ နှစ်	။	။	
၃၃။	မယေနော်	၂၈ နှစ်	။	။	
၃၄။	ဒေါ်စောနန်းမြ	၄၆ နှစ်	။	ခရစ်ယာန်	
၃၅။	ဦးဆမ်းခမ်းဆိုင်	၅၆ နှစ်	။	။	
၃၆။	ဦးညီလွယ်ယန်း	၈၃ နှစ်	။	ဗုဒ္ဓဘာသာ	
၃၇။	ဦးပူရွယ်နေ့	၇၀ နှစ်	။	။	
၃၈။	ဦးပူလွယ်လျောင်ယွန်း	၇၇ နှစ်	။	။	
၃၉။	ဦးစောရွှေအေး	၂၆ နှစ်	။	။	
၄၀။	ဦးပဝို	၅၅ နှစ်	။	။	
၄၁။	နန်းဆမ်းခမ်း	၃၀ နှစ်	။	။	
၄၂။	ဦးဆမ်းကြမ်း	၄၈ နှစ်	ဝိန်းကောင်မြို့	။	
၄၃။	ဆရာတော်ဦးဉာဏ	၂၅ နှစ်	။	။	ဝါတော် (၅)ဝါ
၄၄။	ဒေါ်ဝိနွမ်း	၃၀ နှစ်	။	။	အချက်အလက်များ
၄၅။	ဦးစစ်အောင်	၃၅ နှစ်	။	။	ရရှိရန် ခက်ခဲ
၄၆။	ဦးသာကျက်	၆၅ နှစ်	။	။	
၄၇။	ဒေါ်ရီမေ	၂၅ နှစ်	။	။	
၄၈။	ဒေါ်ဘာဆီး	၅၀ နှစ်	။	။	
၄၉။	ဒေါ်ရော့လား	၄၀ နှစ်	။	။	
၅၀။	ဒေါ်တော့ရှောက်မိန်း	၃၆ နှစ်	။	။	
၅၁။	ဒေါ်တာနေ့	၅၂ နှစ်	။	။	
၅၂။	ဒေါ်ပါရှားမေ	၃၆ နှစ်	ဝိန်းကောင်မြို့	ဗုဒ္ဓဘာသာ	
၅၃။	မနန်း(ခ)မခိုင်သင်းမေ	၁၇ နှစ်	။	။	
၅၄။	ဦးကာဗစ်	၅၅ နှစ်	ပန်ဆန်းမြို့	။	
၅၅။	ဦးအိုက်ကျစ်	၃၄ နှစ်	။	။	
၅၆။	ဦးငိုကပ်	၆၅ နှစ်	။	။	
၅၇။	ဦးအိုက်ကူး	၆၅ နှစ်	။	။	
၅၈။	ဦးဆမ်စော	၅၈ နှစ်	။	။	
၅၉။	တာအိုက်ကွန်း	၆၅ နှစ်	။	။	
၆၀။	မလေးလေးဆန်	၂၀ နှစ်	။	ခရစ်ယာန်	
၆၁။	ဦးတာနော	၄၅ နှစ်	ဖန်လတ်ရွာ	ရိုးရာ	
၆၂။	ဦးဆမ်လီထွန်း	၄၈ နှစ်	နန်းခမ်းငိုရွာ		
၆၃။	ဦးအိုက်ကား	၃၁ နှစ်	။		
၆၄။	ဦးညီလို	၆၃ နှစ်	။	။	

စဉ်	အမည်	အသက်	နေရပ်	ဘာသာ	မှတ်ချက်
၆၅။	ဦးဆမ်ဘောင်း	၅၈ နှစ်	တာအောရွာ	။	
၆၆။	နန်းပလော	၆၀ နှစ်	။	။	
၆၇။	ဦးအိုက်မိန်း	၄၇ နှစ်	။	။	
၆၈။	ဦးရော်ခမ်း	၅၁ နှစ်	ရောင်တိုင်းရွာ	။	
၆၉။	ဦးကမရာ	၇၀ နှစ်	။		နတ်ဆရာ
၇၀။	ဒေါ်အီး	၅၈ နှစ်	။		
၇၁။	ဒေါ်အမ်း	၆၀ နှစ်	။		
၇၂။	ဦးပေါက်ယုချမ်း	၄၇ နှစ်	ပန်ဆန်းမြို့		“ဝ”ခေါင်းဆောင်
၇၃။	ဘဒ္ဒန္တအာဒိစ္စဝံသ	၈၅ နှစ်	ပန်ဖိန်းရွာ	ဗုဒ္ဓဘာသာ	ဆွမ်းခက်ခဲ၍ သာသနာပြုရန်အခက်အခဲရှိနေ
၇၄။	ဦးစံဆိကာ	၄၄ နှစ်	။	။	
၇၅။	ဦးဆမ်ပိ	၆၈ နှစ်	ငှက်ကာရွာ	။	
၇၆။	ဦးပညာ	၃၇ နှစ်	မန်ကန်ရွာ	။	ဗုဒ္ဓသာသနာပြု
၇၇။	ဦးဆမ်ပန်တီ	၃၆ နှစ်	။	။	
၇၈။	ဒေါ်ငယ်ကပ်	၆၀ နှစ်	။	။	
၇၉။	ဦးအိုက်နာ	၃၆ နှစ်	။	။	
၈၀။	ဦးအိုက်လူ	၃၅ နှစ်	။	။	
၈၁။	ဦးဆမ်စု	၃၅ နှစ်	ပန်ဖိန်းရွာ	။	
၈၂။	ဦးဝိစိန္တာ	၅၄ နှစ်	။	။	(၂၄)ဝါ
၈၃။	ဦးလူကြွာစာရ	၈၃ နှစ်	။	။	
၈၄။	ဦးအိုက်ခမ်း	၂၈ နှစ်	။	။	
၈၅။	ဦးရလူ	၅၉ နှစ်	။	။	ဘာသာရေးဆရာ

ကျမ်းကိုးစာရင်း

၁။ ရဲခေါင်၊ မြဝတီ
မင်းနွယ်ဆွေ၊
သန်းစိန်သစ်၊
စန်းလွင်၊ ကို “ဝ” တို့ဌာနီ

၂။ “မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ဗဟိုကော်မတီဌာနချုပ်၊ အခြေပြမြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း၊ ပထမတွဲ”

၃။ “မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း” အတွဲ-၉၊ စာ-၂၇၈။

၄။ “မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း” အတွဲ-၁၁၊ စာ-၃၈၇။

၅။ “မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း” အတွဲ-၁၂၊ စာ-၃၁၂။

၆။ “ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်လွန်ရေးအစိုးရအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌရုံး ဗဟိုလုံခြုံရေးနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးကော်မတီ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အထွေထွေဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် လေ့လာရေးအဖွဲ့၏ အစီရင်ခံစာ”

၇။ “မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ဗဟိုကော်မတီဌာနချုပ်၊ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ “မွန်”

၈။ “မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ဗဟိုကော်မတီဌာနချုပ်၊ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ “ရှမ်း”

၉။ ဗြူတီးကပ်၊မ “ဝ” တိုင်းရင်းသားတို့၏ ခရစ်ယာန်သာသနာ

၁၀။ The Japanese Society of Ethnology; Ethnology In Japan, Historical Review

၁၁။ Phvk Lai Gau (Glawg Jah); Laivax

၁၂။ Phvk Lai Gau(Glawg 1); Laivax

၁၃။ Ministry of Border Areas and National Races Development; Measure Taken For Development Of Border Areas And National Races (1989 - 1992)

၁၄။ Brown, Radcliffe;() Social Organization,

၁၅။ Tylor, Edward Bernette;() Primitive Religion,

၁၆။ Beals, Ralph L Hoijer, Harry; (1956) An Introduction to Anthropology, The Macmillan Company, 788P.

၁၇။ Kesing; Felix M;(1959) Cultural Anthropology, Holt And Winston, 477P.

၁၈။ Yasuhiko Nagano Yasuke Ikari; Senrl Ethnological Studies, The National Museum of Ethnology, Senri Expo Park, Suita, Osaka, 565, Japan, 320P.

မန္တလေးဒေသဒေဝါယာရဇာရင်း

၁။	Adoptive Marriage	မွေးစားခြင်းဖြင့် အိမ်ထောင်ဖက်ခြင်း
၂။	Agriculture	စိုက်ပျိုးရေး
၃။	Ancestral Worship	ဘိုးဘွားနှင့်ဆိုင်သောနတ်
၄။	Anyathian Culture	အညာသားယဉ်ကျေးမှု
၅။	Austroasia	ဩစတြိုအေရှအစုခွဲ
၆။	Aushonesian	ဩစတြိုနီးရှန်းအစုခွဲ
၇။	Austriac	ဩစတြစ်အစုကြီး
၈။	Bac Sonian Culture	ဘက်ဆိုနီယန်ယဉ်ကျေးမှု
၉။	Basic Family (or) Simple Family	ရိုးရိုးမိသားစု
၁၀။	Bride Price	မင်္ဂလာကြေး
၁၁။	Cemetery	သင်္ချိုင်း
၁၂။	Chokou-Tian Culture	ခြုံကူတီယန်ယဉ်ကျေးမှု
၁၃။	Clan	မျိုးနွယ်စုဝင်
၁၄။	Classificatory Term	တင်စားအခေါ်အဝေါ်
၁၅။	Compound Family	ထပ်တိုးမိသားစု
၁၆။	Consanguinity	သွေးစပ်ဆွေမျိုးများ
၁၇။	Cross Cousins	လိင်ကွဲမောင်နှမများ
၁၈။	Cross Cousins Marriage	လိင်ကွဲမောင်နှမမွေး ဝမ်းကွဲမောင်နှမများလက်ထပ်ခြင်း
၁၉။	Culture	လူ့ယဉ်ကျေးမှု
၂၀။	Division Of soul catching by sex	လိင်အားဖြင့် ခွဲ၍ လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း
၂၁။	Divorce	လင်မယားကွာရှင်းခြင်း
၂၂။	Domestic Farm	မွေးမြူရေး
၂၃။	Dry-Cultivation	တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး
၂၄။	Economy	စီးပွားရေး
၂၅။	Endogamy	မျိုးတွင်းအိမ်ထောင်စနစ်
၂၆။	Exogamy	မျိုးပအိမ်ထောင်စနစ်
၂၇။	Fishing	ငါးဖမ်းခြင်း
၂၈။	Go between	အောင်သွယ်
၂၉။	Higher Primate	တန်းမြင့်ပရိုင်းမိတ်
၃၀။	Hoabinh Culture	ဟိုဝါဘင်ယဉ်ကျေးမှု
၃၁။	Hunting	အမဲလိုက်ခြင်း
၃၂။	Joint Family	အိမ်ထောင်တွဲမိသားစု
၃၃။	Kinship by Adoption	မွေးစားခြင်းဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း
၃၄။	Kinship by Blood	သွေးသားအားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း
၃၅။	Kinship by Marriage	လက်ထပ်မှုဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း
၃၆။	Kinship System	ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်
၃၇။	Kinship Terminology	ဆွေမျိုးအခေါ်အဝေါ်
၃၈။	Levirate	ခဲအို၊ မတ် ဦးစားပေးလက်ထပ်စနစ်
၃၉။	Lower - Primate	တန်းနိမ့်ပရိုင်းမိတ်
၄၀။	Marriage by Purchase/Bride Price	မင်္ဂလာကြေးနှင့်ခန်းဝင်ပစ္စည်းများပေး၍လက်ထပ်ခြင်း
၄၁။	Marriage by Service	သတို့သားက ယောက္ခမအိမ်တွင်လုပ်အားပေး၍ အိမ်ထောင် ဘက်ရွေးခြင်း

၄၂။	Matrilineal descent	အမိ၏ မျိုးနွယ်ဘက်သို့ ဆင်းသက်တော်စပ်ခြင်း
၄၃။	Mongol Highland	မွန်ဂိုလုန်းမြင့်
၄၄။	Monogamy	တစ်လင်တစ်မယားစနစ်
၄၅။	Nigrito	နီဂရစ်တို
၄၆။	Ornament	အဆင်တန်ဆာ
၄၇။	Parallel Cousins	လိင်တူမွေး ဝမ်းကွဲမောင်နှမများ
၄၈။	Parek River	ပါရက်မြစ်
၄၉။	Patjitanian Culture	ပက်ဇီတန်နီယန်ယဉ်ကျေးမှု
၅၀။	Patriarchal Family	ဖခင်ဦးစီးသော အိမ်ထောင်တွဲမိသားစု
၅၁။	Patrilineal descent	အဖ၏ မျိုးနွယ်ဘက်သို့ ဆင်းသက်တော်စပ်ခြင်း
၅၂။	Patrilineal Kinship System	ဖ,ဘက်လိုက်ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်
၅၃။	Patrilocal residence	ယောက်ျားဘက်လိုက်နေစနစ်
၅၄။	Personality	ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး
၅၅။	Polygynous family	မယားပြိုင်ခလေးပေါ်တွင် မူတည်၍ ဖွဲ့စည်းထားသော ထပ်တိုးမိသားစု
၅၆။	Polygyny	မယားပြိုင်ခလေး
၅၇။	Poppy Field	ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး
၅၈။	Preferences	ဦးစားပေးစည်းမျဉ်းများ
၅၉။	Premarital Sexual Relation	လက်မထပ်မီ လွတ်လပ်စွာ ပေါင်းသင်းနေထိုင်ခွင့်
၆၀။	Prohibition	တားမြစ်ချက်စည်းမျဉ်းများ
၆၁။	Priest	သင်းအုပ်ဆရာ
၆၂။	Puberty	လူပျိုဘော်ဝင်စအရွယ်
၆၃။	Payment of a fine	လျော်ကြေး
၆၄။	Sineca	ဆီနီကာ
၆၅။	Based on Sex	လိင်အလိုက် အုပ်စုဖွဲ့ခြင်း
၆၆။	Soul	လိပ်ပြာ
၆၇။	Soul catching	လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း
၆၈။	Soul catching for child	ကလေးငယ်အတွက် လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း
၆၉။	Soul catching rite	လိပ်ပြာခေါ်ပွဲ

တိုင်းရင်းသားဝေါဟာရများ

၁။	AIK	အိုက်	အစ်မယောက်ျား(ကျား)
၂။	Aiko Au	အိုက်အိုအတ်	အစ်မယောက်ျား(မ)
၃။	Brown/Brung	ဘရောင်း/ဘရမ်း	မြင်း
၄။	Bwang	ဗြန်	ဗူးဝါးပုလွေ
၅။	Byum	ဘရမ်း	မြင်း
၆။	Chang	ချမ်း	လင်းကွင်း
၇။	Crao cu Ngu	ဂရောင်ကျူးဂူး	မြေပိုင်းအက
၈။	Kaun Se bon	ကွန်မ်ဆေဘွန်း	မြစ်(မ)
၉။	Kaun Se Sime	ကွန်ဆေဆီမေ	မြစ်(ကျား)
၁၀။	Kawng	ကွန်း	အိုးစည်
၁၁။	Kawnbon	ကွန်မ်ဘွန်း	သမီး
၁၂။	Kawnsaubon	ကွန်မ်ဆေဘွန်း	မြေး(မ)
၁၃။	Kaun Sau Sime	ကွန်မ်ဆေဆီမေ	မြေး(ကျား)
၁၄။	Kaun Sime	ကွန်မ်ဆီမေ	သား
၁၅။	Ketp/Khelp	ကတ်ပ်/ကပ်	ဝက်
၁၆။	Kering	ကိန်း	အဖ
၁၇။	Kering Ehok	ကိန်းအီယက်	ဖခင်၏ညီ
၁၈။	Kering Terie	ကိန်းတင်း	ဖခင်၏အစ်ကို
၁၉။	Klawng mawng	ကလောင်မောင်	မောင်း
၂၀။	Krawk	ကရောက်	စည်
၂၁။	Law le	လော့ကလဲ	ဘေးဘက်မှ မှုတ်ရသောပုလွေ
၂၂။	Leduk/Lehak/Lik	လဒ်/လျက်/လိခ်	ဝက်
၂၃။	Mein	မဲ့	အမိ
၂၄။	Mein Ehok	မဲ့အီယတ်	မိခင်၏ညီမ
၂၅။	Mein Terie	မဲ့တင်း	မိခင်၏အစ်မ
၂၆။	Mrawm	မြောင်းမ်	မြင်း
၂၇။	O	အို	အစ်ကိုမိန်းမ(ကျား)
၂၈။	Oau	အိုအတ်	အစ်ကိုမိန်းမ(မ)
၂၉။	Om	အုမ်း	ရေ
၃၀။	Pao	ပေါင်	မိခင်၏အစ်ကို/မိခင်၏မောင်/ယောက္ခထီး
၃၁။	Pi	ပီ	ရိုးရိုးပုလွေ
၃၂။	Puai tau	ပူအိုက်တာ	ဝမ်းကွဲအစ်ကို
၃၃။	Pu bon	ပူဘွန်း	ညီမ/ညီမိန်းမ(ကျား)
၃၄။	Pu bon au	ပူဘွန်းအတ်	မောင်မိန်းမ(မ)
၃၅။	Puke Sime	ပူကေးဆီမေး	အစ်ကို
၃၆။	Puke sime bon	ပူကေးဆီဘွန်း	အစ်မ
၃၇။	Pu-me au	ပူမေးအတ်	ညီမယောက်ျား(မ)
၃၈။	Pu moeng	ပူမွင်း	ညီမယောက်ျား(ကျား)
၃၉။	Pu sime	ပူဆီမေ	ညီ/မောင်
၄၀။	Pu li bon	ပူလိဘွန်း	ဝမ်းကွဲညီမ

၄၁။	Pu li sime	ပူလိဆီမေ့	ဝမ်းကွဲမောင်
၄၂။	Raung	ရမ်း	
၄၃။	Rawm/Rhawn/Rum	ရွမ်း/ဟွမ်း/ရုမ်း	ရေ
၄၄။	Sau neh	စနဲ့	မျှစ်ချဉ်
၄၅။	Si neh li	ဆနင်းလိ	ဝမ်းကွဲအစ်မ
၄၆။	Ta	တာ	အဘိုး
၄၇။	Tau ne'h	တနဲ့	မုန်ညင်းချဉ်
၄၈။	Ting	တင်း	ယောက္ခမ(မ)
၄၉။	Tuit	တက်	ကျွဲချို
၅၀။	Yen	ယဲ့	အဖွား

စာရေးသူ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဤစာအုပ်ကို ဦးဆောင်ရေးသားပြုစုသူ ပါမောက္ခဒေါ်တင်ရီသည် ရှမ်းပြည်နယ်၊ ပင်လုံမြို့၌ အဖဦးဉာဏ်၊ အမိဒေါ်မူးလေးတို့မှ ၁၉၃၈ ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။

၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဥပစာ(က)တန်းမှ စတင်၍ တက္ကသိုလ်ပညာကို စတင်သင်ကြားခဲ့ပြီး ဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူး(မနုဿဗေဒ)ဘွဲ့ကို ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် ရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၇၂ ခုနှစ်တွင် မဟာဝိဇ္ဇာ(မနုဿဗေဒ)ဘွဲ့ကို ထပ်မံရရှိခဲ့သည်။

၁၉၇၈ ခုနှစ်မှစ၍ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မနုဿဗေဒဌာနတွင် နည်းပြဆရာမအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး လက်ထောက်ကထိက၊ ကထိက၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ ပါမောက္ခစသည်ဖြင့် ရာထူးအဆင့်ဆင့် တိုးမြှင့်ခံခဲ့ရသည်။

ယခုအခါ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မနုဿဗေဒဌာနတွင် ပါမောက္ခအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသားများ၏လူမှုစီးပွားရေးဘဝများကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလျက်ရှိသည်။ ဆလုံ၊ နာဂ၊ အခါ၊ ကိုးကန့် စသော တိုင်းရင်းသားတို့၏လူမှုစီးပွားရေးဘဝစာအုပ်များကိုလည်း ဆက်လက်ထုတ်ဝေရန် ရေးသားပြုစုလျက်ရှိသည်။

တိုင်းရင်းသားများ၏ လူမှုစီးပွားရေးဘဝ

တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်

